

BITI SLOVENEK V ARGENTINI

Kompleksnost identitetnih procesov
argentinskih Slovencev

Nadia Molek

MIGRACIJE

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

314.151.3-054.7(82=163.6)

MOLEK, Nadia

Biti Slovenec v Argentini : kompleksnost identitetnih procesov
argentinskih Slovencev / Nadia Molek. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana :
Založba ZRC SAZU, 2019. - (Zbirka Migracije, ISSN 1580-7401 ; 29)

ISBN 978-961-05-0163-3

298827776

BITI SLOVENE V ARGENTINI
Kompleksnost identitetnih procesov
argentinskih Slovencev

Nadia Molek

Ljubljana 2019

VSEBINA

PREDGOVOR	7
UVOD	9
TEMELJNI POJMI	23
ČEZOCEANSKE MIGRACIJE V ARGENTINO	39
IZSELJEVANJE SLOVENCEV V ARGENTINO	51
RAZLIČNA VZPOSTAVLJANJA SLOVENSTVA V ARGENTINI	69
»PREBUJENJE«	75
IDENTIFIKACIJSKI PROCESI PRI SLOVENCIH MED OBEMA VOJNAMA	91
SLOVENSKI BEGUNCI PO DRUGI SVETOVNI VOJNI	127

»MI« IN »DRUGI«

163

SKLEP

171

LITERATURA

179

STVARNO IN IMENSKO KAZALO

191

PREDGOVOR

Ta monografija je predelano diplomsko delo, ki sem ga opravila med letoma 2009 in 2012 na Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Buenos Aires.

Motivacija za nastanek raziskave izhaja iz moje osebne povezanosti s svetom, ki je predmet razmišljanja. Moja osebna želja po razumevanju rekonstrukcije svoje lastne nacionalne identitete v deželi, kamor sem se preselila, Sloveniji, in njeno preoblikovanje, ko sem se spet naselila v izvorni deželi, Argentini, izhaja iz dejstva, da sem vnukinja slovenskih medvojnih priseljencev, vmes pa sem živela tudi v Sloveniji, in sicer nekaj let v osemdesetih letih preteklega stoletja in nekaj časa v letu 2005.

Bližina sveta »argentinskih Slovencev« mi je dolga leta omogočala osebno opazovanje obstoja in preživetja slovenske skupnosti, skupine prebivalcev, ki še vedno ohranja slovenski jezik in kulturo, čeprav od druge polovice 20. stoletja ni bilo novih migracijskih valov. Ko sem začela razmišljati o svoji izvorni skupini kot o empiričnem področju, mi je leta 2008 dr. Juan Carlos Radovich predlagal, da bi v svojem diplomskem delu preučila slovensko skupnost. Slovenski narod je na splošno malo znan v širši argentinski družbi. Slovence pogosto zamenjujejo s Čehi, Slovaki in s Poljaki ali pa jih imajo za Slovane in včasih tudi za Jugoslovane.

Najprej se globoko zahvaljujem svojemu mentorju dr. Juanu Carlosu Radovichu z Instituto de Ciencias Antropológicas, Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Buenos Aires ter Coniceta za intelektualno podporo in velikodušnost. Zahvaljujem se tudi dr. Jaku Repiču (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani) za podporo, vabilo na izmenjavo na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, diskusijo idej in za kritično branje tega besedila.

Toplo se zahvaljujem dr. Mirjam Milharčič Hladnik in dr. Marini Lukšič Hacin z Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, ki sta me povabili, da naj izdam svoje delo pri založbi ZRC SAZU, dr. Jerneju Mlekužu in

dr. Alekseju Kalcu za nasvete in poskrbljeno pomoč pri izdaji knjige. Prav tako se zahvaljujem dr. Jasmini Markič s Filozofske Fakultete za prevod besedila iz španščine, dr. Tomažu Petku in dr. Marijanci Vižintin pa za jezikovni pregled.

Zelo sem hvaležna Uradu Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu za zaupanje in financiranje raziskovalnega dela ter prevoda diplomskega dela iz španščine v slovenščino, še posebej se toplo zahvaljujem dr. Zvonetu Žigonu. Za finančno podporo se zahvaljujem tudi Slovenski izseljenski matici.

Posebej se zahvaljujem vsem tistim, ki so mi na stežaj odprli vrata in mi pomagali uresničiti empirični del tega dela, še posebej Roku Finku, Tonetu Mizeritu, Andrésu Reparju in njegovi mami Mariji, Gracieli Kastelic, Esther Cmor, Stanetu Grebencu, Mariji Fujs, Robertu Misleju, Klavdiji Kambič, Matjažu Jermanu z družino, Lenki Košir, ge. Rozini, Francetu in Mariji Osojnik, Ginu in Teresiti Prinčič ter Carlosu Savorju pa tudi Yolandi Planiscek in družini.

Zahvaljujem se dr. Ireni Mislej in dr. Mojci Terčelj (Fakulteta za humanistične študije Univerze na Primorskem) za gradivo, ki sta mi ga posredovali, in za izmenjavo idej. Za formalno podporo argentinskih raziskovalnih ustanov se zahvaljujem dr. Susani Novick (Facultad de Ciencias Sociales, Universidad de Buenos Aires) in dr. Marti Maffia (Universidad de La Plata) ter raziskovalni skupini »GEMI« za dragocene predloge, posebej pa dr. Maríi Pauli Cicogna, dr. Maricel Martino in dr. Zuleiki Crosa.

Ne nazadnje se zahvaljujem Juanu Estebanu de Jagru, Oskarju Molku, Amaliji Perez Molek in Katherini Molek pa tudi vsem, ki so me spodbujali na tej poti. Knjigo posvečam vsem svojim prednikom, ki so se izselili v Argentino in svojemu sinu Lucasu, rojenemu v Sloveniji.

Nadia Molek

Buenos Aires, oktober 2018

UVOD

Argentinski Slovenci iz Rosaria praznujejo in plešejo (hrani Slovensko društvo Triglav – Asociación Eslovena Triglav de Rosario).

NAMEN IN HIPOTEZA DELA

Pri raziskovanju se je pojem identitete pojavil pogosto, zato sem ga izbrala kot osrednje vprašanje. Temeljni namen te monografije je prikazati kompleksnost identitetnih procesov med slovenskimi migranti in njihovimi potomci v Argentini, in to ne le med eno skupnostjo, ampak primerjalno in vezano na različna obdobja imigracije.

V raziskavi sem opazovala to, kar akterji imenujejo »slovenstvo«, tj. skupno vzpostavljanje identitete argentinskih Slovencev, ki sami sebe razumejo kot en skupen narod ali etnično skupino.¹ Zanima me, kako se v Argentini predstavlja slovenska skupnost. Pripadnost izvorni identiteti je ostala – kljub eksogamiji imigrantov in njihovih potomcev, asimilacijski politiki argentinske države in socialni mobilnosti navzgor. Slovenci in njihovi potomci v Argentini še vedno ohranjajo svoje prakse, obveze in lojalnost do izvorne dežele. V nekaterih primerih to spodbuja politika, ki jo izvaja Republika Slovenija v smislu povezovanja Slovencev zunaj nacionalnih meja. V povezavi s tem sem sestavila vprašanja raziskave. Kateri procesi omogočajo določeni skupini z migracijskim izvorom obdržati značilnosti drugačnosti, ko pa že dolgo ni dobila novih priseljencev iz izvorne države? Kako je omenjena skupina skozi čas oblikovala in obnavljala svojo narodno identiteto znotraj sprejemne družbe? Kako ta skupina izkazuje svojo drugačno narodno identiteto pred širšo družbo? Katere identitetne značilnosti kaže? Kdaj jih kaže? Kaj se dogaja z argentinsko identiteto? Ali politika Slovenije, ki promovira slovensko identiteto in kulturo, vpliva na nastajanje identifikacij samooklicanih »Slovencev« zunaj Slovenije?

1 Poudariti je treba, da je kategorija slovenstvo t. i. emska kategorija ter da so nacije pojav družbenih in ideoloških oblikovanj, ki so se pojavile predvsem v 19. stoletju. Zgodovino in oblike vzpostavljanja narativne podobe slovenskega naroda glej v Jezernik (2013).

Posebej me zanima, kako nosilci identitete oblikujejo pomenski okvir svojih praks in kako si jih predstavljajo – z namenom, da postanejo viden del zgodovine migracijskih tokov in s tem mozaika nacionalne identitete Argentine. Tako sem upoštevala ekonomske, politične, družbene in kulturne procese migracij in iz omenjenih procesov izhajajoče identitete znotraj sodobnega plurietničnega konteksta Argentine, ki od devetdesetih let preteklega stoletja postaja vse bolj vključujoč za manjšinske identitete.

Med raziskavo so se vprašanja razširila. To se mi je najprej zgodilo takrat, ko sem opravljala terensko delo v mestu Paraná, v pokrajini Entre Ríos, v kateri sem med različnimi ljudmi slovenskega izvora opazovala različne pristope za uvrstitev v kategorijo slovenstva. Ti so se začeli oblikovati šele v zadnjih petindvajsetih letih – od osamosvojitve Republike Slovenije naprej. V tem času pripadnost ni temeljila več na znanju slovenskega jezika in kulturnih praksah, ampak na »slovenskem poreklu«.

Tedne pozneje v pogovorih s priseljenci zadnjega migracijskega toka, ko sem jim omenila to vprašanje, sem pri nekaterih začutila odpor ali neodobranje v povezavi s tem novim identifikacijskim procesom. Dvomili so o pristnosti le-tega in pokazali sumničavost glede želje po pridobitvi slovenskega državljanstva, češ da ti ljudje prej niso tvorili skupine in da jim manjka kontinuiteta pri izvajanju skupnih kulturnih praks. Omenjeni odziv ni takoj pritegnil moje pozornosti. Razumela sem ga kot enega izmed veliko notranjih konfliktov, pri čemer sem se zanašala na pripovedovanja svojega očeta o ideoloških trenjih med slovenskimi priseljenci iz medvojnega obdobja, med katere spada tudi moj oče, in tistimi, ki so se priselili po drugi svetovni vojni kot politični prebežniki iz Jugoslavije. Ko sem naletela na vrsto novnih ustvarjanj etnij oz. reetnifikacij pri različnih osebah slovenskega izvora, katerih pristnost so nekateri člani slovenske skupnosti postavili pod vprašaj, sem začela razmišljati o različnih razumevanjih slovenske identitete. Veliko pripadnikov zadnjega migracijskega toka ni odobravalo »poslovenjenja« po vstopu Slovenije v Evropsko unijo leta 2004. Po njihovem mnenju naj bi slovenstvo temeljilo na uporabi slovenskega jezika in aktivnem udejstvovanju znotraj skupnosti.

Prav tako me je presenetilo, ko so nekateri sogovorniki, pripadniki oziroma potomci medvojne migracije, dejali, da se čutijo Jugoslovane; drugi so zatrjevali, da so Slovenci in ne Jugoslovani. Začela sem ločevati tiste, ki so se mi predstavili kot Prekmurci, in tiste, ki se povezujejo s Primorci.

Čeprav sogovorniki izhajajo iz istega narodnega območja, se v razgovorih nenehoma pojavljajo sklicevanja na »oni« in »mi«. Tako se porajajo ključna vprašanja, in sicer ali obstaja ena sama definicija o tem, kaj pomeni biti Slovenec, oz. ali so se sogovorniki z različnimi migracijskimi izkušnjami in različnimi

videnji preteklosti te različne identifikacije povezali s slovenstvom. Katere situacije in konteksti pripeljejo sogovornike do tega, da etiketirajo, kategorizirajo in klasificirajo svojo lastno identiteto in identiteto drugih?

Identitete nameravam prikazati kot polisemijske, fluidne in celo ambivalentne (Brubaker, Cooper 2000: 2). Koncept identitete razumem kot vzpostavljanje, ki ga tvorijo skupine in posamezniki, da bi s tem označili svojo drugost oziroma drugačnost v nasprotju z drugimi in na ta način krojili svoje vedenje. Identiteta pa je tudi konceptualna abstrakcija, ki jo oblikuje raziskovalec, da bi tako lahko ločil družbene identitete, ki se kažejo v medetničnih kontekstih. Opisala in analizirala bom heterogene in prehajajoče slovenske etnične in nacionalne identitete v Argentini v današnjem času, in sicer s hipotezo, da v Argentini obstajajo različne konfiguracije »slovenskosti«, ki se vežejo na diferencialne in specifične migracijske procese. Z drugimi besedami, kategorija »slovenstvo« predstavlja različne pomena za različne osebe in skupine, saj se za njo pojavljajo različne zgodbe, izkušnje, reprezentacije. Da to prikažem, bom opisala migracijski proces iz izvorne države, pri katerem sem bila še posebej pozorna na razmere v tej izvorni državi, in vlogo sprejemne države pri preoblikovanju identitete migrantov. Prikazati želim tudi, da je nastalo razlikovanje med skupinami Slovencev v Argentini na podlagi različnih zgodovinskih izkušenj in spomina. To pomeni, da vsi procesi, ki se dogajajo v sodobnem času, imajo mesto v zgodovini (Rockwell 2009: 119).²

Čeprav študije o čezmorski, še posebej evropski imigraciji niso nova tema za argentinsko znanstveno in akademsko okolje, so raziskave o priseljevanju slovanskih narodov (Ballina, 2006) in še posebej o slovenskem zelo redke. Po eni strani so Slovence preučevali kot diferencirano skupino. Maffia (2002), Devoto (2009) in Cicogna (2009) v svojih študijah omenjajo Slovence kot del čezmorskih množičnih migracij. Po drugi strani so Slovenci zajeti v širše analize jugoslovanskih priseljencev (Rosan 2002; Missetich 2003; Radovich 2016). Tematiko o vključevanju prekmurskih Slovencev na trg dela sta obravnavali avtorici Alonso in Cabaleiro (2002). V argentinski antropologiji moja monografija in delo v empiričnem smislu predstavljata novost.

Medtem ko je število raziskav o slovenskih migracijah v Argentini skromno, je seznam literature slovenskih avtorjev precej obsežen. Večina raziskav slovenskih raziskovalcev je osredinjena na podajanje opisov in analizo različnih migracijskih tokov z globalne perspektive, z vidika kulturnega ustvarjanja ali zgodovine (Mislej 1992a, 1992b, 1994a, 1994b, 1994c, 1995, 1996; Breclj 1992;

2 Ta raziskava temelji na kritičnem pogledu na sedanost; vidi jo torej kot rezultat zgodovinskih procesov (Hobsbawm 2002).

Kacin - Wohinz 1995; Genorio 1986, 1988; Corsellis 1996, 1997; Kalc 1995, 1996, 2002; Marušič 1995; Zobec 2013 idr.). Velikonja (1985), Mrak (1999) in Mlekuž (2006) ponujajo družbeni-geografski pogled; Markič (2002, 2003) ter Ban in Spelko (2006) so analizirali Slovence v Argentini s sociolingvističnega vidika.

Posebej z antropološkega, etnološkega in z družboslovnega vidika bi lahko poudarili pomemben prispevek Katje Kogej (1982), Zvoneta Žigona (1996, 1998, 2001), Jake Repiča (2006, 2010, 2016) in Kristine Toplak (2008). Po navadi so avtorji analizo slovenskih priseljencev v Argentini osredinjali na specifični migracijski tok ali pa so primerjali medvojne in povojne priseljence. Posledično na slovenskem območju moja monografija predstavlja prvo znanstveno delo, ki povezuje in primerja vse tri izseljenke valove z vidika kolektivnih identifikacij.

Ker je bila monografija napisna v argentinskem znanstvenem okolju, uporabljam literaturo iz argentinskih razprav.

SESTAVA MONOGRAFIJE

Raziskava se členi na dva dela in sedem poglavij. Posebej so predstavljeni opis metodologije, uporabljene pri terenskem delu, teoretični okvir in sklepi.

Najprej problematiziram pot, po kateri se je razvijal koncept »etnična identiteta« znotraj antropologije, da bi postavila in pokazala svoje domneve v povezavi s procesi oblikovanja identitete in drugosti. V drugem delu so prikazana druga konceptualna orodja: etnična skupnost, diasporična skupnost in etnična združenja kot simbolična teritorialnost ter prakse kot nosilke in ustvarjalke smisla in dejanj.

Monografijo delim na dva dela. Prvi ima namen umestiti to študijo v zgodovinski kontekst. Prvo poglavje prikazuje slovensko migracijo v Argentini v širšem kontekstu priseljevanj v državo. Opisuje različne politične in zgodovinske okoliščine sprejemne države ob prihodu slovenskih priseljencev ter predstavi etnične preference argentinske družbe.

Drugo poglavje obravnava slovenske migracijske procese. Predstavi približno število slovenskih imigrantov, oceno o migracijskem pritoku in času prihodov. V nadaljevanju je govor o različnih migracijskih etapah: o »ekonomski« etapi ob koncu 19. stoletja, pritoku strokovnjakov v letih 1900–1914, »ekonomskem in političnem« toku med obema vojnoma ter o kontingentu beguncev med letom 1945 in koncem petdesetih let. V tem poglavju opisujem značilnosti vsake faze.

V drugem delu monografije obravnavam preučevanje mogočih vplivov samooznačitvenih strategij skupin v povezavi z etničnimi preferencami argentinskega okolja. Posebej analiziram dejavnike migracijskih procesov, medsebojnega

povezovanja in identifikacije v Argentini. Prav tako analiziram, kako sklicevanje na preteklost tvori različne identitete znotraj iste skupnosti. Osredinjam se na imenovanje »prava« kultura nekaterih članov slovenske skupnosti in na to, kako to uspeva legitimirati drugost in prispeva k notranji hierarhiji.

Tretje poglavje je uvod v identifikacijske procese migrantov in njihovih potomcev v času zgodnjih ekonomskih migracij (1878–1914), medvojne ekonomske in politične migracije ter politične migracije po drugi svetovni vojni.

Četrto, peto in šesto poglavje pregledujejo različne identitetske procese. Četrto poglavje problematizira najpomembnejši proces, ki sem ga zaznala med potomci prvega in drugega vala slovenskih migrantov v Entre Ríosu, to je reetnifikacijo. Peto poglavje se loti pregleda neprekinjenosti in prekinjenosti družabnih in identitetskih oblik slovenskih migrantov in njihovih potomcev, ki so prispeli v Argentino med obema vojnoma. Preiskovala sem nekatere razloge, ki lahko razložijo proces asimilacije skupine skozi čas, in predstavila večplastnosti etnične, regionalne in nacionalne identifikacije med migranti in potomci. Šesto poglavje se osredini na poseben družbeni in identitetski proces slovenskih beguncev in njihovih potomcev skozi čas, ki so prek vzpostavljanja socialnega spomina in hierarične strukture oblikovali reprezentacije »pravega slovenstva« glede drugih Slovencev v Argentini in celo Slovencev v Sloveniji.

Sedmo poglavje analizira ločitev znotraj slovenske skupnosti v Argentini, ki se kaže s predsodki in z etiketiranjem, nastalimi med procesi identificiranja »starih« in »novih« Slovencev³, da bi tako spodbudila razmišljanje o fluktuirajočem in heterogenem značaju identitete.

METODOLOGIJA RAZISKAVE

Raziskava se naša na skupino oseb, ki se imajo za Slovence in ki so člani različnih društev. Ker je metodologija odvisna od zastavitve raziskovalnega problema (Achili 2005: 59; Guber 2001, 2008), velik del raziskave predstavlja etnografsko delo. V glavnem je bilo izvedeno v več nepovezanih obdobjih med letoma 2008 in 2009; vsakič je trajalo nekaj dni. V letih 2010 in 2013 ter med letoma 2016 in 2017 sem opravila nekaj novih in krajših raziskav.

3 Kategorije »stari« in »novi« Slovenci so socialno opredeljene, zato jih pišem med navednicami. Diferencirajo skupine slovenskih priseljencev, ne samo po obdobju prihoda, med obema vojnoma oziroma po drugi svetovni vojni, ampak tudi glede strukturiranja skupnosti. V imenskem kazalu so označene strani v besedilu, na katerih je govor o temah, vezanih na ti dve skupini, ne glede na prisotnost besede v tekstu.

Terensko delo se ni omejilo le na Buenos Aires, ampak je vključevalo več potovanj v notranjost države, kot so npr. mesta San Carlos de Bariloche v Ríu Negru, Mendoza v pokrajini Mendoza, Rosario v pokrajini Santa Fe in Paraná v pokrajini Entre Ríos. V Buenos Airesu sem delala na območjih Floresta v zvezni prestolnici, območjih Bernal in Lanús ter v La Paternal ter v Villa Devoto.

Raziskava je potekala v okviru aktivne socializacije znotraj preučevane skupine, in sicer ob upoštevanju »vsega, kar mora človek vedeti ali verjeti, da se lahko obnaša tako, da ga sprejmejo drugi člani« (Goodenough v Holy 1984: 17). Terensko delo je vključevalo sodelovanje pri nekaterih dejavnostih iz vsakdanjega življenja, praznovanjih, družabnih dogodkih, praznikih, pouku v slovenskih šolah in pri mašah. Še posebej sem bila pozorna pri manifestacijah identifikacije in uporabi preteklosti v ta namen. Veliko je bilo tudi neformalnih pogovorov in formalnih odprtih ter polstrukturiranih intervjujev,⁴ da bi zbrala pričevanja, življenjske zgodbe in osebna doživljanja zgodovinskih dogodkov, ki so jim bili priča intervjuvanci. S temi kvalitativnimi tehnikami sem poskušala doseči, da bi me sogovorniki vpeljali v svoj interpretativni svet in svoje socialne kategorije (Rockwell 1987, 2009).

Pri izboru informatorjev sem na začetku poskušala dobiti čim bolj heterogeno skupino ljudi, vendar je bil dostop do nekaterih ljudi težek. Sogovorniki so mi pomagali pri navezovanju novih stikov (snežna kepa). Na tem mestu je vredno upoštevati »refleksivnost raziskovalca kot člana neke družbe ali kulture« (Guber 2001: 19). Zato je treba razložiti mojo posebno situacijo v povezavi s preučevano skupnostjo. Moja lastna zgodba oz. dejstvo, da sem potomka slovenskih priseljencev, ki so prišli na obale Buenos Airesa okoli leta 1930, ter moja vloga migrantke iz Argentine v Slovenijo in iz Slovenije v Argentino so verjetno vplivali na nekatere metodološke odločitve in pri težavah v povezavi z objektivnostjo. Ko sem se odločila, da bom gradila antropološko znanje na svetovih, ki so mi blizu in domači, sem morala opraviti konceptualno refleksijo o vprašanih, ki sem jih usvojila in ki jih le s težavo problematiziram zaradi svojega osebnega stališča. Tako je bil moj trud v tem, da sem se oddaljila od raziskovane skupine in ustvarila metodološko distanco, ki naj bi mi dovoljevala problematizirati predmet raziskave in mi hkrati ponudila novo izkušnjo o tej temi.

Po drugi strani mi je dejstvo, da sem potomka slovenskih priseljencev, omogočilo lažji dostop do dejavnosti preučevane skupnosti. Večkrat sem bila povabljen, da sodelujem pri glavnih dogodkih, kot so praznovanja, maše, prazniki, kar mi je olajšalo interakcijo s sogovorniki v bolj pristnem kontekstu,

4 Intervjuji so trajali običajno od ene do dveh ur. Postavljala sem odprta in neusmerjena vprašanja. Če sem hotela razširiti določene pomenske kategorije, sem vprašanja poglobila ali usmerila.

kot je intervju. Prav tako sem dobila finančno podporo za terensko delo Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

To, da sem potomka »starih« Slovencev, me je oviralo pri dostopu do nekaterih informatorjev, predvsem pri nekaterih »novih« Slovencih, in informacij. Kot primer naj navedem, kaj mi je rekla potomka povojnih beguncev (50 let), ki sem jo poklicala in jo povabila na intervju:⁵

Ti si prav gotovo s prvega vala.⁶ Ampak veš ... med vami in nami je neka tema. Zato pazimo, kaj rečemo ... Če potrebuješ podatke ... Pred leti je bilo tu neko slovensko dekle, ki je raziskovalo skupnost ... to si preberi, vse je tam ... ali še bolje, delaj ankete ...

Ta odziv, povezan z določeno stopnjo nezaupanja, ki jo je spodbudila moja življenjska zgodba, je bil hkrati vaja tipizacije: »raziskovalec in informator igrata recipročno svoji vlogi in formalni status po zgledu svojih družb, kultur in refleksivnosti« v smislu »tako mora biti« (Guber 2001: 43). Tako lahko kontekst vpliva na raziskovalca, da prevzema določene vloge. Zanimivo je opazovati primere, ko je moja vloga vplivala na raziskavo. Ker je bil moj cilj preučiti skupino, je veliko informatorjev menilo, da moram govoriti o slovenski migraciji v Argentino s pomembnimi in z znanimi osebami; tako so me oddaljili od možnosti, da bi govorila z ljudmi, ki so daleč od elitnega kroga.

Drugo zanimivo vprašanje je bil ženski pogled na migracijo. Ženske, predvsem tiste blizu generacijam priseljencev, se je povezovalo (in so se same povezovali) z domom, družino, s kuhinjo in poučevanjem. Njihovo mnenje o kulturi ali zgodovini migracije ni bilo upoštevano, ker naj bi bilo to moško področje. Dejstvo, da sem ženska, mi je metodološko zelo pomagalo, da sem se približala ženskam na neformalni ravni in slišala manj uradne in bolj vsakodnevne pripovedi, ki so obogatile moje videnje migracijskega procesa in so bile manj junaške. Dejstvo, ki je pritegnilo mojo pozornost, je povezano z notranjimi razpokami med skupinami. V nekaterih primerih nisem prišla

5 Pomemben pogoj, da te »novi« Slovenci sprejmejo, je, da z njimi govoriš slovensko. Gospa, ki sem jo povabila na razgovor, me je po telefonu najprej vprašala, ali govorim slovensko. Ko sem potrdila, je takoj prešla na slovenščino.

6 Zanimivo je, da veliko članov slovenske skupnosti v Argentini (in tudi med Slovenci v Sloveniji) še naprej govori o dveh migracijskih tokovih, o prišlekih med obema svetovnjima vojnama in o tistih po drugi svetovni vojni. Opazila sem, da na splošno niso poznali zgodnjega migracijskega toka s konca 19. stoletja. To deloma kaže na novost etničnega pojava, povezanega s prvo migracijsko strujo. Pokaže tudi na zgodovinsko oblikovanje delitve medvojnih in povojnih Slovencev na »mi« in »drugi«.

do določenih informatorjev, ker so se distancirali ali se niso strinjali z uradno različico sogovornikov, ki sem jih najprej povabila k pogovoru.

Po teh uvodnih razlagah se mi zdi pomembno poudariti, da sem za namene tega dela upoštevala predvsem ustne pripovedi vodij in vplivnih oseb, kajti oni so tisti, ki v okviru svojih združenj prenašajo zgodovino migracij na mlajše člane in »Neslovence«. ⁷ Sem pa upoštevala tudi druge stike, potrebne za boljše razumevanje zgodovine migracijskega procesa in vprašanja identitete. Da bi se približala predstavitev preteklosti v povezavi s temo »biti Slovenec« in pripovedjo o migracijskih procesih, sem se odločila za intervjuje in življenjske zgodbe. Izogibam se iskanju verodostojne rekonstrukcije dogodkov. Zanima me predvsem predstavnost in vrednotenje teh dogodkov in družbenih procesov pri akterjih samih (Aceves 2000).

TEHNIKE ZAPISOVANJA

Da bi se približala posameznikom in njihovem socialnemu svetu, sem med svojim terenskim delom uporabila predvsem kvalitativne tehnike, kot je opazovanje z udeležbo. Zbiranje podatkov o doživljanju, izkušnjah in o praksah sogovornikov, z namenom dokumentiranja glasov in socialnega spomina znotraj kulturnih in medkulturnih odnosov je potekalo z odprtimi intervjuji. V nekaterih primerih sem uporabila polstrukturirane intervjuje, v zelo malo primerih pa anketne vprašalnike. Za formalne intervjuje sem se dogovorila s sogovorniki. Skupaj je bilo izpeljanih šestdeset različnih intervjujev, individualnih ali (v nekaterih primerih) skupinskih. Ko sem zapisovala podatke in urejala zapiske s terenskega dela, sem upoštevala tudi neformalna srečanja in pogovore. Udeležila sem se nekaterih vsakodnevnih opravil in dogodkov, kot so: zabave, družabni in/ali spominski dogodki, kosila in večerje, pouk v slovenskih šolah in maše.

Večina intervjujev je bila opravljenih s potomci slovenskih priseljencev. Od prvega migracijskega vala ob koncu 19. stoletja so bili le predstavniki druge, tretje in četrte generacije – zaradi časa, ki je pretekel med migracijskim procesom in današnjim dnem. Ta študija se je osredinila le na Slovensko društvo Triglav Entre Ríos (*Asociación Eslovena Triglav Entre Ríos*) (Paraná, Entre Ríos), ki združuje tudi predstavnike drugega vala priseljevanja, in ne na druge kraje v državi. ⁸

7 Slovenci v Argentini imenujejo »Neslovence« Argentince, ki niso slovenskega porekla.

8 V pokrajini Chaco je društvo, ki vključuje predstavnike prvega migracijskega vala, to je *Asociación Comunidad Eslovena del Chaco*.

Med člani drugega migracijskega toka sem uspela izpeljati intervjuje z nekaterimi priseljenci ter s predstavniki druge in tretje generacije. Ukvarjala sem se predvsem s člani društev Slovensko podporno prekmursko društvo Bernal (*Asociación Mutual Eslovena Transmurana Bernal*) (Bernal, Buenos Aires), Slovensko podporno društvo Triglav (*Asociación Mutual Eslovena Triglav*) (Villa Devoto, Ciudad de Buenos Aires), Slovensko društvo Triglav (*Asociación Eslovena Triglav de Rosario*) (Rosario, Santa Fe), Slovenska skupnost v Berisso (*Agrupación Eslovena Berisso*) (Berisso, Buenos Aires).⁹

V skupini Slovencev, priseljenih po drugi svetovni vojni, sem se lahko približala nekaterim slovenskim priseljencem, vendar je bila večina potomcev druge in tretje generacije. Med društvi, s katerimi sem sodelovala, so bila naslednja: Zedinjena Slovenija (Floresta, Ciudad de Buenos Aires), Slovensko planinsko društvo (San Carlos de Bariloche) in Slovenski dom v Mendози (*Asociación Eslovena Mendoza*) (prestolnica, Mendoza).¹⁰

Raje sem sledila izstopajočim osebam znotraj skupnosti, vključila pa sem tudi pričevanja ljudi, izključenih iz jedra, ki so prispevali k razumevanju raziskovane teme. V nekaterih ključnih primerih sem opravila še en intervju, da bi razjasnila nekatere pomembne vidike.

Pri predhodno dogovorjenih intervjujih sem uporabila snemalno napravo in si zapisovala podatke o intonaciji in kretnjah. Pri opazovanjih z udeležbo in neformalnih pogovorih sem si informacije zapisala takoj po koncu srečanja. Z zapiski sem poskušala prenesti na papir čim bolj verodostojno resničnost, upošteva je, da sem imela pred opisom že določeno stopnjo interpretacije in selekcije (Rockwell 1987: 16).

Naredila sem tudi nekaj fotografij, še posebej družabnih dogodkov ali tipičnih predmetov.

9 Zaradi metodoloških vzrokov sem izključila naslednja društva: v Velikem Buenos Airesu: *Asociación de Emigrantes Eslovenos del Friuli – Venezia – Giulia »Lipa«* (Villa Ballester), *Fundación Adriática – Asociación de Eslovenos, Croatas, Montenegrinos, Serbios y Macedonios* (Ciudad de Buenos Aires), *Asociación de Emigrantes Eslovenos del Friuli – Venezia – Giulia* (Marcos Paz); v pokrajini Córdoba: Slovensko društvo v Cordobi (*Asociación Eslovena de Córdoba*) (prestolnica, Córdoba).

10 Obstaja več društev, ki sem jih izključila: v Velikem Buenos Airesu (Gran Buenos Aires): Slomškov dom (*Asociación Civil Slomškov Dom*) (Ramos Mejía), Slovenski dom Carapachay (Carapachay), Naš dom (San Justo), Slovenska Pristava (Castelar), Slovenski dom San Martín (*Asociación Rincon de mi Patria – Sociedad Eslovena*) (San Martín), Društvo Slovenska vas – Hladnikov dom (Remedios de Escalada) in Slovenci v Miramaru.

ŽIVLJENJSKE ZGODBE: SPOMIN KOT METODOLOŠKI PROBLEM

Življenjske zgodbe so bile vključene v metodo dela, ker dajejo veliko informacij o pomenu, ki ga dogodkom pripisujejo sogovorniki (Aceves 2000: 7; Benadiba, Plotinsky 2007: 13). V tem delu jih imam za nepopolne in subjektivne.

Zgodbe imajo specifične lastnosti zaradi vsebine in težav, izhajajočih iz subjektivne lastnosti spomina. Ta je sistematiziran simbolični konstrukt, nastal v sedanosti (Aceves 2000: 8). Spomin je sinteza premišljenega in hierarhičnega obujanja dogajanj v okviru določene socialne situacije, ki ustreza dogovorjenim pričakovanjem raziskovalca.

S tega vidika je treba problematizirati spomin kot kompleksen pojav. Spomini se ne skladiščijo naključno, ampak se organizirajo na podlagi osebnih, emocionalnih, racionalnih, socialnih in kulturnih načel (Benadiba, Plotinsky 2007: 17). Ko sem intervjuje prenesla v registre in jih analizirala, sem upoštevala več dejavnikov. Pri pričevanjih načelno nisem iskala razvrstitve in »vrstnega reda«, ampak smisel, ki so ga izražali sogovorniki. Tako sem na primer ugotovila, da so signifikantne zgodbe grajene na znanih in uradnih različicah. V tem smislu tradicije skupin vplivajo na individualni spomin in pretekle dogodke spreminjajo v resničnost.

Znotraj vsebin zgodb pa se dogaja vzporedna operacija – pozaba. Opustitev tistega, kar »ni relevantno«, sem tudi vključila v analizo kot signifikantni podatek, in sicer z umestitvijo v kontekst, kajti spomin je selektiven. V nekaterih primerih na spomine in pozabo vpliva hegemonistična kultura. Vsi neprestano poustvarjamo svojo preteklost z določene perspektive in pogosto individualen spomin ni pod vplivom hegemonistične vizije. To prevzetje hegemonističnih konstruktov prikriva željo po legitimiranju pripadnosti sogovornikov. Razbrati, česa se želijo sogovorniki spomniti in kaj pozabljajo, je koristno orodje za spoznanje vrednot, mitov, navad, predsodkov, verovanj, konteksta skupine ter socialnega, ekonomskega, kulturnega konteksta in pripadnosti (Barela, García Conde 1999 v Benadiba, Plotinsky 2007: 19).

DRUGI VIRI

Za konstruiranje podatkov sem uporabila tudi različne pisne vire. Izbrala sem bibliografski korpus o slovenski migraciji v Argentini, ki je nastal v skupnosti.¹¹

11 Pregledala sem predvsem: Cukjati (1986), Cmor (2002), Bizai (2001, 2006) in Rant (2008).

Uporabila sem tudi specializirano zgodovinsko bibliografijo, da bi opisala določena zgodovinska obdobja izvorne države.

Ker ima dimenzija samododelitve in dodelitve drugih pomembno vlogo, sem uporabila tudi splošno gradivo, spominske publikacije preučevane skupine in druge vire o Slovencih v Argentini, kot so slovenski in argentinski časopisi, navedbe v medijih, ki so mi omogočili rekonstrukcijo določenih okoliščin, o katerih ni bilo dovolj podatkov.

Pri sestavljanju kalejdoskopa identifikacij sem uporabila tudi druge vire, kot so slovenski radijski programi¹² ter spletne strani¹³ društev in drugih ustanov, povezanih s slovenstvom.

Glede statističnih podatkov sem vključila podatke, ki mi jih je posredovalo Veleposlaništvo Republike Slovenije v Argentini, in druge vire, ki so mi jih posredovale preučevane skupnosti, kajti nisem našla uradnih veljavnih podatkov o slovenski imigraciji v Argentino.

Triglav (1981); Zbornik (1998); Rogelj (2001); Slovenska skupnost (2009); Slovenski tečaj (2010); Rogelj (2011); Združeni (2011).

- 12 Naj omenim naslednje radijske programe: Triglav moj dom, Okence v Slovenijo, Slovenci z vzhoda in še kaj več in *Ecos de Eslovenia* (Odmevi Slovenije).
- 13 Pregledane spletne strani so bile: Slovensko podporno društvo Triglav (*Asociación mutua Eslovena Triglav*), <https://www.ametriglav.com.ar/> (zadnji datum pregleda 6. novembra 2017); Slovensko društvo Triglav v Rosariu (*Asociación Eslovena Triglav de Rosario*), www.triglavrosario.com.ar (zadnji datum pregleda 19. septembra 2017); *Eslovenos en Córdoba*, <http://eslovenosencordoba.blogspot.com> (zadnji datum pregleda 19. septembra 2017); Slovenci iz vzhoda (*Eslovenos del Este*), www.slovincizvzhoda.com (zadnji datum pregleda 19. septembra 2017); Svobodna Slovenija, <https://www.svobodnaslovenija.com.ar> (zadnji datum pregleda 10. avgusta 2018), Slovensko društvo Triglav Entre Ríos (*Asociación eslovena Triglav Entre Rios*), www.asoceslovenaerios.com.ar (zadnji datum pregleda 2012, spletna stran ne obstaja več zaradi notranjih konfliktov v skupnosti. Današnji člani uporabljajo Facebook za razširjanje svojih dejavnosti).

TEMELJNI POJMI

Sloenci iz Slovenskega podpornega prekmurskega društva Bernal - Asociación Mutual Eslovena Transmurana (foto Nadia Molek).

Preden se lotim opisovanja kontekstov migracijskih procesov in različnih identifikacij s slovenstvom skozi zgodovino med slovenskimi priseljenci in njihovimi potomci v Argentini, je treba predstaviti in definirati ključne pojme (Rockwell 2009: 81). Oblikovanje konceptov je bistveni temelj za poudarjanje epistemološkega vidika, od koder izhaja védenje, kar omogoča določanje prioritet, selektivna merila za opazovanje (prav tam: 91–93) in za terenske zapiske ter posledično urejanje in sistematizacijo podatkov (Guber 2008: 71).

Pojem identiteta se danes pogosto (in mogoče tudi preveč neproblematizirano) pojavlja v javnem življenju z različnimi konotacijami. Na antropološkem področju Kearney (1996) trdi, da so se študije etnične identitete v sodobni antropologiji ponovno pojavile v zadnjih desetletjih, vendar pa veliko avtorjev trdi, da je globoko negotov pojem. Brubaker in Cooper (2000), Restrepo (2007) in Grimson (2011), med drugimi, se strinjajo, da je definicija identitete kompleksna in izmuzljiva. Obstajajo nemreč različni vidiki identitete, ki se medsebojno prekrivajo in združujejo (Frigerio 2007).

Družbena pripadnost je vključenost posamezne osebe v neko skupnost, do katere ta oseba občuti lojalnost. Biti del skupine pomeni, vsaj delno, deliti z drugimi jedro družbene predstavnosti¹⁴ in diskurze, ki to skupino in skupnost karakterizirajo in definirajo. Skozi družbeno pripadnost posameznik vsak zase in na sebi lasten način ponotranji družbene predstavnosti, značilne za skupino, ki ji pripada (Giménez 2002: 8). Tako se vzdržuje dialektični odnos med individualnimi in kolektivnimi identitetami.

14 Ko govorimo o družbeni predstavnosti, govorimo o »neki posebni obliki védenja, ki je socialno izoblikovano, deljeno in usmerjeno k praksam, ki pripomorejo k sestavi skupne realnosti neke določene skupnosti« (Jodelet 1989: 36).

IDENTITETA KOT ANTROPOLOŠKI PROBLEM: TEORETSKI PREPLET

Pregled literature o teoretskih pristopih v argentinskem raziskovalnem kontekstu, tj. v specifičnem prostoru konstrukcije znanosti in oblikovanja konceptov, kaže na polarizacijo različnih tokov (Bartolomé 2006). Koncept etničnosti je doživel veliko definicij in reinterpretacij. Veliko avtorjev (Bargman idr. 1992; Juliano 1992; Cuche 2007) se strinja, da se je vse do šestdesetih let razumevanje etnične identitete gledalo skozi kulturalistično prizmo. Po tem modelu naj bi bile kulture vase zaprte, identiteta skupine pa se je definirala in opisovala objektivno na podlagi specifičnih lastnosti, ki naj bi se obdržale v času. Tako naj bi bil posameznik prepoznan pri preostalih pripadnikih skupine na podlagi določenih lastnosti: bioloških, skupnih kulturnih in jezikovnih značilnosti, skupnega izvora, verske pripadnosti in »osnovne kolektivne osebnosti«, vezi z nekim določenim ozemljem itn. Alternativa temu je bil t. i. rasni pogled, po katerem naj bi se posameznik že rodil s sestavnimi elementi etnične in kulturne identitete, med katerimi naj bi bile fenotipske karakteristike ter psihološke značilnosti mentalitete nekega določenega ljudstva. Vsaki rasi naj bi pripadala ena sama kultura. Tako naj bi bila identiteta neločljiv del posameznika, ki ga definira dokončno in nespremenljivo. Etnični izvor oz. korenine naj bi predstavljali temelj kulturne identitete, ki naj bi posameznika natančno definirala (Cuche 2007: 107).

S podobnega gledišča so ti substancialistični pristopi značilni za nacionalistični diskurz (Bartolomé 2006: 30). V nacionalističnem diskurzu je etnična identiteta razumljena kot bistvo, kot glavni, izvorni in stalni atribut. Predstavlja nekakšen podaljšek družinskim vezem, saj naj bi etnična skupina prevzela skupen izvor, in verjame, da jo povezujejo krvne vezi. Webrova ideja o skupnosti vstopi v to stališče; Max Weber (1976) namreč razume skupnost kot družbeno vez, ki sloni na čutenju pripadnosti vsakega posameznika tej isti skupini.

Dandanes so v hitro spreminajočem se svetu taki statični vidiki neustrezni, ker ne dovoljujejo vpogleda v to, kako ljudje doživljajo identifikacijski proces na raznolike in kompleksne načine (Beron, Radovich 2007). Kulturne identitete niso nekaj rigidnega in nespremenljivega. Iz statične perspektive so identitetne spremembe razumljene samo v smislu akulturacije in torej kot izgube (Barth 1976: 15), posameznik se mora preprosto podvreči lastni etnični identiteti ali pa živeti kot izobčenec (Cuche 2007: 107). Interakcionistični pristop je pripeljal do korenitih sprememb pri razumevanju etničnih identitet.¹⁵ Friederick Barth

15 Bargman razlaga, da so spremembe v paradigmi pripeljale do sprememb konteksta in pogojev, v okviru katerih je nastalo védenje, kot so procesi dekolonizacije, ki so povzročili spremembo

je trdil, da je interakcija med skupinami tista, ki ohranjanja etnične meje in ne večje možnosti akulturacije.¹⁶

Z Barthom je interakcija pridobila večji pomen pri vzpostavljanju identitet in pripeljala do dinamičnega razumevanja identitete kot nečesa, kar nenehno nastaja in razpada med družbenimi izmenjavami. Identiteta je za Bartha način kategorizacije, ki se ga poslužujejo skupine, da bi omogočile izmenjavo. Vsakršna identiteta je hkrati tudi diferenciacija. Identifikacijski proces pomeni začrtanje meje med »nami« in »drugimi« ter hkrati vzdrževanje te simbolične meje (Cuche 2007: 120).¹⁷ Kontinuiteta obstoja etničnih skupin je odvisna od ohranitve meje s pomočjo razlikovalnih oziroma identitetnih znakov, tj. s pomočjo simbolov, ki omogočajo to diferenciacijo in konfiguracijo mej. Homogenost skupine ter definicija njene identitete sta doseženi z izborom omejenih značilnosti, ki so razumljene kot značilne pri posameznikih, ki to skupino sestavljajo. Pomembno je torej opazovati, katere so tiste značilnosti, izbrane pri članih skupnosti, ki ohranjajo družbene distinkcije (Barth 1976).

Drug pomemben teoretski pogled je konstruktivizem. Ta temelji na ideji, da so identitete kompleksne in da nastajajo procesno. Osredotoča se na proces konstruiranja identitet etničnih skupin.¹⁸ Te sestavljajo zgodovinske, jezikovne,

predmeta preučevanja. Namesto izoliranih skupin se zdaj raziskujejo skupine migrantov, za katere je potreben drug teoretičen okvir (Bargman idr. 1992).

- 16 Čprav je Barthova perspektiva predstavljala vredno teoretsko podlago, so bili njegovi predlogi kritizirani. Giménez vidi pomanjkljivost v definiciji etničnih meja, saj naj bi bil koncept preveč posplošen; kot tak se ne poglobi v etničnost (Giménez 2002: 8). V povezavi s tem Villar (2004) pravi, da si posameznik ne izbere sam identitete, da bi jo – meni nič, tebi nič – odvrzel, ko mu ne bi ustrezala. Avtor meni, da se posamezniki oklepajo svoje etnične identitete, tudi ko imajo zaradi nje težave (prav tam: 165). Družbene skupine, ki si delijo isti prostor, tekmujejo za prevlado in niso niti »simbiotične« niti »komplementarne«. Med njimi obstajajo neenakosti v moči, ki jih ni mogoče kar tako prezreti, če želimo razumeti njihovo identiteto (Briones, Siffredi 1989). Za Bartolomeja se Barth ne osredinja dovolj na simbolične sisteme, s katerimi so prežeti medetnični odnosi. Prav tako ne daje velikega pomena državi, znotraj katere živijo etnične skupine. Te ne morejo biti razumljene, če so izvzete iz političnega okolja, v katerem prebivajo (Bartolomé 2006: 34). Primordializem pa mu omogoči, da pozablja, da naj bi bila vez med etničnostjo in družino bistvena ter da ima ideja skupnega izvora močen pomen za občutenje pripadnosti določeni etnični skupini (Dietz 2002: 8). Dietz razloži, da Barth ne razlikuje med biološkim in socialnim sorodstvom (prav tam: 9); to naj bi predstavljalo izhodišče za konstrukt metaforičnega oziroma fiktivnega sorodstva (Eriksen 1993: 12).
- 17 Barthov pogled med drugim vsebuje tudi smernice konstruktivizma, saj razume etnično identiteto kot konstrukt ali proces, ki vsebuje selekcijo in iznajdbo razlikovalnih značilnosti znotraj dinamičnega zgodovinskega procesa (Barth 1976).
- 18 Dietz opozarja na arbitrarnost identitetnih konstruktov. Po njegovem mnenju se identiteta konstruira po nekem objektivnem razporedu (Dietz 2002). Bartolomé pa opozarja, da avtorji, ki se preveč naslanjajo samo na konstruktivizem, lahko zaidejo v protislovje, ki ne odslikava

kulturne in tudi imaginarne komponente (Bartolomé 2006: 31). Ta koncept se sklada s teoretskimi pogledi na izmišljene tradicije Hobsbawma in Rangerja (1997) ter na Andersonove (1997) zamišljene skupnosti.

Druga sodobna teoretska smer je instrumentalizem. Pri tem se etnična identiteta razume kot vir, ki služi širjenju skupnih interesov in je orodje manipulacije za doseg željenih ciljev. Tej teoretski smeri etnična skupina predstavlja interesno skupino (Glazer, Moynihan 1975: 4). Cohen vidi etnično skupino kot kolektiv s skupnimi interesi, ki uporablja svoje kulturne elemente, kot so: družinske vezi, miti, obredi in podobno, za zagovarjanje omenjenih interesov (Cohen 1982: 308 v Bartolomé 2006: 32). Instrumentalizem je bil uporaben za razlago etničnih procesov v urbanih migracijsko obeleženih okoljih, vendar se ga je pogosto kritiziralo zaradi nekritičnega razumevanja in razlaganja tudi drugih primerov (Bartolomé 2006: 33).

Drugo teoretsko smer tvori primordializem. Ta poudarja intenzivnost socialnih vezi skupin, ki naj bi jih posameznik doživljal kot bistvene pri oblikovanju njegove osebnosti.¹⁹ Geertz (1991), pomemben zagovornik te smeri, zagovarja idejo, da je etničnost utemeljena na vnaprej določenih bistvenih kulturnih vidikih, kot so: družinske vezi, jezik, religija, ljudske navade. To pomeni, da akterji čutijo, da imajo neke primordialne povezave – kri, rasa, jezik, regija, religija in navade – s skupino. Poudarek je na kulturnih vidikih formiranja identitet. Med seboj se čutijo povezani z vezmi, ki jih imajo za naravne in nenadomestljive (Bartolomé 2006: 3–4).

Na drugi strani avtorji, kot sta Brubaker in Cooper (2000: 6), menijo, da je identiteta slabo razložljiv pojem, ter kritizirajo nekoristnost postmodernih in esencialističnih pa tudi konstruktivističnih definicij. Menijo, da gre za analitičen

dejanskega stanja. Ko se vse preveč poudarja pomen konteksta in sinhronije, se zapostavlja zgodovinski vidik etničnosti ter spreminjajoče se kulturne tradicije, s čimer smo omejeni na kratkoročno razumevanje identitete, odvisne od spleta okoliščin (Bartolomé 2006: 32).

- 19 Pomembna omejitev pri tej smeri je določena stopnja etnocentrizma, ki izhaja iz dejstva, da se skupinam dodeljuje isti cilj, h kateremu stremijo, in sicer postati avtonomna politična skupina v okviru nastajanja nacionalne države. Ena glavnih pomanjkljivosti primordializma je v tem, da omejuje razlago o etničnih pojavih na kulturne elemente skupin. Teoretiki menijo, da identiteta skupine obstaja, če se ti kulturni elementi obdržijo skozi čas, kar pa preprečuje razumevanje, kako se etnične identitete lahko obdržijo kljub procesom kulturnih sprememb znotraj skupin. Bartolomé meni, da je največja pomanjkljivost primordializma ta, da ne upošteva dovolj konteksta odnosov, pri čemer se manifestirajo identitete, tekmovalnosti med skupinami, pritiskov države, ki povzročajo prepustnost etničnih meja ali jih celo bolj zapirajo, skratka ne upošteva dovolj bistvene vloge materialne in simbolične interakcije z »drugimi« pri formiranju »nas«. (Bartolomé 2006: 4). Vseeno pa je oportuno upoštevati zorni kot samih akterjev v trenutku, ko uporabijo (ali ne) neko etnično identiteto glede na interese, ki jih hočejo uresničiti (Glazer, Moynihan 1975), pa tudi obliko samopredstavitve vezi, ki jih združujejo (Geertz 1991).

problem, povezan z različno rabo tega pojma, in za problem večpomenski tega pojma., in zaradi polisemičnih lastnosti besede.²⁰ Brubaker in Cooper predlagata, da opustimo rabo identitete kot analitične kategorije, kajti menita, da obstajajo drugi ustrežnejši termini kot je na primer identifikacija (prav tam: 47).²¹

Opisani pogledi pa so lahko tudi komplementarni.²² Identiteta kot analitični koncept je uporabna na dveh ravneh: kot specifičen družboslovni koncept in kot družbeni pojav (Eriksen 1996: 8). Koncept etničnosti deluje kot ključna generična kategorija za analizo procesov konstrukcije sociokulturne drugačnosti (Ballina 2006: 7). Etnična identiteta temelji na odnosih (Bari 2002: 157) z adskriptivnimi procesi, pri katerih se akterji povezujejo in družbeno organizirajo na podlagi etnične pripadnosti (Barth 1976: 10–11). Opredeljuje se z izborom določenih razlikovalnih emblemov glede na druge skupine (Dietz 2002: 20). Po drugi strani etničnost potrebuje tudi zunanje adskripcije, ki vrednotijo identiteto skupine (Barth 1976). Identifikacijske strategije so odvisne od vrste odnosov, ki se vzpostavljajo med večino in manjšino (Restrepo 2007).

Zato je treba na kulturo in etničnost skupine gledati z zgodovinsko dimenzijo (Bargman idr. 1992), ker sta rezultat procesov, ki potekajo v konkretnih kontekstih, in so pogosto strukturirani s političnimi, z gospodarskimi in s socialnimi odnosi (Dietz 2002: 11; Restrepo 2007). Prav ti delujejo v dinamiki nastajanja skupin, pri katerih je razlika »daleč od tega, da bi bila dana zaradi določenih zgodovinskih danosti, kulture, jezika – povezana vedno v obliki odnosov, z vidiki oblasti ali proti njej« (Briones 1998: 131). Ti procesi poznajo različne prakse glede na metakulturna pojmovanja, ki zgodovinsko spreminjajo v kulturno in/ali rasno razlikovanje ter ustvarjajo selektivna vključevanja in izključevanja.

Identitete z odnosnim značajem tvorijo posamezniki, povezani med seboj s skupnim občutkom pripadnosti, kar pomeni, da si delijo socialne diskurze, simbole in socialno zastopanje ter skupno usmeritev pri akcijah. V tem smislu lahko z vidika akterja obstajajo primordialna čustva, kajti skupnostna socializacija zajema celotno osebnost in se tiče nekaterih vidikov posameznika in skupnosti. Ta čustva pa so dinamična in zgodovinska.

20 Kritizirata široko rabo pojma identitete kot analitične kategorije, rabljene v veliko socialnih študijah o popolnoma različnih tematikah. Zato menita, da so termini identifikacija, skupnost, povezanost in skupinjenje koristnejši za razumevanje socialnih skupin, različnih po velikosti in kompleksnosti (Brubaker, Cooper 2000: 49).

21 Brubaker in Cooper (2000: 5–6) ne zanikata praktične koristi termina identiteta; pod vprašaj postavljata njegovo analitično rabo. Njun predlog se umešča v razpravo s Hallom, ki trdi, da identiteta ni nekaj, kar se ima, ampak nekaj, kar se gradi strateško in pozicijsko v nasprotju z drugim. Hall meni tudi, da so identitete vse bolj fragmentirane in razcepljene (Hall 2003: 17).

22 Obstajajo še drugi pristopi, ki pa jih ne navajam, saj presegajo teoretično-metodološke zahteve tega dela.

Identiteto za določene namene se tudi manipulira, reformulira in celo manipulira na instrumentalni ravni (Cuche 2007: 118). Da bi poudarili to spreminjajočo se dimenzijo identitete, nekateri avtorji uporabljajo pojem identitetna strategija (Ballina 2006; Cuche 2007: 118). To pomeni »eksplicitna volja skupin ali posameznikov, da razpolagajo z znamenji, ki jih lahko uporabijo glede na realne ali simbolične prednosti v danih življenjskih okoliščinah« (Chebel 1998: 2 v Ballina 2006: 8). Koncept strategije kaže tudi na to, da ima posameznik kot socialni akter določene možnosti manipuliranja oziroma spreminjanja identitete. H konceptu strategije pa moramo pristopiti pazljivo, ker ne sme dajati vtisa, da lahko socialni akterji popolnoma svobodno definirajo svojo identiteto. Strategije moramo upoštevati znotraj konteksta in socialne situacije. Obstajajo skrajne identifikacijske strategije za skrivanje identitete, da bi preprečili diskriminacijo (Bartolomé 2006; Cuche 2007).²³ Druga strategija bi bila obujanje ali strateško ponovno odkritje kolektivne identitete v popolnoma novem kontekstu. Tako lahko pojem strategija razloži, kar bi lahko imenovali premikanje identitete. Identiteta doživlja konstrukcijo in dekonstrukcijo glede na situacije in potrebe (prav tam: 119). Upoštevati pa vendar moramo dejstvo, da ima identiteta tudi določen rok trajanja v času in prostoru (Giménez 2002: 13).

Sodobna antropologija se strinja s tem, da zaprte, stalne identitete ne obstajajo, saj posamezniki lahko izražajo več identitet, odvisno od konteksta interakcije (Frigerio 2007: 41). Značilen za identiteto je ravno njen spreminjajoči se značaj, podvržen različnim interpretacijam in manipulacijam (Cuche 2007: 116). Tak model upošteva heterogenosti socialne skupine.

Posameznik, ki je del več kultur, svojo osebno identiteto ustvarja iz teh materialnih razlik in tvori sintezo znotraj specifičnih zgodovinskih in institucionalnih okvirov (Hall 2003: 18). Rezultat je sinkretistična identiteta. »Identiteta deluje kot ruske babuške, ki so vložene druga v drugo« (Simon 1979: 31 v Cuche 2007: 116).

23 Diskriminacijo lahko razumemo kot konstrukt stereotipov, kot kognitivni proces, ki kategorizira oz. določa pripadnost neki skupini na podlagi vidnih lastnosti. To dejstvo je upoštevano pri analizi diskurza Slovencev o drugih, ki lahko vsebujejo prezirljive tone, polne predsodkov.

Nekaj kratkih razmišljanj o »nacionalni identiteti«

Razmerje med konceptoma »etničnost« in »nacionalna pripadnost« je kompleksno.²⁴ Podobno kot pri etnični identiteti nacionalizem poudarja razlike med »nami« in »drugimi«, ki s tem postanejo tujci.

Čustvo pripadnosti narodu se izkaže kot temeljni vir moderne identitete. Analize nacionalne identitete ni mogoče izvesti zunaj procesa nacionalnih držav, ki so se pojavile šele v devetnajstem stoletju. Za Ernesta Gellnerja so nacionalne države produkti industrializacijskega procesa (Gellner 1991), ko je industrijska družba potrebovala homogenizacijo kulture s pomočjo politične entitete.²⁵ Nacionalizmi so za avtorja etnične narave, vendar je treba nastajanje nacionalnih identitet videti v luči konstrukcije držav, ki povežejo kulturo v funkciji urejevalke družbenega in političnega prostora. S tega vidika je uspešen nacionalizem pomenil povezovanje etnične pripadnosti z državnim aparatom (Eriksen 1993) prek procesa »nacionalizirajočega nacionalizma« (Moraes Mena 2008: 2). Skratka, nacija, ki ima že sama po sebi politično dimenzijo, je postala glavni vir za kolektivne identitete prek nacionalne države ali v nasprotju z njo, kot se dogaja z nacionalizmi narodov brez države.

Za Erika Hobsbawma nacija kot konstrukt nacionalizma temelji na zamišljanju tradicij (Hobsbawm, Ranger 1997), preoblikovanju mitov in legend, sklicevanju na pretekle junake in na »biologizaciji skupine«, tako da ustvarijo skupne družinske prednike in tako uspejo zgraditi »fiktivne etnične skupine« (Balibar, Wallerstein 1991). Iz samoprojekcije v preteklost in izmišljenih tradicij izhajajo novejši poti k epskemu času in skupnemu mitskemu izvoru (Alonso 1988). Iznajdba tradicij ni arbitrarno dejanje (Dietz 2002: 10), ampak je povezana z veljavnimi normami skupine (Hobsbawm 1998). Fiktivne entitete običajno nastajajo v dominantnih institucijah ali pa jih promovirajo vodstvene elite, smisel pa dobijo le, če jih socialni akterji ponotranjijo.

Benedict Anderson pravi, da narodi obstajajo, ko znatno število ljudi v neki skupnosti tvori zamišljeno skupnost, katere člani se združujejo ne več na podlagi vsakodnevne neposredne interakcije ampak tudi na podlagi identifikacije, ki jo omogoča časopise, romani idr. »sredstva« zamišljanja narodov (Dietz 2002:

24 Nimam namena razpravljati o pojmu »narodne identitete«, ampak dajem teoretične usmeritve, ki mi omogočajo, da ponovno preučim svojo študijo primera.

25 Veliko avtorjev se je ukvarjalo s pomenom države pri konfiguraciji etničnih identitet. Med njimi se Anthony Smith (1997) ne strinja z Gellnerjem in pravi, da imajo nacije vedno etnični izvor. Trdi, da je imela pri nastajanju držav pomembno vlogo etnična komponenta. Nacionalna identiteta vključuje etnična ali kulturna ozadja v njihovi določeni konfiguracije politike. Več o tej razpravi glej Eriksen (1993) in Özkirmlı (2000).

9–10). Za Andersona nacije niso rezultat prebujenja, ampak jih pojmuje kot »samo po sebi omejeno in suvereno zamišljeno politično skupnost« (Anderson 1997: 23). Zamišljena je zato, ker – čeprav se pripadniki nacije oz. naroda ne poznajo med seboj – v mislih vsakega izmed njih živi podoba njihove skupnosti. Njihova enotnost, pojmovanje samih sebe kot nacije, korenini v združevalni moči, ki ustvarja smisel skupne pripadnosti, kot skupnost²⁶ pa zato, ker se »ne glede na neenakost in izkoriščanje nacija (narod) vedno dojema kot globoko in horizontalno tovarištvo« (prav tam: 25). Anderson omenja tudi, da si nacija domišlja končne meje. V tem smislu moramo upoštevati, da kontinuiteta skupin obstaja zaradi vztrajnosti in ustvarjanja meja med skupinami (Dietz 2002: 8). Anderson razume nacijo kot kulturni artefakt, ki je nastal zaradi določene zgodovinske danosti in ki ima sposobnost, da se razširi na druga področja: politično, družbeno, ideološko.

Na kratko, izvajanje modernega modela države implicira homogeno identiteto, za katero veljajo predpisi in nadzor (Cuche 2007). Države lahko vključujejo nekatere regionalne ali druge identitete, dokler ne ogrozijo osrednje nacionalne identitete zamišljene skupnosti. Čeprav se vsi družbeni sloji in skupine ne identificirajo enako z nacionalno identiteto, so države našle različne mehanizme (šolski sistem, vojska, zastave, himne in drugi državni simboli), ki sooblikujejo iluzijo pripadnosti v skupni narod, in lahko tako presegajo druge družbene identifikacije (Devoto, Otero 2003).

Zapiski o »etnični skupnosti«

Po Browu (1990) razumem skupnost kot občutek pripadnosti, v kateri se prepletajo afektivne in kognitivne komponente in ki vključuje občutenje meja. Etnične skupine niso entitete, ki imajo a priori določene fiksne kulturne in organizacijske lastnosti (Radovich 1982; Ballina 2006: 5²⁷), ampak družbeni odnosi.

Občutek pripadnosti povezuje občutek solidarnosti in razumevanje skupne identitete (Brow 1990: 1). Po drugi strani pa Brow razume nastajanje skupin kot smernico za akcijo, ki spodbuja občutek skupne pripadnosti, za katero je značilen kontinuiran in globok proces v socialnem življenju (prav tam). Skupnost in nastajanje skupin (»komunalizacija«) sta socialna konstrukta, ki ju tvorijo

26 Anderson namiguje tudi na to, da moramo nacionalizem razumeti na podlagi dveh predhodnih velikih kulturnih sistemov, religiozne skupnosti in dinastične kraljevine. Predlagam, da si pogledate Andersona (1997) za poglobljeno obravnavo te tematike.

27 Takšni pristopi običajno spremljajo kategorije, ki jih uporabljajo domačini, in postanejo del enakih družbenih praks (Eriksen 1993: 1).

socialni agensi v zgodovinskih kontekstih in v okviru posebnih družbenih odnosov, vključenih v procesu nastajanja smisla (Ballina 2006: 5).

Brow trdi tudi, da vsak proces nastajanja skupin postavlja vertikalne in horizontalne odnose (Brow 1990). To tendenco sem opazila znotraj analizirane skupine kot proces nastajanja vodstvenih elit znotraj skupin (Ballina 2006). Obstoj članov elite je odvisen od drugih, ki se nahajajo v tako imenovanih perifernih položajih. Čeprav se poskušam izogniti upoštevanju teh dominantnih glasov, pa vseeno upoštevam njihov vpliv znotraj skupnosti. Težave so bile pri pristopanju do nekaterih perifernih članov pa tudi pri zapisovanju njihovih življenjskih zgodb. Veliko perifernih članov mi je namignilo, da naj se obrnem k vodji, ki »vse ve bolje od nas«. Tako so razveljavili svoj lastni glas.

Po drugi strani Brow razlaga, da skupnosti same izdelajo svojo zgodovino, da bi med člani vzbudile občutek skupne identitete in tako okrepile solidarnost (Brow 1990: 127). S skupno preteklostjo in z istim izvorom se po mnenju avtorja krepi nastajanje skupin. Wallerstein pa trdi:

Ideja o preteklosti (...) je instrument, ki se uporablja proti drugim, in bistveni element za socializacijo posameznikov, vzdrževanje solidarnosti skupine in za to, da se vzpostavi ali se sprašuje o socialni legitimaciji (Balibar, Wallerstein 1991: 123).

V tem smislu preteklost pridobi sposobnost za ustvarjanje identitet v sedanosti. Spomini na preteklost omogočajo poustvarjanje demarkacije na podlagi tradicije (Hobsbawm, Ranger 1997). Ta je različica preteklosti, ki združuje člane na podlagi njihovega izvora in skupnih izkušenj, kar združuje narod na določenem območju (Brow 1990: 129). Alonso (1988) pravi, da namišljena skupnost ustvarja metaforične genealogije, ki člane povezuje med seboj. Brow meni tudi, da je treba upoštevati, da znotraj skupnosti nastajajo hegemonistične tradicije, ki se naturalizirajo. Te avtorizirane tradicije tvorijo določene prakse, pravila in rituale, ki poskušajo vcepiti vrednote in norme obnašanja s ponavljanjem, kar krepi kontinuiteto s preteklostjo (Hobsbawm, Ranger 1997). V povezavi s tem je treba omeniti Rosanino pripombo o inovativnosti tradicije, ki na različne načine lahko posreduje med idealizirano preteklostjo in vsakodnevno sedanostjo. Obstaja lastnost prožnosti ali selektivnosti pri nastajanju tradicije, ki omogoča, da nastane »primerna tradicija« (Rosan 2002: 16–17).

Nazadnje velja navesti, da se pri procesu nastajanja skupin (komunalizacije) upošteva, da se ga ne da iztrgati iz konteksta njegove zgodovinske dimenzije. S tem je rečeno, da se je proces uresničil v okviru sprejemne nacionalne države. S tem konceptom poskušam razumeti, kako so sogovorniki poustvarili smisel slovenstva v Argentini. Migracija je povezana s socialnimi, političnimi in z zgodovinskimi

spremembami sprejemne države, kar je vplivalo na vsakodnevno življenje akterjev, njihovo relativno umestitev v socialni strukturi pa tudi na elemente in skupine, ki so bili na voljo za poustvarjanje slovenstva in reproduciranje njihove kulture. Tu je treba vključiti pojme o mejah, identifikacijah in o strategijah, ki jih skupine uporabljajo za določanje svoje drugosti.

Etnogeneza

Namen ni poglobitev v koncept etnogeneze, ampak opredelitev mojega stališča glede na ta koncept. Soglašam s Hillom (1996 v Escolar 2007), ki trdi, da se etnogeneze ponavljajo v kontekstu diskontinuitete. Bartolomé (2006) predlaga, da se proces naredi kompleksnejši, in ponudi različne načine, kako pristopiti k etnogenezi. Etnogenezo lahko razumemo kot nove socialne konfiguracije na etnični osnovi ali pa kot zahteve etničnih skupin, ki so jih imeli za mešane ali dokončno akulturirane, ki se pojavljajo, zahtevajo priznanje ter se borijo za pridobitev pravic in sredstev. Dietz (2002: 38) predlaga dve različni obliki razmišljanja o etnogenezi. Prva izhaja iz politik specifičnih identitet, ki se nanašajo na teritorialno os in generirajo endogene etnične skupine. Tvorijo se glede na zgodovinske odtenke (Leeman 1998b v Dietz 2002: 38) in generirajo ideologijo, ki ima za distinktivna elementa jezik in teritorialnost.

Druga oblika pa presega teritorialnost zaradi migracijskih etničnih skupin (Hotton, 1998), katerih ideološki temelji so nastali zaradi povezav med jezikom in ljudmi, ki tvorijo skupnost ne glede na teritorialno situacijo (Myhill 1999 v Dietz 2002: 39).

Proces etnogeneze je mogoč samo zaradi stalne mitologizacije in zahteve po geografski razdalji. Gre za realni kraj pri priseljencih in tudi za zamišljen izvorni kraj pri poznejših generacijah (prav tam: 39–40).

Nazadnje bi še enkrat rada poudarila idejo o etnogenezi kot o strategiji skupine, ki spodbuja preoblikovanje njene kulture in odnosa do preteklosti znotraj specifičnega družbeno-zgodovinskega konteksta, ki zahteva posodobitev identitete za določene cilje.

Diasporske skupnosti in identitete

Pojem diaspora je po navadi povezan z migracijami, s politiko ali z znanstvenimi študijami o temi.²⁸ Najbolj citirano klasično delo je delo Willama Safrana (1991). Ta je navajal šest karakteristik diaspore: razseljenost iz izvornega centra v dve ali več tujih regij, ki pogosto spremlja spomin na neki travmatičen dogodek; člani ohranjajo kolektivni spomin in mit o domovini; nepopolna integracija v gostiteljsko družbo; dojemanje domovine prednikov kot idealne domovine, v katero se člani diaspore želijo vrniti; člani diaspore verjamejo, da morajo kolektivno prispevati k ohranjanju izvorne domovine; so tudi drugače povezani z domovino, kar pomembno določa njihovo etnično zavest in solidarnost. Cohen (2008) je dopolnil Safranove značilnosti. Med njimi lahko omenim: razseljenost in spomin na nek travmatičen dogodek, iz katerega izhaja prepričanje o veliki zgodovinski nepravilnosti, ki skupino povezuje; diaspora ohranja socialni spomin in mit o izvorni domovini, njeni zgodovini itn.; povratne mobilnosti v domovino prednikov ter močna etična zavest v novi družbi ter s člani iste skupnosti, ki živijo v drugih državah, kar povzroča težaven odnos z novo družbo.

Po drugi strani lahko vključimo tudi Michel-Bruneauivo (2004 v Mera 2005) perspektivo: prebivalstvo je razpršeno po različnih krajih; pri izbiri ciljne države sodelujejo migracijske verige, ki povezujejo migrante s tistimi, ki so se že naselili v določeni državi; novi prebivalci se vključijo v sprejemno državo, ne da bi se asimilirali, pri tem pa ohranjajo močno identitetno pripadnost, povezano z izvorno državo. Mera meni, da to pomeni obstoj aktivnega življenja v skupnosti, prek katerega se vpeljujejo skupnostne tradicionalne oblike. Zavest in zahteve po nacionalni identiteti so se razvile na podlagi spomina, ki so ga ta društva ustvarjala. Mera opaža, da se diaspora gradi na družinskih strukturah. Družina in cerkve so kraji spomina, v katerih se prenašajo te vrednote iz generacije v generacijo. Avtorica razlaga, da izkoreninjenost iz izvorne države, ki je inherenten del vsake diaspore, sproži potrebo po kolektivnem spominu, ki naj ublaži šok. Pojav diaspore se začne tako, da se presekajo vezi z izvorno državo, v kateri sta nastali njihova kultura in identiteta. Zato sta pogosta nanašanje na korenine in pojav nacionalističnih vizij, ki opisujejo izvorno ozemlje kot homogeno celoto. Kraj kulture postane prevladujoč kraj. Travmatske izkušnje se s posebnimi mehanizmi prenašajo na nove generacije. Pri slovenskih beguncih so to socialni

28 Ogromno raziskav in kritik je bilo namenjenih razseljenosti. Glej npr. Safran (1991), delo Cohena o Armencih (1996, 2008), Brubaker (2005), revija *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, ki je opisovala judovsko, grško in armensko diasporo, in Bauböck in Faist (2010). O slovenski diaspori v Argentini glej npr. Repič (2016).

spomin, ki je nastal v izgnanstvu, proslave in rituali, slovenska šola ob sobotah in družinski prostori.

Diaspora zahteva koncentracijo prostorov v novem okolju, ki skupini omogoča organizacijo mehanizmov prenosa in reprodukcijo identitete. Skupinjenje prebivalstva v nekem mestu ali četrti olajšuje oblikovanje okvirov pripadnosti in ustvarjanje identitete diaspore.²⁹ Prav tako nastajajo mreže odnosov z drugimi skupinami v isti državi ali drugod po svetu. Prostor diaspore v sprejemnih državah je na splošno oblikovan s tipičnimi elementi izvirne kulture, ki afirmirajo identiteto.

Društva kot ozemlja identitete

Etnična društva ali narodni domovi se lahko razumejo kot simbolično ozemlje (Juliano 1992) in prostori, v katerih nastajajo skupnosti (Brow 1990). Ballina jih pojmuje kot z mejo določene socialne prostore, podvržene neprestanemu procesu dograjevanja in pridobivanja pomena, pri čemer se prisotnosti in odsotnosti členijo v smislu predstavljanja izvirne skupnosti:

Ti prostori predstavljajo gosto teksturo pomenov v svojem dvojnem smislu: narediti odsotnosti prisotne (tranzitivna dimenzija predstavnosti) in razstaviti svoje lastne prisotnosti (dimenzija kot odsev predstavnosti) (...). Zbirke predmetov, slik, fotografij, grbov, spominskih plošč, insignij, zastav, knjižnic, trofej niso le nosilci pomena. Gradijo se neprestano na podlagi interakcij in si jih socialni agensi lastijo na različne načine (Ballina 2006: 65).

Društva se bogatijo z aktivnostmi, ki se dogajajo znotraj teh prostorov, s tega vidika so kot nosilci pomena ter ustvarjalci smisla in akcij. Poleg inherentnih lastnosti skupin, kot sta kontinuiteta in reprodukcija, se pojavlja še potreba po praksi in akcijah kot oblikah strategije.

Etnične skupine so bile simbolični prostori medsebojne pomoči pri vseh skupinah priseljencev, ki so prišle v Argentino (Juliano 1992; Ballina 2006; Bjerg 2009; Devoto 2009). V 19. stoletju in na začetku 20. stoletja so bili to prostori druženja (čustvenega, delovnega, zdravstvenega zavarovanja itn.) in soprojavnosti, kjer je prevladovala močna solidarnost med člani na podlagi

29 Mera (2005) opaža, da koncentracija ne pomeni kopičenja. Čim številnejša, koncentrirana in organizirana je neka skupnost v diaspori, večja bo njena sposobnost, da se obdrži in reproducira v času, kajti deluje na podlagi ideala kontinuitete glede na izvorno državo, meni avtorica.

regionalne ali nacionalne pripadnosti. Pojavi društev in družjenja so povezani z etnogenezo migrantov, ki so prihajali iz iste države, čeprav iz različnih krajev, in so se razlikovali po socialnem statusu in družbenem razredu. Tako lahko društva razumemo kot prostore za oblikovanje vodstvenih elit. Tu se mi zdi pomembno omeniti, da imajo te elitne skupine pokroviteljske pristope do rojakov z manj sredstvi (Juliano 1992) v smislu, da si pripišejo vodilno vlogo pri spreminjanju migrantov v etnične osebe ter pri posredovanju med njimi in sprejemno družbo (Bjerg 2009). Zato predlagam, da se o kulturnih vodjih razmišlja kot o vplivnih osebah, ki jih je skupnost kot take priznala (Bodnar 1992 v Monkevicius 2008). Oni izbirajo, razmejujejo in prenašajo zgodovino migracij v okviru društev (Pollak 1989 v Monkevicius 2008). Monkevicius tudi trdi, da so etnična združenja spreminjala svoje cilje, dokler se danes niso spremenila v prostore poustvarjanja in spomina, v katerih je bila izvirna in glavna referenca skupnost med člani in sodelujočimi.

**ČEZOCEANSKE MIGRACIJE
V ARGENTINO**

Migranti v luki Buenos Aires (vir: Archivo General de la Nación Argentina).

ZAČETKI MIGRACIJE V ARGENTINO OB KONCU 19. STOLETJA

Čezmorske migracije predstavljajo enega izmed pojavov, ki so najbolj spodbudili družbeno-demografski proces v Argentini (Bargman idr. 1992). V tem okviru so se Slovenci priseljevali na podoben način kot preostali Evropejci v okviru posebnih predpisov argentinske države. Namen tega poglavja je po eni strani predstaviti čezoceanske migracije kot del državnega projekta ob koncu 19. stoletja in v začetku 20. stoletja ter podati argumente za potrditev, da je bil to glavni promotor identitetnih predlogov v Argentini vse od njene ustanovitve kot nacionalne države.

V tridesetih letih 19. stoletja se je začel v Argentini ciklus množičnega priseljevanja, predvsem iz Evrope. Prve zamisli o spodbujanju migracij so zapisane v argentinski državni ustavi iz leta 1853.³⁰

Pozneje, ko so se v Argentini začeli modernizacija, kapitalistični razvoj ter z njim urbanizacija in gospodarska rast, je država potrebovala veliko delovne sile.³¹ Tako se je koncept priseljence okrepil in uradno izoblikoval v zakonu o spodbujanju migracij št. 817 iz leta 1876. To je bilo v času vlade Nicolasa Avellanede. Zakon je dal evropskim priseljencem privilegirano mesto v nacionalnem družbenem imaginariju. Geslu »vladati pomeni poseljevati«³² se je imigracija ponudila kot idealizirana rešitev za učenje novih navad in običajev prvotnih prebivalcev v

30 »Zvezna vlada bo spodbujala imigracijo iz Evrope in nikakor ne bo omejevala niti obdavčevala vstopa na argentinsko ozemlje tujcev, ki bodo prišli z namenom obdelovanja zemlje, izboljšanja industrije ter doprinosa k znanosti in umetnosti« (25. člen argentinske ustave iz leta 1853).

31 Vključitev načrtovanih migraciji se je izvajala prek programov agrarne in poselitvene kolonizacije predvsem pokrajini Santa Fe in Entre Ríos. Gre za sistematično poseljevanje, pa naj bo to javno, torej organizirano s strani države, ali mešano, to je v navezi med državnim in privatnim upravljanjem z ozemljem. V končni fazi je bila poselitev izvedena s sistemom privatnih kolonij (Devoto, Otero 2003: 231).

32 Izraz se prvič pojavi leta 1952 v »Temeljnih in izhodiščnih točkah za nacionalno organizacijo« avtorja J. B. Albertija.

zaostali družbi (Halperin Donghi 1987; Devoto, Otero 2003). Skratka, pozitivna etnična identiteta »Evropec« je dajala legitimnost zamenjavi avtohtonega prebivalstva z evropskimi priseljenci in vzpostavitev kulture *sui generis*, ki ne bi upoštevala avtohtonega prispevka (Juliano 1992: 57–58). Argentinska elita je čutila potrebo po simbolnem premagovanju »barbarstva«, kar naj bi dosegla z uvažanjem ljudi, kapitala, običajev, kulture, zakonov in pravil iz najrazvitejših delov Evrope. Anglosaška in skandinavska imigracija naj bi predstavljala rešitev ter naučila novih navad in obnašanj »tiste druge«, pripadnike zaostale družbe, kar imigracijo spremeni »v nekakšen privilegirani element ne samo gospodarskega razvoja, ampak tudi družbenih sprememb« (Halperin Donghi 1987: 206). Tak pogled so utemeljili predvsem misleci, kot sta J. Alberdi in D. F. Sarmiento, ki sta na podlagi raznih evrocentričnih teorij utemeljevala višji položaj bele rase in evropske kulture ter posledično postavila v nižji in slabši položaj staroselska ljudstva, Afroameričane in mestice. To je bilo skladno z novo politiko o državljanstvu, temelječo na novem gospodarskem in družbenem modelu v okviru kapitalističnega modela kmetijskoizvoznega gospodarstva.³³

Na podlagi zakona št. 817 sta bila ustanovljena Oddelek za ozemlja in kolonije ter Oddelek za imigracije.³⁴ Zadnji si je za nalogo zadal razširiti evropsko mrežo agencij za spodbujanje imigracij, nadzor nad ladjami, s katerimi so potovali priseljenci, posredovanje pri izkrcanju priseljencev in pomoč pri iskanju zaposlitve. Kot strategije privlačnosti so ponujali plačilo potnih stroškov, petdnevno brezplačno nastanitev v hotelu za imigrante. Tako je omenjeni projekt med letoma 1862 in 1914 pripomogel k drastičnemu preoblikovanju in kompleksnosti sestave prebivalstva na ozemlju Argentine. V primerjavi z drugimi državami je Argentina pomenila določeno »svobodo« za migracije v povezavi z vnaprej predvideno etnično sestavo prebivalstva. Ta se je skozi čas preoblikovala, dokler se ni ustalila po koncu druge svetovne vojne (Devoto 2007: 536).

Med letoma 1880 in 1914 je bila stopnja poseljevanja in imigracij v Argentini ena najvišjih v zgodovini (Bjerg 2009: 19). Kot se lahko opazi v preglednici 1, je v letu 1869 čezmorsko prebivalstvo štel 168.970 oseb, kar je predstavljalo 12,1 odstotkov celotnega prebivalstva. Okoli leta 1895 je število poraslo za petkrat in doseglo 890.946 priseljencev, torej 22,3 odstotkov prebivalcev (Indec 1996). V nasprotju s prejšnjimi migracijskimi tokovi je ta izstopal po obsegu,

33 Z namenom, da bi povečali nadzor in lastništvo nad nacionalnim ozemljem, se je začelo izvajati pritisk nad staroselskimi skupnostmi znotraj državnih meja – vse s ciljem, da bi produktivna območja vključili v kmetijsko-živilnorski projekt.

34 Zakon je predvideval vzpostavitev državnih mehanizmov, kot so Centralni oddelek za imigracijo (*Departamento Central de Inmigración*) ter Pisarna za zemljo in kolonije (*Oficina de Tierras y Colonias*).

težnji po permanentnosti – v nekaterih primerih dokončni – ter po razdaljah med izvornimi in ciljnim kraji. Govorimo o prehajanju med državo izvora in sprejemno državo (Devoto 2007: 531–532).

V glavnem so se priseljevali mladi moški z nižjo stopnjo izobrazbe, doma iz ruralnih okolij, in z močnim pričakovanjem po vrnitvi v izvorni kraj. V tem valu migracij je bilo žensk in družin malo. Tiste, ki so prišle, so prišle zaradi ugodnosti, ki jih je nudil program naseljevanja (Bjerg 2009: 23).³⁵

Preglednica 1: V tujini rojeno prebivalstvo Argentine po ljudskih štetjih 1869–2001 (vir: Indec 1997).

Leto popisa	Skupno število prebivalcev	Tuje prebivalstvo	Odstotki tujcev glede na celotno število prebivalcev	Tujci iz ne-sosednjih držav ³⁶	Odstotek tujcev iz ne-sosednjih držav glede na celotno število prebivalcev	Tujci iz sosednjih držav ³⁷	Odstotek tujcev iz sosednjih držav glede na celotno število prebivalcev
1869	1.737.076	210.189	12,1	168.970	9,7	41.360	2,4
1895	3.954.911	1.004.527	25,2	890.946	22,30	115.892	2,9
1914	7.885.237	2.357.952	29,9	2.184.469	27,3	206.701	2,6
1947	15.893.827	2.435.927	15,3	2.122.663	13,3	313.264	2,0
1960	20.010.539	2.604.447	13,0	2.137.187	10,7	467.260	2,3
1970	23.390.050	2.210.400	9,5	1.676.550	7,2	533.850	2,3
1980	27.947.447	1.912.217	6,8	1.149.731	4,1	753.428	2,7
1991	32.615.528	1.628.210	5,0	811.032	2,4	817.428	2,6
2001	36.260.130	1.531.940	4,2	608.695	1,6	923.215	2,6

35 Kljub poselitvenim programom se je večina priseljencev ustalila v mestih, saj so bili v drugih delih Argentine življenjski pogoji precej slabši, v mestih pa je bilo veliko več možnosti za delo (Bjerg 2009: 23).

36 V to kategorijo spadajo imigranti, ki niso prišli iz sosednjih držav Argentine.

37 V to kategorijo spadajo imigranti, ki so prišli iz sosednjih držav, tj. iz Čila, Bolivije, Paragvaja,

V kontekstu večkulturnosti in formiranja nacionalne države so se politiki in intelektualci znašli pred potrebo po tem, da se izoblikuje nacionalna argentinska identiteta (Bjerg 2009). Začeli so ustvarjati zamišljene konstrukte o skupni zgodovini naroda, ki bi upravičevali koncentracijo ozemlja v rokah prevladujočih sektorjev. Migracija naj ne bi bila le del produktivne sestave države, ampak naj bi odgovorila na izziv njenega popolnega preoblikovanja, kajti uvažanje evropskih imigrantov je sovpadalo z nastankom družbenega sloja kmetovalcev in rokodelcev (Bargman idr. 1992). Kot sem prej omenila, so se na začetku oblikovalci novega državljanstva narodne identitete v prvi vrsti obrnili k specifičnim lastnostim »evropskega civiliziranega« priseljenca, potreba po delovni sili pa je te etnične preference potisnila v »drugi plan«. Zaradi politike odprtih vrat za tujce in postopnega nižanja potnih stroškov za potovanja prek oceana je »Río de la Plata postal dosegljiv za številno in revnejšo evropsko kmečko prebivalstvo« (Halperin Donghi 1987: 211).³⁸ Večina priseljencev je bila Italijanov in Špancev.

V tem kontekstu se je v Argentino priselilo veliko Slovanov (Rosan 2002: 30), med katerimi so bili tudi Slovenci (Sjekloča 2004: 69). Ti so bili zastopani v veliko skromnejšem številu – 200 oseb – kot Italijani ali Španci. Migracija je postala ena izmed strateških možnosti³⁹ in poti so vodile najprej v ZDA, nato v Argentino, Kanado, Brazilijo in v Avstralijo.

PROTISLOVJA ZNOTRAJ MIGRACIJSKEGA PROGRAMA V ZAČETKU 20. STOLETJA

V začetku novega stoletja je vedno številčnejši migracijski val prinesel veliko narodnostno, versko in kulturno raznolikost v argentinsko družbo.⁴⁰ Ob tem pojavu so se počasi začela spreminjati zaznavanja priseljencev; s tem so na površje

Brazilije in iz Urugvaja.

38 Razmah kapitalizma na stari celini je povzročil globoke spremembe v evropskih produkcijskih sistemih. Visoka rast prebivalstva in pomanjkanje obdelovalne zemlje sta povzročila preoblikovanje družbe, ki je delovno silo izpljunila, namesto da bi jo pripojila.

39 Devoto razlaga, da je bila odločitev za migracijo potencialna strategija za izboljšanje življenja in da so pri tej odločitvi igrale pomembno vlogo migracijske verige. To je proces, v katerem so tisti, ki so se že izselili, spodbujali in pomagali tistim, ki so se za ta korak šele odločali (Devoto 2007: 535–536). Tako so ob odločitvi za migracijo te verige igrale vlogo pomoči in vira koristnih informacij.

40 Bjerg piše, da so začele prihajati nove etnične in verske skupine, na primer ortodoksni judje, spodbujeni prek *Jewish Colonization Association*, ter muslimani iz Sirije in Libanona, ki so bili videni kot »eksotičen« imigracijski element (Bjerg 2009: 28). V glavnem so omenjene priseljenke poimenovali kar s posplošenim izrazom *turcos* (Turki) (Devoto 2009: 272).

prišla protislovja in dvoumnosti programa. Po delavskih uporih v obdobju krize leta 1890 so priseljenci prešli od »delovnega razreda«, ki preoblikuje argentinsko družbo, do »potencialno nevarnega razreda« (Devoto 2009: 274). Na drugem polu od »idealnih priseljencev« so bili imigranti, ki so bili pod močnim vplivom anarhizma in socializma in so se tako prelevili v družbene akterje, ki zahtevajo svoje pravice. Na podlagi Zakona o dovoljenju za bivanje iz leta 1902 je priseljenec postal sumljiv in nezaželen, nekdo, ki je bil zaradi najmanjšega suma kršenja javnega reda in miru lahko izgnan (Pacceca 2003: 117–122). S tem, ko je Zakon o varovanju družbe iz leta 1910 uzakonil restrikcijo proti posameznikom, nosilcem ideologij, ki bi lahko ogrozile družbene vrednote, se je iz nosilca civilizacije spremenil v prevratnika (Gurevich 1998: 35–37; Novick 2000: 93). Skratka, priseljenci so se prelevili v družbene akterje, ki so ogrožali argentinski narod in njegovo identiteto.

V povezavi s tem Devoto (1999) pravi, da so se konflikti med delavci tujci in kapitalističnimi posestniki Argentinci izrazili kot napetosti na podlagi etnične in razredne identitete, kar je nemudoma zahtevalo uvedbo strategij discipliniranja delavskega razreda. Pojavila se je potreba, da se migrante »argentinizira«. Med mogočimi rešitvami se je izpostavljajo zamišljeno nacionalno tradicijo, ki bi homogenizirala državljane Argentine. Za to so bili potrebni izobraževalni prijemi, katerih namen je bil asimilacija argentinskih vrednot. Te so se širile prek patriotskih ritualov, šole in vojske. Poleg tega je bila uvedena selektivna migracijska politika s ciljem politične nacionalizacije priseljencev.

Kljub temu je treba poudariti, da se rezultati teh nepovratnih sprememb migracijskih politik niso kazali v številu migrantov znotraj migracijskega toka. Kot se lahko vidi v preglednici 1, je bilo v letu 1914 tujcev iz sosednjih držav 2.184.469, kar je 27,3 odstotkov celotnega prebivalstva (Indec 1997)⁴¹.

MIGRACIJE PO PRVI SVETOVNI VOJNI

Množičen evropski migracijski tok se je med prvo svetovno vojno (1914–1918) nenadoma ustavil in se ponovno močno okrepil z gospodarskim razcvetom Argentine v dvajsetih letih 20. stoletja tudi zaradi migracijskih omejitev, predvsem za migrante iz vzhodne in južne Evrope (Devoto 2007: 546) v ZDA, Kanadi, Avstraliji in v Novi Zelandiji.⁴² Novick pravi, da v tem obdobju Argentina ni

41 Do leta 1914 se je prebivalstvo podvojilo, od tega so prekomorski imigranti predstavljali 27 odstotkov slednjega (preglednica 1). Za poglobitev v to tematiko glej Bjerg (2009), Devoto (2009) in arhiv statističnega urada (Indec 1996).

42 Pozneje je kriza v tridesetih letih 20. stoletja zavrla vstop imigrantov. Leta 1923 je vstopilo nekaj

vodila kakšne posebne poselitvene politike (Novick 2000: 97). Kljub temu pa Rosan poudarja, da so se pojavila nova selekcijska merila:

Na podlagi predpostavk v povezavi z nenavadno situacijo v Evropi v letu 1936 je Uprava za migracije izrazila mnenje, da Argentina »ne sme postati požiralnik za vse, kar Evropa izpljune« (Memoria 1936: 276). Posledično je bila v tem obdobju znotraj pristojnosti omenjenega organa uvedena Enotna evidenca tujcev, katere glavni cilj je bil »nadzor nad vstopom oseb, ki so nosilci idej in ideologij, ki nasprotujejo argentinskemu duhu in občutenju« (Gurevich 1998: 43).

Čeprav Argentina ni nikoli uvedla tako ostrih migracijskih restrikcij, kot so to storile ZDA, je vladajoči razred vseeno izražal zaskrbljenost in nujnost po nadzoru neželenih učinkov migracij (socialni konflikti, begunci, spori) ter uravnavanju imigracijskega toka (Bjerg 2009: 29).⁴³ Vsekakor so bili Španci in Italijani še naprej najštevilčnejši znotraj migracijskega vala. Tako se je kot preferenca – poleg ruralnega izvora in anglosaških korenin – pridružila še pripadnost latinski rasi (Rosan 2002: 31–32).

Kljub temu je število migrantov iz srednje, vzhodne in iz jugovzhodne Evrope proporcionalno raslo.⁴⁴ Leta 1921 so predstavljali 3,4 odstotkov, leta 1923 pa 9,3 odstotkov (Bjerg 2009: 29), predvsem zaradi težav pri vstopu v Združene države Amerike. Ta pojav je viden v preglednici 2 (Radovich 2016).⁴⁵

več kot 195.000 priseljencev, leta 1930 pa 124.000. V naslednjih letih se je število zmanjšalo na povprečno 20.000 oseb na leto (Bjerg 2009: 29).

- 43 Zanimiva je tudi sprememba migracijskega zakonodajnega okvira in percepcije imigrantov na svetovni ravni. Tako Devoto izpostavi dejstvo, da je na Konferenci o emigracijah v Rimu leta 1924 prišlo do poizkusa uvedbe enotne migracijske politike, da bi poenotili definicijo imigranta (Devoto 2009: 35).
- 44 Ocenjuje se, da sta najštevilčnejša migracijska vala prišla iz Španije in Italije. Na tretjem mestu je Nemčija. Pozneje, leta 1948, pa so Poljaki, Jugoslovani in Rusi predstavljali 15 odstotkov vseh prekomorskih migrantov (Senkman 1992: 22).
- 45 Radoviceva preglednica (2016) predstavlja različne podatke slovanskih skupin v primerjavi s tistimi, ki so izhajali iz anglosaških držav, to je tistih, ki jih je preferirala argentinska država. Tako se prikazuje in primerja migracijski val.

Preglednica 2: Priseljevanje, izseljevanje in migracijski saldo v Argentini v obdobju 1857–1946⁴⁶ (vir: Indec 1947).

Izvorna država	Prihodi	Odhodi	Saldo
Nemčija	152.571	92.676	+59.895
Češkoslovaška	33.524	8500	+25.024
Španija	2.084.439	920.118	+1.164.321
Francija	230.503	133.966	+105.537
Anglija	75.938	56.413	+19.525
Italija	2.967.759	1.491.034	+1.476.725
Poljska	180.570	24.843	+155.727
Portugalska	65.320	29.850	+35.479
Rusija	177.347	63.044	+114.303
Jugoslavija	46.391	14.879	+31.512
Druge	585.824	300.582	+285.342
Skupaj	6.609.186	3.135.905	3.473.281

Preglednica prikazuje število priseljencev po izvornih državah in tistih, ki so se v istem obdobju v te države vrnili. Med tujci iz vzhodne Evrope so po številčnosti prevladovali Poljaki, sledili pa so jim Rusi. V teh desetletjih je v Argentino prispela večina slovenskih priseljencev – jugoslovanskih državljanov in tudi italijanskih. Ocenjuje se, da se je med letoma 1857 in 1946 neto priselilo 31.512 Jugoslovanov (Radovich 2016). Izpostavlja se tudi dejstvo, da so omenjene številke napačne, saj je bilo na podlagi raziskav dokazano, da se je med letoma 1920 in 1949 v Argentino priselilo 42.957 Jugoslovanov.⁴⁷ Na tem mestu je treba ponovno omeniti, da Slovani niso bili med »zaželenimi« etničnimi skupinami priseljencev (Rosan 2002: 31).

⁴⁶ Podatke za Jugoslavijo izpostavil Radovich (2016).

⁴⁷ Zaradi poznejše ustanovitve Jugoslavije kot samostojne države težko govorimo o natančnem številu jugoslovanskih priseljencev, še posebno v času pred letom 1918 (Radovich 2016).

MIGRACIJE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Izbruh druge svetovne vojne je ponovno zaustavil migracijski tok. Ta se je spet vzpostavil v drugi polovici leta 1940, zahvaljujoč gospodarskemu razcvetu v Argentini. Gospodarski razmah je zahteval dodatno delovno silo, kar je Argentino spremenilo v želeni cilj za veliko Evropejcev (Bjerg 2009: 30). Med obema mandatoma Juana Dominga Perona se je vrnilo zanimanje po sprejemanju migrantov. Model argentinskega državljanstva se je na novo opredelil. Prvič so se povečale notranje in tuje migracije v Buenos Aires in druga velika mesta, ki so v očeh države prvič postala nosilci pozitivne identitete. Oligarhija in evropeizirani intelektualci pa so bili negativno vrednoteni (Juliano 1992).

Prva Peronova vlada je sprožila novo migracijsko politiko, ki je sledila merilom selekcije s preferenco do priseljencev s kvalifikacijami in tehničnim znanjem. Nadzor se je izvajal prek države, ki je tako izkoristila ogromno kvalificiranih delavcev, beguncev⁴⁸ in izgnancev za potrebe rastoče industrije. Uradna državna politika si je prizadevala preprečiti spontane imigracije. Eden izmed izbirnih parametrov je bil etnični in ideološki profil imigrantov (Gurevich 1998: 55). Veljavna zakonodaja v tem obdobju je kot odločilni element primernosti imigrantov določila njihov etnični izvor. Tako se je vzpostavila restriktivna politika, ki je diskriminirala evropske begunce na podlagi političnih in verskih prepričanj (Novick 2000: 97). Te smernice so postale jasne z ustanovitvijo novih državnih organov, kot na primer *Delegación Argentina de Inmigración Europea* – DAIE (Argentinska delegacija za evropske imigracije) in *Comisión de Reclutamiento y Encauzamiento de los Inmigrantes* – CREI (Komisija za rekrutiranje in vodenje priseljencev) (Senkman 1992). Omenjene entitete so hkrati služile kot filter in »socialna profilaksa« (Senkman 1992: 10). Pozneje je bila na tem področju ključna ustanova Nacionalni inštitut za etničnost (*Instituto Étnico Nacional*), katerega naloga je bila »znanstvena« klasifikacija imigrantov na podlagi etničnosti, opredeljene »krvi, ki določa ljudstva« (Gurevich 1998: 59). Med zaželenimi so se znašle latinske rase, saj so se z lahkoto zlile v argentinsko družbo (Bjerg 2009: 31). Prav tako so imeli prednost kristjani, saj so se njihova prepričanja skladala z ideologijo države. To merilo se nanaša na eno izmed posebnosti peronistične države:

48 Pojem begunca je bil v mednarodnem pravu priznan po letu 1921 v okviru Lige narodov, z namenom zagotoviti zaščito sovjetskim in pozneje armenskim izseljencem. Po letu 1930 je bil prvič izdan potni list za nosilce mednarodne zaščite. V Argentini se status begunca prizna šele po letu 1948 (Cicogna 2009), saj je bilo lažje zavrniti osebe iz ideoloških in humanitarnih razlogov, če nisi poznal statusa begunca (Devoto 2009: 40).

Ideološka selekcija je bila najpomembnejša. V tem primeru se je peronizem, ki se predstavlja kot t. i. tretja pozicija, ujemal z mednarodno situacijo v kontekstu hladne vojne in s težnjami nekaterih delov argentinske elite, še posebej Katoliške cerkve, ki naj bi odigrala vlogo utrdbe pred mogočim napredovanjem komunizma (Gurevich 1998: 64).

Komunizem je predstavljal enega najpomembnejših vzrokov za izključitev pri selekciji migrantov. Tako so oblasti kljub etnični nezaželenosti dovolile vstop večjemu številu protikomunističnih in katoliških Slovanov, da bi s tem pridobile specializirano delovno silo. Slovenski begunci, ki so prišli po drugi svetovni vojni zaradi svojih protikomunističnih nagnjenj, pripadnosti Rimskokatoliški cerkvi in zaradi pomena, ki so ga imeli kot delovna sila v procesu industrializacije, ki si ga je zadal peronizem, niso bili prezirani.

Kljub množičnosti migracij število priseljencev po končani drugi svetovni vojni ni doseglo tistega iz začetka 20. stoletja. Med letoma 1946 in 1951 je v Argentino prišlo okoli 800.000 imigrantov, večina Špancev in Italijanov, od katerih se jih je 600.000 dokončno ustalilo v državi (Rosan 2002: 34).⁴⁹ Leta 1947 je Argentina nudila zaščito 33.000 osebam, med njimi tudi Jugoslovanom. Prevladovali so Hrvatje, na drugem mestu so bili Slovenci, njim pa so sledili Srbi.

49 Po Devotu in Bjergu bi dobili realnejšo sliko, če bi uradnim podatkom lahko prišteli še vse neregistrirane priseljence. V tem obdobju se je namreč začelo nezakonito priseljevanje. Veliko je bilo vojnih pribežnikov in vojnih zločincev, ki so se posluževali nezakonitih alternativnih mehanizmov, da bi tako lahko zapustili Evropo. Poleg tega je prišel dodaten val delavcev, ki so bežali pred opustošenjem, ki ga je za seboj pustila druga svetovna vojna (Bjerg 2009: 31).

**IZSELJEVANJE SLOVENCEV
V ARGENTINO**

Slovenska gostilna (vir: Archivo General de la Nación Argentina).

Od druge polovice 19. stoletja do petdesetih let 20. stoletja se je prebivalstvo z ozemlja današnje Slovenije predvsem izseljevalo. Odselitve so bile najintenzivnejše od leta 1890 do prve svetovne vojne (Šifrer 1974), predvsem v Severno Ameriko, Kanado in v Južno Ameriko. Glavni dejavnik odselitve prebivalcev je bila družbeno-gospodarska situacija v Sloveniji po drugi polovici 19. stoletja (Mislej 1994c; Žigon 1998; Repič 2006), vendar so tudi politične okoliščine, kot sta italijanizacija jugozahodne meje po prvi svetovni vojni in jugoslovanska revolucija, spodbudile odločitve posameznikov za preselitev.

Statistično vrednotenje slovenskega izseljevanja je eden ključnih problemov, ki razdiralno vpliva na pojmovanje slovenske emigracije (Josipovič 2017: 104). Slovensko narodno ozemlje je spremenilo meje skozi čas; težko je vzpostavljati število migrantov iz popisov, ki niso prilagojeni na sodobne meje Slovenije (Šifrer 1974), zato bom navedla približne podatke. Ocenjuje se, da se je v drugi polovici 19. stoletja in do začetka prve svetovne vojne s slovenskega etničnega ozemlja izselilo okoli 300.000 oseb (Žigon 1998). Izseljevali so se bolj ali manj iz celotnega slovenskega prostora, večinoma v Severno Ameriko in Nemčijo, nekaj pa tudi v Argentino in Brazilijo. Med svetovnim vojnama sta nova gospodarska kriza in fašizem na Primorskem preusmerila Slovence v Kanado, Argentino, Urugvaj, Brazilijo in Venezuelo ter v nekatere evropske države, kot so Francija, Belgija in Nizozemska. Po drugi svetovni vojni se je najprej začelo izseljevanje zaradi političnih razlogov, in sicer največ v Argentino, deloma tudi v ZDA, Kanado in Avstralijo (prav tam: 36).

Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ocenjuje, da je danes slovenskih zdomcev, izseljencev in njihovih potomcev okoli 500.000. Trditev je relativna. Največ Slovencev naj bi bilo v ZDA (okoli 250.000), potem v Nemčiji, Kanadi, v Argentini (več kot 30.000), v Avstraliji in drugih evropskih državah (Lukšič Hacin 1995: 42–44).⁵⁰ V zgodovini slovenske

50 V Južni Ameriki so se Slovenci izseljevali tudi v Urugvaj, Brazilijo, Venezuelo, Bolivijo, Paragvaj,

migracije v Argentino lahko izpostavimo več različnih obdobij, vsako s svojimi značilnostmi glede na homogene elemente v migracijskih gibanjih, izvirne kraje, poznejšo naselitev v Argentini in s procesi identifikacije (Mislej 1994c; Žigon 1998, 2001; Sjekloča 2004; Repič 2006).⁵¹ Prvo obdobje je bilo ob koncu 19. stoletja, v 20. stoletju pa je prišlo do treh množičnih migracij. Prvi val je bil do prve svetovne vojne, drugi med obema svetovnjima vojnama in tretji med letom 1945 in koncem petdesetih let (Mislej 1994c: 17).

Treba je tudi kritično vzpostavljati problem kvantifikacije slovenskega izseljenskega gibanja v Argentino. Demografsko poročilo o številu mednarodnih migracij v obdobju med letoma 1869 in 1991 (Indec 1997) Nacionalnega inštituta za statistiko ne daje nobenih informacij o slovenski prisotnosti v Argentini. Glavni razlog za to je bil način, kako je Ministrstvo za notranje zadeve registriralo te osebe, in sicer je za identifikacijo prišlekov upoštevalo državljanstvo, zapisano v potnem listu (Vogel 2003; Ballina 2006; Radovich 2016). Kot se lahko opazi v preglednici 3, so slovenski migranti prišli v Argentino s »prikrito narodnostjo«, kar pomeni, da so jih za podatke popisov prebivalstva registrirali kot Avstrijce (12.803 v letu 1895 in 38.910 v letu 1914), Italijane (786.207 v letu 1947) in Jugoslovane (11 v letu 1895, 1.906 v letu 1914, 29.164 v letu 1947 in 36.361 v letu 1960) glede na območje, na katerem so živeli. V povezavi s kategorijo »Jugoslovan«⁵² je treba postaviti pod vprašaj točnost podatkov za leti 1895 in 1914, glede na to, da je Jugoslavija nastala kot država leta 1918, in sicer kot Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, leta 1945 pa kot Socialistična federativna republika Jugoslavija.

Čile in v Peru.

- 51 Vendar je slovenska prisotnost v Argentini zaznana že v 17. stoletju (Mislej 1995 idr.). Gre za osamljene primere jezuitskih in salezijanskih misijonarjev, ki se nikoli niso povezovali med seboj.
- 52 V demografskem poročilu Republike Argentine 1969–2001 (Indec 1996) je uporabljena kategorija »Jugoslovani«⁵² že za čas pred nastankom jugoslovanske države, ko formalno te kategorije niso vodili. Po drugi strani je za podatke popisa prebivalstva leta 1960 vprašanje, koga vključujejo, ker se jugoslovanski begunci po navadi niso hoteli identificirati kot Jugoslovani. O podatkih v preglednici, ki jih uporablja CELADE, je treba torej podvomiti.

Preglednica 3: Tuji v Argentini po državi rojstva ob popisih prebivalstva 1869–1960⁵³ (vir: Indec 1996).

Izborna država	1869		1895		1914		1947		1960	
	Skupaj									
Urugvaj, Brazilija, Paragvaj, Bolivija, Čile in Peru	41.360	19,66	115.892	11,51	206.701	8,64	313.264	12,86	467.260	17,94
Druge države	168.970	80,34	890.946	88,49	2.184.469	91,36	2.122.663	87,14	2.137.187	82,06
Nemčija	4991	2,37	17.143	1,70	27.734	1,16	51.618	2,12	48.157	1,85
Avstrija	834	0,40	12.803	1,27	38.910	1,63	33.248	1,36	20.474	0,79
Španija	34.068	16,20	198.685	19,73	841.149	35,18	749.392	30,76	715.685	27,48
ZDA	1090	0,52	1381	0,14	3501	0,15	5837	0,24	7843	0,30
Francija	32.336	15,37	94.098	9,35	80.570	3,37	33.465	1,37	21.883	0,84
Italija	71.403	33,95	492.636	48,93	942.209	39,40	786.207	32,28	878.298	33,72
Libanon	–	–	–	–	–	–	13.505	0,55	13.028	0,05
Peru	–	–	551	0,05	1247	0,05	2760	0,11	–	–
Poljska	–	–	–	–	–	–	111.024	4,56	107.915	4,14
Portugalska	1662	0,79	2238	0,22	14.441	0,60	25.301	1,04	28.611	1,10
Rusija	–	–	15.024	1,49	94.773	3,96	89.983	3,69	51.197	1,97
Sirija	–	–	–	–	–	–	32.789	1,35	23.344	0,90
Turčija	–	–	871	0,09	64.753	2,71	18.225	0,75	11.851	0,46
Jugoslavija	–	–	11	0	1906	0,08	29.164	1,20	36.661	1,41
Druge	22.586	10,74	55.505	5,51	73.276	3,06	140.109	5,75	172.240	6,61

Drug uradni vir predstavlja baza podatkov IMILA CEPALA (Združeni narodi) (Indec 1996). Od vseh podatkov sem upoštevala samo tiste, ki se nanašajo na prebivalstvo, rojeno v evropskih državah, povezanih s slovenskimi migracijskimi procesi, in sicer Slovenijo, Italijo in Avstrijo, ter v manjši meri Madžarsko. Projekt IMILA je za leto 2001 registriral 1741 oseb, rojenih v Sloveniji, od tega

53 Poudarek je moj.

814 moških in 927 žensk. Nekateri so se opredelili kot Jugoslovani, kar pomeni skupaj 3201 ljudi.⁵⁴

Preglednica 4: Prebivalstvo, rojeno v Evropi, po spolu in državi rojstva leta 2001⁵⁵ (vir: Indec 1996).

Država rojstva	Avstrija	Slovenija	Madžarska	Italija	Jugoslavija	Skupaj
Skupaj	2200	1741	1753	216.030	3201	224.925
Moški	932	814	743	99.51	1361	103.430
Ženske	1268	927	1010	116.450	1840	121.495

Uradne ustrezne statistike so nepopolne in netočne, zato bom v naslednji analizi citirala podatke, ki so jih zbrali nekateri raziskovalci slovenske in jugoslovanske imigracije, da približno nakažem število slovenskih priseljencev.

Dandanes slovensko skupnost v Argentini tvorijo večinoma potomci, ki se še vedno opredeljujejo kot diferencirana skupnost. Slovensko veleposlaništvo v Argentini ocenjuje, da v Argentini živi okoli 40.000 Slovencev skupaj s svojimi potomci. Od teh je 4100 (10,5 odstotkov) slovenskih državljanov s prebivališčem v Argentini, ampak številka ni popolna.

ZGODNJE EKONOMSKE MIGRACIJE (1878–1914)

Obdobje 1878–1888

V literaturi o naseljevanju Slovencev v Argentino se omenja, da je leta 1878 avstro-ogrška monarhija podpisala sporazum z argentinsko državo (Mislej 1994c; Žigon 1998; Sjekloča 2004; Repič 2006) z namenom, da bi dovolila odselitev določenega števila kmetov, ki bi se vključili v režim kolonizacije. Glavni cilj sporazuma je bil poslati ljudi v območje Gran Chaco (Mislej 1995). Razloga za izselitev skupin majhnih kmetij s Primorske sta bila zaostalost podeželja in globoka kriza na področju kmetijstva.

V drugi polovici 19. stoletja je na slovenskem etičnem ozemlju prišlo do demografske eksplozije, pri čemer gospodarski razvoj ni dohajal te rasti

54 Za to trditev sem se oprla na različne intervjuje z ljudmi, ki so se rodili na ozemlju zdajšnje Slovenije, vendar so se opredelili kot Jugoslovani.

55 Preglednica je narejena skladno z državljanstvom oseb slovenskega izvora, ki so prišle v Argentino z različnimi potnimi listi držav, katerim je slovensko ozemlje v preteklosti pripadalo.

(Drnovšek 1992 v Žigon 1998). Akterji so si morali v tem kontekstu poiskati druge vire preživetja na svojem ozemlju; v manj številnih primerih so se izselili v čezmorske države, ki so hkrati odprle vrata migrantom. Izseljevanje celotnih družin v Argentino ali Brazilijo ni bilo najbolj privlačno in se je dogajalo le v omejenem obsegu.⁵⁶ Poleg tega so določeni interesni krogi na nacionalni in lokalni ravni ocenjevali emigracijo kot nasprotujočo lastnim nacionalnim interesom. Monarhija ni imela razvitih emigracijskih politik v Latinsko Ameriko; prednost je dajala izseljevanjem svojih podanikov v ZDA. Drugače je bilo z Južno Ameriko: niso videli nobenih ekonomskih prednosti, ker ni obstajala praksa pošiljanja denarja v izvorno deželo (Kalc 1995: 53–54).

Moji sogovorniki in viri poudarjajo, da je bil prvi migracijski val konec 19. stoletja. Gre za skupino družin iz Primorske, z območja Goriških brd in Vipavske doline (prav tam),⁵⁷ ki so v času krize in stagnacije iskali boljše družbene pogoje. Prišli so tudi Slovenci iz Furlanije, Benečije (Žigon 1998) in Notranjske (Mislej 1994c). Število, ki ga omenja večina virov, kaže, da je prispelo 50 družin (Mislej 1994c, 1995; Marušič 1995; Sjekloča 2004; Žigon 1998, 2001); tem družinam so sledili posamezniki (Marušič 1995). Večina jih je prišla z avstro-ogrskim državljanstvom.

Glede na vrsto emigracije so bile to predvsem kmečke družine, lastnice zemlje, ki so del svoje lastnine lahko prodale, da so si plačale pot in preživele prve mesece v Argentini (Kalc 1995; Marušič 1995; Mislej 1995). V osemdesetih letih se je možnost odselitve zdela privlačna tistim obubožanim posameznikom, ki so v odselitvi videli možnost, da bi se izkopali iz globoke družbene krize in krize v kmetijstvu.

Bili so majhna skupina, hitro so se razkropili. V kronikah izseljenskega duhovnika Hladnika⁵⁸ so bili ti Slovenci porazdeljeni po območjih Entre Ríos, Corrientes, Santa Fe (Repič 2006: 130), druge pa so poslali v obmejna območja, kot so: Formosa, Chaco in Misiones.⁵⁹ Repič navaja, da so se priseljenci tega

56 V povezavi s tem Kalc navaja, da Primorci niso videli prednosti v čezoceanskih državah, ker so imeli možnost, da so se vključili v neagrarni sektorje trga dela v najbližjem industrijskem centru, Trstu. To mesto in pristanišče je bilo pomembno gospodarsko središče avstro-ogrske monarhije, ki je privlačilo mlade moške, ki so tja odhajali začasno. Prav tako je veliko žensk odhajalo na delo kot gospodinjske pomočnice (Kalc 1995: 54). Tisti, ki so se odločili za čezmorske države, so v primerjavi s Furlani, pri katerih je bila kriza občutnejša, raje kot v Južno Ameriko odhajali v Egipt in Združene države Amerike.

57 Izvorne vasi so bile: Cerovo, Doberdob in Tolmin.

58 Janez Hladnik, slovenski duhovnik, ki je prispel leta 1936, je bil prvi urednik revije *Duhovno življenje*.

59 Sjekloča (2004) navaja, da se je približno 10 družin naselilo v Chacu in Misiones. Na območju Misiones so se verjetno naselili v kolonijah Apóstoles in Santa Ana.

vala morali naseliti na območjih, na katerih ni bilo osnovne infrastrukture. Zato so mnogi, ki niso prenašali slabih življenjskih pogojev, ponovno migrirali, in sicer v Buenos Aires, Entre Ríos, Santa Fe, Córdoba in v Mendoza. Večina ni vzpostavila stikov med seboj (Repič 2006; Žigon 1998) in v virih ni bilo najdenih nobenih podatkov o vzpostavljanju etničnih skupnosti, kot so na primer društva, šole itn. (Mislej 1995).⁶⁰

Na žalost je le malo zanesljivih podatkov in malo raziskav, ki bi lahko govorile o slovenskem migracijskem procesu v argentinskem Chacu ali Formosi.⁶¹ V nadaljevanju se bom osredinila na obširnejše zgodovinske podatke o družinah, ki so odšle v pokrajino Entre Ríos.

Slovenska migracija je prišla v pokrajino Entre Ríos med letoma 1878 in 1880. Ob vstopu je bila večina priimkov napisana fonetično in običajno poitalijančena.⁶²

Zemljevid Entre Riosa, označena sta mesto Paraná in nekdanja kolonija Cerrito (vir: Google Maps).

60 Ker se je večina dokumentacije o tem izgubila, se zdajšnje raziskave, ki iščejo sledove Slovencev v Argentini, opirajo na priimke kot kazalnike slovenskih prednikov.

61 Poudariti moramo delo Esther Cmor, ki trenutno zbira gradivo in podatke o tej skupini oseb. Obrniti se velja tudi na kronike Janeza Hladnika v *Duhovnem življenju* ter na Mislej (1994c).

62 Na primer: priimek Prinčič so migracijski agenti zapisali kot Princich.

Naselili so se predvsem v departmaju Paraná, še posebej v Colonias 3 de Febrero (in njegovi poznejši vasi San Benito) in v Cerritu (in v vaseh General Paz in Pablo Moreno, María Grande y Hernández) (Bizai 2006: 43).

Glede števila oseb slovenskega izvora, ki so se naselile v pokrajini, Državni popis prebivalstva in stanovanj za pokrajino Entre Ríos kaže, da je bilo leta 1895 »Avstrijcev« 2189, od teh 1248 moških in 941 žensk. Drug vir navaja, da je med letoma 1878 in 1888 prišlo 345 Slovencev (prav tam: 107–108). Poznejše popise za leto 1914 ne kaže na povečanje priseljencev avstrijskega državljanstva, registrirane pa so smrti 1935 Avstrijcev, od teh 1191 moških in 744 žensk.

Obdobje od leta 1908 do prve svetovne vojne

Pred izbruhom prve svetovne vojne spet oživi imigracija iz Primorske v Argentino.⁶³ To je posledica izгона delovne sile, ki je ostala brez dela v krizi ob koncu 19. stoletja. V začetku novega stoletja je bila Argentina zanimiv cilj zaradi vloge, ki jo je imela na svetovnem prizorišču. Ob prvi stoletnici se je Buenos Aires spremenil v moderno mesto, ki je potrebovalo specializirano delovno silo. Imigracija je povzročila velik demografski porast. Priseljenci so se vključevali v različne sektorje argentinskega gospodarstva – kot že omenjeno, v železnico in telekomunikacijsko mrežo, gradbeništvo ter v industrijski in komercialni sektor.

V letih 1908–1914 je v Argentino prišlo približno 1000 Slovencev.⁶⁴ Migracija je nastala kot popolnoma spontano gibanje. Na splošno je šlo za individualno imigracijo, pretežno moških, nekaterih samo začasno. Migracijske verige so vključevale predvsem prijatelje in znance iz Slovenije in Prage, ki so prišlekom pomagali, da so se vključili na trg dela (Mislej 1995). Poklicno so bili usposobljeni kot inženirji, tehniki itn. in so hitro našli delo v javnih delih, predvsem v notranjosti države.

Razporedili so se po vsej Argentini. Najpogostejši cilji so bila mesta: Buenos Aires, Rosario, Córdoba, Avellaneda, Quilmes in Berisso. Odhajali so tudi v druge kraje v pokrajinah Chaco in Tucumán: Salta, Mendoza, San Juan (Triglav 1981).

Ti priseljenci, ki so zelo angažirano podpirali nastanek jugoslovanske države, so leta 1919 v Argentini ustanovili prvo slovensko etnično organizacijo.⁶⁵

63 Ta migracijski proces bo širše obdelan od preostalih, ker ni vključen v analizo identifikacijskih procesov.

64 V tem obdobju so Slovenci in Jugoslovani že bili naseljeni v drugih krajih Latinske Amerike, v Braziliji, Urugvaju in Čilu (Mislej 1994c).

65 Skupina se je distancirala od takratne avstro-ogrske monarhije in v političnem ter finančnem smislu podprla delovanje Jugoslovanskega odbora iz Londona in druge emigrantske organi-

To je bila Slovenska sekcija Jugoslovanske narodne odbrane Jadran za Latinsko Ameriko v Buenos Airesu.⁶⁶ Eden glavnih ciljev je bil boj za neodvisnost slovenskega naroda od avstro-ogrske monarhije, kot so ga poimenovali. V časopisu *Jadran*⁶⁷ so objavljali proteste proti italijanski okupaciji Primorske leta 1918 in zahtevali plebiscit, da bi izvedeli, kakšno je mnenje prebivalcev Gorice, Trsta in Istre. Ti priseljenci so bili še naprej navezani na politiko svoje izvorne dežele in so javno protestirali proti temu, kar se je dogajalo v domovini (Mislej 1996). Leta 1926 je inž. Ciril Jekovec, predsednik odseka Slovenije, začel izdajati časopis *Gospodarstvo* (1926–1936), ki je bil lojalen novi Kraljevini SHS (prav tam).⁶⁸

Iskanje podatkov, ki bi mi dovoljevali identificirati potomce tega migracijskega kontingenta, so oteževali: nizko število migrantov, geografska razpršenost in časovna oddaljenost.

»EKONOMSKA« IN »POLITIČNA« MIGRACIJA MED OBEMA VOJNAMA

Najštevilčnejši slovenski »ekonomski« in »politični« migracijski tok⁶⁹ je v Argentino prispel med obema svetovnjima vojnoma. Prvi so se izselili v Argentino proti koncu leta 1919, večina pa je prišla v Argentino v obdobju 1926–1929. Politične spremembe in družbeno-ekonomski pritiski so bili eni glavnih razlogov za emigracijo.

zacije. Posebej so se izpostavili inž. Ciril Jekovec, inž. Stane Černe, inž. Bogumil Žnidaršič, antropolog Janez Benigar in ekonomist France Krašovec.

66 Okoli leta 1920 je imela 20 članov. Leta 1921 je imela 41 podružnic po vsej Argentini.

67 Mislej (1994c) navaja, da je to prvi časopis v Argentini, ki je objavljal v slovenščini. Dnevnik je bil pisan v različnih jezikih – v hrvaščini, češčini in v slovenščini.

68 *Gospodarstvo* je izhajalo najprej v hrvaščini, pozneje tudi v slovenščini in češčini. Rudolf Lebal je urejeval slovenski del (Mislej 1996). Časopis ni imel veliko slovenskih naročnikov.

69 Uporabljam kategorije »ekonomska« in »politična«, ker se v pregledu literature in arhivov slovenske skupnosti v Argentini po navadi kategorizira in razlikuje zadnji val v primerjavi s prejšnjimi migracijskimi skupinami kot »političen« (glej npr. Žigon 1998, 2001). Ti naj bi predstavljali ljudi, ki so zapustili Slovenijo zaradi komunistične revolucije. V tej monografiji bi rada problematizirala to kategoriziranje, saj med zadnjim kontingentom niso bili vsi politično preganjani. Ljudje, kot dokaže Repič (2016), so imeli tudi druge razloge, da zbežijo iz Slovenije. Po drugi strani pa bi rada izpostavila protihegemonistični pogled na zgodovino slovenske migracije v Argentini in razmišljala, kot predlagata Kalc (1996) in Zobec (2013), o nekaterih Primorcih, ki so tudi morali zapustiti svojo domovino zaradi političnih razlogov.

Število bi se približno dvignilo na okoli 25.000 oseb (Mislej 1994c, Žigon 1998: 40), a tudi za to obdobje ni natančnih podatkov; tokrat se spet srečamo s problemom italijanskega ter v manjši meri tudi avstrijskega in jugoslovanskega državljanstva. Upoštevati je treba tudi nezakonita izseljevanja, ki jih formalne statistike ne navajajo (Genorio 1988; Kalc 1996).

Za to skupino sta značilni regionalna komponenta in izrazita protifašistična usmeritev priseljencev. Okoli leta 1936 je 78 odstotkov imigrantov prihajalo s Primorske, 12 odstotkov je bilo Prekmurcev in 10 odstotkov iz Bele krajine ter od drugod (Jenšterle 1995). Ta podatek je pomemben, ker so se posebej Primorci in Prekmurci močno identificirali z izvorno regijo. Kuhar navaja, da naj bi jih v tem obdobju živelo v Argentini 25.000, okoli 22.000 iz Goriške in Primorske, 1500 naj bi bilo Prekmurcev, 500 Belokranjcev, 6000 pa iz preostalih delov Slovenije (Kuhar 1939 v Žigon 1998: 40). Velikonja (1985) in Genorio (1988) upoštevata, da naj bi se v obdobju med letoma 1926 in 1934 izselilo 10.989 ljudi.⁷⁰ Iz Prekmurja naj bi odšlo med 2000 in 4000 ljudi (Velikonja 1985: 49–50), Cmor (2002) pa navaja, da je bilo v Argentini okoli leta 1937 približno 1000 oseb iz Prekmurja, in ocenjuje, da je v Argentino prispelo okoli 2500 Prekmurcev.⁷¹

Opaziti je postopno razpršitev proti severnim in južnim četrtim mesta Buenos Aires, proti Velikemu Buenos Airesu in notranjosti, kot v mesta Rosario, Córdoba, Mendoza. Koncentracija v določenih četrtih, ki so ponujale poceni prebivališče, je spodbujala občutek pripadnosti skupnosti in etično/regionalno pripadnost. To je najprej opaziti pri razporeditvi prebivališč. Primorci so se v glavnem ustalili v četrti La Paternal, pozneje pa v Villa Devoto in Saavedra (Devoto 2009), kjer so ustanovili kulturne centre, imeli verske obrede, skupnostne organizacije in publikacije (Velikonja 1985: 50; Mislej 1994c, 1995).⁷² Prekmurci so se skoncentrirali na območjih, kot so na primer Berisso, Bernal in Avellaneda na jugu Velikega Buenos Airesa.⁷³ Pomemben del Belokranjcev pa se je naselil v pokrajini Córdoba. Posebno

70 Velikonja utemeljuje to dejstvo na podlagi poročila o slovenski emigraciji pred drugo svetovno vojno, ki ga je objavila Slava Lipoglavšek Rakovec leta 1950. Isti vir citira Kalc (1996).

71 Prekmurci so v glavnem prišli v Argentino v letih od 1920 do 1938 ter dosegli vrhunec v obdobju 1926–1930 (Cmor 2002).

72 V publikaciji *Triglav – Historia y Realidad* (1981) piše, da so se Slovenci, ki so ostali v mestu Buenos Aires, ustalili v četrtih Versailles, Pueyrredón, Saavedra, Urquiza, Liniers, Parque Chas in Mataderos. Po drugi strani je govor o možnosti naselitve v Villi Devoto, kjer so imigranti lahko dobili že razparcelirana zemljišča. Območje je imelo tudi povezavo z industrijskimi conami Barracas, Boca in Avellaneda, ki so iskale delovno silo.

73 Območja, na katerih so se naselili, so bila pristanišča, v katerih so skladiščili agroživilske proizvode za izvoz.

Naselitev medvojnih priseljencev v Buenos Airesu (oblikovala avtorica na zemljevidu Google maps).⁷⁶

v obdobju velike depresije je prišlo do premikov medvojnih priseljencev znotraj velikega Buenos Airesa⁷⁴ in v druge pokrajine v državi.⁷⁵

Številni so se naselili v Rosariu, v pokrajini Santa Fe. Pokrajini Mendoza in Entre Ríos sta tudi sprejeli slovensko migracijo iz tega obdobja. Nekaj se jih je razselilo po Patagoniji, manjše število je izbralo mesto San Carlos de Bariloche v pokrajini Río Negro in prestolnico Mendoza v pokrajini Mendoza. Malo se jih je odločilo za pokrajino Salta. Obstajajo tudi podatki o imigrantih, ki so se naselili v ruralnih delih države (Sjekloča 2004). Slovenci so imeli strategijo za skupni nakup parcel, ki so jih potem delili med rojaki.

74 Predvsem v naseljih Ciudadela, Caseros, San Martín, Florida in drugih.

75 O premikanjih medvojnih priseljencev »s trebuhom za kruhom« v pokrajine Argentine in tem obdobju lahko beremo v časopisih in revijah slovenske skupnosti.

76 Razmejitve naseljitvenih območij je približna in sem jo določila sama.

Naselitev medvojnih priseljencev v Argentini (oblikovala avtorica na zemljevidu Google maps).⁷⁷

Na splošno je šlo za kmečke priseljence, ki so prišli v Argentino, da bi se tu za stalno naselili in za katere je bila migracija strategija socialne mobilnosti.⁷⁸ Prevladovali so moški med 15. in 50. letom v aktivni delovni dobi.⁷⁹ Večina teh Slovencev je doživela tri vrste tranzicije. Preživeli so proces urbanizacije, se iz kmetov prelevili v industrijski proletariat, iz delavcev so se spremenili v uslužbence, mali proletariat ali male proizvajalce. Ženska imigracija, ki je bila manj številna, se je uspešneje vključila na trg dela kot moška (Kurinčič 1981 v Sjekloča 2004: 101). Na začetku so zasedli najnižje sloje družbe, kar se je s časom spreminjalo.

77 Razmejitve naseljitvenih območij je približna in sem jo določila sama.

78 V primerjavi z imigranti po drugi svetovni vojni, ki so v Argentino prihajali z namenom, da se bodo vrnili, so Slovenci med obema vojnama prišli v Argentino, ker so iskali izhod iz zapletene ekonomske in politične situacije – primer Primorcev. Vendar pa publikacija *Triglav – Historia y Realidad* (1981) navaja, da je veliko članov skupnosti prišlo v Argentino z upanjem, da se bo situacija v rodni deželi rešila in da se bodo lahko vrnili.

79 V primeru Prekmurcev so najdeni podatki natančnejši. Cmor (2002) trdi, da so bili zelo mladi ljudje, večinoma skoraj najstniki in večinoma moški.

Vključevanje v delo je potekalo predvsem v južni industrijski coni Velikega Buenos Airesa. Ni šlo samo za eno nišo pri vstopanju Slovencev na trg dela, ampak so bile niše različne (Sjekloča 2004). Predvsem so se zaposlovali v mestih, na železnici, v hladilnicah in tovarnah (Žigon 1998). Večina Slovencev iz Primorske se je zaposlila v gradbeništvu (Genorio 1988). Nekateri intervjuvanci so trdili, da so delali samostojno kot krojači, trgovci in zidarji, tesarji, kamnoseki, stavbni tesarji, če je šlo za moške, ženske pa so delale kot šivilje, služkinje, varuške in kuharice.

Marija Špacapan, moja babica, pozira v Mar del Plati leta 1935 med delom kot varuška (hrani Oskar Molek).

Nekateri so delali na tramvajski progi, drugi so se priučili novih poklicev, kot na primer za voznika in kontrolorja tramvaja (Mislej 1996). Mesto Berisso je vključilo Slovence, večino iz Prekmurja, v delo pri mestni hladilnici. V Avellanedi so Prekmurci delali v tovarni mila, steklarni, tekstilnih tovarnah in v majhnih metalurških delavnicah (Cmor 2002). Večina moških je imela tehnično ali obrtniško izobrazbo, predvsem na področju mehanike.⁸⁰ Prekmurci so menili, da sta kulturna in jezikovna sorodnost Primorcem pomagali, da so se hitreje vključili v argentinsko družbo, ampak znanje nemškega jezika je Prekmurcem

⁸⁰ V povezavi z izobrazbo Cmor (2002) navaja, da med njimi ni bilo nepismenih.

pomagalo dobiti delo pri podjetjih z nemškim kapitalom, kot je Elektrarna Dock Sud v Avellanedi.⁸¹ Vseeno pa dokumenti kažejo, da jih je zelo malo dobilo stalno zaposlitev. Za Entre Ríos so Slovenci delali v cementarnah, keramičnih tovarnah, pri gradnji Parque Urquiza in na železnici Gral. Urquiza. V Rosariu so informatorji navajali, da so delali v opekarnah, pristanišču, pri Unión Telefónica, v hladilnici Swift ali pa so imeli majhne delavnice ali trgovine. Razni viri govorijo, da so Slovenci v pokrajini Córdoba v tem obdobju našli delo v podjetju električnih tramvajev, pri železnici, v kamnolomih in pivovarnah. Tisti imigranti, ki so se naselili na podeželju, pa so se ukvarjali s kmečkimi opravili.

Kot bom opisala pozneje, so slovenski priseljenci med obema vojnama razvili zelo aktivno in raznoliko družabno in kulturno življenje.

MIGRACIJA SLOVENSkih PROTİKOMUNISTIČNIH BEGUNCEV PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Zadnja slovenska migracija v letih 1947–1950 (Velikonja 1985: 49–50) je bila migracija protikomunističnih beguncev, ki so bežali pred komunistično revolucijo v Jugoslaviji (Repič 2006: 133).⁸²

Tisti, ki so uspeli ubežati komunističnemu preganjanju, so se zatekli v begunska taborišča Rdečega križa v Avstriji in Italiji. Leta 1948 so nekatere slovenske družine dobile možnost odselitve v Združene države Amerike, a le tiste, ki so imele tam kakšnega prijatelja ali sorodnika. Nekateri odbori so ponujali možnost izselitve v Kanado, Čile ali v Venezuelo, vendar so na splošno sprejemali le mlade ljudi, sposobne za delo, ne pa družin z otroki in starejših. Druga možnost je bila Argentina, ki je prek svojega konzulata na Dunaju pripravila izbor oseb, ki bi jih sprejela (Cicogna 2009). Pričevanja ljudi potrjujejo, da je bila odločitev za pot v Argentino sprejeta, ker ni bilo možnosti izselitve v ZDA, Kanado ali v Avstralijo. Veliko ljudi, predvsem tisti s številno družino, so se morali odločiti za Argentino, ker so navedene države omejevale vstop družinam, starejšim in bolnim.

81 Cmor navaja, da so se slovanski uslužbenci nemške družbe *Compañía Transatlántica de Electricidad* družili med seboj, ker so živeli v podobnih četrtih ali ker so bili v nekaterih primerih sstanovalci (Cmor 2002: 4).

82 Repič (2006) razlaga, da so med drugo svetovno vojno politični migranti iz tega obdobja v večji ali manjši meri podpirali domobrance in nasprotnike komunizma. Po kapitulaciji Nemčije so domobranci bežali proti severni meji med Slovenijo in Avstrijo. Med potjo so se jim pridružili civilni prebivalci, ki so se bali novih napadov partizanov ali ker so bili proti komunističnemu režimu.

Ocenjuje se, da je v Argentino prišlo približno 6500 posameznikov, čeprav se podatki spreminjajo glede na avtorje. Nekateri trdijo, da je za obdobje 1947–1950 število doseglo 10.000, vključno z družinskimi člani, ki so se pridružili pozneje (Velikonja 1985: 49). Drugi trdijo, da jih je bilo 7000 (Zbornik 1998). Corsellis trdi, da je leta 1947 prišlo v Argentino 10.000 jugoslovanskih beguncev, 5000 Hrvatov in 5000 Slovencev. Če upoštevamo podatke, ki jih navaja Rant v Zborniku, lahko trdimo, da je leta 1948 prišlo v pristanišče Buenos Aires 3930 Slovencev. Po drugi strani Rant ocenjuje, da se je leta 1970 število ljudi povzpelo na 7000 (Rant 2008).

V nasprotju z drugimi migracijskimi tokovi, ki so bili spontani in individualni, je bila ta migracija organizirana in je imela močno politično ideologijo. Begunci so se imeli začasne migrante, kajti nameravali so se vrniti, ko bi se politični pogoji v izvorni deželi spremenili (Velikonja 1985: 49).

Velikonja navaja tudi, da so jim na začetku pomagali nekateri medvojni imigranti, ki so urejali njihov prihod v državo.

Naselitev povojnih političnih beguncev v Buenos Airesu (oblikovala avtorica na zemljevidu Google maps)⁸³

83 Razmejitve naselitvenih območij je približna in sem jo sama določila.

Namen argentinske države, ko je sprejela ta tok imigrantov, je bil naselitev v notranjosti države, vendar je bila večina teh beguncev usmerjena na urbana območja. Glavna področja naseljevanja so bila: Veliki Buenos Aires (San Martín, Florida, Villa Martelli, Liniers, Ciudadela, Ramos Mejía, Castelar, San Justo), pokrajina Buenos Aires (La Plata, Mar del Plata, Chapadmalal in Tandil).

V manjši meri so šli v pokrajine Córdoba, Mendoza, San Luis, Neuquén in Río Negro. Bilo je tudi nekaj manjših naselitvenih jeder v pokrajinah Misiones, Santiago del Estero, Formosa, Santa Fe, Chubut, Tierra del Fuego (Zbornik 1998). Večina se jih je naselila v Velikem Buenos Airesu, ki odgovarja prostorski porazdelitvi srednjega sloja v Buenos Airesu (Velikonja 1985: 55). V primerjavi s prostorsko razporeditvijo drugih tokov ne zaznavamo večje prisotnosti na območjih, na katerih živijo nižji družbeni sloji, ali v stanovanjskih conah visokega razreda.⁸⁴

Priseljenci tretjega migracijskega vala se v nasprotju s prejšnjimi niso ločevali po kraju izvora, kajti bili so begunci iz vseh krajev Slovenije. Rant (1998) navaja, da so se na začetku ločevali med tistimi, ki so zbežali v Italijo, in tistimi, ki so šli v Avstrijo. Glede družbeno-kulturnih značilnosti viri in sogovorniki navajajo, da jih je bilo 25 odstotkov s podeželja, 25 odstotkov je bilo obrtnikov, 50 odstotkov pa intelektualcev; med temi je bilo pomembno število duhovnikov (Zbornik 1998).

Sestava priseljenega prebivalstva kaže, da so se v tem obdobju večinoma priselili mladi odrasli (20–40 let), manj mlajši od 20 let ali starejši od 40 let. Zelo malo priseljencev je imelo več kot 70 let. Izrazito je bilo neravnovesje med moškimi in ženskami, prevladovali so moški, stari od 20 do 40 let (170 moških za 100 žensk).

Preglednica 5: Sestava slovenskih povojnih priseljencev po spolu in starosti leta 1952 (vir: Zbornik 1998).

Starost	Skupaj	Moški	Ženske
Manj od 14	983	540	443
15–20	390	213	117
20–30	1799	1111	688
30–40	1022	676	346

84 Čeprav je danes težko natančno določiti mesto v argentinski socialni strukturi, jih lahko uvrstimo v srednji razred. Imigranti, ki so z zgodovinskega vidika starejši (mislim na medvojno imigracijo), so bili bolj povezani z nižjim segmentom srednjega razreda in višjim segmentom nižjega razreda (Velikonja 1985: 55). V primerjavi s prvim migracijskim valom ta izstopa po gibanju navzgor po družbeni lestvici.

40–50	639	412	227
50–60	314	181	133
60–70	118	74	45
70–80	14	8	6
Več kot 80	2	1	1
Skupaj	5282	3216	2066

Neravnovesje med moškimi in ženskami je moške pripravilo do tega, da so si poiskali družice zunaj slovenske skupnosti in tako pripomogli k postopni integraciji. Združitev družin je v naslednjih dveh desetletjih do neke mere vzpostavila ravnotežje, ne pa popolnoma (Velikonja 1985: 51). Kot je večina intervjuvancev potrdila, je prevladovala endogamija. Izkazovali so določene predsodke do porok s pripadniki drugih narodov, češ da bodo izgubili kulturno identiteto in predvsem jezik.⁸⁵

Viri poudarjajo vključitev teh migrantov na trg dela. Corsellis (1996) razlaga, da so ob prihodu slovenski begunci delali kot zidarji ali ddninarji, v javnih delih, gradbeništvu, kot krojači, mizarji, skladiščniki in industrijski delavci. Ženske so našle delo kot služkinje ali delavke v tovarnah. Veliko jih poudarja, da je bila vključitev težka, ker niso poznali jezika. Več prednosti so imeli migranti z znanjem nemščine. Danes je večina potomcev poklicno izobraženih ali specializiranih delavcev, podjetnikov ali lastnikov zemlje. Opazi se gibanje navzgor po družbeni lestvici, pripadajo argentinskim srednjim in višjim družbenim razredom.

85 Več o tem v Cukjati (1986).

**RAZLIČNA VZPOSTAVLJANJA
SLOVENSTVA V ARGENTINI**

Slovenci v Barilochah ob osamosvojitvi Slovenije (foto Rok Fink).

Med slovenskimi priseljenci v Argentini in njihovimi potomci najdemo splošno skupno pripadnost k »slovenski skupnosti v Argentini«, vendar je moj namen dokazati, da so različni migracijski procesi Slovencev ustvarili heterogene identifikacijske procese slovenstva v argentinskem kontekstu (Molek 2012). Slovenstvo kot t. i. *emic* vzpostavljanje znotraj specifičnih relacijskih zgodovinskih in institucionalnih okvirov (Hall 2003: 18) je dinamično konfigurirano v procesu, ki meša izseljenski in sprejemni kontekst pa tudi spreminjajoče se artikulacije posameznikov in skupin. Identitete je treba natančno razumeti v teh večkratnih artikulacijah, napetostih in v antagonizmih ter opazovati, v katerih kontekstih so nekatere mere pomembnejše od drugih (Restrepo 2007). V tem smislu, kot bomo videli, identitete niso dokončne, ampak v stalnem preoblikovanju.

Z vidika akterjev (Dietz 2002) identiteta skupin sloni na izbranih značilnostih članov skupnosti z namenom ohranitve družbene distinkcije (Barth 1976), ki temeljijo na primer na domnevnih krvnih vezeh, jeziku ter na šegah in navadah pa tudi na zgodbah, ki spodbujajo posebne konfiguracije skupin, kot so na primer: »slovenski gavčos«, »prva migracija«, »medvojna migracija«, »primorska migracija«, »prekmurska migracija«, »politična migracija«, »stari« Slovenci, »novi« Slovenci, »pravi« Slovenci itn. Skratka, oblikovanje identitete v relacijskem kontekstu vključuje izbiro in razstavljanje razlikovalnih elementov, diakritike ali znakov identitete, ki omogočajo konfiguracijo meja. Oblikovanje identitete pa ni samovoljno. Identiteta je izdelana iz objektivnih repertoarjev v določenem kontekstu, v katerem imajo skupine dostop do »oročja« za identiteto, to je niz razpoložljivih klasifikacij, s katerimi se njihovi člani lahko identificirajo (Grimson 2011: 184).

Kot bom omenila v nadaljevanju, v preučevani skupnosti zaznavamo zgodbe o preteklosti, skupnem izvoru in o slovenstvu, ki ustvarjajo in krepijo posebne pripadnosti. Med selekcijo in iznajdbo razlikovalnih značilnosti lahko najdemo zgodbe, ki jih skupine ustvarjajo o sebi, da bi med svojimi člani zbudile idejo o skupni identiteti in tako okrepile solidarnost (Brow 1990: 127). Identitete so

diskurzivno sestavljene, saj so ljudje preseženi od simbolov. Toda »diskurzivna razsežnost je pravzaprav konstitutivna praksa vsakega dejanja, odnosa, zastopanja ali spora na socialnem področju« (Restrepo 2007: 27). Diskurzivne formacije, skupne, vstavljene v procese konstrukcije pomena pa tudi v specifičnih družbenih odnosih, ustvarjajo skupne akcije, ki krepijo ta občutek pripadnosti in tako ustvarjajo skupnost (Ballina 2006; Brow 1990).

V tem smislu se bom lotila pregleda in analize družbenih procesov, ki sem jih našla v svojem raziskovalnem delu. Trdim, da ne smemo posploševati slovenske skupnosti v Argentini kot homogene, ampak da so se zgodovinsko ustvarjale različne družabne oblike in identifikacije. Zato sem rezultate dela na terenu razdelila v štiri glavne procese.

Po eni strani zgodovinski pregled pokaže, da je predvsem pri prvem valu priseljencev, ampak tudi med potomci medvojnih priseljencev prišlo do argentinizacije, kar sami enačijo s »pozabo« slovenske identitete. To dejstvo se pri nekaterih spremeni po osamosvojitvi Slovenije in oblikuje procese etnogeneze, kot kaže primer v Entre Riosu, kar akterji razumejo kot »prebujenje«.

V skupini migrantov med obema vojnama in njihovih potomcev, ki so znani pod socialno kategorijo »stari« Slovenci, se izkažejo najkompleksnejši procesi identifikacij in organizacije. V zgodovinskem pregledu so se identitete v argentinskem okolju vzpostavljale zelo razlikovalno in fluidno. Primorski priseljenci so se vidno razlikovali od prekmurskih in drugih migrantov oziroma glede regionalnega izvora, vendar so se identitete izražale tudi prek religiozne, razredne in ideološke meje. Po drugi strani so izkušnje geopolitičnih sprememb v izvorni domovini oblikovale menjavne identitetne reference; posledično najdemo primere vzpostavljanja jugoslovanskih, italijanskih in slovenskih identitet. Končno, po okoli osemdesetih letih migracijskega obdobja, se skupina prikaže kot integrirana v raznoliko argentinsko družbo, proces, ki ga akterji razumejo kot »pozaba«. Različne povezave s »slovenstvom« imajo na splošno mnemonično folklorno vlogo na prednike in »zlato obdobje«.

Med slovenskimi »begunci komunistične revolucije« in njihovimi potomci, ki se poznajo pod kategorijo »novi« Slovenci ali »protikomunistični begunci«,⁸⁶ najdemo proces diasporične identifikacije. Skupnost protikomunističnih Slovencev se razlikuje od drugih Slovencev v Argentini predvsem po značilni obliki migracije in posledicah tega dejstva na posameznikih. Videti je, da je izkušnja o »prisilni in travmatični« razselitvi, ki je prisotna v zbranih pripovedovanjih, povzročila, da

86 Kategorija »protikomunistični begunci« je v glavnem socialna oz. t. i. *emic*. Po drugi svetovni vojni so bili Slovenci uradno/pravno v Argentini prepoznani kot imigranti, ne kot begunci. Begunci v Argentini začnejo obstajati z birokratskega in s pravnega vidika šele leta 1985, ko je ustanovljen Odbor za upravičenost beguncev (CEPARE). Več o tem v Cicogna (2009, 2015).

ti ljudje vneto potrjujejo svojo nacionalno identiteto ter jo imajo za »resnično in neminljivo«. Izkušnja razselitve je bila ključna za obliko družbenega organiziranja te skupnosti in ohranjanje skupinskih predstavitev, zgodovinskih pomenov, kulturnih značilnosti, vrednot in vedenjskih norm iz izvorne dežele pa tudi pri trdnem prepričanju, da morajo ohraniti jezik in vero. »Slovenstvo« je rezultat dela elitnih voditeljev, ki so uveljavili kriterije slovenstva preko institucij kot so Cerkev, endogamne družine, socialni spomin, šola, mediji itn.

Končno, raziskava je v procesu razlikovanja »starih« in »novih« Slovencev našla nenehno etiketiranje: »rdeči« in »kolaboracionisti«, na primer, so bile ugotovljene socialne alterizacije. Te vsebujejo družbeno ločitev, ki vedno selektivno radikalizira določene vidike družbenih odnosov (Briones 1998).

»PREBUJENJE«

Člani Slovenskega društva Triglav Entre Ríos (Asociación Triglav Entre Ríos) na obisku na Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu (hrani Slovensko društvo Triglav Entre Ríos).

OD AVSTRIJCEV, ITALIJANOV, JUGOSLOVANOV DO SLOVENCEV – PRIMER ETNOGENEZE V ENTRE RÍOSU

Med terenskim delom leta 2009 v Entre Ríosu sem prvič opazila, da so potomci prvega migracijskega toka pa tudi otroci in vnuki migrantov, ki so prišli v drugem obdobju, doživeli močen proces ponovne etnizacije.⁸⁷ Od leta 2002 naprej so začeli vzpostavljati etnično identifikacijo na podlagi dejstva, da izhajajo iz Slovenije in zdajšnje Republike Slovenije, ampak tudi kolektivne identitete, ki temelji na lokalnih dejavnikih, in se afirmirali kot »slovenski gavči«. To ne pomeni, da v preteklosti ni obstajala med posamezniki v Entre Ríosu kolektivna identifikacija s slovenstvom, vendar je zanimivo prikazati vidnost, ki jo je identifikacija dosegla v zadnjem času kot skupno sklicevanje.⁸⁸

Objava knjig ali člankov na to temo in objave o Slovencih v pokrajinskih medijih so delovale na različne načine kot osnovni etnični sprožilec med ljudmi, ki pravijo, da so komaj vedeli, kaj je Slovenija, in ki so verjeli, da so njihovi predniki Avstrijci, Italijani ali Jugoslovani.⁸⁹ En del potomcev takole razloži

87 Ta monografija obravnava samo primere etnogeneze v pokrajini Entre Ríos, na primerih, ki prihajajo iz skupine okrog društva Triglav Entre Ríos, ter pušča ob strani identitetne procese v pokrajinah Chaco in Córdoba in v kraju Berisso, Buenos Aires.

88 Z zgodovinskega vidika v Entre Ríosu ni podatkov o obstoju družbene organizacije neke slovenske skupnosti, obstajala pa je redna povezava (Mislej 1994c). Institucionalizacija slovenske skupnosti kot etnično-narodne diferencirane skupine v pokrajini Entre Ríos tudi nima precedensov v kronikah ali akademski literaturi. Po drugi strani je treba povedati, da jih do tega stoletja drugi Slovenci niso imeli za del slovenske skupnosti v Argentini.

89 Carlos César Bizai trdi, da je začel raziskovati in širiti temo slovenstva v pokrajini Entre Ríos. Poudariti moramo prejšnjo literaturo o tem, npr. kronike Janeza Hladnika v reviji *Duhovno življenje* v tridesetih letih prejšnjega stoletja, v devetdesetih letih prejšnjega stoletja pa objave avtorjev Veronike Kremžar - Rožančeve (1990), Irene Mislej (1994c), Milice Kacin - Wohinz (1995) in Alekseja Kalca (1995).

identifikacijske spremembe: »Oni so govorili, da so Avstrijci, potem so rekli, da so Jugoslovani ... in zdaj smo Slovenci« (Potomec priseljencev iz 19. stoletja, 70 let).

Vendar so se – kot v vsakem procesu identitete – razkrivali tudi določeni glasovi, ki so razložili proces identifikacije na drug način:

Jaz nisem nikdar srečal dedka, ampak doma smo vedno vedeli, da smo Slovenci. V dokumentih je pisalo, da se je rodil v Avstriji, vendar je vedno rekel, smo iz Gorice (Potomec priseljencev iz 19. stoletja, 60 let).

Že kot otroka me je zanimalo, od kod sem. Večino svojega otroštva sem preživela na družinskem polju, ki je že 150 let staro. Tam je bil in je še vedno znak tistih časov, ki pravi, dobrodošli (Potomka priseljencev iz 19. stoletja, 30 let).

Menim, da v zdajšnjem času obstaja proces ponovne kolektivne etnične identifikacije. Proces se je stopnjeval z ustanovitvijo Slovenskega društva Triglav Entre Ríos (*Asociación Eslovena Triglav Entre Ríos*)⁹⁰ v mestu Paraná 16. novembra 2002, z ustanovitvijo šole slovenskega jezika in kulture leta 2004, z odprtjem konzulata Republike Slovenije v Paraná avgusta 2006⁹¹ in z zaporednimi obrednimi počastitvami, ki jih skupnost daje svojim priseljskim prednikom.⁹² Spodbude identitetnega vprašanja slovenske vlade v okviru javne politike ohranjanja nacionalne identitete in kulture, kot so dodelitev državljanstva in finančne podpore, so ustvarile ugoden institucionalen okvir za razvoj in revalorizacijo slovenstva.

Prav tako je treba poudariti različne »obiske« posameznikov in skupin, ki so jih potomci organizirali v Sloveniji, z namenom »odkriti« svoje korenine in najti priznanje kot slovensko društvo pri uradnih organih Republike Slovenije. Naslovna slika tega poglavja je primer obiska članov skupnosti iz Argentine v Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu med potovanjem v Slovenijo, da bi s tem prikazali, da obstajajo in delajo za slovenstvo.⁹³

90 Od leta 2015 naprej se je skupnost razdelila zaradi notranjih konfliktov. V letu 2017 je del separatističnih članov ustanovilo NGO – Slovesko društvo Slovenski Duh (*Agrupación Eslovena Slovenski Duh*).

91 Konzulat je bil ukinjen leta 2018. Ni še uradnega pojasnila za odločitev.

92 Slovensko društvo Triglav Entre Ríos (*Asociación Eslovena Triglav Entre Ríos*) še danes nima sedeža. Člani odbora se običajno srečajo v zasebnih domovih, v katerih organizirajo dogodke in načrtujejo strategije za promocije slovenstva.

93 To dejstvo je povezano predvsem z notranjim konfliktom, ki sem ga opisala v prejšnjih opombah.

»Odkrita« migracija?

Ko sem se prvič srečala s potomci Slovencev prvega vala iz Entre Ríosa, sem se začudila, s koliko vneme so sogovorniki potrjevali, da je bilo slovenstvo celotne slovenske skupnosti v pokrajini v latentnem stanju, dokler se ni prebudilo in se končno razširilo. Na moje vprašanje o pomenih ponovne identitetne konfiguracije so sogovorniki poudarjali, da je šlo za »prebujenje« in pridobitev »izgubljene imigracije«. V povezavi s tem nekdanji častni konzul Republike Slovenije v mestu Paraná (Potomec priseljencev iz 19. stoletja, 70 let) pravi:

Prišlo je do prebujenja, kar tri generacije se niso preveč ukvarjale z mislijo, od kod prihajajo. Tako je vse ostalo nekako na tej ravni ... izgubljeno. Zdaj kot konzul vem, da je to kontinuirano. Skoraj vsak dan prihajajo ljudje, ki se zanimajo za svoje korenine, od vsepovsod so (...) To je naravno. Prvi so prihajali, zato ker jim starši niso povedali nič, drugi, ker niso vedeli, od kod prihajajo, pa tudi zanimalo jih ni preveč. Dokler niso prišli tisti, ki so ponovno postavili vprašanje, od kod prihajamo ...

Med neformalnimi pogovori so sogovorniki vztrajali na »naravnih« posledici takšnega prebujenja, češ da izpostavljajo primordialiistične argumente kot »vleče kri« ali »kri ni voda«⁹⁴. Kot so mi povedali, so prebujenje povezovali predvsem z raziskavo, ki jo je izpeljal nekdanji častni konzul Bizai, ki se je poskusil uveljaviti kot »etnični posrednik« (Boissevain 1974) s podporo veleposlanika Republike Slovenije in s priznanjem drugih slovenskih skupnosti v državi:

Obisk veleposlanika in drugih funkcionarjev je prižgalo stenj; takoj so se začeli oglašati otroci in drugi potomci, predvsem iz tako imenovane druge imigracije (...). Predsednik Slovenskega podpornega društva Triglav iz Buenos Airesa Fernando Leskovec je bil navdušen nad to izgubljeno imigracijo in jo podprl (Nekdanji častni konzul Republike Slovenije v mestu Paraná).

To uradno ali hegemonistično različico (Alonso 1988; Brow 1990; Hobsbawm, Ranger 1997) delijo in ponavljajo nekateri drugi potomci prvega vala, s katerimi sem se pogovarjala med svojim prebivanjem v mestu Paraná, Entre Ríos, v letu 2009. Pri njih se je tema o odkritju in zavedanju, da so Slovenci, pojavljala kar sama od sebe. V kontekstu intervjuja mi jih je veliko navdušeno govorilo o sreči in ponosu, da so se zavedeli svojih slovenskih korenin in da se ne počutijo več

94 Izraz »kri ni voda« ni ekskluzivno slovenski, uporabljajo ga tudi druge narodne skupnosti.

kot Avstrijci, ampak da se prepoznajo kot Slovenci, ker »je izkušnja o spoznanju prave identitete osvobajajoča« (Bizai 2006: 60) in ganljiva. V tem smislu je potomka prve imigracije povedala:

Najbolj ganljivo je bilo odkritje (...), kajti ko je vse to prišlo na dan, je bilo to velik bum, kot val (...) joj, ne vem, kako naj ti razložim ... to je nekaj, za kar nimam besed (Potomka priseljencev iz 19. stoletja, 70 let).

Videti je bilo, da je identitetna spreobrnitev nekako omogočila ponovno vrednotenje vrednot in verovanj o socialni družbi ter predvsem lastne subjektivnosti in zavedanj samega sebe.

S časom in z dostopom do drugih sogovornikov pa sem odkrila druge življenjske zgodbe. Več priseljencev in potomcev je potrdilo, predvsem v povezavi z medvojnimi valovi, da so se oni vedno zavedali tega, da so Slovenci in da so se med seboj družili:

Nisem spoznal svojega dedka, samo babico. Mi smo vedno vedeli, da smo Slovenci. V njenem potnem listu je pisalo, da je bila ona rojena v Avstriji, vendar je vedno rekla, da je bila iz Gorice (Potomec priseljencev iz 19. stoletja, 60 let).

Moj oče je bil priznan kot Jugoslovanelec, čeprav je on popolnoma poznal slovenski izvor. Mojo mamo (s starši in sestro) so ljudje šteli kot Italijanko (Potomka priseljencev iz Primorske med vojnama, 30 let).

Rodila sem se v Italiji. Moj oče in moja mama sta bila iz Avstro-Ogrske, a smo se vsi zavedali, da smo Slovenci. Bili smo med tridesetimi slovenskimi družinami v Parani; rojaki so se med seboj spoznali pa pomagali in družili. Rojaki so prišli vsako nedeljo domov, jedli so, pili kozarec vina. Z bratom sva bila vedno zraven. Rojaki so govorili o svoji žalosti, govorili so, kako jim je bilo hudo pustiti mamo, očeta ... ali da je kakšen brat umrl ... žalostne zgodbe. Pomagali so si drug drugemu, bili so kot družina. In potem so peli. A veš, kako lepo so peli ... (začne peti): *Naj bo stara al' pa mlada, vsaka ima fanta rada. Živio, oj, živio, oj, živio na svet!* To pesem še vedno naučimo vsakega novega člana družine, tudi če ni Slovenec (Priseljenka iz Primorske med obema vojnama, 85 let).

Vse življenje je bilo doma jasno, da smo Slovenci. Pri *noni*, *tatu* (stari starši) je bilo vse slovensko, hrana, glasba, peli so vedno po slovensko. Mama se je naučila slovenščino kot prvi jezik. Moja *nona* je tudi veliko potovala, vedno, ko je slišala za novega rojaka, je pripravila kovček in ga šla spoznat, v Cordobo, v Santa Fe ...

bili so navezani z drugimi Slovenci. Ko so prišli v Buenos Aires, so tudi hodili v slovenske domove. Tako da mi nismo nič novega odkrili, več (Potomka priseljencev iz Primorske med vojnama, 50 let).

Eksistenca slovenskega društva pred drugo svetovno vojno je bila tudi omenjena:

Mi smo že zdavnaj vedeli, da smo Slovenci. Pred Triglavom smo mi že imeli ustanovljeno društvo. Imenovalo se je Slovenski dom Paraná. Bili smo zelo aktivni med drugo svetovno vojno, zbirali smo denar, obleke in pošiljali domov, v plaščih ... skrivali smo v žepih kavo in sladkor za svoje sorodnike. Naši so se radi družili z drugimi Slovenci in se tudi radi med seboj poročili (Hčerka Primorke in Dolenjca, ki sta migrirala med obema vojnama, 80 let).

Po vojni smo organizirali društvo. Jaz sem bila stara okoli 16 let in se spominjam, da sem bila edina, ki je znala tipkati na pisalni stroj, zato so mi dali dokumente za tipkanje, vendar ni bilo mogoče storiti veliko, ker so bili starejši, in zaradi tega nismo mogli storiti ničesar dobrega, ampak smo se naprej dobili in skupaj jedli, peli ... (Priseljenka iz Primorske med obema vojnama, 85 let).

Da so se Slovenci v mestu Paraná v preteklosti spoznali in med seboj družili, je opisano tudi v kronikah duhovnika Hladnika:⁹⁵

Niti sanjalo se mi ni, da je v Parani toliko naših ljudi. Saj sva v treh urah obšla kakih deset družin, od katerih žive dosti blizu skupaj (Hladnik 1939: 209).

Po drugi strani duhovnik priča v tridesetih letih prejšnjega stoletja, da so v Entre Ríosu živeli »najstarejši« Slovenci v Argentini, za katere so medvojni priseljenci vedeli:

Že večkrat sem slišal, da so po Entre Riosu naši rojaki, ki so prišli pred 50 leti. Tudi moje gostitelje patre sem povpraševal, ali jim je mogoče kaj znanega o teh ljudeh. Takole je vedel eden izmed njih: V Cerrito sem imel nekaj časa opravka v cerkvi. Tam vem, da je nekaj vaših ljudi. Še se spominjam nekih priimkov, ki so se končavali na č, menda neki Pod ... ne vem več, kako je bilo. – Podversič? Sem pripomnil, ko sem se domislil svojih zapiskov. – Da, da, nekaj takega, pa še drugi, ki se je začel s

95 Duhovnik Janez Hladnik (1939a, 1939b) opiše svoj obisk Slovencev v Parani. Omenja, da so bili nekateri bralci in naročniki revije *Duhovno življenje*.

»Sre ...« – Bo Srebrnič? – Da, ravno tisti je. Večkrat so prišli tudi oni ljudje blizu. Eni imajo menda tudi trgovino (Hladnik 1939: 209).⁹⁶

Dejstvo je, da v današnjem času veliko potomcev govori, da so prepoznali »svojo pravo identiteto«. Razloge za »pozabljivost« etničnega pripadanja v preteklosti lahko najdemo v kontekstu »argentinizacije« z namenom asimilacije priseljencev. Prihodnje etnično prebujenje v današnjem času pa se lahko povezuje z lokalno multikulturalno (argentinsko) politiko ter večjim spoznavanjem Slovenije v argentinskem javnem življenju in globalnem kontekstu, v katerem so etnična čustva ponovno pridobila nov pomen.

Preteklost kot element reetnifikacije in razlikovanja

Kot pri drugih *ethnic revivalih* (Smith 1981) skupna preteklost predstavlja strateško os za ponovno pridobitev in legitimizacijo slovenstva. Sogovorniki so svoj proces reetnizacije zgradili na temeljih skupnega izvora (Geertz 2001). Izbira bioloških vezi za gradnjo identitete je velikega pomena, kadar obravnavamo preostale slovenske priseljence, predvsem migrante zadnjega vala, ki imajo od prihoda v Argentino močno nacionalno identiteto. Tako spomini na preteklost na poseben način omogočajo ponovno kreacijo skupne tradicije (Hobsbawm, Ranger 1997). Ta predstavlja osrednji element skupne identitete.

Slovinci v Entre Ríos po navadi izpostavljajo, da v mestu Paraná v pokrajini Entre Ríos žive »najstarejši argentinski Slovenci«. V veliko pripovedovanjih je bilo izpostavljeno, da slovenska skupnost izhaja iz priseljencev, ki so v Argentino prišli v dveh različnih obdobjih, v katerih je Slovenija pripadala različnim državnim tvorbam.

Prvi so prišli v Argentino med letoma 1879 in 1888 z avstro-ogrskim potnim listom in pripadajo tako imenovanemu »prvememu valu«:

Ti priseljenci so vstopali v državo z avstro-ogrskim potnim listom, saj je bila današnja Republika Slovenija v tem času del tega imperija. To je bila edina možnost emigracije. Na podlagi tega državljanstva so jim argentinske oblasti dodelile dovoljenje za prebivanje (Bizai 2006: 39).

96 Tudi sogovornica je omenila, da je njena družina poznala ljudi prve migracije. Razložila je, da so bili oni na polju, v kolonijah. Spomnila se je na priimke, kot so: Trpin, Trčič, Simčič in Persolja.

Kot sem se lahko prepričala med prebiranjem literature in terenskim delom, je val s konca 19. stoletja predstavljal skupina primorskih družin, ki so zaradi finančne krize in zakona, ki je ogrožal manjšine, odšle s trebuchom za kruhom (Singer 1975 v Radovich 2016: 172). V tem smislu potomec pravi:

Premnogi so želeli oditi iz Slovenije zaradi prekarne situacije, v kateri so se znašli. Ljudi je bilo preveč in premalo zemlje. Pred tem so migrirali v sosednje države. Leta 1879 pridejo slovenski migranti v Entre Ríos (Potomec priseljencev iz 19. stoletja, 70 let).

Selitev celotnih družin v Argentino in Brazilijo ni bila ravno privlačna (Kalc 1995). Nekateri so v Argentino prišli zaradi dogovora med Avstro-Ogrsko in Argentino, ki je predstavljal del načrta kolonizacije podeželja,⁹⁷ ki se je že v času Konfederacije (*Confederación*) začela v pokrajinah Santa Fe in Entre Ríos.⁹⁸ Čeprav je bilo v prvi etapi projekta kolonizacije argentinske obale (konec 19. stoletja) bistveno posredovanje države, so v okviru razvoja podeželja v regiji kolonizacijo spodbudila zasebna podjetja, ki so kupovala zemljo velikih razsežnosti, da bi jo nato razdelila, preprodala ali dala v najem imigrantom.

Nastanili so se predvsem v kolonijah, imenovanih 3 de Febrero in Cerrito, pozneje tudi v vaseh, kot so: San Benito, General Paz, Hasenkamp. Ocenjuje se, da je med letoma 1878 in 1888 v pokrajino Entre Ríos prišlo 345 Slovencev (Bizai 2006: 107–108). Ti kvantitativni podatki kažejo na majhen delež prebivalstva v primerjavi s priseljenci drugih evropskih narodnosti, ki so prišli v Argentino v tem obdobju.

Druga skupina je imela različen identitetni proces.⁹⁹ Ti priseljenci so prav tako prišli s »prikrito narodnostjo« in raznimi državljanstvi. V nekaterih primerih je bilo to italijansko državljanstvo, pozneje pa tudi jugoslovansko ali potni list Rdečega križa:

97 V 19. stoletju so se naselile na obali kolonije različnih etničnih izvorov: Judi, Švicarji, Francozi, Nemci, Slovani, Španci in drugi.

98 Za poglobitev v to temo predlagam med drugim Devota (2009).

99 Med prvim terenskim delom oziroma leta 2009 nisem prišla v stik s potomci omenjenega vala, ampak sem lahko intervjuvala le potomce slovenske imigracije s konca 19. stoletja. To je bilo tako, ker mi je nekdanji konzul organiziral razgovore s svojimi znanci, ne da bi mi dal podatke potomcev medvojnih izseljencev. Vendar sem zbrala sekundarne vire, da bi izdelala proces ponovne identifikacije med potomci medvojnega imigracije. Priznam, da takrat nisem bila dovolj pozorna na dogodek, ker me je zanimal predvsem proces etnogeneze med »prvo imigracijo«. Po ponovnem terenskem delu med letoma 2015 in 2018 sem imela priložnost intervjuvati potomce te skupine in sem spremenila svoj pogled na proces združevanja v pokrajino. Ugotovila sem, da se je nekdanji konzul izogibal moji prošnji zaradi notranjih konfliktov v tej skupnosti.

Prišli so sem, prav tako kot v Buenos Aires, med letoma 26 in 36, se pravi med obema vojnama. Oni ... so bili nekaj zelo nenavadnega, vsaj tu v Paranaju. Ustanovili so avstro-ogrsko društvo, vendar ko sem jaz začel to, so se mi nemudoma približali, saj so se zavedali, da so Slovenci (Nekdanji častni konzul Republike Slovenije v mestu Paraná).

Ta val so predstavljale samske ženske in samski moški, ki so v Argentino pribežali pred procesom denacionalizacije, obubožanjem in političnim preganjanjem italijanskih oblasti. Entre Ríos drugemu valu slovenskih izseljencev ni predstavljal zelenega cilja. Tako kot se je dogajalo drugod po državi, je tudi tu ta skupina preferirala industrijske centre, kot je mesto Paraná, ki je bilo v tem času poseljeno z ruralnim prebivalstvom v procesu proletarizacije. Sogovorniki pripovedujejo, da se jih je veliko zaposlilo v cementarni, imenovani *Loma Negra*,¹⁰⁰ v mestu Paraná. Spet drugi so delali v proizvodnji keramike, v gradbeništvu v Parque Urquiza in na železnici v Gral. Urquiza. Ženske so se zaposlovale v tovarnah ali kot hišne pomočnice.

Sčasoma sem ugotovila, da se je distinkcija med izseljevanjem preobrazila na strukturno delitev na »naše« in »druge« ter pripeljala do prekinitev skupin zaradi boja za uveljavitev pomena slovenstva, zgodovine priseljencev in prostora priseljencev v argentinski nacionalni domišljiji.

Sogovorniki, ki so potomci prvega vala, so mi razložili, da je bil njihov avstro-ogrski izvor pozitivno vrednoten, saj je spadal v kategorijo zaželenega profila priseljenca, to je bel Evropejec. V povezavi s tem je zelo zanimiv način, kako slovenski priseljenci iz tega obdobja sami sebe razlikujejo od vseh preostalih takratnih priseljencev. Velikokrat sem slišala, kako zelo so bili cenjeni Slovenci pri argentinskih migracijskih agentih v Evropi. To je zapisano tudi v med slovenskimi priseljenci najbolj brani knjigi:

Ob ustanavljanju kolonije je treba dobro premisliti o tem, kakšne družine naj bi jo sestavljale, oziroma je treba že predhodno narediti selekcijo. Ta naj se ne bi oddaljevala od srednje Evrope s fokusom na Švico, sever Italije (Piemonte in Furlanija), avstrijsko monarhijo s posebnim poudarkom na Slovencih. (...) O teh je profesor Peyret prav dobro vedel, da gre za kmete, ki ne le da so pismeni, ampak da govorijo vsaj tri tuje jezike (...) to prebivalstvo se je smatralo za zelo delavno, inteligentno ter za miroljubne ljudi (Bizai 2006: 27–28).

100 Ko se je cementarna ustanovila leta 1937, se je imenovala *Compañia Argentina de Cemento Portland, S. A.*

Oni so bili »cenjeni priseljenci, saj so bili marljivi in zaradi tega zaželeni«, so povedali. Na tem mestu je zanimivo osvetliti dejstvo, da dandanes potomci omenjenih priseljencev idealizirajo izkušnjo migracij kot del »železne migracije«, »migracije, ki je s seboj prinesla modernizacijo«, ter »migracije, nosilke pozitivnih vrednot«. Mitologizacija preteklosti, sklicevanje na pozitivne vrednote in idealizirane lastnosti, kot so: marljivost Slovencev, njihova požrtvovalnost, poštenost, želja po napredku. Vse to je preneseno v sedanost kot elementi drugačenja v nasprotju z drugimi priseljenjskimi ali mešanimi skupnostmi. Te so bile skozi to prizmo stigmatizirane kot »manj delavne« ali »prevarantske«. Avtohtono in kreolsko prebivalstvo pa je bilo razumljeno kot barbarsko v smislu Sarmientovih idej.

Zanimivo je, da so v prvih intervjujih z nekdanjim častnim konzulom naracije »pozabile« na konflikte delavskega razreda, ki jih je doživelo ter performiralo v Argentini veliko slovenskih priseljencev.¹⁰¹ Opis Dejana Valentinčiča prispeva k mojemu argumentu:

En potomec medvojnega priseljenca mi je tako pripovedoval, da je bil njegov oče okoli leta 1960 zaprt zaradi komunističnih prepričanj (...). A ni se priselil iz Primorske kot komunist, ampak je to postal v Argentini, med delom na železnici. Drugi sogovornik mi je pripovedoval o tem, da je bil oče zaprt, ker je v okviru tega neformalnega slovenskega združenja zbiral denar za žrtve potresa v Skopju, kar pa so nekateri v Argentini razumeli kot finančno podporo komunizmu (Valentinčič 2017).

Skratka, če je prva imigracija veljala za »zaželeno«, je druga migracija predstavljala zgodbe preganjanja delavskega razreda s strani argentinske vlade. Med temi priseljenci so bili tudi »sumljivi Slovenci«.

»Slovenski gavči«

Terensko delo mi je dalo priložnost zaznati nekatere ključne značilnosti, ki so jih potomci prevzeli in uporabili pri oblikovanju današnje kolektivne identitete in poznejšega združevanja.

Ena teh je tragični pogled na preteklost. Pripovedovanja velikokrat opisujejo situacije, nastale zaradi demografskih, ekonomskih in političnih pritiskov kot elemente odboja, ki so posameznike silili v selitev v Argentino. »Težka in boleča emigracija« je bila razumljena kot »edini izhod iz tega tesnobnega položaja« in

101 Več o tej temi Kalc (2016).

kot »pot k miru«. Poleg tega se vedno znova omenja trpljenje prednikov, ker njihova domovina ni bila neodvisna in ker so morali v času migracije imeti tuje državljanstvo. Imajo jo za »kaznovano imigracijo«.

Na tem mestu je treba razjasniti nekatere pojme. Čeprav se je v 19. stoletju začela med razumniško elito oblikovati slovenska identiteta kot element drugačenja znotraj takratnega slovenskega etničnega ozemlja, vse do leta 1991 ne moremo govoriti o neodvisni nacionalni državi. Sogovorniki so poudarjali, da so vsi priseljenci, ki so prišli v Argentino, vedeli, da so Slovenci, čeprav njihova domovina ni bila neodvisna država. To jim je preprečevalo, da bi prepoznali svoje tisočletne korenine. Če razumemo identiteto kot dinamično, spreminjajočo se skozi čas, vidimo, da ta pripovedovanja kažejo na prevzemanje Slovenije kot nacionalne države, kot izhodiščne entitete, nosilke specifičnih značilnosti, ki določajo, kaj je slovenstvo »na veke vekov«. Način, kako potomci ustvarjajo slovensko identiteto, kaže na to, da se ta gradi v vsakem zgodovinskem trenutku.

Obstajajo nekatera pripovedovanja o dvoumni in nasprotujoči si percepciji o prihodu v Argentino in posledično o prilagoditvi. Argentina se na eni strani kaže kot idiličen in oddaljen kraj, ki migrante vabi k sebi in jim obljublja, »da bodo našli mir, imeli tako zaželeno svobodo, zemljo in dostojanstveno življenje za otroke« (Bizai 2006: 10). Poudarjajo, da so se Slovenci prilagodili in asimilirali zelo hitro in da so bili »nadvse srečni, ko so si lahko obuli espadrile in kmečke hlače«. Njihov prihod jih je spremenil v »prave pionirje in junake, ki so morali trpeti argentinski porajajoči se migracijski sistem, ki se je z njimi začel« (prav tam: 12), ker so jih »prevarali« migracijski agenti. Po drugi strani nalagajo odgovornost za izgubo jezika in kulture na migracijske posrednike in pritiske šolskih oblasti v pokrajini Entre Ríos:

V kolonizacijskih pogodbah (...) je bilo določeno, da mora migrant, čeprav ima popolno podporo argentinske ustave in državnih zakonov, spoštovati določene pogoje, ki jim jih lahko naložijo, kot na primer, da se morajo otroci hitro naučiti španščine in da ne smejo govoriti jezika staršev (...) Zaradi vseh teh pogojev je slovenski priseljenec (...) izgubil svoj materni jezik, katerega uporaba je bila omejena na intimno raven in ki ga niso dovolili govoriti svojim otrokom zaradi strahu pred represalijami vlade (...). Ti novi prebivalci so tvorili novo nacionalno bit in postali del nove argentinske nacije, ki se je identificirala predvsem s svojim jezikom (Nekdanji častni konzul Republike Slovenije v mestu Paraná).

Potomka priseljencev iz obdobja med svetovnima vojnama (75 let) se je spominjala, da so doma govorili oba jezika, slovenskega in kastiljskega. Ko pa je njena starejša sestra začela hoditi v šolo, je učiteljica staršem prepovedala rabo

slovenščine doma. V tem smislu sogovorniki navajajo instrumente, ki jih je država promovirala, da bi ustvarila Argentinec: obvezno služenje vojaškega roka, tajno glasovanje in domovinska vzgoja. Šola je nastopila kot orodje za izdelavo nacionalne identitete otrok priseljencev, ki so se morali vklopiti v argentinsko družbo (Devoto 2007).

Drugo zanimivo vprašanje, ki se poraja v pripovedovanjih o izvoru skupnosti, je močna ukoreninjenost v pokrajinskem ozemlju. Z drugimi besedami, identitetna referenca sogovornikov je povezana s pokrajino Entre Ríos. Cucho (2007) razlaga, da posamezniki ustvarijo svojo identiteto na podlagi sinteze različnih kultur, katerih del so. Večina sogovornikov je posredovala »hegemonistično različico« in je idealizirala to pokrajino, češ da gre za »mozaik narodnosti, v katerem različne etnične skupine sobivajo v popolni harmoniji in imajo celo prijateljske odnose ter sodelujejo z domačini«. Po drugi strani pa sem opazila, da vodje pripisujejo velik pomen Justu Joséju de Urquizu, pobudniku imigracije, in Aleju Peyretu, upravniku kolonije San José, pobudniku za privabljanje migrantov iz srednje in severne Evrope, kjer naj bi bili tudi njihovi predniki.¹⁰² Razvoj kmetijstva in živinoreje povezujejo s procesom rekrutiranja, selitvijo in z naselitvijo njihovih prednikov.¹⁰³

Povedati želim, da se v pripovedovanjih na eni strani povezujeta regionalni imaginarij (iz Entre Ríosa) in na drugi strani identifikacijske reference, povezane s slovenstvom. Deluje sinkretična identiteta, ki se po mojem mnenju kristalizira v tem, da se sami sebe vidijo kot »slovenski gavčiči«. Potomci se identificirajo z izvornim ozemljem njihovih prednikov in s svojo rodno zemljo Argentino, ne da bi se hoteli enemu ali drugemu državljanstvu odpovedati.

Glavni diakritični znaki

Lahko bi rekli, da se je identifikacija potomcev tega vala kot Slovencev začela šele pred okoli petnajstimi leti. Graditev socialnih meja, ki je bila legitimna v preteklosti, nastaja v sedanjosti in uporablja aktualna sredstva. Referenca, od koder naj bi projicirali in gradili slovenstvo, ni iz preteklosti, ampak je to zdajšnja Republika Slovenija. Rosan poudarja prožno ali selektivno značilnost ustvarjanja tradicije, kar nam omogoča, da imamo »ustrezno tradicijo« (Rosan 2002: 16–17).

102 Po ustavodajni skupščini leta 1853 je bila razglašena Argentinska konfederacija, mesto Paraná je postalo začasna prestolnica. Urquizo so imenovali za prvega predsednika (1854–1860). V tem obdobju je bila sprejeta ustava argentinske države, ki je tujcem dajala široko zaščito.

103 Ozemlje Entre Ríos se je utrdilo z ustanovitvijo kmetijskih posestev za govedorejo (Museo histórico regional de la Colonia San José 1999).

V tem smislu izbira in izmišljanje diferenciacijskih potez prebujenja vodita k strateški zahtevi po slovenstvu v popolnoma novem kontekstu (Cuche 2007) v primerjavi s tistim, ki so ga poznali predniki sogovornikov.

Čeprav menim, da so spomini na preteklost osrednji dejavnik identifikacije, pa so najpogosteje uporabljeni identifikacijski prijemi številnih članov skupine prav priimki. V knjigah, ki sem jih pregledala na radijskem programu *Ecos de Eslovenia* (Odmevi Slovenije) in na promocijskem videu, ki so mi ga podarili intervjuvanci, je povezava prek priimkov znak preferenčne identifikacije.¹⁰⁴ Ta znak je omogočil, da so jim drugi Slovenci v Argentini priznali nedvomno slovenski izvor. Tako je ta pripadnost po rojstvu jamčila kontinuiteto skupine in dovolila, da so si sogovorniki pripisali slovenstvo in se razglasili za Slovence.

Ustanovitev Slovenskega društva Triglav Entre Ríos (*Asociación Eslovena Triglav de Entre Ríos*) predstavlja izbran mehanizem za krepitev identitete in vzpostavitev eksistence o skupnosti. Danes društvo širi slovensko identiteto z drugimi sredstvi. Skupina na Facebooku, knjige, videi in radijska oddaja *Ecos de Eslovenia* (Odmevi Slovenije) širijo zavedanje med mogočimi potomci.¹⁰⁵ Institucionalizacijo društva so uradno podprli veleposlaništvo Republike Slovenije in drugi funkcionarji. Poleg tega je dobilo podporo in priznanje predsednika Slovenskega podpornega društva Triglav (*Asociación Mutual Eslovena Triglav*) iz Buenos Airesa. Druženje v okviru društva ima za cilj širitev slovenske kulture v pokrajini Entre Ríos in deluje kot simboličen prostor (Juliano 1992) ter prostor združevanja (Brow 1990), ki krepi in poustvarja pripadnost in povezave s predniki in preteklostjo.¹⁰⁶ Tako se ohranja in poustvarja slovenska kulturna dediščina, članom pa predstavlja prostor kolektivne vidnosti. Hkrati se oblikuje razlika glede na druge slovenske skupnosti v Argentini.

104 Na videu kar nekaj minut navajajo različne slovenske priimke, ki so jih registrirali v pokrajini. V svoji prvi knjigi Bizai (2001) posveča nekaj strani priimkom. Prav tako je neka ženska povedala, da je odkrila svojo sorodstveno povezavo prek priimka.

105 Radijska oddaja je na sporedu vsako soboto. Skoraj v celoti poteka v španščini. Vodijo jo člani društva iz odbora. Oddaja ima izobraževalno sekcijo o izvorni državi.

106 V povezavi s tem se mi zdi zanimivo povzeti Ballino (2006), ki trdi, da so združenja tujcev »prostori z gosto teksturo pomenov v dvojni funkciji: da priključijo, česar ni prisotnega (transitivna dimenzija), in da prikažejo svojo lastno prisotnost (refleksivna dimenzija).

Člani Slovenskega društva Triglav Entre Ríos (Asociación Triglav de Entre Ríos) na praznovanju petnajste obletnice leta 2017 (hrani Slovensko društvo Triglav Entre Ríos).

Glede rabe jezika je treba opozoriti na določene vidike. Nihče izmed intervjuvancev ni imel slovenščine kot maternega jezika. Njihov prvi jezik je bila kastiljščina (španščina). Potomci prve priseljske skupine se spomnijo, da je prišlo do izgube jezika pri priseljencih, ko so prišli v Argentino, kar jim je omogočilo napredovanje v družbi in vključitev v novo družbo. Med potomci medvojnih priseljencev pa so primeri, ki mogoče razumejo slovenščino, saj so jo predniki uporabili za medsebojno komuniciranje, ampak je ne govorijo. Vseeno je slovenščina pomemben diakritični znak identitete in spominski člen na prednike (Molek 2016c).¹⁰⁷ Številni sogovorniki so povedali, da se hodijo učiti slovenščino enkrat tedensko, ko pride potomka »novih« Slovencev, ki je lektorica slovenskega jezika iz Buenos Airesa, in tako namignili, da je treba govoriti slovensko, da bi »bili Slovenci«.¹⁰⁸ »Čudovit in tisočletni slovenski jezik« potrjuje kontinuiteto s tisočletno narodno skupnostjo (Potomec priseljencev iz 19. stoletja, 70 let). Poleg tega so nekateri sogovorniki poudarjali, da se jezika učijo zlahka, ker »kri povezuje in jezik ostaja« (Potomka priseljencev iz 19. stoletja, 70 let).

107 Za temo jezik glej Molek (2016c).

108 Učenje slovenskega jezika se je začelo v Entre Ríosu v letu 2007, ko sta dva mlada potomca potovala v Slovenijo s štipendijo. Namen potovanja je bil učenje jezika, da bi vodila tečaje jezika in kulture v Entre Ríosu. Danes je odgovorna oseba za učenje jezika potomka povojnih beguncev iz slovenske šole Zedinjene Slovenije, ki potuje vsake tri tedne, da bi učila, v Parano in Cerrito.

Med dejavniki, ki kažejo na različnost skupine glede na »druge« Argentince, so tudi tipične jedi in glasba, ki spremljajo srečanja in odzvanjajo ob sobotah na radijskem programu. V povezavi z jedmi so potomci vzdiknili:

Moja žena se je naučila delati dobro potico ... pili smo mate, kar je tipično za to deželo, in smo ponujali potico vsem ... Ponudil sem jo stricu, ki je mislil, da gre za neki kolač. Vzel je kos, ga pojedel, me pogledal in rekel: tole je vedno delala moja mama! Identificiral se je prek okusa! (Potomec priseljencev iz 19. stoletja, 70 let).

Spominjam se srečanj z rojaki v našem mestu, Paraná, v katerem so si delili tipične jedi. Igrali so tradicionalno glasbo in uživali tipične slovenske jedi, ki so se v tistem času spremljale z dobrim vinom (Potomka priseljencev iz Primorske med vojnama, 60 let).

Mama je vedno spekla gibanico; jaz je zdaj ne pečem, ker je draga in tukaj je ne marajo vsi, ampak jedli smo fulje, to je namočen kruh v mleku, z rozinami, štruklje, žgance, tenstan krompir. Mama je tudi naredila domače kislo zelje in rojak je imel doma koline (Izseljenka iz Primorske med obema vojnama, 85 let).

Poznam in kuham slovenske jedi. Na Facebooku sem odprl tudi skupino, imenovano Slovenska kuhinja, ki ima več kot 2.200 članov, kjer objavljam recepte v španskem jeziku. Letos sem tudi izdajal knjigo *Cocina Eslovena* (Slovenska kuhinja). Kuhamo jedi za argentinsko javnost in običajno tudi kuhajo tipične jedi v tečaju slovenskega jezika in kulture pri prof. Starihi (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 65 let).

Bralec je seznanjen s pomembno vlogo okusov in celo vrsto pomenov, ki jih sogovorniki odkrivajo v hrani, tudi kot element združevanja.

Razni običaji, vrednote in pravila obnašanja so tudi prototipski vidiki slovenstva. Sogovorniki trdijo, da so obdržali »bistvene vrednote – besedo, poštenje in ljubezen do dela«; poudarjajo tudi kontinuiteto med generacijami.

Katoliška vera ni znak ločevanja te skupnosti od večinske družbe, vendar jo omenjajo v povezavi z občutkom pripadnosti in kot del navad, ki so jih podedovali od svojih prednikov, povezanih z drugimi vrednotami.

**IDENTIFIKACIJSKI PROCESI PRI
SLOVENCIH MED OBEMA VOJNAMA**

Otroška plesna skupina Slovenskega podpornega društva Triglav (Asociación Mutual Eslovena Triglav) iz Buenos Airesa – na dogodku v devetdesetih letih prejšnjega stoletja (hrani Oskar Molek).

OD PRIMORCEV, PREKMURCEV, JUGOSLOVANOV, ITALIJANOV DO SLOVENCEV

Migracijski proces slovenskih medvojnih migrantov v Argentino je posebej pomemben za razumevanje dinamike nastajanja skupine in svoje različne identifikacije. Prišli so v obdobju po prvi svetovni vojni, ko se je v Argentini povečal pritok migrantov iz srednje, vzhodne in iz jugovzhodne Evrope, predvsem po padcu velikih imperijev Avstro-Ogrske in Rusije. Argentina je postala privlačna za migrante zaradi hitrega gospodarskega razvoja. Priložnosti za delo so se pomnožile. Dejstvo je tudi, da so ZDA, Kanada, Avstralija in Nova Zelandija postale težje dosegljive za večino slovanskih imigrantov.

Množično izseljevanje Primorcev v Argentino je bilo večinoma rezultat Rapalske pogodbe, ki je Slovensko primorje podelila Italiji (Genorio 1988).¹⁰⁹ Po prvi svetovni vojni je prišlo 466.730 Slovencev in Hrvatov iz Primorske, Trsta in iz Istre pod Italijo (Kacin - Wohinz 1995). Pomemben dejavnik pri nastanku identitete te skupine je regionalna pripadnost Primorski, ki je bila že razvita kot del slovenskega naroda, ko so prišli pod Italijo.¹¹⁰

Od dvajsetih let prejšnjega stoletja naprej se je v Italiji vršila etnična bonifikacija, ki je neposredno zadevala primorske Slovence in druge manjšine, priključene Italiji (Mislej 1994c; Kacin - Wohinz 1995; Kalc 1995, 1996; Marušič 1995).¹¹¹ Pregarjali so jih na institucionalen način in na podlagi namenske

109 12. novembra 1920 je bil med Italijo ter Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev podpisan Rapalski sporazum, po katerem sta bila jugozahod Slovenije in Istra priključena Italiji, tako da je pomemben del slovenskega prebivalstva prešel pod italijansko oblast. Italija je izvajala močno in nasilno italijanizacijo slovenske manjšine, zaradi česar so se mnogi njeni pripadniki izselili.

110 Ko so Primorci prišli pod Italijo, so bili zavedna narodnostna skupnost z organizacijo lastnega političnega, kulturnega, prosvetnega in gospodarskega življenja, z izoblikovanim srednjim in meščanskim slojem (Kacin - Wohinz 1995: 23).

111 V italijanski fašistični terminologiji se je proces poitalijančevanja Slovencev imenoval etnična

politike s stradanjem in z represalijami, če so govorili materni jezik, najprej v šolah, potem v cerkvi in nato v vsakdanjem življenju. Fašistična stranka je ukinila javne ustanove, kot so: šole, politične stranke, zadruga, kulturna in civilna društva. Poleg tega so uporabljali različne metode, kot so: prepoved narodnostnih ustanov, uničenje kulturnih in družbenih elit, zniževanje števila neitalijanskega prebivalstva, preselitev skupin v notranjost Italije ali v svoje čezmorske kolonije in spodbujanje množične migracije. V teh okoliščinah se je pomemben del Slovencev izselil v Jugoslavijo. Drugi so organizirali narodno in revolucionarno odporiško gibanje ter se upirali asimilaciji. 100.000 Slovencev se je s pomočjo sorodstvenih in prijateljskih vezi odločilo za odselitev, okoli 70 odstotkov od njih v Jugoslavijo, drugi v daljne kraje, kot so Združene države Amerike in Južna Amerika – Argentina, Brazilija in Urugvaj (Genorio 1988; Kacin - Wohinz 1995).¹¹² V novem okolju so ustvarili močno izseljensko spolitizirano in protifašistično identiteto, trdno usidrano v svojo regionalno in narodno etnično pripadnost.

Migracijski proces Prekmurcev je bil rahlo drugačen. Vzroki za migracijo so bili ponavljajoče se gospodarske in družbene krize, ki jih je doživljalo to agrarno območje, priključeno Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev leta 1919 (Kuzmič 1995).¹¹³ Kuzmič trdi, da so se Prekmurci selili v različnih časovnih obdobjih. Tisti, ki so odšli, so se odselili v Nemčijo, Francijo, Severno Ameriko in Južno Ameriko. Tisti, ki so se odločili za Latinsko Ameriko, so se ustalili v mestu Montevideo v vzhodni republiki Urugvaj ali v Buenos Airesu (Velikonja 1985: 50). V Argentino so prihajali tudi iz Montevidea, Urugvaja.¹¹⁴

Naselitev medvojnih priseljencev v Argentini ni bila enotna; odvijala se je na podlagi osebnih poznanstev, sorodstvenih povezav ali družbenih vezi, utrjenih prek migracijskih verig in mrež (Kalc 1996; Cmor 2002). Običajno so se selili v manjših skupinah iz iste vasi.¹¹⁵ Intervjuvanci so trdili, da so bili za integracijo v sprejemno družbo zelo pomembni mehanizmi medsebojne pomoči in solidarnost. Imigranti, ki so že več let živeli v državi, so skrbeli za tiste, ki so prihajali. Ti so stanovali pri sorodnikih ali rojakih, ki so bili tam že pred njimi. V smislu povezanosti je pomembno upoštevati tudi podatke o porokah. Ti kažejo

bonifikacija, v slovenskem zgodovinoisju pa je uveljavljen izraz raznarodovanje (izmenjava e-sporočil v letu 2017 z dr. Kalcem) .

112 Milica Kacin - Wohinz (1995) navaja, da naj bi 100.000 ljudi zapustilo Julijsko Krajino. Okoli 30.000 jih je odšlo v Južno Ameriko, 25.000 jih je bilo v Argentini.

113 Leta 1920 so s sporazumi po prvi svetovni vojni območje med rekama Muro in Rabo razdelili med tri države: en del je pripadel Avstriji, drugi del Madžarski in južni del Sloveniji.

114 To je vplivalo, da so se vzpostavile tesne sorodstvene ali prijateljske vezi med skupnostjo iz Montevidea in s skupnostjo iz Buenos Airesa, ki še vedno trajajo.

115 Glej na primer Zobec (2013).

na to, da so se medvojni priseljenci najraje poročali med seboj, vendar pa so dali prednosti regionalnemu izvoru. Z leti pa se je povečevalo število mešanih porok, predvsem z zakonci slovanskega izvora.

V La Paternalu so Primorci ustanovili Slovensko odvetniško pisarno. Ustanovitelj je bil Rudolf Leban. Namen je bil dati migrantom pomoč pri različnih poslih in s španščino (Drnovšek 1997a: 328) pa tudi dati pravno pomoč imigrantom, predvsem tistim, ki so se želeli naseliti zunaj Buenos Airesa, npr. v Rosariu, v pokrajini Santa Fe (Triglav 1981). V nekaterih primerih so priseljencem pomagali reševati birokratske postopke, pridobiti dovoljenje za vstop v državo, za bivanje in podobno.¹¹⁶

Medtem ko so bili Primorci katoličani, so Prekmurci s seboj prinesli različne verske prakse. Nekateri so bili katoličani, drugi pa evangeličani, kar je ustvarjalo napetosti v skupnosti. Protestantski izpraševanci so razlagali, da so se katoličani bolje počutili v Argentini zaradi močne katoliške usmeritve te družbe, saj so lahko hodili k slovenski maši, ki jo je daroval duhovnik Janez Hladnik. Protestanti so trdili, da se v verskem smislu niso počutili zastopane v novi družbi. Na začetku so se zbirali po domovih, da bi brali Sveto pismo, dokler niso uspeli organizirati bogočastja v evangeličanski cerkvi v kraju Barracas. Maše so bile v madžarščini, vodil pa jih je madžarski duhovnik (Cmor 2002).

Medvojni priseljenci so konstruirali pravo občestvo z institucijami (Mislej 1995). Ustanovili so društva, šole in časopise. Imeli so različne duhovne in kulturne ustanove ter vodili močno in bogato kulturno ter politično delovanje. Obdržali so transnacionalne povezave z matično domovino prek zasebnih odnosov, jugoslovanskega veleposlaništva v Argentini in slovenske katoliške misije (Molek 2016b). Pri pregledovanju revije *Duhovno življenje* od leta 1933 do leta 1948 sem ugotovila, da so bili med izseljenci naročniki Mohorjevih knjig iz Celovca in da je bila revija naročena v domovini.

Najpomembnejša društva slovenskih migrantov med obema vojnama: označene identitete

Način naseljevanja migrantov v perifernih mestnih območjih v naši državi je opredeljen po dveh merilih, in sicer materialno in simbolno. Razlago je treba iskati v etnični koheziji. Prostorska koncentracija je en vzrok za nastanek

¹¹⁶ Da bi gospodarsko pomagali prihajajočim Slovencem, ki bi radi kmetovali, sta Rudolf Leban in Ciril Jenkovec poskusila propagirati ustanovitev slovenske kmečke naselbine v Mendози. Želela sta si, da bi se Slovenci preselili v to pokrajino, v kateri bi lahko ustanovili šolo, ambulanto, društvene prostore itn. Projekt je propadel zaradi internega škandala (Drnovšek 1997: 328).

prostovoljnih društev, ki so imela na začetku vlogo pomembnih posrednikov v procesu integracije imigrantov. Drugi razlog so bile notranje ideološke meje in razredna pripadnost.

Pred nastankom društvenih struktur so srečanja potekala v gostilnah rojakov. Slovenci so imeli kraje srečanj v četrth La Paternal, Colegiales in Chacarita. Tisti, ki so živeli na jugu, so se srečevali v Avellanedi.

V dvajsetih letih so se izvajale prve slovenske asociativne oblike.¹¹⁷ Na začetku so delovale kot pomembno sredstvo procesa vključevanja priseljencev prek medsebojne pomoči. V daljšem časovnem obdobju so se preoblikovale v institucije »simbolično teritorialnih« identitet (Juliano 1992). Ko je ta čas minil, so društva spremenili v prostore »ohranjanja« korenin, navad, jezika, priprave tipičnih jedi in praznovanja domovinskih dogodkov, tj. osrednjih elementov etične identitete, ki so se obdržali in pridobili nove pomene. Društva – kot pri drugih skupinah priseljencev – so oblikovala opredeljene socialne prostore ter razvila pomembno kulturno in športno življenje. Tako so obdržali in okrepili svojo identiteto in vezi z rodno grudo; to pomeni, da so lahko ponovno potrdili simbolično pripadnost skupnim izvorom. Ta proces je vodil do vzorcev delovanja za ohranjanje identitete, kot na primer socialne, kulturne in politične dejavnosti, slovenske šole, uporaba jezika, pevski zbori, koncerti, gledališke skupine,¹¹⁸ plesne skupine, športne dejavnosti, kosila, čajanke in umetniške predstave, izleti, organizacija praznovanj s tipičnimi jedmi, sredstvi za ohranitev slovenščine, ki so spodbujali globok občutek združenja in družbenega življenja (Brow 1990: 1) v opremljenih dvoranah za predstave in množična srečanja.

V letu 1925 je skupina Slovencev ustanovila Delavsko kulturno društvo Ljudski oder (1925–1974) v Villa Devotu, pozneje imenovano Ljudski Oder (*Asociación Cultural Eslovena Escenario popular*). Društvo je bilo nadaljevanje delavske etnične in razredne, socialistične organizacije na Tržaškem in Goriškem, ki jo je italijanska fašistična oblast prepovedala (Genorio 1988; Mislej 1996).¹¹⁹ Konec dvajsetih in v začetku tridesetih let so bile ustanovljene podružnice v drugih krajih Argentine, v katerih so delovali primorski delavci; tako so

117 Druga društva tega obdobja so bila, poleg Ljudskega odra, še Primorje (1927–1928) in *Sociedad y Biblioteca Yugoslava de Socorros Mutuos* (1928–1930) v Córdoba.

118 Gledališče je imelo vlogo ohranjanja jezika in močnega povezovalca v skupnosti. Med izbranimi dramami je izstopalo delo slovenskega pisatelja Ivana Cankarja, velikega zagovornika jugoslovanske politične povezave. Več o tem v Pertot (2011).

119 Delavsko prosvetno društvo Ljudski oder so ustanovili slovenski socialisti v Trstu 16. marca 1905, in sicer s ciljem, da vzgaja slovensko delavstvo v razrednopolitičnem duhu (Genorio 1988: 188). Med člani so prevladovali delavci, ki so bili politično ali sindikalno že organizirani. Pozneje, po ustanovitvi KP Italije leta 1921, je prišel Ljudski oder z vsemi podružnicami v roke slovenskih komunistov.

povezovale večino omenjene delavske kolonije.¹²⁰ Združile so veliko število Slovencev in tudi nekaj Hrvatov, ki so se identificirali in bili identificirani kot levičarji ter antifašisti. Njihove dejavnosti so bile namenjene okrepitvi delavske in nacionalne zavesti. Nekateri so bili nekaj časa celo uradno povezani z argentinsko komunistično stranko (*Partido Comunista Argentino*); udeleževali so se dejavnosti v sindikatu, posebno pa v protifašističnih dejavnostih skupaj z Italijani (Genorio 1988). Člani, med katerimi je bilo tudi nekaj Hrvatov, so na splošno podpirali osvoboditev Slovencev in Hrvatov iz Julijske krajine izpod italijanskega fašističnega režima.¹²¹

Gledališka predstava v Gospodarskemu podpornemu društvu Naš dom v štiridesetih letih prejšnjega stoletja (hrani Oskar Molek).

120 V krajšem obdobju je imelo svoje podružnice tudi v krajih Berisso in Darragueira v pokrajini Buenos Aires, ki so se združile zaradi krize v tridesetih letih prejšnjega stoletja. V Córdoba, prestolnici pokrajine Córdoba, sta delovali Slovensko kulturno društvo Iskra (1930–1931) in Delavsko kulturno društvo Iskra (1931–1940). Te različne podružnice Ljudskega odra so delovale določen čas, se zaprle ali se zlile z drugimi predvsem zaradi pomanjkanja članov. Ljudski oder je imel pridružene organizacije tudi v Montevideu, Urugvaju in v São Paulu v Braziliji.

121 Besedila govorijo o tem, da so gojili bratske in solidarnostne vezi z drugimi slovenskimi, jugoslovanskimi in slovanskimi društvi.

Center je imel brezplačno zdravniško službo za člane tega društva in člane podružnice Ivana Cankarja. Dolgo časa je Ljudski oder zbiral prispevke za revnejše slovenske in jugoslovanske rojake v Argentini in domovini, »članice ženskega oddelka so neprestano šivale in pletle ter pripravljale pošiljke za domovino« (Triglav 1981: 57).

Kulturna dejavnost v Ljudskem odru je bila zelo živahna in je predstavljala »kult tradicij in navad naših starejših« (prav tam: 56). Združenje je imelo ženske, moške in mladinske oddelke.¹²² Viri s ponosom poudarjajo predvsem pomen gledališke dejavnosti. Ustanovljena je bila gledališka skupina, ki »se je posvetila študiju, vajam in predstavitvam gledaliških del« ne samo slovenskih avtorjev, kot npr. Ivana Cankarja, ki so ga imeli za »našega večnega pisatelja«, ampak tudi del Arthurja Millerja, Armanda Discépola in drugih. Redno so organizirali fotografske in likovne razstave. Objavljali so vrsto časopisov. Šport, predvsem košarka, je bil del društvenega življenja. Imeli so slovensko šolo za najmlajše.

Konfiguracija slovenske identitete v Argentini je strukturirana tudi na podlagi političnih, gospodarskih in socialnih vezi (Dietz 2002); lahko opazimo razvoj društva v konservativnem političnem okviru Argentine. 6. septembra 1930 je v Argentini izbruhnil vojaški udar, ki je kazal znake fašizma in ultranacionalizma po italijanskem vzoru (Genorio 1988; Mislej 1996). Od septembra 1931 do uvedbe demokracije leta 1932 so argentinske oblasti prepovedale delovanje Ljudskega odra; šlo je celo za aretacije odbornikov društva in zaprtje delavskih aktivistov iz slovenske zasedbe Argentinske komunistične stranke v zaporu v Villa Devoto, potem pa še do izгона v Italijo nekaj slovenskih komunistov (Genorio 1988; Kalc 1996; Zobec 2011).¹²³ Etiketa komunizma se je nadaljevala prav do naslednjega vojaškega udara leta 1943 in se celo intenzivirala pod Peronovo vladavino in še pozneje (Mislej 1996: 99; Molek 2016b). Hkrati se je pojavila svetovna ekonomska recesija, kar je porinilo tudi slovenske delavce v težek položaj. V težkih ekonomskih in socialnih razmerah se je povečal policijski nadzor.

Leto 1933 je v več pogledih pomembno za slovensko skupnost v Argentini. Nekateri se spominjajo, da so Ljudski oder leta 1949 ponovno prepovedali, ko je na oblast prišel peronistični režim in njegova protikomunistična politika. Precejšnje število članov društva je policija aretirala in zažgala veliko knjig iz njihove knjižnice (Sjekloča 2004: 135). Ustanova je ponovno začela delovati in redno izvajati svoje dejavnosti po letu 1958, skupaj s podružnico Ivana Cankarja.

122 Oddelki so organizirali delo znotraj institucije. Moški so opravljali bolj administrativna, politična in intelektualna dela, ženske »so dajale podporo« in se ukvarjale z »otroki, s kosili in z večerjami« (Triglav 1981).

123 Franz Štoka in Zoro Kralj sta bila izgnana v Italijo. Več o tem v Genorio (1988); Kalc (1996); Mislej (1996).

Pričevanja govorijo o tem, da se je po drugi svetovni vojni sestava članstva spremenila. Veliko članov se je vrnilo v izvorno državo v ladjo Partizanka (Rogelj 2011), prišli pa so mlajši. Delovanje Ljudskega odra je zamrlo leta 1974, ko se je združil skupaj z drugimi centri v Triglav.

V dvajsetih letih je bilo ustanovljeno Slovensko prosvetno društvo (1929–1939) v La Paternalu. Bilo je liberalno društvo (Kalc 1996), imelo je najširši profil članstva.

Proti tridesetim letom 20. stoletja je oživelo društveno življenje v Buenos Airesu in notranjosti.¹²⁴ Nekatera društva so delovala zelo kratek čas. Viri in sogovorniki navajajo kot najpomembnejše društvo Gospodarsko podporno društvo Naš dom (*Asociación Mutual Nuestro Hogar*) (1935–1974) v Villi Devoto, znano pod imenom *Simbrón*,¹²⁵ ustanovljeno z namenom, da zaradi gospodarske krize daje vzajemno pomoč, organizira zadrugo za potrošnjo in pomaga Slovincem v Buenos Airesu. Naš dom je imel veliko članov. Nekateri potomci so mi priznali, da so se v *Simbrónu* združevali ljudje, ki so jih oni imenovali »kmetje« ali tisti »pod figo«. Večinoma so bili iz Bele krajine, na dvorišču je bila figa, pod katero so se zbirali. Ta podatek lahko kaže, da skupina med obema vojnama ni bila homogena. Čeprav so vsi prihajali z istega izvornega ozemlja, so si med seboj lepili različne etikete.

To društvo je razvijalo različne kulturne, umetniške, družbene in športne aktivnosti. Imelo je knjižnico Emilie M. Bajt.¹²⁶ Naš dom je imel tudi šolo v slovenščini. Viri navajajo, da so v štiridesetih letih 20. stoletja imigranti in njihovi potomci čutili močno željo, da bi pomagali zgraditi od vojne porušeno domovino. V šestdesetih letih je veliko njihovih članov dobilo štipendijo za »izpopolnjevanje znanja s področja njihovih dejavnosti in slovenščine«. Ustanova je prenehala delovati okoli leta 1974, da bi se priključila društvu Triglav.

Društvo Ivana Cankarja (1936–1950) je nastalo iz Ljudskega odra v naselju Saavedra v mestu Buenos Aires, v katerem je živelo nekaj slovenskih družin. Majhno društvo se je poimenovalo po slovenskem panslavističnem pisatelju, ker je bil »priljubljen in zelo znan v literarnih krogih svoje dežele« (Triglav 1981: 59). Izbira imena kaže na identifikacijsko strategijo skupine z omenjenim avtorjem. Izbrali so si ime, ki se nanaša na njeno regionalno, nacionalno in na migracijsko kulturo ter na zgodovino. Društvo je prirejalo gledališke predstave, koncerte mešanega, moškega in mladinskega zbora, večere s plesom. Viri poudarjajo,

124 Poleg omenjenih društev so delovali še *Miramar* (1930–neznano), Tabor Buenos Aires (1934–1938), Sokolsko društvo (1938–1939), Slovenski dom (1938–1939) v La Paternalu in Slovanska zveza (1937–1974) v Berissu.

125 Poznano je bilo kot *Simbrón*, ker se je nahajalo v ulici Simbrón 5150, Villa Devoto.

126 Ime nosi po Emiliji M. Bajt, znani učiteljici v slovenski šoli, ki je delovala v medvojnem obdobju.

da je šlo »za izrazito družinska srečanja, na katera so prihajali številni člani in simpatizerji z otroki« (prav tam). Leta 1949 so tudi zaradi peronistične in protikomunistične politike te dejavnosti začele zamirati. Okoli leta 1950 je ustanova zaprla svoja vrata.

V La Paternalu je bilo ustanovljeno projugoslovansko društvo Samopomoč Slovencev (1937–1939), eno redkih društev, ki je povezovalo Slovence iz drugih regij, predvsem Belokranjce in Dolenjce (Sjekloča 2004: 150). Delovalo je v letih 1937–1949 s kratko prekinitvijo, ki je nastala zaradi peronistične cenzure do slovanskih institucij. V statutu društva je navedeno, da se je ustanovilo kot nepolitično društvo, katerega namen je bil dajati vzajemno pomoč ter družbeno in zdravniško asistenco slovenskim imigrantom. Poleg tega je poskušalo imeti prijateljske odnose z ambasado Kraljevine Jugoslavije v Buenos Airesu. Organiziralo je kulturne dejavnosti, predvsem gledališke predstave, vendar niso bile tako pogoste kot pri drugih društvih.

Slovensko delavsko društvo Triglav (1930 do danes) je bilo ustanovljeno v mestu Rosario, prestolnici pokrajine Santa Fe. Najprej si je sedež delilo s Češkoslovaškim in jugoslovanskim klubom. Decembra 1937 so kupili parcelo, na kateri je današnji sedež. Nekateri potomci se spominjajo, da »so se tam družili, da bi peli, se spominjali svoje rodne grude, ohranjali navade in prenašali na potomce veselje do petja in plesa. Srečevali so se, da bi obujali spomin na domovino, si lajšali tegobe izseljenstva in se spočili po napornem delu« (<http://www.triglavrosario.com.ar>).

V društvu so razvijali in še vedno razvijajo različne dejavnosti. Potomci poudarjajo predvsem plese, pevski zbor, gledališče in pomladna praznovanja. Dolgo časa je delovala Slovenska mladina (*Juventud Eslovena*), združenje, ki je povezovalo mlade potomce Slovencev. Ustanovili so šolo slovenskega jezika, za kar je zaslužna predvsem sestra Alfonsa Tratnik iz reda Slovenskih frančiškanskih šolskih sester (*Hermanas Franciscanas Educacionistas Eslovenas*), ki so prihajale iz slovenskega mesta Maribor. Njih se potomci danes spominjajo z navdušenjem in s ponosom. Eden izmed potomcev se spominja, kaj se je zgodilo skoraj v vseh slovenskih društvih, in sicer »da je v obdobju Perona društvo zaprlo vrata. Nekatere so odpeljali, ker je Jugoslavija imela komunistični režim«. Leta 1943 se je združilo z Jugoslovanskim klubom in se je preimenovalo v Jugoslovanski center v Rosariu (*Centro Yugoslavo de Rosario*), med člane je sprejelo tudi Hrvate. Eden izmed sogovornikov je omenil, da je to združevanje sprožilo tudi nekaj sporov:

V klubu smo bili vsi pomešani pod eno streho ... tam smo bili vsi ena skupina: Hrvati, otroci Hrvatov, Srbi ... vsi ali nič ... A jaz sem se upiral Hrvatom, ker

so hoteli voditi. Bil sem v upravnem odboru in oni so hoteli ... in jaz sem hotel ravnovesje. Vedno je bil spor med Slovenci in Hrvati ... ali pa se je rešilo z dialogom, ne s preprirom (Priseljenec iz Primorske med obema vojnama, 80 let).

Leta 1992 se je klub preoblikoval v *Centro Cultural Croata – Esloveno*, leta 1995 pa je ustanova pridobila nazaj, tako kot pravijo nekateri, svojo slovensko identiteto in se preimenovala v Slovensko društvo Triglav (*Asociación Eslovena Triglav*). To je eno redkih društev imigrantov iz obdobja med obema vojnama, ki deluje še danes. Po letu 1995, ko je društvo ponovno postalo Triglav, so člani spet uvedli pouk materinščine na kontinuiran in intenziven način, za kar so prosili za učno gradivo iz Slovenije. Dandanes imajo začetne, nadaljevalne in izpopolnjevalne tečaje.¹²⁷ Leta 1997 je bila ustanovljena slovenska plesna folklorna skupina Vesel slovenski duh,¹²⁸ leta 2003 pa otroška skupina Mavrica. Medtem ko starejši hodijo na sestanke, konference, jezikovne tečaje ter sodelujejo na raznih obletnicah in komemoracijah, mlajši, Slovenci in drugi Argentinci, vadijo folklorne plesne. Vsako leto sodelujejo na prazniku priseljskih skupnosti (*Fiesta de Colectividades*) v Rosariu, ki sem ga obiskala med svojim terenskim delom. Sogovorniki so mi dejali, da so pred letom 1991 na tem prazniku sodelovali v okviru Jugoslovanskega centra. Šele leta 1997 so se lahko predstavili s svojim lastnim šotorom kot Slovenci. Ne ponujajo samo tipičnih jedi in pijač, ampak vsako leto organizirajo razstavo o določeni temi, povezani z izvorno deželo.

V štiridesetih letih 20. stoletja sta v pokrajini Buenos Aires nastali obe prekmurski društvi. Slovenska krajina (1940–1960), ki se je nahajala v naselju Avellaneda, je združevala katoliški del Prekmurcev.¹²⁹ Ime Slovenska krajina se nanaša na območji Vas in Zala na Madžarskem, kjer je v avstro-ogrski monarhiji živela slovenska prekmurska manjšina. Nastala je z namenom, da bi vzpostavila mreže medsebojne pomoči ter ohranila vezi in identiteto pa tudi jezik. V društvu so se razvile razne dejavnosti kot knjižnica, pevski zbor, maše

127 Sedanja lektorica Rosa A. Polh je leta 2001 dobila štipendijo, tako kot drugi lektorji za slovenščino v Argentini in po svetu, s strani Ministrstev za šolstvo in za zunanje zadeve Republike Slovenije za udeležbo na Seminarju za učitelje slovenskega jezika in kulture, ki prihajajo iz Argentine, Urugvaja in Avstralije.

128 Plesna skupina je dobila štipendijo za pot v Slovenijo, da bi se naučila plesov iz vseh slovenskih pokrajin.

129 V zvezi z notranjimi delitvami Prekmurcev je Esther Cmor v svojem radijskem programu *Eslovenos del Este* (Vzhodni Slovenci) razložila, »da so leta 1930 ustanovili društvo, ki pa na žalost ni obstalo zaradi delitev na dobro konstituirani skupini katolikov in protestantov. Pozneje so katoličani ustanovili svojo organizacijo, ampak ni dobila podpore večine. Šele leta 1943 so lahko ustanovili nepolitično združenje brez verskih osnov«.

v slovenščini, ki jih je vodil oče Hladnik, gledališke predstave v slovenščini in razne športne dejavnosti. Pregarjanje članov po državnem udaru Uriburuja leta 1930 je del socialnega spomina te skupine. Cmor se spominja, da je bil v tem groznem desetletju »vsak tujec sumljiv, da je anarhist ali politični agitator« (Cmor 2002: 11). Drugi sogovorniki so navajali, da so se v tistem obdobju in v luči povedanega morali znebiti večine knjig svojih prednikov, ki so jih prinesli iz Slovenije zaradi suma ideološke konspiracije. Razen teh pripovedi nismo našli podatkov o tem, da bi bila Slovenska krajina cenzurirana, kot se je to zgodilo s Primorci. Omenjeno društvo je bilo razpuščeno okoli leta 1960. Leta 1943 je bilo ustanovljeno Slovensko podporno društvo v Avellanedi s sloganom, ki so ga omenili sogovorniki: »Enakopravno ter brez političnih in verskih ideologij združiti vse Slovence«.¹³⁰

Da bi premostili razhajanja, ki bi lahko prizadela enotnost prijateljstva, se je leta 1943 porodila ideja o ustanovitvi družbe z namenom združevanja vseh Slovencev na enakopravni ravni ter brez političnih in verskih ideologij (maksima, ki velja še danes) (prav tam: 13).¹³¹

Društvo je združilo Prekmurce in druge Slovence z južnega dela Velikega Buenos Airesa. Nekaj let pozneje so ga poimenovali Slovensko prekmursko podporno društvo Bernal (*Asociación Mutual Eslovena Transmurana Bernal*) v Bernalu, ki še danes deluje. Neodvisnost Slovenije je dala nov elan združevanju. Leta 1999 je bila ustanovljena Trubarjeva šola, kamor tedensko hodijo potomci Prekmurcev in tudi Primorcev.

Najljubši praznik kmečkega izvora so koline, ki ga običajno proslavljajo v zimskem mesecu juliju. Potomec prekmurskih migrantov (60 let) je razlagal:

Pozimi smo praznovali tradicionalne koline, tako kot v Prekmurju. Z vsemi tradicionalnimi jedmi in kjer so zaklali tri prašiče. Na ta srečanja so prihajali vsi člani, sosedje in veliko Slovencev iz drugih društev.

130 To društvo se je leta 1959 pobratiilo s *Primera Sociedad Transmurana* (Prvo prekmursko društvo) iz Montevidea (Urugvaj), ki še deluje.

131 Med komentarjem, ki ga je izrekla za 66. obletnico Prekmurskega združenja v Bernalu, je avtorica, potomka prekmurskih priseljencev, večkrat poudarila to idejo. Medtem ko so se zgodovinsko Primorci identificirali kot protifašisti, imigranti po drugi svetovni vojni kot protikomunisti, so se danes Prekmurci in tudi člani Slovenskega društva Triglav iz Rosaria distancirali od ideoloških sporov v skupnosti in se tako diferencirali kot skupina. Vprašanje je, ali so bili to le konstrukt, da bi se skupine razlikovale med seboj.

Drugo pomembno praznovanje je bil ples ob trgatvi, praznovanje, povezano s trgatvijo in z vinom.¹³² Poudariti velja, da so se praznovanj udeleževali tudi drugi Slovenci in Slovani (Cmor 2002: 10).

Ob sobotah na Radio Digital AM 860 potomka prekmurskih priseljencev Ester Cmor predvaja program Slovenci iz vzhoda ... in še kaj več (*Eslovenos del este z algo más...*). Na opazovanju, ki sem ga izvedla v društvu, sem ugotovila, da so člani potomci, ki se neprestano trudijo, da bi poustvarili kulturo, tradicijo ter zgodovino staršev in dedov. Mladih članov ni veliko. Povedali so, da so zaradi pomanjkanja članov center morali odpreti skupnosti. Dvorano dajejo v najem za razne dogodke, telovadno dvorano pa so dali v koncesijo.

V pokrajini Córdoba, v prestolnici Córdoba, je nastalo in še obstaja Slovensko delavsko podporno društvo Edinost (1940), ki je nasledilo podružnici Ljudskega odra Iskra.¹³³ Po drugi svetovni vojni je bilo med člani veliko pripadnikov drugih narodov, ki so bili del Jugoslavije. Ustanova, ki je na začetku nastala kot prostor za pomoč rojakom, je bila zelo aktivna na področju kulture. Med glavnimi cilji so bili ohraniti nespremenjena načela domovinskega spoštovanja izvorne zemlje; spodbujati duhovno približevanje med vsemi Jugoslovani; ustvarjati, vzpostavljati, ustanavljati in razvijati vse, kar je povezano z vzajemnostjo, s ponudbo zdravniško-lekarniških storitev in vsega drugega, kar je potrebno za pospešitev in doseg ciljev na področju vzajemnosti za člane (<http://eslovenosencordoba.blogspot.si/>). Pomanjkanje članov je pripeljalo do tega, da je društvo slabelo. Sjekloča trdi, da so se naslednje generacije imigrantov hitro asimilirale v večinsko družbo (Sjekloča 2004: 153). Po neodvisnosti izvorne dežele se je ponovno pojavila slovenska identiteta in postala pomembna identifikacija za potomce, ki pa niso poznali prav dobro svojega izvora »zaradi zapletene zgodovine evropskih vojn in meja v 20. stoletju«. Ponovna oživitev slovenstva se danes razvija v *Asociación Eslovena de Córdoba*, »kjer njegovi člani delajo za »ohranitev kulturne dediščine svojih dedov« (<http://eslovenosencordoba.blogspot.si/>).

V petdesetih letih je nastalo *Ateneo yugoslavo argentino* Bratstvo (1953–1966), kot so ga poimenovali člani. Tvorili so ga Jugoslovani, predvsem Istrani, ki so živeli v severnem delu Velikega Buenos Airesa. Nekateri člani so bili privrženci stalinistične ideologije (Sjekloča 2004: 141). Med najznačilnejšimi dejavnostmi je bil orkester Tamburice. Zaradi težav z oblastjo, ki jih je zaprla leta 1949, so se priključili k Ljudskemu odru, ko je ta ustanova ponovno odprla svoja vrata (Triglav 1981).

132 Zanimiv je razmislek o teh praznovanjih. Ker so Prekmurci prihajali iz kmečkega okolja, so se te navade selile z njimi iz Evrope v Ameriko in iz ruralnega okolja v urbano. Tako so se ohranjale kmečke navade, povezane z letnimi časi.

133 Več o tem v Candellero, Horst, Rossano Sukich (2018).

Slovensko-argentinsko kulturno in športno društvo Zarja (1958–1974) je bilo formalno ustanovljeno leta 1958 in je privabilo velik del članstva nekdanjega Slovenskega doma. Njegovi člani so imeli namen ohranяти »kulturno dediščino ljudstva s potrebno integracijo z domovino naših otrok« (prav tam). Sodelujoči so poudarili tudi pomen izbranega imena. Zarja je imela kot cilj poudariti »povezanost med drugo domovino in izvirno domovino ter zarjo novega gibanja«. Preostali člani skupnosti so imeli Zarjo za ustanovo, »ki je združevala kapitaliste«. V ustanovi so se razvijale razne kulturne, družbene in športne dejavnosti. Viri govorijo, da je v enoti deloval otroški vrtec (prav tam). Da bi ohranili slovenski jezik med mladimi generacijami, so ustanovili začetne tečaje slovenščine predvsem za otroke. Imeli so tudi pomembno gledališko skupino, ki je uprizarjala dela v slovenščini in španščini. Zarja se je razpustila leta 1974 in se priključila Triglavu.

Sedemdeseta leta so bila ugodna za utrditev združevanja. Leta 1974 so se Ljudski oder, Naš dom in Zarja združili v Jugoslovansko slovensko podporno društvo Triglav. Ime Triglav je bilo izbrano, ker so društvo sestavljala tri prejšnja društva. Društvo ima sedež v četrti Villa Real. Potomec primorskih priseljencev (60 let) se je v povezavi s tem spominjal:

S Slovenijo smo večini sodelujočim dali identiteto. Z besedo jugoslovansko pa preostalim, ki niso bili naše narodnosti. Bili smo Slovenci in Jugoslovani. Priznavali smo federativno republiko, katere del smo bili.

Beseda *yugoslavo* je pomenila priznanje federativne Jugoslavije v nasprotju s Slovenci zadnjega vala, ki so imeli drugačno mnenje, nasprotno vsakovrstnemu jugoslovanstvu. Poleg tega se je v imenu zrcalila neslovenska komponenta v društvu, vendar pa je ime povzročalo določene napetosti in trenja znotraj skupine, predvsem ko se je začel proces slovenskega osamosvajanja. Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama (60 let) je povedal:

Dodatek jugoslovanski k imenu je bilo politično dejanje med ustanovitvijo. Ustanova ni bila nikoli jugoslovanska, vedno je bila slovenska. Svojo identiteto je dobila nazaj, ko so politični razlogi izginili leta 1991, ko se je Slovenija osamosvojila in izstopila iz jugoslovanske federacije.

Politično dejanje, na katero se nanaša sogovornik, je povezano s podporo, ki sta jo jugoslovanska država in Slovenska izseljenska matica dali za odprtje te nove ustanove. Odločili so se za simbolično dejanje, in sicer so poimenovali različne prostore po jugoslovanskih republikah.

Vsak prostor je moral predstavljati eno izmed republik nekdanje Jugoslavije. Predsedstvu smo dali ime Bosna in Hercegovina ... Poslali so nam to za njih značilno pohištvo. Prostor nad telovadnico smo poimenovali Hrvaška. Kuhinji smo dali ime Slovenija. Iz Slovenije so nam poslali vse. Preuredili smo dnevni prostor z lesom od tam. Potem smo imeli predstavitev in restavraciji dali ime Slovenija. Velik salon, v katerem so bila vsa praznovanja, se je imenoval Jugoslavija, ker je pokrival vse. Prostoru za avdiovideo smo dali ime Srbija, ker so nam vse poslali od tam. Takrat smo predvajali veliko filmov in avdiovizualnih projekcij. To smo dobivali iz ambasade. Tu je bila tudi knjižnica ... (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 70 let).

Cilji ustanovitve Triglava so bili družabni, kulturni, gospodarski in vzajemni. Center je deloval bolj kot prostor za ohranjanje etnične identitete, preoblikovanje pomena preteklosti in prostor za druženje članov s skupnim izvorom kot pa vzajemna družba, ki bi skrbela za zdravje svojih članov ali pomagala pri iskanju zaposlitve, ker so bili pogoji drugačni od tistih, ki so jih imigranti doživljali ob prihodu. Čeprav je bilo še nekaj imigrantov med člani, so bili člani večinoma potomci prve generacije. Po načrtu so se zgradili različni prostori za druženje, knjižnico, kinodvorano, klimatiziran bazen, telovadnico, prostor za otroke in bife. Restavracija ali »gostilna«, kot so jo imenovali sogovorniki, je bila zelo pomemben prostor za Slovence med obema vojnama; o njej običajno govorijo s ponosom:

Slovenija je klubu v Villa Real podarila tipično gostilno s pohištvom, obdano s smrekovino, ki spominja na topel bar iz mrzle in gozdnate Slovenije. Tudi druge republike iz danes že izginule Jugoslavije so poslale darila, večinoma preproge, ki krasijo gostilniške stene (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 70 let).

V preteklosti so imeli več pevskih zborov, gledaliških skupin, jezikovnih šol, orkester, mladinske organizacije. Organizirali so slikarske in fotografske razstave, koncerte, filme, proslave (npr. v čast Simonu Gregorčiču) in domovinska praznovanja. Po osamosvojitvi je nastala močna razpoka med tistimi, ki so hoteli obdržati jugoslovanski značaj centra, in tistimi, ki so ga hoteli popolnoma posloveniti.¹³⁴ Končno so ga leta 1993 preimenovali v Slovensko podporno društvo Triglav in tako izključili druge, tj. neslovenske narode, ki so bili del Jugoslavije. V zadnjem desetletju je začelo upadati sodelovanje mladih in se povečalo članstvo v sami

¹³⁴ Med terenskim delom so mi nekateri sogovorniki povedali, da je prišlo do fizičnega obračunavanja in izselitve nekaterih članov.

četrti. Leta 2003 je prišlo do resne institucionalne krize, ki bi skoraj pripeljala do ukinitve institucije. V intervjujih so se stari člani pritoževali nad zdajšnjim vodstvom in se odločili izstopiti iz članstva. Danes je ostalo zelo malo članov. Organizirajo se določene aktivnosti, ki so bolj povezane z življenjem v četrti kot z etnično identifikacijo. 25. junija praznujejo državni praznik domovine s hrano in tipično glasbo. Ob nedeljah na AM 610 od 11.00 do 12.00 predvajajo program Triglav, moj dom.¹³⁵

Viri navajajo tudi delovanje dveh slovenskih ustanov, ki še obstajata. Lipa je bila ustanovljena leta 1975 v naselju Villa Ballester. Gre za majhno društvo, katerega člani so Slovenci iz Beneške Slovenije. Tu prirejajo tečaje slovenskega jezika.

Fundación Adriática (Zavod Adrija) je nastala po političnem razkosanju v Slovenskem podpornem društvu Triglav (*Asociación Mutual Eslovena Triglav*) po slovenski osamosvojitvi. Člani (nekateri Slovenci, Hrvati, Makedonci, Srbi, Črnogorci, Istrani in Dalmatinci), zvesti Jugoslaviji, so društvo zapustili, ker so menili, da bi moral Triglav še naprej združevati vse etnije nekdanje Jugoslavije, ker si delijo zgodovino. To pomeni, da ima skupnost, ki jo tvorijo medvojni imigranti in potomci, člani *Fundación Adriática* (Zavod Adrija), še vedno jugoslovansko identiteto za svojo glavno nacionalno identifikacijo. Danes deluje kot neprofitno združenje, ki se ukvarja s socialnimi dejanji.

Večina navedenih ustanov je že izginila. Delujejo še: Lipa, Slovensko društvo Triglav (*Asociación Eslovena Triglav de Rosario*) v Rosariu, Slovensko podporno društvo Triglav (*Asociación Mutual Eslovena Triglav*) in Slovensko podporno prekmursko društvo Bernal (*Asociación Mutual Eslovena Transmurana de Bernal*). Po slovenski osamosvojitvi so nastali drugi prostori za druženje. V tem smislu ustanovitvi *Fundación Adriática* (Zavod Adrija) in *Colectividad Eslovena de Berisso* (Slovenska skupnost v Berisso) predstavljata strategiji, povezani z novimi okoliščinami: zavračanje slovenske neodvisnosti in nacionalne države v prvem primeru in potreba potomcev po povezavi s kulturo in z identiteto svojih prednikov v drugem. Zaradi preteklih soočanj je veliko potomcev večkrat namignilo, da so si sami zadali, da v društvih ne bodo govorili o politiki.¹³⁶ Med terenskim delom sem opazila, da so zaradi novih družbeno-gospodarskih okoliščin (argentinska gospodarska kriza v letu 2001, pomanjkanje novih migracijskih kontingentov itn.) društva (predvsem Slovensko podporno društvo Triglav – *Asociación Mutual Eslovena Triglav* in Slovensko prekmursko podporno društvo Bernal - *Asociación Mutual Eslovena Transmurana Bernal*) razvila strategijo odprtosti, s tem pa

135 Ime je prevzeto po pesmi *Triglav, moj dom*, ki je za nekatere sogovornike emblematična.

136 S tem je nakazano, da so prej opisani zgodovinski dogodki, značilni za to skupino, in vpliv sprememb na nastajanje drugosti sprožili dinamiko skupine in njene predstavnosti. Za poglobitev teme glej Breclj (1992, 1995) in Mislej (1992, 1996).

pomembno spremembo v notranji dinamiki v smislu odpreti vrata in hkrati ohranjati slovensko kulturo. Eden izmed sogovornikov je povzel to odločitev: »Ni več članov. Stari umirajo ... in mladi ne prihajajo. Torej ... ali se odpremo v četrt ali dokončno zapremo vrata« (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 75 let).

Z drugimi besedami je odločitev, da se prostori odprejo lokalni skupnosti, tako da se dajo v najem za določene dogodke ali se ponudi koncesija telovadnic tretjim osebam, strategija članov, da zadržijo simboličen prostor, v katerem lahko obujajo kulturo, tradicijo ter zgodovino očetov in dedov.

Oblikovanje zamišljene skupnosti prek tiska

Pomemben del identitetnih udejstvanj Slovencev in ohranjanja jezika v medvojnem obdobju je bil tisk, ki je ustvaril zamišljeno skupnost (Anderson 1997), katere del so se čutili bralci; s tem so se tudi razlikovali med seboj. Obravnaval je teme o splošni kulturi, prinašal informacije o dogajanjih po svetu in spodbujal bralce h krepitvi narodnega čuta. Zanimivo je, da publikacije niso bile namenjene samo slovenskim priseljencem iz Argentine, ampak so dosegle tudi bralce v drugih destinacijah izseljevanja, kot so na primer: Brazilija, Urugvaj pa tudi Združene države Amerike, Nizozemska, Nemčija, Francija in v domovini; s tem se je vzpostavila transnacionalna povezava slovenske oz. primorske diaspore.

Lahko rečemo, da je bila časopisna dejavnost »starih« Slovencev intenzivna vse do petdesetih let. Leta 1928 je društvo Ljudski oder začelo objavljati *Delovni list* (1928–1930), glasilo slovenskih delavcev in kmetov v Južni Ameriki (Genorio 1988). Namenjen je bil proletarski enotnosti in internacionalizmu; napadal je fašizem v Italiji pa tudi zatiranje delavstva v Jugoslaviji (Genorio 1988: 189). Pozneje, po prepovedi, pa so izhajali *Delovni glas* (1931–1933) in *Borba* (1931–1934), ki jo je izdajala slovenska »komunistična« skupina, ter *Pravica* (1945–1946). Tisk Ljudskega odra so ovirale in večkrat prekinile argentinske politične razmere (Mislej 1996: 110).

Druga pomembna publikacija Ljudskega odra je bila kulturna revija *Njiva* (1937–1943). Skupina, ki je pisala in podpirala revijo, je večinoma zagovarjala izrazito socialno-komunistične ideje. Znotraj slovenske skupnosti je revija naletela na ostre kritike predvsem zaradi levo usmerjene pozicije.¹³⁷ V *Njivi* so veliko pisali o delovski problematiki. Oblasti so velikokrat intervenirale proti

137 Imeli so predvsem težave z versko-kulturno revijo *Duhovno življenje* in njenim urednikom Janezom Hladnikom.

tisku Ljudskega odra, tudi na poziv jugoslovanskega poslaništva, ki ni sprejemalo ostre kritike razmer v Jugoslaviji.

Slovenski tednik (1929–1936) je nastal leta 1929 kot glasilo društva Prosveta iz La Paternala.¹³⁸ Pod profilom narodno ozaveščene sredine je gojilo nacionalna čustva. Bili so kritični do uradne jugoslovanske politike. Tednik je posvečal največ prostora novicam s Primorskega, emigrantskim organizacijam v Jugoslaviji in vsemu, kar je krojilo usodo primorskih Slovencev, ter jih s tem povezoval, kjer koli so živeli (Mislej 1996: 96).

Po drugi strani je *Slovenski tednik* redno objavljala cerkveno rubriko, ki jo je pisal duhovnik Jože Kastelic. Iz te je nastala samostojna versko-kulturna revija *Duhovno življenje*.¹³⁹ Nekatere številke revije, ki so bile objavljene v tridesetih in štiridesetih letih prejšnjega stoletja, poleg verskih nasvetov vključujejo članke, ki izseljence spodbujajo k ohranjanju slovenske identitete, posebej k nadaljevanju prenosa jezika na nove generacije.

Pozneje, ko je leta 1936 prišel duhovnik Janez Hladnik, sta revijo *Duhovno življenje* vodila oba duhovnika vse do leta 1948, ko jo je Hladnik predal »novim« Slovcem in popolnoma spremenil uredniško usmeritev.¹⁴⁰ Viri zadnjega migracijskega vala vztrajno poudarjajo osebnost očeta Hladnika. Trdijo, da med drugo svetovno vojno v nasprotju z večino slovenskih imigrantov duhovnik Juan Hladnik ni podpiral partizanov, »ki se v Sloveniji niso borili le proti okupatorju, ampak tudi za to, da bi uresničili socialistično revolucijo«. Takrat je nastal prvi razdor s to skupnostjo. Duhovnik Hladnik je bil odgovoren za pogajanja z J. D. Peronom, da bi slovenski begunci dobili dovoljenje za prihod v Argentino.¹⁴¹ Sjekloča navaja, da je, čeprav je bil oče Hladnik zelo kritičen do članov skrajne levice in jugoslovanske revolucije, dolgo časa poskušal spraviti »stare« in »nove« Slovence, dokler mu tega ni prepovedal škof Rožman (Sjekloča 2004: 159).

Novi list (1933–1936) je bil glasilo društva Sokol.¹⁴² Na začetku je bil cilj nadomestiti argentinske časopise v življenju slovenskih priseljencev. Zato je časopis poleg poročanja s Primorskega ter iz osrednje Slovenije in Jugoslavije

138 Urednik *Slovenskega tednika* je bil Goričan Peter Čebokli, vodil pa ga je Jan Kacin (Mislej 1996).

139 Kastelic je prispel leta 1933 in slovenska skupnost ga ima v državi za prvega slovenskega duhovnika v Argentini. Da bi dosegel čim več rojakov, je začel objavljati rubriko v tedniku *Slovenski tednik*.

140 Nekaj podobnega se je zgodilo s časopisom *Protest*, ki je začel izhajati leta 1946, pa je leta 1949 prešel v roke zadnjega vala imigrantov.

141 Poleg tega je urejal nakup stavb v naselju Remedios de Escalada, Lanús, v katerem je bila zgrajena Slovenska vas.

142 Arh. Viktor Sulčič je vodil tednik, Viktor Kjuder pa ga je urejal (Mislej 1996).

prinašal vse pomembne svetovne in argentinske novice (Mislej 1996: 101–102). Zagovarjal je uradno linijo jugoslovanske politike.

Konec leta 1936 sta se *Slovenski tednik* in *Novi list* na pobudo novega jugoslovanskega poslanika dr. Izidorja Cankarja združila in tako je nastal *Slovenski list*.¹⁴³ Dobili so sredstva jugoslovanskega veleposlanika; časopis je dosledno zagovarjal uradno jugoslovansko državo in zagovarjal nacionalne pravice Primorcev. Člani društva Naš dom so izdajali istoimensko revijo (1938–1957), ki se je pozneje imenovala *Mali glas* (1988).

Po prihodu Perona na oblast se je okrepila prepoved levo usmerjenega delavskega tiska in lahko rečemo, da se je začel počasen proces izginotja medvojnega tiska.

V tisku te skupine se spet lahko opazi heterogenost socialne skupine v smislu ideologije ter identifikacije z nacionalnim izvorom in Jugoslavijo.¹⁴⁴ Tisk je bil povezan z oblikovanjem identitete te skupine tudi z imeni. Osredotočali so se na protifašistične in projugoslovanske teme, bili zelo kritični do notranjepolitične situacije v Argentini in imeli močno podporo v skupnosti.¹⁴⁵ Usmerili so se na problematiko imigrantov v določenih kontekstih, v katerih so se znašli, in tako predstavljali enega izmed načinov razumevanja trajne povezave med imigracijo in ohranitvijo slovenstva.

V primerjavi z drugimi skupinami je bila, z izjemo skupine slovenskih izobražencev, politična linija medvojnih priseljencev na splošno proti uradni politiki Kraljevine Jugoslavije, ker se ni zavzemala za slovensko in hrvaško manjšino v Italiji (prav tam). V nasprotju z »novimi« Slovinci, ki so prišli po drugi svetovni vojni, so se razlikovali po tematiki in uporabljali določena imena za svoje publikacije, ki so jih jasno razločevala od imigrantov po drugi svetovni vojni.

Prve slovenske šole v Argentini

Čeprav je malo znanja o tej temi, slovenska šola in tečajji jezika in kulture predstavljajo del dejavnosti različnih društev in klubov. Pomagali so ohranjati jezik in utrjevati identiteto, še posebej socialni spomin medvojne skupnosti.¹⁴⁶

143 *Slovenski list* je pozneje izhajal pod imeni *Nova domovina* in *Lipa* (Sjekloča 2004: 158). Urednika sta bila Kjuder in Ivan Kacin, pozneje pa Ivan Pahor.

144 Več o tem Mislej (1996).

145 Publikacije imigrantov po drugi svetovni vojni so bile bolj konservativne in desno usmerjene.

146 Več o tem v Mislej (1994a), Sjekloča (2004) in Puhar (2016).

Prva šola v slovenščini (Slovenska šola) je delovala v kraju Villa Devoto v letih 1933 in 1934 (Triglav 1981: 45). Nastala je na pobudo staršev in je pozneje potekala v *Simbronu*.¹⁴⁷ Leta 1936, zahvaljujoč podpori jugoslovanskega veleposlanika Izidorja Cankarja, so slovenske frančiškanske šolske sestre iz Maribora odprle ustanovo, v kateri sta delovala slovenski vrtec in osnovna šola. Kmalu je zaradi notranjih nesoglasij delovanje šole oslabelo. Šola je dokončno izgubila državno licenco zaradi sprememb med prvim predsedovanjem Juana Dominga Perona. Slovenska šola v La Paternal je zaprla vrata leta 1937. Leta 1938 so slovensko šolo ustanovili v Rosariu, v pokrajini Santa Fe.¹⁴⁸

Zaradi opisanega argentinskega političnega razvoja so bile tudi šole v slovenščini prekinjene (Sklejoča 2004). Edina slovenska šola, vključena v argentinski šolski sistem, se ni več pojavila.¹⁴⁹ Sčasoma so jih nadomestili tečajji jezika in kulture kot pomembna alternativa za jezikovne potrebe skupnosti, v kateri se je španščina uveljavila kot prvi in aktivni jezik (Molek 2016c). V obdobju Socialistične federativne republike Jugoslavije je bila Slovenska izseljenska matica glavni državni organ, ki je omogočil slovenskim izseljencem, ki so simpatizirali z Ljudsko republiko Slovenijo in Jugoslavijo, ohranjanje slovenske kulturne tradicije. Dodeljevala je štipendije potomcem za izobraževanje v Sloveniji, konec osemdesetih let pa je celo poslala v Argentino učiteljico slovenščine.¹⁵⁰

Sogovorniki so se spominjali tudi obdobja med letoma 1986 in 1990, v katerem je slovenščino poučevala soproga takratnega slovenskega konzula. Med letoma 1986 in 1990 je skupnost ustanovila tečaj uradnega jezika v Jugoslovanskem podpornem društvu Triglav (*Asociación Mutual Yugoslava Triglav*) in v Jugoslovanskem podpornem društvu Bernal (*Asociación Mutual Yugoslava de Bernal*). Danes se poučevanje nadaljuje v šolah slovenskega jezika in kulture (*Escuela de Idioma y Cultura Eslovena*) v delujočih društvih v Buenos Airesu, Santa Feju in Córdoba.

147 Mislej v osebnem pogovoru leta 2018.

148 Slovensko šolo v Rosariu je vodila sestra Alfonsa Tratnik, ki je pripadala redu slovenskih frančiškanskih šolskih sester iz Maribora.

149 Čeprav mi je med terenskim delom neki informator omenil, da slovenska skupnost v pokrajini namerava odpreti dvojezično šolo.

150 Do konca leta 1990 je Slovenska izseljenska matica štipendirala 32 argentinski študentov slovenskega rodu (Rogelj 2011).

Slovinci iz obdobja med obema vojnama in politični razvoj v izvorni deželi¹⁵¹

Zlasti pri Primorcih je treba upoštevati izrazito navezanost na izvorno deželo in njeno politično usodo. Prva svetovna vojna je pustila globok vtis v medvojnih priseljencih. Italijanska okupacija slovenskega Primorja, Rapalska pogodba, bazoviške žrtve, prvi in drugi tržaški proces, izbruh druge svetovne vojne so bili ključni zgodovinski dogodki, ki so zelo vplivali na gradnjo skupnosti v Argentini, socialni spomin ter na zavzetost skupine za akcijo, solidarnost in skupno identiteto (Brow 1990).

Med drugo svetovno vojno in po njej pa tudi med hladno vojno so se društva te skupnosti posebno zanimala za politična dogajanja na Primorskem. Medtem ko so nekateri odprto simpatizirali z jugoslovansko monarhijo, so drugi podprli gibanje za neodvisnost Slovencev in Hrvatov v Italiji, ki ga je sprožila protifašistična liga.¹⁵²

Pred vstopom Jugoslavije v vojno leta 1941 so organizirali Narodni odbor, v katerem so se srečali predstavniki vseh društev in bili povabljeni vsi jugoslovanski izseljenci. Oživili so Jugoslovansko narodno odbrano (JNO) z namenom zbiranja pomoči za izvorno državo (Mislej 1994a).¹⁵³

Slovinci z Goriškega in s Tržaškega ter Hrvati iz Istre so v okviru JNO ustanovili Odbor Slovencev in Hrvatov izpod Italije, pozneje pa se je odbor, imenovan na kratko Primorski odbor, popolnoma osamosvojil od JNO.¹⁵⁴ Kmalu so se odbori množili v notranjosti Argentine in postali zelo aktivni v argentinski, urugvajski in v brazilski javni sferi. Namen organizacije je bil aktivno bojevati se za rešitev slovenskega Primorja ter proti »sovražniku« oziroma fašističnemu okupatorju ter za uveljavitev narodnih pravic. Sodelovala je z italijanskimi protifašisti iz Argentine. Odbori so prebudili spomin skupnosti na izgubo izvorne pokrajine po prvi svetovni vojni in se vsako leto s slovesnostjo spomnili slovenskih žrtev fašizma. Velja omeniti nastope Odbora v slovenskem in argentinskem tisku (Mislej 1994a: 102).

Primorski odbor je bil centralen in pluralen ter je podpiral priključitev Primorske k Jugoslaviji. Pozneje pa je politični razvoj razdelil JNO v dva dela.

151 Tema se lahko poglobi v Genorio (1988), Mislej (1994a) in Kalc (1996).

152 O tem glej na primer Breclj (1992) in Mislej (1992).

153 Ta odbor je pozneje vključil druge slovanske narode in se spremenil v slovanski kongres (Mislej 1994c).

154 Predsednik Primorskega odbora je bil Marij Medvešček, tajnik pa Andrej Šklejoča.

En je podpiral begunsko jugoslovansko vlado v Londonu, drug pa Osvobodilno fronto (Kalc 1996).

Po kapitulaciji Italije se je odbor leta 1944 preimenoval v Odbor za Jugoslovansko primorje v Argentini; k slovenskemu jedru je priključil še Hrvate in predstavnike obeh narodnosti v Urugvaju (Mislej 1990).

Leta 1945 je bil ustanovljen Koordinacijski odbor za pomoč Jugoslaviji, ki je v veliko primerih pomenil ideološko pripadnost jugoslovanskemu komunizmu, čeprav je pomembno poudariti razlike med članstvom in čustveno potrebo imigrantov, da bi pomagali izvornim skupnostim in partizanski vojski z denarjem in s potrebnimi stvarmi¹⁵⁵ (Sjekloča 2004: 115). Odbor je deloval do priključitve Primorske v Federativno ljudsko republiko Jugoslavije (FLRJ).

Odgovornost do svoje domovine in čustvena potreba sta nekatere pripravili do tega, da so se po letu 1948, potem ko je nastala nova Jugoslavija, vrnili s podporo Rdečega križa. Potomec medvojnih priseljencev je v zvezi s tem dejal, da so se starši vrnili v Slovenijo po drugi svetovni vojni z ladjo Partizanka.¹⁵⁶ Njegovi starši so bili – kot veliko drugih – razočarani, kajti povojne razmere za življenje so bile zelo težke. Vrnitev se je izkazala za bolj zapleteno, kot so si mislili, zato so se njegova družina in sorodniki vrnili v Argentino. Spominjal se je, da se nekateri niso mogli vrniti, kajti Argentina ni dovolila imigracije iz komunističnih dežel, razen če so imeli otroke z argentinskim državljanstvom, kot je bil primer njegovih staršev.

Socialni spomini o delovanju primorskih Slovencev med drugo svetovno vojno so še vedno prisotni. Sin primorske priseljenke (65 let) je povedal:

Primorci smo zaradi svoje zgodovine drugačni od preostalih Slovencev. Tukaj smo se zelo borili za primorsko vprašanje. To je del naše zgodovine. Mi kot potomci se vedno spomnimo na svojo zgodovino in jo tudi spoštujemo. V devetdesetih letih smo v *Primorskem listu* objavili solidarno sporočilo, ko se je izpolnila obletnica požara tržaškega Narodnega doma, tisto kulturno in politično središče tržaških Slovencev ... ker to je za nas pomembno in se ne sme pozabiti.

Po drugi strani se je skupnost tvorila v povezavi z jugoslovansko ambasado. Kakor sem že opisala, so v obdobju Kraljevine SHS obstajale nekatere skupine, ki so jo podprle, ampak večina je zavračala ta državni sistem in s časom podpirala

155 Ta praksa se je razširila tudi med druge jugoslovanske in slovanske skupine ter med protifašistične skupine. Za podrobnejšo razlago glej bolgarski primer, o katerem piše Ballina (2004).

156 Več o vrnitvi medvojnih priseljencev po drugi svetovni vojni v Kogej (1982), Rogelj (2011) in Molek (2017c).

socialistično revolucijo in federativno Jugoslavijo¹⁵⁷ (npr. člani Ljudskega odra) (Genorio 1988; Mislej 1994a; Sjekloča 2004).

Po drugi svetovni vojni se je stanje spremenilo. Ambasada FLRJ je začela podpirati društva, ki so simpatizirala z družbenopolitičnimi spremembami v izvorni deželi. Ta odločitev je ustrezala strategiji med hladno vojno, ker so potrebovali platformo za boj diaspore zunaj lastnega ozemlja, predvsem tam, kjer so bili begunci, ki so bežali pred komunizmom (Sjekloča 2004: 122–123).¹⁵⁸ V tem času so lahko Primorci, ki so iz Evrope odšli z italijanskim potnim listom, pridobili jugoslovansko državljanstvo.¹⁵⁹

Ko so prišli begunci (Slovenci, Hrvati in Srbi), so društva spodbudili, in nekatera so se temu pridružila, da so postala sovražna do nove skupine. Sjekloča pravi, da je prišlo do javnih obrekovanj, agresij in demonstracij. »Nove« Slovence so obtoževali, da so izdajalci in nacisti. Te podatke sem zasledila v nekaterih pripovedih potomcev slovenskih beguncev, ki so izkazali določeno zamero do spora med obema skupinama po drugi svetovni vojni in obtožili jugoslovansko ambasado, da je vžgala zažigalno vrstico.

DANAŠNJI PROCESI IDENTITETE

Eden izmed problemov pri preučevanju identitete medvojne skupine je notranja heterogenost, ki izhaja iz spreminjajoče se geopolitične situacije na območjih, od koder so prihajali priseljenci, in od migracijskega procesa.¹⁶⁰

Identifikacije so v skupini lahko regionalne. Številni sogovorniki so v intervjujih omenjali, da se še vedno identificirajo po kraju izvora:

Slovenija me privlači, a moje srce je v Prekmurju (Prekmurska priseljenka, 65 let).

157 Med terenskim delom so mi nekateri sogovorniki iz te skupine povedali, da so se »stari« Slovence zaradi svojega protifašističnega prepričanja in pripadnosti delavskemu razredu bolj identificirali s komunizmom ter z idejo o ljudski in komunistični Jugoslaviji.

158 Sjekloča navaja, da so po drugi svetovni vojni tiste skupine, ki so se razglašale za jugoslovanske in so podpirale nov sistem, finančno pomagale ambasadi, dokler se ni izboljšala finančna situacija v izvorni državi (Sjekloča 2004: 124).

159 To je bil primer moje babice, po rodu iz Gorice. V Argentino je prišla leta 1927 z italijanskim potnim listom. Zanj je bilo olajšanje, da je dobila jugoslovanski potni list in da se je lahko znebila italijanskega. Državljanstvo ji je veliko pomenilo tudi s čustvenega vidika.

160 To ne pomeni, da analiziram druge skupine kot homogene.

Počutim se Argentinka, ker sem se tukaj rodila, ampak po mojih žilah teče slovenska kri ... a me prvo Prekmurje vleče (Potomka priseljencev iz Prekmurja med vojnama, 60 let).

Rada imam jezik, ampak imam težave z učenjem jezika, ker obstajajo razlike. Rada imam prekmurski jezik (...) (Potomka priseljencev iz Prekmurja med vojnama, 60 let).

Omeniti velja, da je bila za te priseljence ob prihodu regionalna identifikacija pomembnejša od identifikacije kot nacionalne kategorije. To dokazuje tudi težnja imigrantov, da so si poiskali stanovanja v tistih krajih, v katerih so prebivali njihovi sokrajani. Primorci so odhajali v Villa Devoto in Saavedra, Prekmurci so imeli raje južni del, večje število Belokranjcev pa se je naselilo v pokrajini Córdoba. Te podskupine so se oblikovale spontano in svoj obstoj formalizirale v različnih prostovoljnih združenjih.

Po drugi strani je način, s katerim so argentinske oblasti registrirale imigrante, to je pod državljanstvi, zapisanimi v potnih listih, vplival na proces identifikacije teh priseljencev. Med terenskim delom so se pojavile različne vrste pripadnosti. Veliko sogovornikov je izrazilo, da se kljub temu počutijo Slovence:

Mi smo bili in smo Slovenci (Potomka priseljencev iz Primorske med vojnama, 60 let).

Mi smo pridobili nazaj svojo identiteto, ko je Slovenija postala neodvisna od jugoslovanske federacije (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 70 let).

Drugi so izrazili pripadnost Jugoslaviji in Balkanu, čeprav Jugoslavije kot države že od devetdesetih let naprej ni več.

Sem Jugoslovanka (Priseljenka iz Primorske, 70 let).

Ker Slovenije kot take ni bilo, so Primorci videli v Jugoslaviji ali Titu pot, kateri bi lahko sledili. Nekateri se oprijemajo svoje slovenske identitete, drugi pa so v Titu videli tistega, ki jih je rešil. Zato so se priključili jugoslovanstvu (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 60 let).

Drugi se niso strinjali z identifikacijo z Jugoslavijo:

Ni nam bilo všeč, če so nam rekli, da smo Jugoslovani (Priseljenec iz Primorske, 80 let).

Mojemu očetu nismo smeli reči, da je Jugoslovan, ker nas je hotel ubiti (to pomeni, da je bil zelo hud) (Potomka priseljencev iz Bele krajine med vojnama, 65 let).

Iz teh pričevanj izhaja, da je bilo jugoslovanstvo kot identiteta lahko sporno. Drugi potomci so se odločili, da se bodo povezali z Italijo. To nacionalno identiteto je sprejemala večinska družba, ker je tako pisalo v potnih listih, s katerimi so predniki prispeli v Argentino:¹⁶¹

Moj oče je Italijan, ampak slovenskega izvora (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 70 let).

Jih je veliko imigrantov, ki so prišli kot Italijani, pa potem niso imeli priložnosti zamenjati državljanstva (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 60 let).

Prav tako se mi zdi primerno omeniti, da jih je v obdobju, ko je bila Slovenija del Jugoslavije, veliko prevzelo panslovansko identiteto, vendar pa so, ko je leta 1991 Slovenija postala neodvisna, svojo identiteto spremenili in prevzeli slovensko.

Med »pozabo« in »prebujenjem«

Družabno življenje medvojnih priseljencev je bilo v preteklosti zelo bogato in slikovito. Danes se je situacija te skupine spremenila. Med terenskim delom sem našla ponovno prepričanje, še posebej med člani zadnjega slovenskega priseljevanja v Argentini, da so »stari« Slovenci hitro padli v proces »argentinizacije«. Dejstvo je, da je večina migrantov že pomrla, mlajši pa so integrirani v argentinski družbi. V tem smislu je kar nekaj sogovornikov trdilo, da etnična pripadnost peša in da jih je strah, da bo šla »v pozabo«. Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama (70 let) je razmišljal v tem smislu: »brez spomina na preteklost se zgodovina izgubi in naši priseljenici ostanejo brez identitete, ker bo utonila v neizbežno pozabo.«

Kot ob prvi imigraciji se ta proces, ki ga akterji razumejo kot »pozabo«, lahko razloži prek konteksta vključitve. Kontekst priseljevanja je imel pomemben

161 Opazila sem, da je prevzem italijanskega državljanstva nekaterih potomcev sprožal napetosti z drugimi člani skupine.

vpliv na diskontinuiteto navad in čutenj, na primer pri uporabi jezika ali vezanju na skupno identiteto ali društvo. Slovenska medvojna imigracija ne sovпада samo z obdobjem svetovne ekonomske recesije, ki je porinila migrante v težke socialne in ekonomske razmere, kar je pomenilo tudi razpršenje po Argentini ali drugih državah »za kruhom«. Sovpada s konservativnim obdobjem argentinske politike (1930–1943) oziroma obdobjem, v katerem so bili mehanizmi homogenizacije kulture in identitete okrepljeni. Upoštevati moramo tudi, da se je med prvo Peronovo vlado (1946–1952) v Argentini razvil proces ideološkega zasledovanja, kar je v nekaterih primerih sprožilo preganjanje priseljencev in njihovih združenj.¹⁶² Po drugi strani so sogovorniki posredno omenjali proces interiorizacije hegemonične konstrukcije »slovanstva« v Argentini, v kateri je družbena domišljija imela Slovane za »manjvredne ljudi« (Molek 2016b). To je vplivalo na subjektivizacijo slovenstva kot »sramotne identitete« (Cucho 2007). Z drugimi besedami, migranti so bili prisiljeni razviti strategije za skrivanje nekaterih distinktivnih lastnosti, kot je na primer jezik, z namenom olajšati integracijo v novem okolju. Kljub temu, kot bom v nadaljevanju opisala, sčasoma v Argentini najdemo razvoj diferencialne etnične skupnosti z določenimi praksami in značilne smernice za akcije, ki spodbujajo občutek skupne pripadnosti.

Danes je potreba po gojenju skupnega zgodovinskega spomina pri nekaterih povezana z željo, da ne bi »izgubili identitete«. Bojazen, da bi izginili, se kaže še posebej pri tem, da skupina kot skupnost postaja nevidna zaradi razpršitve migrantov in njihovih potomcev po vsej državi in stapljanja z lokalnim prebivalstvom zaradi mešanih zakonov.¹⁶³ Sogovorniki so povedali, da so različna združenja v preteklosti odigrala pomembno vlogo pri razvoju etnične identitete in zavedanja. Zdaj pa so društva, kot sta Slovensko podporno društvo Triglav (*Asociación Mutual Eslovena Triglav*) in Slovensko prekmursko podporno društvo Bernal (*Asociación Mutual Eslovena Transmurana Bernal*), odprla vrata širši skupnosti zaradi pomanjkanja članov in nizke stopnje sodelovanja.¹⁶⁴ Manjšina,

162 Kogej (1982) meni, da je bilo preganjanje priseljencev razlog za misel na vrnitev v Slovenijo po drugi svetovni vojni.

163 V primerjavi z zadnjo migracijsko skupino so medvojni Slovenci doživeli veliko močnejši proces integracije v sprejemno državo. Po besedah enega izmed sogovornikov je bil motiv za razselitev iskanje »boljše prihodnosti«. V povezavi s tem je predstavnik prve generacije zatrdil: »Odit v Ameriko je za našo migracijo pomenilo hitro utapljanje v morje argentinstva in neizbežno izgubo identitete.«

164 Vendar pa maloštevilni člani, ki še vedno delujejo v teh društvih z namenom druženja in spominjanja skupnega izvora, menijo, da je vključitev zunanjih članov koristna za ohranjanje skupnosti.

ki še vedno aktivno sodeluje, je zaskrbljena za prihodnost skupnosti, ker opaža premalo navdušenja med mladimi, da bi tradicijo nadaljevali.¹⁶⁵

Kot v prejšnjem primeru v Entre Ríosu sem na lokacijah Berisso in Olavarria v Buenos Airesu ter v Patagoniji, kjer ni bilo slovenskih organizacij, našla nov razcvet organiziranega povezovanja predvsem med mlajšimi posamezniki, ki so se začeli ponovno identificirati s svojimi slovenskimi koreninami, se srečevati in sodelovati.¹⁶⁶ Po navadi se potomci začnejo zanimati za pouk slovenščine in predstavljati Slovenijo na lokalnih proslavah etničnih skupnosti.

Socialni spomin na »zlato obdobje«

Socialni spomin pridobiva poseben pomen za socialno kohezijo in tudi za notranjo diferenciacijo ter za razlikovanje od drugih migracijskih valov.¹⁶⁷ Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama (70 let) je vzklilnil: »Čutim se del zgodovine, ki se je začela daleč od dežele, v kateri sem se rodil, nadaljuje pa se tukaj«.

Pričevanja o dejavnih izgona, emigracije, prihoda v Argentino, trenutek prihoda v državo in regionalni izvor imigrantov so se pojavljala pri različnih sogovornikih in so mi omogočila razumeti, kakšen pomen dajejo sogovorniki preteklosti pri oblikovanju njihove zdajšnje identitete. Migracijski proces ima osrednje mesto pri pričevanju o tem, kako so nastajale spreminjajoče se oblike slovenstva in drugosti glede na argentinsko družbo:

Naš val, ki mu po našem mnenju pripadamo in ki nam je dal identiteto, je prišel v letih 1925, 1928 ... takrat je prišel moj oče in ... to nas je skalilo kot del skupnosti (Potomka priseljencev iz Primorske med vojnama, 60 let).

Večina naših prednikov prihaja iz Primorske, ki je bila takrat pod italijansko okupacijo. Veliko jih je zbežalo pred fašističnim preganjanjem, nekateri pa so odhajali, ker so iskali boljše življenjske pogoje. Prišli so tudi Prekmurci in prebivalci območja Bele krajine (Potomka priseljencev iz Primorske med vojnama, 70 let).

165 Ena izmed sogovornic, hči slovenskih priseljencev, mi je priznala, da njeni otroci ne kažejo zanimanja, da bi slovenstvo obdržali, in se boji, da bo tradicija z njo umrla.

166 To temo trenutno raziskujem, zato še nimam končnih rezultatov.

167 V tem delu se nanašam samo na Primorce in Prekmurce.

Vsi naši stari starši so prišli v medvojnem obdobju. Imeli so v povprečju 20 let in so prišli delat v hladilnice, tovarne ... Večina jih je živela v penzionih ... delali so brez delovnega časa in maksimalno so jih izkoriščali. Vsi so enako delali, moški in ženske. Tisti, ki ni imel dela, je skrbel za otroke drugih. Šlo je za nezdravo delo. So pa ga opravljali, da so lahko pošiljali denar svojcem, ki so ostali v Sloveniji, ali pa so ga uporabili, da so si lahko ustvarili družino (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 70 let).

V pripovedovanjih so večinoma izstopale težave, ki so jih Primorci in Prekmurci doživljali, ko so prispeli v Argentino. Večkrat so izpostavili neudobje in slabe delovne pogoje. Nekaj priseljencev se je spominjalo začetkov v Argentini kot »težkih« in »žalostnih«:

Moji starši so prišli sem, ker tam ni bilo dela niti za hrano. Prišli so delat v Ameriko, kot pravijo temu. In nobeden izmed Slovencev pri tem ni uspel (Izseljenec iz Primorske, 80 let).

Sem prišla, ker sem imela tukaj teto. Ona je mamo prosila, da naj pošlje kakšnega izmed otrok (...). Zelo sem pogrešala Slovenijo. Rojena sem na podeželju, na katerem je bilo vse zeleno. Ko sem prišla sem, pa sem se naselila v Avellanedi, kjer je bilo veliko cementa in mi ni bilo prav nič všeč (Prekmurska priseljenka, 70 let).

Veliko imigrantov je prišlo v Argentino, ne da bi kaj vedeli o državi, kar je pri nekaterih povzročilo velik kulturni in emocionalni šok. Drugi se spominjajo, da je bilo njihovim staršem težko najti delo. Če so ga imeli, pa so ga izgubili med krizo v tridesetih letih, tako da so morali brskati po ulicah, da bi našli kaj za pod zob. Čeprav so bile določene podobnosti med Primorci in Prekmurci glede na percepcije o tistem času, so bile tudi razlike. Primorci so poudarjali svojo skupno izkušnjo o begu pred fašizmom, ko so ustanavljali skupnost. Povedali so tudi, da so se »počutili obsojene« zaradi svojih izkušenj s fašistično represijo Mussolinijeve Italije. Vstop v Argentino kot Italijani ter tudi italijanizacija njihovih imen in priimkov so močno zaznamovali spomin veliko priseljencev in njihovih potomcev. Franz Kurinčič, priseljenec iz tistega obdobja, opisuje:

Bili smo neka vrsta elementov brez pravic. Nismo bili Jugoslovani in še manj Argentinci. Nismo hoteli biti Italijani, čeprav smo imeli italijanski potni list. Poleg tega pa smo čutili, da nas iščejo fašisti (Franc Kurinčič v Zobec 2009).

Tudi nekateri potomci so se spominjali tistih časov:

Babica je prispela v Argentino, ker je bežala pred revščino in Italijani. Pogosto mi je pripovedovala, da so ubili veliko ljudi samo zato, ker so bili Slovenci. Z jezo se je spominjala, da so jih prisilili k oblačenju črnih srajc in vsakodnevnemu dvigovanju fašistične zastave. Da o šoli ne govorim. Pripovedovala mi je, da jim niso pustili govoriti v dialektu. Mislim, da mi je tudi povedala, da so ubili 15 ali 17 fantov iz njene vasi. Ne vem točno ... Uboga ... Minila so leta ... videti je, da jo je ta izkušnja za vedno zaznamovala (Potomka Primorke in Belokranjca, ki sta migrirala med obema vojnama, 40 let).

Vključitev v novo državo in novo socialno strukturo so navajali kot »zelo težko«. Spominjajo se tudi konflikta, ki so ga doživeli ob prihodu. Skupnost italijanskih priseljencev je bila zelo dobro organizirana, fašistična, in je imela močen vpliv v argentinski družbi. V tem smislu so se počutili preganjane. Prve trenutke v državi so dojemali kot »za obupati«, predvsem zaradi vlade generala Uriburuja in svetovne gospodarske krize v tridesetih letih.

Prekmurci pa so povedali, da so v Argentino prišli, ker »so iskali mir, ki ga niso imeli v izvorni državi, ker so se bali nove vojne« in zaradi lakote. Glavno prepreko, ki so jo morali premagati, da bi se vključili v delo, je bil jezik. Po pričevanju nekaterih sogovornikov je bila oddaljenost njihovega dialekta (prekmurski jezik)¹⁶⁸ glede na španščino velika neugodnost v primerjavi s Primorci. To dejstvo jih je pripeljalo do tega, da so se začeli združevati med rojaki, da bi lahko komunicirali med seboj in si pomagali:

Tisti, ki so takrat prišli v Argentino in Urugvaj, so s seboj prinesli kulturno dediščino, ki so jim jo zapustili predniki. Regionalni jezik je bila glavna os za njihov razvoj v neznanem okolju in s precejšnjimi neugodnostmi v primerjavi z rojaki iz Primorske, ki so se lažje integrirali zaradi znanja italijanščine (Cmor 2002: 3).¹⁶⁹

Druga ponavljajoča se tema, povezana s preteklostjo, je bila omemba nekaterih dogodkov v »zlatem obdobju« skupnosti. Gre za pretekle dogodke, ki so povezani

168 Regionalni jezik je bil in je še vedno glavna značilnost Prekmurcev.

169 V prejšnjem odstavku se Cmor (2002: 3) nanaša na izseljence iz Prekmurja, ki so prišli v obdobju med obema vojnama, s kulturno dediščino, ki so jo pridobili med otroštvom in adolescenco, ko so živeli v Avstro-Ogrski pod madžarsko upravo. Njihovo šolanje je potekalo v madžarščini, naučili pa so se tudi nemščine. Zaradi tega jih avtorica ločuje od Primorcev, ki so govorili dialekt blizu italijanščini, kar jim je po njenem mnenju omogočilo lažjo integracijo v argentinsko družbo.

z združevanjem. Sogovorniki z določeno nostalgično noto govorijo o dejavnostih, ki so jih v preteklosti razvijali njihovi predniki.

Kljub oddaljenosti niso nikoli pozabili na svoje slovenske korenine. Naši izseljenci so se družili med seboj, da bi peli, se spominjali rodne grude, obdržali navade ter prenašali svojim otrokom in vnukom veselje njihovih pesmi in plesov (Potomka priseljencev iz Primorske med vojnama, 65 let).

Socialni spomin se ne izraža samo v pripovedih. Družbenokulturne dejavnosti in prakse pa tudi ustvarjanje identitete živijo v maloštevilnih društvih, ki še delujejo, kot sta Slovensko društvo Triglav v Rosariu (*Asociación Eslovena Triglav de Rosario*) in Slovensko podporno društvo Triglav v Ciudad de Buenos Aires (*Asociación Mutual Eslovena Triglav*). Tam člani neprestano ustvarjajo podobo, ki jo ima o sebi skupnost. Aktivni so tudi širše, tako da organizirajo srečanja, komemoracije, urejajo arhivsko gradivo, stara pisma, fotografije in družinska vedenja. Vse to ovrednotijo v sedanjosti. V komemorativnih prosepkih in na proslavah, na primer, se spominjajo ustanovitev društev kot slavnostnih trenutkov v preteklosti:

Naše društvo je sad dela skupine Slovencev, ki so se družili zaradi domotožja, da bi se spominjali svoje oddaljene rodne grude, si tako lajšali bolečine zaradi iztrganosti iz svojega okolja in da bi počivali po težkem vsakodnevnem delu (<http://www.triglavrosario.com.ar>).

Ustanovitelji našega Slovenskega prekmurskega podpornega društva Bernala oz. naši starši in stari starši so izbrali našo državo, Argentino, v kateri so ustvarili svoje domove. Nikoli niso pozabili na svojo domovino, a vendar so se lepo integrirali v državo, ki jim je odprla vrata. Kljub jezikovnim preprekam in kulturnim razlikam se jim je uspelo razviti s pomočjo svoje lastne zgodovinske kulture. Izkazali so se s svojo vztrajnostjo, poštenostjo in trudom (niso zaman znani po Evropi zaradi teh lastnosti). Vzgojili so nas v ljubezni in spoštovanju do zemlje, ki nas je sprejela in nam podarila svojo kulturo – njihove sanje po dolgih letih prizadevanj in dela. Veselili so se, ko so zgradili velik dom, v katerem bodo lahko njihovi potomci uživali prijateljstvo, solidarnost s prijatelji in sosedi v skupnosti, katere aktivni člani so bili (Potomec priseljencev iz Prekmurja med vojnama, 65 let).

Iz teh drobcev lahko sklepamo, da je bila zgodovina ustanov zgrajena na podlagi spominov ustanoviteljev. Vodje obdobje ustanovitve vidijo kot junaški čas, brez konfliktov in »izjemno harmoničen«, naseljen s predniki in z mistificiranimi

vrednotami (Woortmann 2000: 215 v Monkevicius 2008). Kar se tiče komemorativnih dejavnosti, so danes najpomembnejše proslave slovenske neodvisnosti leta 1991 in proslava obletnic društev. Prekmurci praznujejo tudi tako imenovane kolone. Dejanja, ki sem jih opazovala med terenskim delom, so imela za cilj skrajšati zemljepisno razdaljo, poustvariti kulturo ter se povezati s preteklostjo. Šlo je predvsem za druženje prisotnih na skupnem kosilu s tipičnimi jedmi ob spremljavi glasbenikov in plesnih folklornih skupin. Proslave so običajno vodili vodje slavljenege društva. Na teh srečanjih so izstopale določene percepcije o njih samih, temelječe na vrednotah, ki so jih prevzeli potomci priseljencev, da bi sami sebe opredelili in da bi vzpostavili način obnašanja za prihodnje generacije: »Danes njihovi potomci zvesto sledijo zgledu svojih prednikov; ohranili so ljubezen do dela in ne pozabljajo svojih korenin« (<http://www.triglavrosario.com.ar>).

Ta stereotipna vrednotenja Slovencev kot disciplinarnih, odgovornih, delavnih, spoštljivih do tradicij in starejših se oblikujejo v stalne in bistvene tradicije slovenstva.¹⁷⁰ Kot sem opazila med svojim terenskim delom, se ta vrednotenja umeščajo v strategije kulturnega razlikovanja, afirmiranja razlikovalnih identitet in gradnje skupnosti. Tako poudarijo obstoj meje, ki jih loči od drugih Argentinec.

Vzpostavitev identitetnih meja

Danes društva pri medvojnih Slovencih niso več osrednji dejavniki slovenstva, vseeno pa je nekaj potomcev povedalo, da v zasebnem življenju še naprej gojijo nekatere navade, ki so jih podedovali po starših ali starih starših, čeprav ne sodelujejo več v društvenem življenju. Veliko se jih še naprej močno identificira s svojim izvornim krajem, s katerim imajo trdne vezi.

Sorodstvene vezi s kakšnim slovenskim prednikom in priimki predstavljajo kontinuiteto pri etnični pripadnosti:¹⁷¹

Kri in priimek me določata kot Slovenko ... kri vleče, tako je to ... in zato govorim ta jezik (Potomka priseljencev iz Bele krajine med vojnama, 70 let).

170 Te socialne in zgodovinske značilnosti vključujejo predsodke in zaničevalna stigmatiziranja drugih socialnih skupin. Slišala sem veliko splošnih pripomb o Argentincah kot o lenem in bahaškem narodu v primerjavi s Slovenci.

171 Merilo *ius sanguinis* in priimki so še naprej osnovna merila za določanje, kdo so »naravni« Slovenci. Juliano (1987) problematizira o pripadnosti v tem smislu.

Počasi smo prevzemali poteze, navade naših staršev; to nam je dalo občutek nacionalne pripadnosti, to, kar človek pridobi prek navad in jezika (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 60 let).

Kot trdijo sogovorniki, se identiteta definira z izbranimi potezami, ki jih imajo za značilne. Iz pripovedi je razvidno, da gre za priimke, kri, navade in jezik, ki ustvarjajo in poustvarjajo družbene meje glede na »druge«.

Glede jezika pa naj bi raba slovenščine dajala občutek pripadnosti in ustvarjala identiteto.¹⁷² V preteklosti so se skupine lahko razlikovale po dialektu izvorne pokrajine. Zdaj pa, kot mi je uspelo ugotoviti med terenskim delom, samo manjše število potomcev zna tekoče govoriti slovensko. »Stari« Slovenci se ne sporazumevajo v celoti v slovenščini.¹⁷³ Nekateri med njimi se družijo z namenom, da bi se jezika naučili na tečajih jezika in kulture, ki jih organizira Univerza v Ljubljani v Argentini v obliki lektorata na Univerzi v Buenos Airesu ali pa da bi vadili konverzacijo. Jezika običajno ne uporabljajo za vsakodnevno sporazumevanje. V povezavi s tem jih veliko trdi, da se je jezik počasi izgubljal zaradi hitre integracije v argentinsko družbo. Drugi trdijo, da jezika ne govorijo, ker jih je sram pred drugimi Argentinci, ali pa zato, ker »jim jezik ne teče naravno«. Sklepamo torej, da je samoopredelitev za jezik v bistvu prepričanje, da »govoriti slovensko pomeni spremeniti se v Slovenca« na simbolični ravni. Gre bolj za izražanje želje kot za stvarnost, kajti identifikacijo je treba pokazati sebi in drugim. Diakritični znak – jezik – kaže na razločevalne kulturne značilnosti skupine, na njihovo tolmačenje o tem, kar so in kar želijo biti.¹⁷⁴

Kuhinja je imela in še vedno ima najpomembnejšo vlogo pri določanju identitete. V nasprotju z jezikom je uspela kljubovati času in akulturaciji ter se obdržati. To sem lahko opazila pri potomkah, ki niso nikoli aktivno sodelovale v skupnosti. Ženske so menile, da je »treba rešiti« in obdržati nekatere recepte njihovih mater in babic, da se ne izgubi »dragocena tradicija«. Priprava tipičnih jedi poteka ob posebnih priložnostih, kot sta božič in velika noč.¹⁷⁵

172 Več o tem v Molek (2016c).

173 Žigon (2001) navaja, da je med člani te skupine sporazumevanje v slovenščini prej izjema kot pravilo, jaz pa izpostavljam, da ima uporaba slovenščine, v vsej svoji omejenosti, danes družbeno mnemonično vlogo v okviru novih procesov etnogeneze (Molek 2016c).

174 Naj spomnim na to, da so medvojni priseljenci govorili narečno različico nacionalnega jezika z regionalnim naglasom in regionalnim besedjem, kar jih je identificiralo kot skupino. Pri Slovencih, ki so prispeli po drugi svetovni vojni, pa ni bilo tako, kajti govorili so bolj »omikano« različico slovenščine.

175 »Stari« Slovenci jedo tradicionalne jedi ob posebnih priložnostih, medtem ko jih »novi« Slovenci jedo pogosteje oz. vsakodnevno.

Za božič in veliko noč spoštujemo potico. Za veliko noč pa nesemo blagoslovit hrano, kot so to počeli naši starši (Potomka priseljencev iz Bele krajine med vojnama, 70 let).

Spominjala sem se, da je babica vedno spekla sveto gubenco. Ona je vedno rekla, da je spekla gubenco ... recept sem si prepisala od sestrične svoje mame ... povem ti, da ne znam jezika, niti drugih navad, za kar mi je žal, a se vedno povezujem z babico in s svojimi slovenskimi koreninami prek gubance, ki jo pečem za veliko noč (Potomka priseljencev iz Primorske med vojnama, 45 let).

Prav tako so srečanja med rojaki, pa naj bo to v društvih ali zasebno, običajno povezana s tipično hrano in pijačo, kot so: kisló zelje s klobaso ali svinjskimi rebri, potica, zavitek, pražen krompir, domače vino in nepogrešljivo žganje.¹⁷⁶ Velja omeniti, da so recepti, ki jih imajo potomci te skupine, po mnenju strokovnjakov za gastronomijo tradicionalni recepti raznih pokrajin (Bogataj 2007). Omenjena gubanca ali hubanca je podobna potici, le da ji tako rečejo sogovorniki iz skupine Primorcev. Tudi mineštra in polenta sta jedi, ki so ju omenjali sogovorniki. Prekmurci so govorili o gibanici, neke vrste sladici, narejeni po slojih, značilni za Prekmurje in sosednje Medžimurje na Hrvaškem. Prekmurski sogovorniki so poudarili, da so le oni tisti, ki znajo pripraviti ta poobedek za »zelo posebne priložnosti, ker je zelo sladek«, in tako pokazali na ekskluzivno pripadnost in identiteto v primerjavi z drugimi Slovenci, ki te sladice ne jedo. Cmor omenja tudi pripravo retas ali retažev. Potomka je priznala, da gre »verjetno za sladico, ki je najmočnejše povezana z aromami in s spomini na otroštvo, ko je bilo življenje preprostejše in manj boleče«. Med drugimi jedmi omenja tudi pripravo krvavic, dödöle in polhen želodec. Jedi tvorijo drugo dimenzijo socialnega spomina, ki hrani splošno zavest o izvoru. Jesti etnično hrano pomeni deliti spomine; to je še en način, kako biti Slovenec.

Glasba in folklorni plesi so cenjeni kulturni dejavniki. Na splošno se na njih strukturira delovanje društev. Dandanes je Slovensko društvo Triglav v Rosariu (*Asociación Eslovena Triglav de Rosario*) edino društvo, ki ima svojo plesno skupino.¹⁷⁷ Glasba vedno spremlja proslave. Veliko starejših potomcev je z obžalovanjem povedalo, da pogrešajo srečanja, na katerih »se je igralo na harmoniko in pelo stare pesmi, ki smo se jih tudi mi naučili. Vse te pesmi ... ko človek ponovno obiše svoje sorodnike, se zdi neverjetno, da so se jih naučili«.

176 Nekateri rojaki ga pridelujejo doma, drugi si ga naročijo iz Slovenije.

177 Plesno skupino v celoti tvorijo mladi, ker ni bilo dovolj Slovencev, so medse sprejeli tudi druge.

Nekateri sogovorniki trdijo, da še naprej pojejo pesmi s prijatelji takrat, ko je – tako poudarjajo – »šnops opravil svoje.«

Na katere pesmi se spominjam? ... Mh ... Kolko kaplic ... Mi se imamo radi ..., mh ... Gremo na Štajersko ... Tě sem rad pel, s kozarčkom vina ali šnopsa in z dobro družbo, seveda (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 60 let).

Medvojni priseljenci in njihovi potomci v sedemdesetih letih 20. stoletja med procesijo primorske device Marije Pomagaj s Svete Gore, v cerkvi San Rafael, Villa Devoto, kjer so Primorci imeli vsako nedeljo sveto mašo (hrani Oskar Molek).

Med srečanjem rojakov, na katerem sem bila prisotna med svojim terenskim delom, sem opazila, da so med nekaterimi potomci priljubljene partizanske pesmi, ki so jih peli v partizanih med drugo svetovno vojno. Stari partizan, ki igra na harmoniko in pozna pesmi »tistega obdobja«, je gostitelju srečanja, potomcu prve generacije, zapel nekaj pesmi, ki se jih je naučil med vojno, ko je bil star osemnajst let:

Na položaj v straži
Tovariš partizan
odmeva (...) čez gore in planine
kmalu, za žalost
Prav dobro sliši se
v miru pesem, ki odmeva čez gore.
Prepeva partizan
In kliče svobodo (...), naj pride
Rdeča zvezdica.
Ona naznanja slovensko svobodo,
ki prav gotovo kmalu prišla bo.

Medtem ko je moški pel, sem opazila velik nasmeh na gostiteljevem licu. Pozneje mi je razložil: »Te pesmi so spomin, ganljive so, ganijo me ... to so pesmi, ki so v preteklosti imele velik pomen za naše izseljence. Za tistega, ki je to doživel ..., je to prava nostalgija« (Potomec Primorke in Belokranjca, 60 let).

Nekateri sogovorniki so navajali, da je katolištvo slovenska značilnost, vendar pa menim, da v primerjavi z drugima dvema skupnostima katolištvo ne nastopa kot jasno znamenje etnične identitete glede na širšo družbo, saj je z novimi generacijami izvajanje verskih zapovedih vedno manj.

Pomen slovenskega državljanstva

Med intervjuji se je izkazalo, da je slovensko državljanstvo tudi emblematična pripadnost:

Glej, ljubim Argentino, ampak vedno sem bila Slovenka. Nikoli nisem prevzela argentinskega državljanstva. Veliko ljudi mi pravi, zakaj si ne uredim papirjev za argentinsko državljanstvo. Zakaj? Saj vem, da sem Slovenka (Prekmurska migrantka, 65 let).

Že dolgo sem na tem, da si uredim slovensko državljanstvo (...). Uspelo mi bo, ker je zame velik ponos biti Slovenka (Potomka priseljencev iz Bele krajine med vojnama, 70 let).

Uredila sem slovensko državljanstvo. Bilo je zapleteno, ker se je moj oče rodil v Italiji in je bil po papirjih Italijan, ampak on je bil pravzaprav Slovenec, ampak s pomočjo prevajalke, mislim uradnice veleposlaništva, sem končno vse uredila, in

zdaj jaz in moji otroci lahko rečemo, da smo Slovenci (Potomka priseljencev iz Primorske med vojnama, 40 let).

Moj oče, sestra in jaz smo dobili državljanstvo v letu 1995. Jaz sem ponosna na to; potni list sem že trikrat obnovila, in ko hočem iti v Slovenijo in ostati, nimam težave, ker sem tudi njihova (Potomka Primorke in Belokranjca, ki sta prišla med obema vojnama, 40 let).

Za aktivne Slovence ima državljanstvo pomembno vlogo pri vzpostavljanju njihovega slovenstva. Ko zaprosijo za slovenski potni list, etničnost pridobi na vrednosti in z uradnim dokumentom postane legitimna.

Pomembno je poudariti, da je ena izmed prednosti, ki jo navajajo sogovorniki v povezavi z dvojnimi državljanstvom, ta, da imaš možnost voliti. Veliko jih je povedalo, da so ponosni, da lahko sodelujejo na parlamentarnih volitvah. Pregled konkretnih praks pa kaže, da je prisotnost pri volitvah skoraj neobstoječa.

Velja omeniti tudi, da sem zaznala nekatere kritike predvsem pri bolj tradicionalnih jedrih te skupine in pri »novih« Slovincih, usmerjene proti tistim, ki so se pojavili kot Slovenci in zaprosili za državljanstvo z namenom, da bi si pridobili pravice in sredstva, ki jih daje slovenska država. Dinamika delitve med bolj uveljavljenimi sektorji in tistimi »drugimi«, ki so se odločili, da bodo uporabili slovenstvo zaradi realnih ali simboličnih prednosti, ki jih prinaša takšna uporaba, je sprožila notranjo delitev na »nas« in na »druge« v okviru določevanja identitetnih vzorcev; tako je pokazala, da se identiteta gradi in razgrajuje glede na kontekst in potrebe.

Vseeno pa imeti slovensko državljanstvo ne pomeni odrekanja pripadnosti argentinstvu. Večina sogovornikov je potrdila, da se počutijo bolj Argentinec kot Slovence, in izjavila, da slovenski potni list pomeni le vez z izvorom.

**SLOVENSKI BEGUNCI
PO DRUGI SVETOVNI VOJNI**

Slovenski kotichek potomke slovenskih povojnih beguncev (foto Nadia Molek)

»PRAVI« SLOVENCİ

Po drugi svetovni vojni se je leta 1947 začel nov val priseljevanja, v okviru katerega je prišlo v Argentino kakih 6.500 zelo dobro organiziranih Slovencev. Skupino so sestavljali pripadniki domobranske vojske, ki so se samostojno ali pod nemško vojsko borili proti osvobodilni fronti, civilisti, ki so bili nekako povezani z domobranstvom ali ki so se bali komunistične revolucije ali novega režima (Repič 2016, 2017: 257). Skupnost se je začela oblikovati v begunskih taboriščih.

Slovenski duhovnik Janez Hladnik, ki je v Argentino prispel v drugem desetletju prejšnjega stoletja, je odigral pomembno vlogo pri migracijski strategiji in sprejemanju beguncev:

Leta 1944 sem prejel nalogo (...), da razmislim, kako doseči, da bi se približno 10.000 Slovencev, nasprotnikov Tita, izselilo v Argentino in se rešilo, če bi zmagal Tito (Kronika monsinjora Hladnika v Repič 2006: 136).

Prva vlada J. D. Perona je od leta 1946 ponovno spodbujala evropsko migracijo, ker je potrebovala usposobljeno delovno silo za svoje projekte industrializacije. V primerjavi s tistimi iz prejšnjih desetletij so bili novi zakonski okviri selektivnejši, vendar se še zdaleč ne morejo primerjati s tistimi iz ZDA, Kanade in Avstralije, kjer so omejevali vstop bolnim, starim in družinam. Nova merila so temeljila na posebnih etničnih kriterijih, s katerimi so iskali osebe s podobnimi etničnimi, verskimi in ideološkimi parametri.¹⁷⁸ Prednost so imeli imigranti, kot na primer Španci in Italijani, ki so jim bile blizu navade, vera in jezik, značilni za »nacionalno

¹⁷⁸ Rosan razlaga, da je bila skrb Državnega etničnega inštituta in Državne uprave za migracije iskanje etnične koherence prebivalstva Argentine, ki je v tistem obdobju doživelo velik demografski padec (Rosan 2002: 67).

osebnost«. Kaj se je dogajalo s skupinami, ki niso bile blizu argentinski kulturi? V tem primeru sta Državna uprava za migracije in Argentinska delegacija za imigracijo v Evropi sprejemali osebe s »primerno« vero za argentinsko državo, se pravi katoliško, in zavračali politično sumljive in komunizmu naklonjene osebe (Senkman 1992: 24; Rosan 2002: 67–68).

Državna uprava za migracije je analizirala etnične pripadnosti in pri tem uporabljala določena antropološka merila (Gurevich 1998). Za prebivalstvo, ki je prihajalo iz Jugoslavije, so veljale omejitve:

V povezavi s tem je eden izmed primerov, ki jih je navedel direktor tega organa, povezan s prebivalstvom, ki prihaja iz Jugoslavije. To imigracijo je primerneje preprečiti, kajti v sebi »skriva šahovnico ljudstev različnih narodnosti, ras, kultur (Peralta 1946: 6)« (Rosan 2002: 69).

Rosan navaja, da se je sistem omejitev za nezaželene imigrante zaostрил leta 1948, predvsem za Slovane, in to zaradi ideološke nevarnosti:

Konzulom je bilo prepovedano izdajati vizume slovanskim prisilcem, ki so poskušali priti v Argentino (...). Navajali so ideološko nevarnost, ki jo predstavljajo ti kandidati. Vseeno pa se vzpostavijo določene poti za vstop jugoslovanskih beguncev, tako da leta 1949 pride v državo deset tisoč Jugoslovancev (Senkman 1992: 29).

Kljub morebitni ideološki nevarnosti so jugoslovanske begunce ločili od drugih evropskih beguncev¹⁷⁹ in jim v nekaterih primerih celo dajali prednost. Financiranje za pot je v največji meri pritekalo od argentinske države. V manjši meri je šlo za prispevke nekaterih slovenskih imigrantov, ki so prišli že prej.¹⁸⁰ Nacionalni slovenski odbor v izgnanstvu s sedežem v Rimu, Mednarodni odbor za imigracije in *National Catholic Welfare Conference* so ponudili svojo podporo.¹⁸¹ Druge primarne socialne mreže in pomoč nekaterih že naseljenih rojakov so olajšale vključitev v novo družbo (Repič 2006: 136–139). Argentinska vlada jih je nastanila v zbirnem centru imigrantov, dokler si niso našli stanovanja.

179 Vsi begunci niso predstavljali enake stopnje ideološke nevarnosti (Rosan 2002: 69).

180 Vendar so se odnosi med starimi in novimi imigranti trgali zaradi ideologij in navezanosti, ki so jih skupine razvile.

181 Cicogna trdi, da so v letih 1946 in 1949 prišli v Argentino tisti, ki so bežali iz Nemčije, Francije, Jugoslavije in iz Italije. Večina je prišla z argentinskim potnim listom, ki so ga dobili s posredovanjem Vatikana (Cicogna 2009: 57).

Okoli leta 1948 je bilo ustanovljeno Društvo Slovencev, katerega glavni cilj je bil pomagati novim prišlekom in jih zadržati.¹⁸² Kot sem lahko ugotovila, jih je veliko poudarjalo občutek obupa ob prihodu:

Med nami je vzklik spontani občutek za samoohranitev, ki nas je še bolj združil ob vseh težavah. V prvih mesecih, ko nismo poznali jezika, bili brez denarja in brez poznanstev, razen slovenskih imigrantov, smo lahko računali le na lastno pomoč (Corsellis 1996: 66).

Odločilni dejavniki so bili: razpoložljivost zemlje po zmerni ceni in povezave z mestnim prevozom. Pomembne so bile tudi prisotnost voditelja v skupini (Velikonja 1985: 50) in predhodne izkušnje v Sloveniji ter begunskih taboriščih. Veliko imigrantov se je poznalo že iz Slovenije, drugi so se povezali v taboriščih. »Novi« priseljenci so takoj ustanovili društva, vključno s posojilnimi zadrugami, seminarji in s časopisi, kar je ustrezalo potrebi po povezovanju, solidarnosti in po vzdrževanju čustvenih, kulturnih, verskih in celo protikomunističnih vezi.

Naselitev prišlekov po drugi svetovni vojni na določena območja je bila tudi posledica ideoloških napetosti in namena, da se s prejšnjimi migranti ne bodo družili (Devoto 2009: 412–423). Kot navajata Velikonja in Devoto in kot je bilo razloženo v prejšnji točki, obstaja določena diskontinuiteta z družbeno organiziranostjo, ki so jo razvili Slovenci prejšnjih migracijskih tokov.¹⁸³ »Novi« Slovenci, kot so se sami imenovali, so imeli malo stikov s »starimi« v njihovih društvih ali v kateri koli jugoslovanski ustanovi. Najbolj jih je ločevala politična usmerjenost. Medvojni migranti so bili na splošno naklonjeni Jugoslaviji, begunci in njihovi potomci pa so bili in so še zelo sovražni do komunizma Josipa Broza – Tita. Devoto meni, da je na razkol med obema migracijama vplivala tudi manjša naklonjenost integraciji kot pri prvih migracijah, kajti želja je bila takojšnja vrnitev, vendar sta zgodovinski in politični razvoj to onemogočila (Devoto 2009: 412–413).¹⁸⁴

182 Društvo Slovencev je delovalo od leta 1948 do leta 1961. Več o tem Jevnikar (1996).

183 Nova skupina ni vzpostavila formalnega stika s prejšnjimi imigranti, ker so bili politično nasprotni (Rant 2008).

184 Slovenski primer je podoben hrvaškemu in madžarskemu. Več o tem v Rosan (2002) in Theesz (2012).

Organiziranje skupnosti

Veliko avtorjev trdi, da se je organiziranost slovenske imigracije po drugi svetovni vojni začela že v avstrijskih in italijanskih begunskih taboriščih (Velikonja 1985; Žigon 2001; Repič 2006). V Argentini so težili k združevanju v četrtih, v katerih so poudarjali kulturne značilnosti kot etnično kohezijo, organizirali so cerkve in društva, v katerih so imigranti in njihovi potomci gradili povezovalno, dinamično in kontekstualno identiteto. V glavnem so društva »novih« Slovencev združevala akterje na podlagi sorodstvenih vezi in podobnih begunskih poti. Bila so močno povezana prek osrednje organizacije Zedinjena Slovenija in tako tvorila notranje koherentno skupnost, temelječo na močni ideološki osnovi, kar je ustrezalo potrebi po povezovanju, solidarnosti in po vzdrževanju čustvenih, kulturnih, verskih in celo protikomunističnih vezi. Nekateri avtorji govorijo celo o federaciji vseh slovenskih ustanov v Argentini, ki je nastala leta 1974, ko je bil ustanovljen Medorganizacijski svet (Rant 2008; Žigon 2001).

Na začetku je bila glavna naloga medsebojna pomoč. Pozneje so se cilji osredinili na zaščito in prenašanje identitete: »Združiti in zastopati demokratične Slovence in njihove potomce. Vzgajati in vzdrževati duhovne, kulturne in nacionalne vrednote. Vzgajati v enoti in vzajemnosti duš« (Rant 1998).¹⁸⁵ Leta 1948 so ustanovili Društvo Slovencev, pozneje imenovano Zedinjena Slovenija. Ustanova je »postala izredno pomembna za notranjo in zunanjo povezanost, kot zastopnica slovenske skupnosti« (prav tam: 331). Nekaj let pozneje so voditelji skupnosti razmišljali o premestitvi ustanove v stavbo v ulici Ramón Falcón, Floresta, v kateri je živelo nekaj slovenskih družin. Tam so pozneje zgradili Slovensko hišo (1951), znano tudi kot *Ramón Falcón*, središče družabnega življenja te slovenske imigracije. Slovenska hiša je glavno središče protikomunističnih beguncev. Na začetku so jo Slovenci uporabljali kot prostor za uradna srečanja, potem pa je postala organizacijsko jedro za vzgojno-izobraževalni in kulturni sistem skupnosti. Število članov se je zniževalo vzporedno z odhajanjem Slovencev v Veliki Buenos Aires, v katerem so gradili svoje centre.¹⁸⁶

Arhitektonsko je razdeljena na tri dele: šolska stavba, cerkev Marija Pomagaj, pomembno versko središče za vso skupnost, ter stavba za kulturne prireditve in pisarne. Danes je to kraj, na katerem se prirejajo najpomembnejši dogodki

185 Oznako »demokratični Slovenci« uporabljajo Slovenci, ki so morali bežati pred komunističnim režimom, da bi se tako razlikovali od prejšnje slovenske migracije, ki je čutila naklonjenost do Jugoslavije. Sami sebe opredeljujejo kot demokratični v nasprotju s komunističnim režimom.

186 V Slovenski hiši imajo svoj sedež civilno združenje Zedinjena Slovenija, Slovensko kulturno društvo, Slovenski katoliški misijon, Slovensko dobrodelfno združenje mater, Srednješolski slovenski tečajji Marka Bajuka in osnovnošolski tečajji ABC.

za skupnost. Kompleks uporabljajo za: proslave, kot so dan neodvisnosti in dan spomina na žrtve komunizma, za koncerte, gledališke predstave, mladinske festivale in druge.¹⁸⁷ V Slovenski hiši so razvijali in še naprej razvijajo redne dejavnosti, kot so: sobotni šolski program v slovenščini za srednješolce, srečanja, konference, razstave, gledališke predstave, koncerti. V povezavi s tem je pomembno razložiti, da je bila leta 1958 ustanovljena Zedinjena Slovenija (Corsellis 1996: 66).

Civilno združenje Zedinjena Slovenija je matična ustanova skupnosti. Koordinira preostale ustanove, skrbi za zunanje odnose, vodi osrednjo knjižnico, organizira arhiv in podpira dopolnilni šolski sistem. Skrbi za poenotenje kulturnih in jezikovnih smernic: od imenovanja učiteljev do opredelitve načrtov in programov, izoblikovanja mladinskih skupin, zvez mater in žena, koordinacije socialne pomoči, izvedbe kulturnih dogodkov itn. Ta organizacija je centralizirala preostala združenja, ki pa kljub vsemu trdijo, da delujejo neodvisno od Zedinjene Slovenije. Na kulturnem področju organizira srečanja, konference in razstave svojih umetnikov.

Selitev iz begunskih taborišč v drugo deželo ni pomenilo le selitve posameznikov in družin, ampak tudi selitev ustanov, ki so ohranjale neposredne stike z ustanovami v domovini ali z ustanovami, ki so nastale v taboriščih (Velikonja 1985: 56). Neki priseljenc je to dobro opisal:

Vse od začetka smo objavljali časopise in revije v našem jeziku. Kmalu so nastali tečaji slovenščine za osnovnošolske otroke, verske organizacije, mladinske in kulturne organizacije. Lahko rečemo, da smo preprosto nadaljevali navade in dejavnosti, ki smo jih prinesli iz Slovenije in iz taborišč ter jih prilagodili novim okoliščinam (Corsellis 1996: 67).

Med uporabljenimi strategijami lahko omenimo šolanje, kulturne prireditve in vrsto pridruženih organizacij, ki so imele vlogo družabnih in kulturnih povezovalcev, kot so Katoliška misija in Zveza univerzitetnih diplomirancev. Ustanovili so tudi mladinske zveze, ločeno za moške in ženske (zveza mladih Slovencev in organizacija mladih Slovenk) in športna društva, katerih skupni namen je bil zadržati Slovence novih generacij. Ustanovili so tudi zadruge za posojila in organizacije za pomoč bližnjemu, kot je Zveza mater in žena. Pomembna institucija je tudi Slovenska kulturna akcija.¹⁸⁸ Njena temeljna naloga

187 Več o tem Repič (2017).

188 Za poglobitev vloge SKA priporočam Toplak (2008). SKA je v skupnosti Slovencev nastala kot posledica spora o pomenu kulturne dejavnosti (Toplak 2008: 88). Povezovala je zdomske ustvarjalce (iz Argentine in tudi drugih krajev diaspore) z namenom, da bi bila kulturna dejavnost Slovencev ločena od političnih in verskih vplivov.

je razvijanje področij, kot so: filozofija, teologija, znanost, književnost in umetnost (arhitektura, slikarstvo in kiparstvo) (Rant 2008; Toplak 2008). Cilj pridruženih organizacij je bil ohranjanje kulture. Čeprav so bile ustanovljene v Argentini, so obdržale prejšnjo organizacijsko obliko, kajti kot je bilo razloženo že prej, so odhod iz Italije in Avstrije med letoma 1947 in 1959 organizirali voditelji in podpirale mednarodne organizacije.

Cena nepremičnine v zvezni prestolnici in želja po koherentni skupnosti sta Slovence prisilili, da so iskali prostore, v katerih bi bilo mogoče sezidati stanovanjske komplekse in skupnostne centre in ki bi ustrezali finančni zmožnosti imigrantov. Tako se je začel proces zemljepisne porazdelitve ob zahodni železnici, blizu Slovenske hiše, ki je bila funkcionalna tudi glede možnosti zaposlovanja in obstoja etničnih podjetij in trgovin, kar je pripomoglo k odločitvi za nastanitev (Velikonja 1985: 53). Omeniti velja, da je bila dostopnost do Slovenske hiše pomembna tudi z vidika šolske in kulturne dejavnosti skupnosti.

»Novi« Slovenci, ki so se naseljevali v severnem delu Velikega Buenos Airesa, so se začeli zbirati leta 1949, ko je duhovnik Albin Avguštin postal kaplan v Floridi (Žnidar 2015). Po maši v slovenskem jeziku so se zbirali v župnijski dvorani. Leta 1950 so ustanovili krajevni odbor Društva Slovencev in leta 1960, ko so kaplana predstavili, se je 250 beguncev odločilo za nakup parcele v kraju Carapachay na severu Velikega Buenos Airesa, kjer so leto pozneje zgradili Slovenski dom Carapachay. Po mnenju nekaterih informatorjev gre za eno manjših slovenskih društev, ki ima približno 130 aktivnih članov. V zadnjih letih se je v klubu razvilo dinamično družabno življenje. Prirejajo kulturna, družabna, verska in športna srečanja. Vsako nedeljo ob 10.30 imajo sveto mašo v slovenskem jeziku. Ob sobotah hodijo otroci v slovensko šolo Josipa Jurčiča. Potomci so poudarili tudi folklorno plesno skupino Maribor, ki je članica mešanega pevskega zbora in mladinskega pevskega zbora. V letu 2008 so potomci ponovno aktivirali gledališko skupino. Iger ne uprizarjajo samo v Carapachaju, ampak tudi v drugih slovenskih domovih.

Leta 1951 se je skupina iz Društva Slovencev odločila kupiti parcele v kraju Castelar na zahodu Velikega Buenos Airesa, kjer je bil pozneje ustanovljen Slovenski dom Pristava. Za to društvo je značilno, da ima velik prostor za športne aktivnosti. Ima tudi restavracijo, dvorano za predstave, kapelico in šolske prostore. Osnovna šola se imenuje France Prešeren. V tem domu posebej izstopa intenzivna mladinska aktivnost. Folklorna skupina Pristava je sestavljena iz mladih slovenskih potomcev, ustanovljena leta 1989 zaradi »potrebe po ohranjanju in prenašanju slovenske kulture, ki so jo podedovali od svojih staršev in tradicij, kot so: petje, gledališče in plesi«. Namen skupine je predstaviti slovenske plesne in duha, navade in narodne noše vsake slovenske pokrajine.

Danes plešejo tudi argentinske plese. Slovenska Pristava vsako leto sodeluje na *Fiesta de Colectividades* (proslava etničnih skupnosti), ki jo organizira občina Morón. Druga nenavadna in zelo originalna dejavnost v skupnosti je Rock pod ombujem, rock festival, ki se je prvič organiziral leta 1980.¹⁸⁹

Slovensko društvo Naš dom je bilo ustanovljeno leta 1956 v središču kraja San Justo, La Matanza. Gre za društvo, ki združuje približno 600 članov. V njegovi bližini živi približno 2.100 Slovencev in njihovih potomcev. Po mnenju informantov danes velja za enega najbolj zaprtih slovenskih domov v Argentini. Sogovorniki so tudi menili, da združuje najbolj konservativne člane skupnosti.¹⁹⁰ Tukaj delujeta osnovna in srednja šola Franceta Balantiča. Ima močno fantovsko zvezo in žensko organizacijo pa tudi mladinsko organizacijo, ki mlade spodbuja k ohranitvi »slovenskega čudeža«, kot imenujejo dejstvo, da so tako dolgo ohranili organizacijo, jezik in navade. Organizirajo razne dogodke, kot so zelo profesionalne gledališke predstave. Znotraj Našega doma deluje tudi Naša klet, pub in restavracija, v kateri se akterji pogosto srečujejo.

Društvo Slovenska vas – Hladnikov dom je nastal, ko se je določeno število imigrantov naselilo v Remedios de Escalada. Naselili so se v kompleksu, ki skupaj meri 132.250 m² in je razdeljen na šest blokov. Od takrat je poznan kot Slovenska vas. Duhovnik Hladnik je posredoval, da je bila tam zgrajena prva slovenska cerkev v Latinski Ameriki, cerkev *María Reina*. Skupina je tam zgradila tudi nogometno igrišče, šolo in center Hladnikov dom.¹⁹¹ V kompleksu deluje tudi dom za starejše.

Leta 1961 sta nastala Slovenski dom San Martín (*Asociacion Rincon de mi Patria – Sociedad Eslovena*) in Slomškov dom (*Asociación Civil Slomškov Dom*) – njegovo ime časti škofa Antona Slomška, za slovensko imigracijo zelo pomembnega duhovnika – v kraju Ramos Mejía na zahodu Velikega Buenos

189 Rock festivali so se začeli pojavljati v osemdesetih letih kot mladinski protikulturni gibi v skupnosti. Mladi sogovornik mi je pojasnil, da so se hoteli razlikovati od pevskega glasbenega festivala na poseben način: »brez stolov, z alkoholom in z dobro kakovostno glasbo«. RockLet, Rock a Ramos, SanMa Rock in Lulalanoosa so različni pojavi tega zanimivega fenomena, ki kombinira sodobne glasbene priljubljene sloge s slovensko-argentinsko pripadnostjo skupine. Na temo identiteta, mladina in priljubljena glasba v slovenski skupnosti glej Molek (2017a) in (Molek 2017b).

190 V zadnji fazi terenskega dela sem od različnih sogovornikov izvedela, da se ta zaprtost tudi okrepi prek drugih skupinskih praks. En mlajši sogovornik mi je razložil, da se zaprtost ne doseže samo prek intenzivnega socializiranja mlajših generacij v slovenskem domu in njihovih družbenih institucijah, ampak tudi prek šolanja v isti katoliški šoli in zaposlitve v družinskih podjetjih skupnosti. Obstaja še neko implicitno pravilo med pripadniki tej skupini, da bi se morali samo družiti med seboj ali z drugimi, ki so podobni (katoliški, konservativni itn.).

191 Za več informacij glej Repič (2006).

Airea (Jevnikar 1996). Slovenci so se naselili v Ramos Mejía že v letih 1948 in 1950 ter se takrat srečevali pri nedeljski maši in v restavraciji Idrija. Begunski arhitekt Marjan Ajletz je načrtoval končno stavbo, ki je bila odprta leta 1966. Center je v skupnosti poznan po pevskem zboru Gallus.

Slovenski dom Berazategui je zadnja ustanova, ki so jo ustanovili protikomunistični Slovenci, in tudi prva, ki je prenehala delovati. Neki sogovornik mi je povedal, da je prenehal delovati, ker so se mladi potomci razselili po drugih četrtih Buenos Airesa. Vrata je zaprl okoli leta 2001, ko ni bilo več otrok, ki bi hodili v osnovnošolski tečaj Ivana Cankarja.

Zunaj Buenos Airesa pa obstajajo še trije domovi. Društvo Slovenci v Miramaru je nastal, ko so se slovenski izseljenci tega obdobja preselili v mesti Mar del Plata in Miramar na argentinski obali. Slovenski dom v Mendози pa je bil ustanovljen leta 1948 v pokrajini Mendoza. V Mendozo so se naselili predvsem kmetje in družine z majhnimi otroki (Žigon 2001). Poleg društva imajo koč na gori Cerro Los Penitentes, na kateri se člani skupnosti lahko ukvarjajo z alpinizmom, s tradicionalnim športom v Sloveniji, kot so mi razložili.

Slovensko planinsko društvo (*Club Andino Esloveno*) v kraju San Carlos de Bariloche je svoje dejavnosti začel leta 1951, ko je v ta kraj v Ríu Negro prišlo sedemnajst imigrantov. Slovenci iz Barilocheja, s katerimi sem se pogovarjala, so potrdili, da so bili »vsi imigranti ljubitelji gora, kar jih je spodbudilo, da so ustanovili lastno združenje«. Eden izmed njih je še povedal:

Z leti so slovenski andinisti postali pomembni v gorskih krajih. Postavili so križ na vrhu Cerro Capilla, ki se je spremenil v simbol Slovencev iz Barilocheja. Pogosti so bili njihovi pohodi v hribe, podjetniški duh pa jih je pripeljal do tega, da so zgradili koč Piedritas in pozneje koč *Refugio Eslovenia* v dolini gore *Cerro Capilla*.

Stavbo so v zadnjih letih razširili s podporo Slovenije. Pozimi in poleti deluje kot sprejemni center za slovensko skupnost. Med glavnimi dejavnostmi velja omeniti osnovno in srednjo šolo za potomce, ki še ohranjajo jezik. Deluje tudi tečaj ABC, tečaj slovenskega jezika, ki je nastal, ker se je povečalo število mešanih zakonov. Omenili so, da se počasi zmanjšuje članstvo.

Vse te ustanove so spodbujale kulturne, družabne in politične dejavnosti, ki so močno presegale okvir skupnosti. Do leta 1991 so bile popolnoma ločene od slovenske politike, povezane z Jugoslavijo. Danes so povezane s politiko, ki jo izvaja slovenska država za Slovence po svetu. Veliko društev dobiva denarno podporo, da se lahko obdržijo, in štipendije za izobraževanje učiteljev, za ekskurzije ob koncu študija za študente in kulturne turneje v okviru programov za širitev kulture.

Šolski sistem

Šolski sistem je osrednja os v življenju slovenske povojne skupnosti. Šola je pomemben dejavnik pri ohranjanju nacionalne identitete in nadaljevanju kolektivnega spomina skupnosti, temelječega na izgnanstvu. S šolanjem se utrjujejo vezi skupnosti in med mlajšimi generacijami vzbujajo občutek pripadnosti. Sogovorniki poudarjajo, da je cilj šole »vzbuditi ljubezen do slovenskega jezika ter moralni pomen ideje umreti za Boga in domovino«.

Tabla slovenskega šolskega tečaja Sv. Cirila in Metoda v Mendози (foto Nadia Molek).

Šolski sistem se je začel v begunskih taboriščih v Avstriji. V Argentini je bilo bistveno delo duhovnikov, ki so leta 1948 reorganizirali šolstvo. Najprej so se omejili na verski pouk za otroke. Pozneje so organizirali osnovnošolske tečaje, ki so vključevali predmete, kot so: slovenščina, zgodovina in geografija Slovenije ter petje (Žigon 1998: 65). Leta 1961 so dodali še srednješolsko raven s predmeti, kot so: verski pouk, petje, slovenščina, zgodovina, konverzacija, geografija, človeška vzgoja in etika (Repič 2006: 154). Šolski sistem so formalizirali leta 1966, ko so sprejeli skupni učni načrt za vse slovenske šole v Argentini. Pouk je običajno potekal ob sobotah. Vsako društvo je skrbelo za svoje učno osebje. Uporabljali so šolske učbenike, ki so jih imigranti prinesli s seboj iz Slovenije in begunskih

taborišč. Pozneje so jih napisali in tiskali v Društvu Slovencev, še pozneje pa v Zedinjeni Sloveniji. Danes dobivajo učne pripomočke tudi z Ministrstva za šport in izobraževanje Republike Slovenije.

Čeprav je za slovensko skupnost značilna močna endogamija, se danes zaznava naraščajoče število zakonskih zvez s partnerji različnega izvora. Ta proces je spremenil težnjo k ohranitvi znamenj izvorne kulture in predvsem znanja slovenščine, ki znotraj skupnosti deluje kot znak pripadnosti, sredstvo sporazumevanja in razlikovalni element med tistimi, ki govorijo slovensko, in tistimi, ki ne. Na podlagi tega je nastal sistem ABC, jezikovni tečaj slovenščine za otroke, mlade in odrasle.

Viri navajajo, da po neodvisnosti Slovenije maturanti običajno organizirajo končni izlet v Slovenijo RAST (Roj abiturientov srednješolskega tečaja),¹⁹² medtem ko so prej potovali v San Carlos de Bariloche.

Od leta 1994 Ministrstvo za šport in izobraževanje Republike Slovenije organizira seminarje za učitelje slovenščine v tujini. Učitelji lahko odpotujejo v Slovenijo in se udeležijo izpopolnjevalnih tečajev. Omeniti moram, da je delo učiteljev *ad-honorem*.

Skupnost in vera

Med raziskavo sem opazila pomen katoliške vere za identiteto; veliko udeležencev je to tudi poudarilo. Katoliška vera deluje kot kohezijski element v skupnosti in predstavlja zelo pomemben del vsakdanjih praks. Žal je ta vidik najmanj preučevan in najtežji za raziskovanje, ker je za to temo skupnost zelo zaprta.

Duhovščina, ki je prišla v tem migracijskem valu, je predstavljala pomemben odstotek priseljencev in odigrala ključno vlogo pri organizaciji skupnosti. Kmalu po prihodu so vpeljali verske obrede v slovenščini.

Takoj po prihodu prvih kontingentov so naši duhovniki v cerkvi v Buenos Airesu organizirali mašo v slovenščini. Predstavljala je obvezno tedensko srečanje, ki si ga ni nihče upal zamuditi (Corsellis 1996: 66).

Sogovorniki so povedali, da se versko življenje naslanja predvsem na »družino, versko skupnost in na ljubezen do domovine«. Vero predstavljajo kot bistveno:

192 Vendar pa si zaradi krize v Argentini leta 2001 takega potovanja ne morejo več privoščiti vsi mladi. Običajno skupnost organizira prireditve za pridobitev denarnih sredstev za maturante, ki imajo ekonomske težave.

Nihče ne postavlja pod vprašaj verskega življenja v življenju Slovencev (...). Vedno smo imeli to srečo, da je bil med nami slovenski duhovnik. Vedno je slovenski kaplan vodil versko skupnost, nas zbral pri nedeljski maši in nas spremljal, kot je to že naša tradicija, pri dolgih pogovorih ob koncu svete maše ter vseh družabnih in kulturnih dejavnostih (Potomec povojnih beguncev, 50 let).

Slovinci so ustanovili Dušnopastirsko pisarno, središče verskega življenja te skupnosti. Ustanova koordinira liturgične dejavnosti različnih centrov, maše, sveta obhajila in birme. Treba je poudariti, da maše sestavljajo začetni del vsake kulturne ali skupinske dejavnosti. Po drugi strani Dušnopastirska pisarna izdaja verske publikacije, kot sta tednik *Oznanilo* in mesečna revija *Duhovno življenje*.

Glavna verska prireditev je verski obred v spomin na žrtve druge svetovne vojne v mesecu juniju, »proslava v čast žrtvam med vojno in komunistično revolucijo na Slovenskem«,¹⁹³ ki običajno poteka v Slovenski hiši, ob nekaterih priložnostih pa tudi v katedrali Buenos Airesa (Velikonja 1985: 59).

Primer verskih dejavnosti je tudi vsakoletno romanje v Luján na začetku maja. Čeprav so to romanje začeli slovenski medvojni imigranti leta 1934, so se mu povojni imigranti pridružili in nato prevzeli vodstvo.¹⁹⁴

Velja omeniti, da se je po drugi svetovni vojni iz Ljubljane v Argentino preselilo versko semenišče. Najprej je bilo v Italiji, pozneje v pokrajini San Luis in na koncu v Adroguéju, v Velikem Buenos Airesu, v pokrajini Buenos Aires.

Tisk in drugi mediji

Med kulturnimi dejavnostmi, ki so jih začeli v begunskih taboriščih, so pomembne publikacije. Objavljali so politične, družbene in gospodarske vesti o skupnosti v novi deželi in novice ter komentarje o domovini. Tisk in druga sredstva obveščanja so pospevali k utrditvi identitete.¹⁹⁵

193 Velikonja nakazuje, da je povezava med verskim obredom in komemoracijo »žrtev komunizma« nekoliko prisiljena, vendar pa menim, da ta temelji na močni identifikaciji in posledično sintezi, ki jo je ta skupnost oblikovala v povezavi s »skupno travmatično zgodovino«, povezano s preganjanjem domobrancev med drugo svetovno vojno in katoliške vere, ki pa je še bolj izstopala s »komunističnim ateističnim preganjanjem«, kot ga imenuje Rant (2008).

194 Kljub vsemu se danes romanja udeležujejo Slovenci iz različnih migracijskih dob. Tudi slovenska skupnost iz Entre Ríosa, ki se je šele pred kratkim identificirala s slovenstvom, je začela hoditi na to romanje.

195 Več o tem Drnovšek (1997b: 449). O tisku glej Andrej Rot (1992) in Zbornik (1998: 630–633). O drugih medijih glej Zbornik (1998: 635–636).

Tednik *Svobodna Slovenija*¹⁹⁶ je nastal leta 1941 v Sloveniji.¹⁹⁷ V Argentini je prva številka izšla leta 1947. Danes še izhaja v tiskani in digitalni obliki, skoraj v celoti v slovenščini, razen kratkega tematskega povzetka v španščini.

Slovenska kulturna akcija izdaja dvakrat letno revijo *Meddobje*, slovenski katoliški misijon pa tednik *Oznanilo* in revijo *Duhovno življenje*, ki je bila do leta 1950 revija s kulturno in z družinsko tematiko, po tem obdobju pa se je spremenila v didaktično versko revijo.

Vsako soboto imajo potomci radijski program Okence v Slovenijo na radiu AM 990 Splendid. Ena izmed sodelavk na programu je dejala, da gre za program kulturne in informativne narave. Traja eno uro in predvaja različne kulturne teme in aktualne novice iz Slovenije. Večina programa teče v slovenščini, le delček je v španščini. Ima podporo Urada Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Nekaj časa so predvajali program *Rinconcito esloveno* (Slovenski kotichek) na kanalu Argentísima Satelital, program za kulturno in turistično promocijo Slovenije, ki je predvajal tudi videe s turistično vsebino. Danes obstaja tedenski radijski program z istim imenom.

SLOVENSTVO DANES: »SLOVENSKI ČUDEŽ«?

Kar nekaj intervjuvanih članov je proces ohranitve slovenstva v tej skupini predstavilo kot »slovenski čudež«.¹⁹⁸ Izraz »čudež« razlagajo v smislu, da se nanaša na skupnost, ki je v primerjavi z drugimi Slovenci v Argentini, po svetu in domovini uspela obdržati vezi, predstavitve in prakse, povezane z izvorno deželo in »pravo slovenstvo« kljub ideološkim in političnim trenjem vse do neodvisnosti Slovenije leta 1991. Značilno je tudi prizadevanje te skupnosti za ohranitev kulture, tradicij in jezika, ki jih še naprej prenašajo na svoje vnuke in pravnuke.

196 Ime časopisa se nanaša na dogodke iz leta 1848, ko nastane prvo politično gibanje za neodvisnost Slovenije, imenovano Zedinjena Slovenija.

197 Najprej je bil nezakonit časopis slovenskega upora proti nemški, italijanski in madžarski okupaciji (Rant 2008: 331).

198 Ta izraz je prvi oblikoval slovenski raziskovalec Taras Kermauner, avtor trilogije Slovenski čudež v Argentini, nanašajoč se na skupnost političnih beguncev. Tudi Žigon (2001) uporablja analitično ta izraz. Nekateri akterji pa so si izraz prilastili in ga uporabljajo za predstavitev skupnosti, drugi so kritični do izraza, ker ne čutijo, da je bil njihov proces rezultat »čudeža«, ampak »trdega dela«.

Večina svojo identiteto in oblikovanje »čudeža« ne postavlja pod vprašaj. Za veliko mojih intervjuvancev je slovenstvo naravno in o njem se ne sprašujejo:

Imam slovensko kri, moj prvi jezik je bil slovenski in vsa moja vzgoja je bila slovenska. Bolj se identificiram s slovenstvom kot z Argentino. Argentinska kultura ne gre skupaj z mojim načinom življenja, oblike argentinske identitete, kot so: širokoustenje, korupcija, živahnost, naj se reši, kdor se more, so argentinske vrednote. Meni ležijo slovenski način razmišljanja in slovenske vrednote, kot so: družina, poštenost in nrvnost (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Vsi moji stari starši so Slovenci, oba starša sta Slovenca ... niti ene kaplje krvi nimam, ki ne bi bila slovenska. To ti daje določene značilnosti, teh korenin se ne da zanikati (Potomec povojnih beguncev, 50 let).

Vezi, na katere se nanašajo ti odlomki, so po eni strani krvne vezi, po drugi pa tudi vezi, ki skupine povezujejo s širšo družbo, označeno kot argentinsko. Na eni strani smo »mi« (»različen, pošten, nrvn«), na drugi so »oni drugi« (»širokoustnež, skorumpiran in živahen«). Po Bartolomeju (2006) se posamezniki čutijo med seboj povezane z vezmi, ki jih imajo za naravne in nenadomestljive, temelječe na prvobitnih elementih, kot so krvne vezi (»slovenska kri«), in vrednotah, kot so: družina, poštenost, jezik, katoliška vera in lastni običaji.

Od svojega prihoda naprej je skupnost ustvarjala določene mehanizme za ohranjanje nacionalne identifikacije posameznikov. Povezanost članov v obliki zamišljene skupnosti¹⁹⁹ (Anderson 1997) je zelo pomembna; pripeljala je do kompleksne narodne in etnične skupine, ki se ni popolnoma asimilirala, in to skozi več generacij. Naselili so se v četrtilih s kulturnimi znaki etnične kohezije – društva s slovenskimi imeni, razne ulice in trgi, poimenovani Republika Slovenija, in tako obdržali močno identitetno pripadnost izvorni državi. Takšna koncentracija je skupini omogočila organiziranje mehanizmov prenosa in reproduciranje identitete, pri čemer se je društvena organizacija kristalizirala v obliki domov:

Skupnost ... domovi ... so zelo pomembni prostori za druženje, vzdrževanje stikov in za ohranjanje identitete (Ženska, ki nima slovenskih korenin, poročena s potomcem povojnih beguncev, 40 let).

199 V povezavi s tem je potomec razlagal: »Skupnost je velika, kar pomeni, da ne poznaš vseh. Poznaš veliko ljudi svoje starosti« (Potomec povojnih beguncev, 50 let).

Naši starši so nas vzgojili tako, da naj bi namen doma prehajal z generacije na generacijo. Tako je bil za mojega očeta dom, dom, dom in polna vera ... (Potomec povojnih beguncev, 25 let).

Domovi se v pripovedovanjih pojavljajo kot prostori za ohranjanje slovenstva pa tudi kot zatočišče in zaščita pred zunanjim sovražnim svetom:

Dom ni samo stavba na ulici. To je kraj, na katerem se družimo s tistimi, ki jih cenimo. To je kraj, kamor se lahko vedno vračamo ... Imamo vero – katoliško, jezik, kulturo, tradicijo, pamet, roke, ki trdo delajo, in zemljo, na kateri živimo. Odgovorno sprejemamo obvezo, da ohranimo, kar smo podedovali: slovenski jezik in dediščino, kajti naša pot gre iz generacije v generacijo (Odlomek govora nekega potomca povojnih beguncev med Mladinskimi dnevi leta 2009).

Glavni vir kolektivne identitete in kohezije izhaja iz močne politične mreže, ki je nastala na podlagi počasnega, a vztrajnega oblikovanja spomina, ki so ga izpeljala društva, cerkev, družine in šole. Pri zapisanih pričevanjih izstopa njihov pomen: »Naša skupnost se opira predvsem na družino, versko skupnost in na ljubezen do domovine« (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Sogovornik mi je razložil, da je vzgoja, ki je je bil deležen, vplivala na »Slovenec sem«. Njegovi starši so Slovenci in slovenstvo je vsrkaval od zgodnjega otroštva do konca slovenske srednje šole prek praks, kot so: biti prisoten na dejavnostih skupnosti, hoditi v slovensko šolo in hoditi v cerkev. Pečat je bil močen: »To je zaznamovalo vse moje življenje, skupnost te sama po sebi močno vsrka. Za mnoge slovenstvo pomeni sodelovati, hoditi k mašam« (Potomec povojnih beguncev, 45 let). Sogovornica, ki nima slovenskih korenin in je poročena s potomcem Slovencev, je dopolnila:

Hvaležni so ti, če dovoliš, da tvoja družina sledi njihovi tradiciji, da jim dovoliš, da otroci sodelujejo v skupnosti, da govorijo slovensko in da gredo v šolo ... Da sem bila sprejeta, je bilo pomembno sodelovati pri dejavnostih ... delajo razlike med tistimi, ki so prisotni, in tistimi, ki jih ni, tistimi, ki pomagajo, in tistimi, ki ne.

»Sodelovanje v skupnosti« ne pomeni samo prisotnosti pri kulturnih, umetniških, komemorativnih in pri verskih dogodkih. Sodelovanje pomeni brezplačno in obvezujoče delati »za dobro skupnosti«. V tem smislu po Baumanu (2005) »ni dovolj le biološka vez, ampak mora biti »negovana«, »mora vzhajati«, da se spremeni v ustvarjalko pripadnosti, ki lahko deluje v vsakdanjem življenju«. Takšno sodelovanje zahteva popolno predanost. Pomeni pomagati pri gledališču,

kuhati za srečanja in praznike skupnosti, poučevati ob sobotah, sodelovati pri mladinskih organizacijah, ženskih ali moških krožkih itn. To delo je del vsakdanjega življenja posameznikov. Iz zbranih pripovedovanj izhaja, da večina sogovornikov poudarja pomen solidarnosti in kolektivne akcije v skupnosti in zadovoljstvo, da lahko sodelujejo. Vseeno pa je nekaj sogovornikov kazalo »zasičenost« in se niso strinjali z načini »slovenizacije«, ki jih predlaga skupnost, ker jo imajo za preveč zaprto in ekstremistično:²⁰⁰

Ne bom rekel, da je šlo za geto, ampak skoraj ... super zaprti (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Vključijo te, če si zelo naš, če ne, ne ... Tiste, ki jih skupnost, cerkev ali Nova Slovenija ne vodijo, se ne vključijo. Zelo so zaprti (Potomec povojnih beguncev, 50 let).

Jaz sem se odrekel skupnosti zaradi prevelike doze in neskladnosti. Veliko je stvari, s katerimi se ne strinjam. Ne odrekam se slovenstvu, prav gotovo, da ne. Ravno nasprotno. Imam jezik in drug pogled. Veliko imam glasbe in literature, ogromno vem o geografiji, zgodovini, književnosti ... to pa ne pomeni, da se strinjam z mentaliteto tistih ... ker so zelo zaprti ... (Potomec povojnih beguncev, 60 let).

Jaz sem že naveličan skupnosti, ves čas moraš biti zraven, jaz pa hočem sodelovati po svoje (Potomec povojnih beguncev, 23 let).

Pri nekaterih pripovedovanjih izstopajo notranji in subjektivni konflikti v povezavi s preučevano skupino. Brow (1990) ter Hobsbawm in Ranger (1997) menijo, da taka tolmačenja kažejo na napetosti med dovoljenimi tradicijami oz. praksami, pravili in hegemonističnimi rituali, ki vcepljajo določene vrednote in pravila obnašanja prek ponavljanja in naturalizacije z namenom, da bi okrepili kontinuiteto s preteklostjo znotraj skupnosti, in s prožnejšimi različicami, ki kažejo inovativne identifikacije in strategije, kar omogoča določeno diferenciacijo znotraj skupnosti. Ti »periferni člani« in »outsiderji« kažejo svoje nestrinjanje z enačbo »veljavne norme = biti Slovenec«, ki jim jo po njihovem mnenju vsiljujejo dominantne institucije, predvsem vodstvene in cerkvene elite:

200 Čeprav ni zaznati dvomov glede ohranjanja skupnosti, so eni sogovorniki imeli pomisleke o praksah teh prizadevanj.

Skupnost je bila zgodovinsko strukturirana kot teokracija, v kateri so bili glavni vodje duhovniki, potem so politični voditelji in nato društveni voditelji, spodaj pa ljudstvo. Mogoče se je to danes nekoliko spremenilo, ampak esenca skupnosti je bila ta (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Duhovniki vodijo in definirajo vse (...) zdaj manj, ker so duhovniki umrli ali pa so stari in ne sodelujejo več toliko ... mladi pa so malo bolj odprti. Ampak duhovniki, ki so prišli od tam, so ... grozno zatirajo skupnost. Poleg tega pa so bili vsi, ki so odšli iz Slovenije, protikomunisti in klerikalci (Potomec povojnih beguncev, 60 let).

Ko so začeli razlagati o vzrokih »slovenskega čudeža«, pa so sogovorniki ubrali bolj spravno noto:

Naša skupnost bo verjetno trajala več kot druge. Kaj je tisto, ki dela povojno skupnost močnejšo? Ideologija. To daje zelo močno čustveno moč. Slovenstvo je zelo močno, ker so oni morali bežati, da bi si rešili življenja. Veliko so jih iztrgali iz domačega okolja, predvsem najmlajše. Če k temu prišteješ še ideološko težo, saj mislijo, da so na pravi strani ... Zato povojna generacija verjetno v času zaostaja za eno ali dve generaciji glede na preostale migracijske valove (Potomec povojnih beguncev, 50 let).

Izkušnja »mučeništva« in razseljevanja kot znak privilegiranosti skupnostne identitete

Kolektivni spomin Slovencev je eden izmed osrednjih elementov tvorjenja identitete skupine, ki je pomagal predelati šok izkoreninjenja iz izvornega kraja (Mera 2005). Pripovedovanja o množičnih zunajsodnih pobojih in nasprotovanje komunizmu, posebej travmatične dimenzije socialnega spomina, ki povezujejo usodo Slovencev, ki so zbežali po vojni, z mučeništvom (Repič 2017), so za akterje temeljni elementi oblikovanja in ohranjanja slovenstva. Močno med seboj povezana in vase obrnjena skupnost je uspela travmatsko izkušnjo prenesti na nove generacije s posebnimi mehanizmi in z mnemotehnični pripomočki, kot so: komemorativne proslave in rituali, kulturni in/ali umetniški dogodki, šola, družinski prostori in časopisi, kar je vse integralni del življenja v skupnosti ter bistveni del pri oblikovanju in vzdrževanju slovenske identitete in kulture.

Prvič, pripovedovanja o vojni in preganjanju so bila med raziskavo še posebej pogosta med moškimi sogovorniki, predvsem tistimi, ki so takrat živeli,

ali njihovimi sinovi. Za ženske pa je bila to že pozabljena tema. Osemdesetletni migrant je povedal:

Slovenci smo se 1400 let borili za svobodo. Vedno smo bili pod različnimi gospodarji in vedno smo se borili za osamosvojitve ... Takrat, v štiridesetih letih, je to bila Jugoslavija (...). Takoj je komunistična stranka poslala svoje »trojke« v gozdove, prišli so Italijani in zasedli polovico Slovenije, in Nemci, ki so zasedli drugo polovico. Trojke, ki jih je poslala partija, so čakale, da bo padel kak italijanski ali nemški vojak ... in so čakali skriti, da bi katerega ubili (...). Na začetku so Italijani to prenašali, potem pa jim je bilo dovolj. Partizani so izkoristili to, da so se lahko skrili in napadali. Potem so začeli streljati in postavljati bodočo žico.

Potomec povojnih beguncev (50 let) je razlagal:

Oče je bil iz vasi blizu Ljubljane, iz Dola pri Ljubljani, bil je domobranec ... na začetku, ko Nemčija vdre v Jugoslavijo, ga deportirajo na Češkoslovaško (...), potem jih izurijo in pošljejo na rusko fronto ... Uspe mu dezertirati iz nemške vojske na Poljskem in se vrne v Slovenijo ... Nalagali so jih na kamione in jih odpeljali. On zbeži iz Poljske, se vrača peš prek Avstrije in se vrne v Slovenijo. Ko vidi, kaj se dogaja v Sloveniji, da delajo komunistično revolucijo, se pridruži domobrancem.

V teh odlomkih – kot v večini zapisanih pripovedovanjih, ko je govor o drugi svetovni vojni in zgodovini prednikov – se najprej pojavi skupinska identifikacija z domobranci. Domobranci oz. branilci doma so bile narodne straže, ki so se, kot so mi razložili intervjuvanci, organizirale med drugo svetovno vojno, »da bi se borile proti komunizmu«. Njihov simboličen pomen znotraj pomenske mreže, ki prepleta in povezuje skupnost, je velik. V pripovedih se potomci običajno spominjajo domobrancev kot herojev ter »nesebičnih in brezkompromisnih« bojevnikov domovine:

Domobranci so bili pogumni branilci vrednot vere, družine in slovenskega naroda v času druge svetovne vojne (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Domobranci so bili protikomunisti. Zakaj? Ker so komunisti pobijali nedolžne ljudi in zažigali cele vasi. Titovi partizani so pobili kup nedolžnih ljudi ... Pravijo nam izdajalci, ampak ... domobranci niso sovražili Nemcev, ker so računali na njihovo pomoč, da bi premagali komuniste ... Tito in Britanci so domobrance prevarali ... cel kup nedolžnih ljudi so prepričali, da jih peljejo v begunsko taborišče v Avstriji,

vendar so jih med potjo vrnilo Titu. Potem so jih mučili in jih surovo pobili (Potomec povojnih beguncev, 65 let).

Kot sem lahko opazila pri obeh pripovedovanjih, je bilo gibanje za narodno obrambo, ki so ga vodili domobranci, v diskurzu prikazano kot boj proti »drugim zatiralcem«, ki so označeni kot »Nemci«, »Italijani«, »komunisti« ali »partizani«. V neki komemorativni publikaciji je pisalo, da je med tisto vojno Slovenijo napadlo trojno zlo, in sicer fašizem iz Italije, nacizem iz Nemčije in komunizem (Zbornik 1998). Ideja »drugih« je zelo pomembna za določitev identitetskih mej, še posebej v povezavi z vzpostavljanjem in legitimacijo »ohranjanja pravega slovenstva« kot upor »tuji grožnji«, ki jo predstavlja komunizem (Repič 2017: 264).

Po drugi strani pa se lahko skupinski koncept o Slovencih, ki so zbežali po drugi svetovni vojni, ujema s tistimi, ki so bili »po krivici preganjani, brez sojenj«, in ki so bili »žrtve komunističnih masakrov«, dogodki, ki so oblikovali mit mučeništva. Več oseb je povedalo:

Po drugi svetovni vojni je veliko Slovencev, da bi se rešili, moralo zapustiti svojo deželo, ker so bili preganjani zaradi svojih političnih in verskih idej (Potomec povojnih beguncev, 60 let).

Tisti, ki so odšli, so odšli, ker so se bali, da jih bodo ubili, ker se niso strinjali z režimom (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Preganjali so intelektualce; najprej so imeli za ideologijo nevarne duhovnike, ker so se zavedali, da razmišljajoči vedo, da za vsem tem stoji komunizem. Da teh idej ne bi širili, so jih postopoma eliminirali (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Druga os socialnega spomina je prepričanje, da je komunizem najodgovornejši za državljansko vojno v Sloveniji med drugo svetovno vojno. Bratska vojna in aluzije na »veliki poboj v Vetrinju«, na kar se nanašajo naslednji odlomki, so izstopale tudi v drugih pripovedovanjih, kar kaže, da je skupnost to močno zaznamovalo:

To, kar se je zgodilo v Sloveniji s komunizmom, je bila državljanska vojna ... In to je strašno, ko gre za državljansko vojno. Ko brat reče bratu, ti molči, ker ne misliš kot jaz (...), ker če si imel zavojevalca, si se boril proti njemu, in ko si ga vrgel ven ... gremo skupaj vsi naprej. Mi pa smo imeli revolucijo, se pravi, med nemško in italijansko okupacijo na jugu je skupina znotraj izpeljala ideološko revolucijo (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Po vojni gre domobranska vojska v Avstrijo. Tam se predajo zaveznikom, Angležem, in od tam, kot verjetno veš, jih vrnejo Titu. 12.000 jih vrnejo. Moj oče je bil v Vetrinju. Tam nekje, kjer so jih vodili na kraj, na katerem so jih pobijali, v jame, sta on in njegov tovariš, s katerim sta bila privezana z žico, sprostita žico in se odločila, da bosta pobegnila. V sak je skočil na eno stran, zbežita ... ponovno zbeži v Avstrijo, preživi nekaj časa v begunskem taborišču v Špitalu in od tam pride v Argentino (Potomec povojnih beguncev, 50 let).

Ta štiri leta v Sloveniji so bila grozna ... Zdaj odkrivajo skupinske grobove. To ... to se je takrat dogajalo (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Danes je tako jasno to, kar se je dogajalo ... prej je bilo prikrito, danes je vidno ... odkrivajo toliko jam, na tisoče mrtvih, ki ležijo na slovenskih tleh (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Slovenska država bi morala povrniti škodo ljudem (Potomka povojnih beguncev, 45 let).

»Vetrinjska tragedija« je dogodek, ki za akterje označuje dvojno travmo – »izgubo doma in zaupanja v prihodnost. Corsellis razlaga, da so Britanci Slovence prevarali. Ti so se jim predali, misleč, da so njihovi »zaščitniki«. Pripovedi navajajo, da so jih Angleži predali »komunistom maršala Tita«, ki so jih pobili in vrgli v skupne jame²⁰¹ (Repič 2016). Corsellis navaja podrobneje:

Razorožene so naložili na vlake z informacijo, da gredo v Italijo. Stiskali so se v najboljši veri. Do predora na meji so jih stražili britanski vojaki. Tam so jih ti zapustili in vlak je nadaljeval pot skozi predor (Corsellis: 54–55).

Med naslednjimi zgodovinskimi dogodki, ki so pomembni za ohranitev kontinuitete in homogenosti »nas«, so spomini na prebivanje v begunskih taboriščih in poznejša migracija v Argentino.

Ti imigranti so prišli v številna begunska taborišča v Italiji in Avstriji, ki so jih sprejela ob koncu vojne, potem ko jim je uspelo zbežati pred komunističnim preganjanjem (Potomka povojnih beguncev, 50 let).

201 Ta tema je še danes aktualna v slovenski javnosti in slovensko-argentinski skupnosti. V zadnjih letih so odkrili skupne jame, v katerih so partizani pobili domobrance. Za to raziskavo je treba poudariti pomen, ki ga imajo ti dogodki v spominu raziskovane skupnosti, zato je tema podrobneje obdelana v naslednjem poglavju.

Tavali so po Evropi, dokler jih veliko ni prevzel Rdeči križ in jih vkrcal za Argentino, kjer so začeli novo življenje (Potomka povojnih beguncev, 45 let).

V begunskih taboriščih so se utrdile medsebojne vezi, kar je pomagalo pri spoprijemanju z nevšečnostmi migracije:

(V begunskih taboriščih) se je razvilo globoko občutenje za nacionalno slovensko identiteto, strastna vdanost domovini in jeziku, skupna zgodovina, poudarjena trdnost, da so se uprli stalnemu pritisku ponemčevanja in poitalijančevanja (Cor-sellis 1996: 55).

Sogovorniki poudarjajo pomen voditeljev, ki so sredi leta 1945 v taboriščih organizirali maše, pouk in kulturne dejavnosti:

Štiri dni po prihodu v Vetrinj je zaokrožil oglas o vzpostavitvi srednje šole. Marka Bajuka so pooblastili za ravnatelja in mu naložili, da za begunce organizira osnovno in srednje poklicno šolanje (prav tam: 56).

Begunska taborišča so imela svojo organizacijo. Tam so bili tisti, ki so vodili skupnost; to so bili politiki, ki jih niso pobili, in duhovniki. Tako so organizirali šole v taboriščih, ki so imele učitelje, župnika (...). Vse te strukture so skupaj migrirale (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Skratka, begunska taborišča so bila izhodišča pri organiziranju skupnosti:

Močna organizacija prihaja iz begunskih taborišč. Danes vodi organizacijo *Eslovenia Unida* in se nadaljuje v domovih, šolskem sistemu in v verskih druženjih (Povojni begunec, 75 let).

Ustvarjanje in prenašanje določenih predstav in pomena preteklosti, ki so bistveni za konfiguracijo slovenstva, se množijo in krepijo na različnih področjih, kot so: proslave in rituali, šola, maše v slovenščini in tednik. Proslave in rituali delujejo kot mehanizmi simboličnih konstrukcij in reprodukcij zgodovinske in politične resnice ter prenosa socialnega spomina in protikomunistične in katoliške ideologije na nove generacije. Obstajajo različne aktivnosti:

Letno je nekaj stalnih aktivnosti: obletnica neodvisnosti Slovenije, obletnica posameznega društva, mladinski dan in dan domobrancev. Uprizarjamo gledališke igre, nastope pevskih zborov ... Vsak dom organizira dogodke, ne da bi se prekrivali z

drugimi. Glavni namen je, da je vsak konec tedna nekaj; tako se društva povezujejo med seboj. Aktivnosti skupnosti so vnaprej načrtovane in organizirane, za vsako leto ... (Neslovenska soproga potomca poveljnih beguncev, 45 let).

Dejavnosti, ki jih omenja sogovornica (proslave neodvisnosti Slovenije, verski prazniki, obletnice ustanov, administrativni sestanki, rekreativne dejavnosti in drugo) so načrtovane vnaprej. Koledar dejavnosti vodje različnih ustanov usklajujejo, da bi preprečili prekrivanje praznovanj in aktivnosti. Koledar objavijo na začetku leta v tedniku *Svobodna Slovenija*.

Med proslavami, ki ritualizirajo spomin, velja poudariti domobranski dan ali proslavo spomina, osrednji komemorativni dogodek »novih« Slovencev. Rant navaja, da je zamisel za proslavo podal dr. Tine Debeljak v letu 1946, ko je v koledarju slovenskih migrantov oznanil dan »za spominski dan narodnih mučencev«, mesec, v katerem »je padlo največ naših ljudi«. Praznik je zamišljen za žalne slovesnosti vsem žrtvam komunističnega nasilja v vojni in po njej (Repič 2017: 261). Proslava, ki se vsako leto praznuje v Argentini od leta 1948, ima natančen program. Odvija se prvo nedeljo meseca junija v centru Slovenska hiša v zvezni prestolnici. Velja poudariti, da proslava po navadi poteka v slovenščini. Začne se s sveto mašo v cerkvi Marije Pomagaj, ki se nahaja v istem centru, v spomin na žrtve druge svetovne vojne in komunistične revolucije. Potem pa sledijo kulturni programi, kot so: igre, recitacije, glasbene prireditve in pogovori vplivnih akterjev skupnosti. V proslavi se ritualizirajo simboli, zgodbe in interpretacije zgodovine, predvsem pa je treba poudariti, da so diskurzi o komunistični revoluciji, nasilju in o izgnanstvu, ki so zelo močno versko obarvani, saj je verski habitus akterjev pripeljal do tega, da interpretirajo in preoblikujejo konkretno zgodovinsko izkušnjo iz paradigem biblijskih izkušenj trpljenja (prav tam: 264–266). Komemoracija povezuje člane skupnosti z njenimi osnovnimi državami in ideološkimi vrednotami skupine z namenom, da bi utrdili skupni izvor, socialni spomin in identiteto diaspore.

Drug pomemben vidik za ustvarjanje in socialno reprodukcijo spomina in slovenstva, povezanega s protikomunistično ideologijo in z mučeništvom je šolski sistem, ključna institucija za ohranjanje vezi in reprezentacije. V šolah se otroci in mladi naučijo »resnične zgodovine druge svetovne vojne, ki jo pozna le malo ljudi v Sloveniji«; to je pogled, ki ne dopušča revizionizma. Nekateri domobranski migranti, ki sem jih intervjuvala, so trdili, da v Sloveniji ne poznamo resničnih dogodkov iz druge svetovne vojne. Tako pri predmetu zgodovina mladi poglobljajo znanja o zgodovinskih dogodkih med drugo svetovno vojno in komunistično revolucijo z vidika te diaspore. Ta znanja pa vključujejo v svoje družine. Med raziskavo sem odkrila zvezek, ki je imel zbrana

praktična dela učencev različnih razredov. Skupna tema nekaterih spisov je bila družinska zgodovina, kar pomeni doživljaji starih staršev teh mladih ljudi na begu iz Slovenije in izgnanstvo v begunskih taboriščih, to pa zato, ker je ena glavnih nalog mladih pri zgodovini, da intervjuvajo svoje stare starše o osebnih izkušnjah med drugo svetovno vojno in migraciji. Zanimiva se mi je zdela tudi Repičeva pripomba v povezavi z didaktičnim pristopom pri temi »Druga svetovna vojna in komunizem«. Učenci dobijo določeno besedilo, povezano s tematiko, in ga morajo sistematizirati. Repič pravi, da je neki učenec napisal na enem listu posebej kategoriji »komunisti« in »domobranci« ter ju opisal. Pod besedo komunisti je mladenič razumel:

Komunisti: 1. slovenski partizani; 2. pod imenom Osvobodilna fronta lažejo slovenskemu ljudstvu, da so oni rešitelji, osvobodilci; 3. komunisti so brezverni, ateisti (ne verujejo v Boga); 4. njihov pravi cilj je priti na oblast; 5. pobijali so poštene in verne ljudi, duhovnike, politike, učitelje itn. (Repič 2006: 157).

Kategorijo domobranci pa je tako opisal:

Domobranci: 1. najprej so delovali kot vaška straža; 2. skupina mož in fantov, ki so se borili proti komunizmu; 3. bili so verni in zavedni Slovenci; 4. Angleži so jih izdali in predali komunistom; ti so jih mučili v Kočevju, na Teharjah (...); 5. nekaterim je uspelo zbežati in so danes priče tistih groznih dni; 6. veliko dobrih Slovencev, med njimi tudi naši stari starši, so morali zapustiti domovino, ker so želeli ohraniti vrednote: boga in ljubezen do domovine. Danes živijo kot izseljenci v ZDA, Argentini, v Avstraliji (prav tam: 157–158).

V tem primeru lahko vidimo, kako skupnost prenaša naslednjim generacijam nekatere ključne pomene, ki tvorijo etnično identiteto. V zgornjem primeru lahko opazimo, kako se je mladenič identificiral s pozitivnimi vrednotami »domobrancev« in je skoval negativno predstavo o komunizmu, ki ga razume kot nekaj »popolnoma negativnega, ateističnega, nečastnega, nekaj zlobnega« (Žigon 2001: 117) in ki je celo ogrozil slovenstvo (Repič 2006: 158).

Preteklost oz. določen zgodovinski dogodek, na katerega se nanaša socialni spomin, je prek aktualizacije komemorativnih ritualov in šolskega znanja ustvaril in še ustvarja del procesa nastajanja skupine. Reprodukcijske vrednote in idealov, ki jih skupnost mora poustvariti v sedanjosti, da ne bi izgubila slovenskosti, ima svoj smisel, če jih akterji ponotranjijo in ustvarijo občutek skupne pripadnosti. Da bi dokazali svojo »bit« in jo tako legitimirali, člani skupnosti uporabljajo preteklost in z njo povezano konstrukcijo socialnega spomina.

Jezik kot vodilo slovenstva

Ves čas terenskega dela je pisni in ustni slovenski jezik imel velik pomen. Slovenščina se uporablja kot emblema pripadnosti in diferenciranja:

Biti Slovenec je predvsem govoriti slovensko, to je izjemno pomembno (Potomec poveljnih beguncev, 65 let).

Poglej, kljub času, ki je minil od naše imigracije, se še danes sliši slovenščino v domovih (...). Jezik je edini zvest ključ do kulture in tradicije našega tisočletnega naroda ... (Potomka poveljnih beguncev, 45 let).

Jezik deluje tudi kot potrditev drugosti glede na preostale slovensko negovoreče člane.²⁰² Člani te skupnosti izpostavljajo, da so oni lahko obdržali jezik skozi več generacij, medtem ko so potomci drugih slovenskih priseljencev jezik izgubili. Po drugi strani tudi poudarjajo, da so v primerjavi z drugimi Slovenci po svetu ukinili dialekte in uporabljali nacionalni knjižni jezik (Rant 2008).²⁰³ Tako postavljajo mejo med »mi« in »drugi«:

Poudarjamo, da se je jezik med našimi ohranil ... na neki način je to res. Prvi predsednik matice ... obiskal je slovenske kolonije v ZDA ... je povedal, da se jezik izgublja. Enako se je zgodilo s starimi Slovenci ... Tukaj pa jezik ohranja že četrta generacija (Poveljni begunec, 70 let).

Med terenskim delom sem opazila, da so se osebe običajno pogovarjale med seboj v slovenščini.²⁰⁴ Uporabljale so jo na formalni in neformalni ravni. Večina intervjuvancev je povedala, da so se slovenščine naučili na naraven način v primarnem socializirajočem kontekstu, se pravi v družini.

Mi smo prej govorili slovensko in kastiljsko. Kastiljščine smo se naučili v šoli ... šoli ... v vrtcu ... (Potomec poveljnih beguncev, 55 let).

202 Dejansko mi je znanje jezika olajšalo terensko delo.

203 Moram omeniti, da trditev »nacionalni knjižni jezik« mora biti problematizirana, ker je prišlo do divergence med razvojem knjižnega jezika v Sloveniji in Argentini. Argentinski protikomunistični Slovenci so uporabili in še uporabljajo stare izraze svoje izolirane slovenščine izpred štiridesetih letih.

204 V mestu Bariloche v pokrajini Río Negro je komunikacija v slovenščini na visoki ravni. V mestu Buenos Aires pa se počasi izgublja, tako da med mladimi prevladuje dvojezična performativna oblika.

Danes se ta težnja še vedno ohranja. Na primer: triletni sin moje sogovornice se je slovenščine naučil prej kot španščine. Oba starša mu vsak dan govorita v slovenščini, otrok ima varuško iz skupnosti. Sorodniki in prijatelji pomagajo tako, da nosijo CD-je in DVD-je z glasbo ali otroške videe iz Slovenije ter ga tako spodbujajo k uporabi slovenščine.

Vsi komemorativni dogodki, gledališke igre, maše in drugi javni dogodki se odvijajo v slovenščini. Tudi radijski program Okence v Slovenijo, ki je pomembna referenca za slovensko skupnost in predstavlja del kulturnih dejavnosti Slovencev, je večinoma dvojezičen in se tako razlikuje od drugih radijskih programov Slovencev v Argentini. Sobotna šola je v celoti v slovenščini. Sogovorniki, starejši od štirideset let, so me skoraj vsi spraševali na začetku srečanja, ali govorim slovensko. Čeprav me je bilo nekoliko sram, so oni vzpostavili slovenščino kot jezik pogovora.

Videti je, da ima slovenščina status obveznega jezika na formalni in neformalni ravni, vendar pa lahko potrdim, da danes obstaja neke vrste spor med člani. Odrasli večinoma zahtevajo, da naj komunikacija poteka v slovenščini, na drugi strani pa mlajši, čeprav imajo slovenščino kot prvi jezik, večinoma uporabljajo španščino za vsakodnevni pogovor z vrstniki in slovenščino omejujejo na pogovor s starši ali starimi starši ali pa poudarijo drugačnost glede na Argentinec²⁰⁵

Doma se vedno govori slovensko ... Pri nas doma, na primer, jaz govorim slovensko s starši in starimi starši iz spoštovanja. Kar ne morem govoriti kastiljsko. Vendar pa med brati in sestrami govorimo kastiljsko, razen če hočeš povedati nekaj, da te drugi ne razumejo (Potomec poveljnih beguncev, 25 let).

Med odraslimi se slovenščina uporablja doma in na sestankih skupnosti, španščino pa uporabljajo na delu in v javnem življenju. Vztrajanje na slovenščini pri odraslih si lahko razložimo s strahom, da bi se v naslednjih generacijah z izgubo jezika razblinilo tudi slovenstvo. Kar nekaj sogovornikov mi je izrazilo skrb zaradi procesa izginjanja jezika med mladimi:

Dejansko so že dvojezični, so že tretja generacija. Ne govorijo več dobro ... včasih, da bi te razumeli, jim moraš govoriti v obeh jezikih (Poveljni begunec, 70 let).

205 Težnja po uporabi slovenščine kot maternega jezika se običajno ohranja v endogamnih zakonih. Če je eden izmed zakoncev Neslovenec, se to ne uresničuje.

Učim v srednji šoli, učim književnost v tretjem razredu in opažam, kako se z leti jezik izgublja. Pred desetimi leti sem se posvečal bolj snovi, zdaj pa razlagam besede, ki jih mladi ne razumejo (Povojni begunec, 70 let).

Mladi pravijo, da težko govorijo in da se jim je lažje sporazumevati v španščini. Tako kažejo na postopno integracijo v večinski jezik. Opažajo tudi težnjo po mešanju slovenščine s kastiljščino:

Težko nam je govoriti dlje časa ... Mešamo besede ... Da bi nas razumeli, mešamo besede ... Zelo vpliva dejstvo, da imamo argentinske prijatelje ..., ki jezika ne razumejo, in si tako primoran govoriti kastiljsko ... in tudi iz spoštovanja ... in tako se navadiš (Potomec povojnih beguncev, 20 let).

Do *castellización* (pošpančenja) slovenščine med mlajšimi generacijami so odrasli kritični in zaradi tega zelo zaskrbljeni. Veliko jih izraža željo po ohranitvi »prave« slovenščine.²⁰⁶ Eden izmed sogovornikov, ki uči v slovenski šoli, je povedal: »Tukaj se je jezik razvil v mešanico s kastiljščino. Tu ima slovenska skladnja veliko argentinskih primesi ... sestava stavka ...« (Povojni begunec, 70 let).²⁰⁷ Ne da bi pozabili na mogočo pristranskost takšnih argumentacij, jih je zanimivo povezati z »grožnjo« o izgubi »pristnosti« skupine. Neki sogovornik je trdil, da je treba braniti in rehabilitirati jezik, ker lahko v nasprotnem primeru skupnost izgine: »To, da obdržimo jezik, nam pomeni obstoj slovenstva, povezavo z izvorno domovino in obstoj naše skupnosti« (Potomka povojnih beguncev, 45 let). V tem smislu je izbor zakonca bistven. Sogovorniki so izkazali preferenco po zakonih med osebami istega izvora ali s partnerji, ki privolijo v ohranitev jezika pri svojih otrocih. S tega vidika jezik ni samo komunikacijsko sredstvo, ampak ima tudi pomembno funkcijo kot označevalec identitete in kohezije skupnosti ter njenega obstoja v času.

206 Zanimivo mi je bilo opazovati, kako je večina starejših sogovornikov kritizirala jezikovno spreminjanje slovenščine v Sloveniji. Neka gospa je povedala, da se zaradi velikega števila tujk v Sloveniji ne govori več prave slovenščine.

207 Tema o odsevih španščine v slovenščini se lahko poglobi v Markič (2002) in Ban, Spelko (2006).

Druge identifikacijske značilnosti

V nadaljevanju predstavljam nekatere identifikacijske značilnosti, ki so si jih izbrali »protikomunistični Slovenci«, da bi potrdili kulturno različnost.²⁰⁸

Kot je bilo že navedeno, so priseljenci in njihovi potomci izrazili jasno preferenco za zakonce slovenskega izvora, in sicer za Slovence iz iste priseljske skupnosti. Večkrat so mi potomci upravičevali svojo izbiro:

Ne bi se mogla poročiti z nekom, ki ne bi tako ljubil Slovenije. To sem pridobila, ko sem bila majhna, in to čutim kot zelo svoje (Potomka povojnih beguncev, 40 let).

Preden sem začela hoditi z nekom (s potomcem Slovencev), sem se prepričala, da ta oseba ni proti skupnosti ... ni proti moji identiteti, mojim koreninam in jeziku (Potomka povojnih beguncev, 45 let).

V teh odlomkih se kaže, da pri izbiri zakonskega partnerja potreba po nadaljevanju in utrditvi slovenske kulture in identitete znotraj sprejemne družbe igra pomembno vlogo. Kljub temu pa so nekateri izrazili zaskrbljenost, ker se skozi generacije širi eksogamija. Najmlajši se poročajo s partnerji, ki niso člani etnične skupnosti. Čeprav mešane pare »sprejemajo, ker drugače ne gre in jih je vsakič več«, bi bilo za intervjuvance idealno, če bi bila oba Slovenca, »ker je težje ohraniti navade«. Dejansko je del »bolj tradicionalnih« sogovornikov izrazil kritiko do tistih potomcev, ki so si izbrali zunanjega zakonskega partnerja in so svoje otroke oddaljili od skupnosti:

Če sta oba starša Slovenca, je lažje, otroci ostajajo v skupnosti, govorijo jezik ... toda ko eden ni ..., ko je npr. oče Slovenec, mati pa ne ... pa je odvisno, kako so vzgojeni. Tako je na primer žena mojega brata Katalonka in je dovolila, da se njuni otroci naučijo slovenščine in jo govorijo ... ampak ni vedno tako ... veliko se jih odtuji (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Clifford (1999: 437) razlaga, da so mešani zakoni oblika integracije v prevladujočo družbo. Tako je strah pred eksogamijo, ki ga doživljajo sogovorniki, povezan s strahom pred »izgubo« etnične meje.

208 Treba je omeniti, da prikazane značilnosti temeljijo na podatkih, pridobljenih na terenskem delu in poznejših intervjujih. Moj namen ni sugerirati, da so dobljeni podatki popolni, ampak prispevati k drugim raziskavam o tej temi.

Tudi imena in priimki so lahko odraz družbenih omejitev in meja, ki so skozi čas določevali in obujali identiteto skupine. Marjanka, Lenka, Saša, Klavdija, Matjaž, Tonči, Tone, Andrej, Rok in priimki so znamenja identifikacije in »nedvoumne pripadnosti« (Juliano 1992).

Med dejavniki, ki so se izkazali za pomembne pri vzpostavljanju identitete preučevane skupine, izstopa dejavnik »resničnega« slovenskega jezika in kulture. Kot je bilo zgoraj že navedeno, je bil jezik označen kot osrednja prvina boja diaspore. Ko so prišli v Argentino, so člani preučevane skupine postavili temelje »uradnemu« jeziku, ki ga skupnost uporablja še danes in ki se je vedno bolj oddaljeval od slovenščine, govornice v Sloveniji. Drugi vidiki kulture so: vera, tradicije, hrana, plesi in glasba.

Vera je imela in še ima pomembno vlogo kot emblema nacionalne identitete in kohezije skupnosti. Vsi sogovorniki so se opredelili kot rimokatoličani. Verske dejavnosti so del vsakdanjega življenja večine. Veliko intervjuvancev je govorilo o ohranjanju nekaterih tradicionalnih obredov, kot so: iti k slovenski maši vsako nedeljo, moliti rožni venec, križati se pred jedjo in slaviti ter blagoslavljeni kote v hiši, blagoslovljena voda s kadili, praznovanje svetega Miklavža. Veliko pa jih je tudi poudarilo pomen praznovanja velikonočnih praznikov kot del verskih obredov, povezanih s slovenstvom:

Praznujemo v družini. Gremo k maši in ob vrnitvi jemo suho meso, hren, potico in velikonočna jajca, ki smo jih sami pobarvali. V Sloveniji za veliko noč vsemu dajejo določen pomen in mi se tega učimo v šoli ... to v povezavi s pobarvanimi jajci, z mesom, s hrenom ... Naučiš se, kaj vsaka stvar pomeni ... Tudi dejstvo, da to prineseš k blagoslovu in potem poješ, vse to je obred poleg verskega obreda (Potomka pojavnih beguncev, 50 let).

Dve sogovorki (45 in 50 let) sta mi razložili nekatere verske simbole, povezane z žegnom,²⁰⁹ tj. s košarico dobrot, ki jih za veliko noč pripravijo za blagoslov v soboto in jih imajo v nedeljo za zajtrk:

Prilaviš v soboto zvečer in neseš k blagoslovu v cerkev ... potem ... imaš potico, ki predstavlja Kristusovo krono ... imaš tri rdeča jajca, torej tri kaplje Kristusove krvi, imaš nariban hren, ki predstavlja žeblje v Kristusovem križu, in imaš pečeno meso, ki predstavlja Kristusovo meso ... Vse to odnesemo blagoslovit v cerkev.

209 Žegen je košarica z jedili za velikonočne praznike. Sestavljajo jo: potica, tri jajca, kuhana šunka in nariban hren.

Prav tako so poudarili vsakoletno romanje v Luján na začetku maja kot del tradicionalnih običajev.

Hrana je ena vidnejših in vztrajnejših kulturnih značilnosti. Veliko babic iz skupnosti svoje hčere uči kulinaričnih tradicij, te pa to prenašajo na svoje hčere. Hčere se učijo tako, da opazujejo in pomagajo materam. Same bodo kuhale, ko bodo ustvarile svojo družino.²¹⁰ Potica, štrudelj, štruklji, kranjska klobasa, kisle zelje, tenstan krompir, golaž, juha, žganje in krofi so med drugim simbolne jedi te skupnosti. Priprava slovenskih jedi ni omejena le na praznike. Nekateri člani skupnosti jih jedo vsak dan. Glede na to, da jedi ohranjajo zgodovino, verovanja in predstave tistih, ki jih pripravljajo (Mintz 1996), mi je med terenskim delom zbudila zanimanje kritika begunke (80 let) o pripravah nekaterih jedi v sodobni Sloveniji. Rojena je na Gorenjskem; razložila mi je, da je njen najdragocenejši spomin na rojstni kraj priprava kremšnit, sladice, ki izvira iz teh krajev in ki jo ona še vedno pripravlja »z veseljem za svojo družino, prijatelje in za skupnost«. Razložila mi je v španščini z močnim naglasom:

Ko pripravljam ali jem kremšnite, se mi porodijo spomini na otroštvo (...). Na Bledu delajo nekaj podobnega, toda ... to ni tisto, sestavine so drugačne ... (...). Oni temu rečejo kremšnite, pa jih ne pripravljajo pravilno. Niso kot tiste prave.

Čeprav je rojstni kraj po pričevanju intervjuvanke identifikacijski element, je opaziti tudi neke vrste oddaljevanja glede na referenčni kraj, preneseno na zdajšnjo pripravo kremšnit v Sloveniji.²¹¹ Za intervjuvanko so njene kremšnite »prave«. Eden izmed paradoksov pri izkušnjah diaspore je ravno ta, da se »čistost« bolje ohranja na ozemlju izgnanstva kot v izvirnem kontekstu. Razlog zato lahko povezujemo v analizi Repiča (2017), ki ugotavlja, da pri tej skupini vez med narodno pripadnostjo in protikomunistično ideologijo temelji na veri v »mi, slovenski izgnanci« smo »ohranili ta pravo slovensko identiteto«, medtem ko se je v domovini »pod komunistično jugoslovansko okupacijo« kultura »zgubila« in ne samo to, ampak tudi »umazala« in »odtujila«.

210 Vloga žensk pri ohranjanju in prenašanju slovenske identitete je zelo pomembna. Hrana je oblika spomina, simbolična vez z očetnjavo, bolje rečeno z »maternjavo« (op. prev. gre za besedno igro v španščini med patria (domovina, »očetnjava«) in izmišljeno besedo *matria* (domovina »maternjava«)). Ženske, ki v zasebni sferi skrbijo za prehrano, so zadolžene za ohranjanje enega izmed temeljnih stebrov kolektivnega spomina slovenske skupnosti. O temi reprezentacije ženske v povojni skupnosti glej tudi Mlekuž (2005).

211 Podoben proces oddaljevanja sem opazila pri rabi jezika. Veliko sogovornikov je kritično pripomnilo, da je način, kako se govori slovensko v zdajšnji Republiki Sloveniji, »nepravi«.

Glasba, folklorni plesi, narodne noše in nekateri drugi objektivni kulturni elementi (zastave, grbi, okrasi) imajo vlogo strategij, ki jih priseljenci in njihovi potomci v tej skupini uporabljajo za poustvarjanje svoje izvirne kulture. Njihovo uresničevanje predvsem v društvih določa identiteto in kontinuiteto skupine.

»Sobivanje« z dvojnostjo

Med terenskim delom sem zasledila ideje med intervjuvanci o vprašanju nacionalne pripadnosti. Tema je večkrat prišla na dan in se kaže kot dilema med dvema konkurenčnima oblikama nacionalne pripadnosti:²¹²

Veliko jih je med nami, ki rečejo: najprej sem Slovenec, potem Argentinec ... (Potomec poveljnih beguncev, 60 let).

Ne znam povedati, ali se čutim bolj Slovenko kot Argentinko ... Tukaj sem se rodila, rada imam Argentino, se pa popolnoma identificiram s slovenstvom (Potomka poveljnih beguncev, 45 let).

Počutim se celo bolj Slovenka kot Argentinka ... (Potomka poveljnih beguncev, 40 let).

Imam se 50 odstotkov za Slovenko in 50 odstotkov za Argentinko (Potomka poveljnih beguncev, 20 let).

Iz teh pripovedovanj izhaja, da so se vezi z izvorno zemljo trdno ohranile prek generacij, vendar se za nekatere intervjuvance identifikacija kaže kot dilema:

Mnoge je veliko stalo, da so se vprašali: Kaj sem, Argentinec ali Slovenec? Ne-prestano se vrtimo okrog tega ... Ne morem zanikati, da so vse moje korenine slovenske. Vsi moji stari starši so Slovenci ... nobene kaplje krvi nimam, ki ne bi bila slovenska. To ti daje določene značilnosti, teh korenin se ne da zanikati. Vendar sem se rodil tukaj ... Poročil sem se tukaj. Moji otroci so tukaj rojeni in umrl bom tukaj ... (Potomec poveljnih beguncev, 55 let).

212 Repič (2010) analizira premakljivost identifikacij, ki spremljajo transnacionalne migracije med Argentino in Slovenijo, pojav, ki se po Munasinghe (2006) ter Stolcke in Coello (2008) imenuje »ambivalentnost«. Jaz raje uporabljam izraz »dvojnost«, ker opažam, da se, čeprav dvojna identiteta v nekaterih primerih povzroča ambivalenco, v večini primerov sogovorniki odločajo za mirno sožitje z dvojno pripadnostjo.

Zgornja pričevanja kažejo na različne pripadnosti Sloveniji in tudi identifikacije z Argentino, ki se razlikujejo po posameznikih in generacijah. V tem smislu se identifikacija kaže kot fluktuirjoči proces redefinicije s specifičnim kontekstom (sorodstveni odnosi, družinsko okolje, generacije itn.), ki lahko spodbujajo lastno iskanje in redefinicijo identifikacij. Potomec tretje generacije je v povezavi s tem izpostavil percepcijo identitete v fragmentarnem smislu:

Živeti moramo s to dvojnostjo. Ko sem v Sloveniji ..., se počutim drugačnega od Slovenca, ko sem tukaj, pa se v nekaterih trenutkih počutim drugačnega od Argentinca (Potomec povojnih beguncev, 25 let).

Odlomek kaže, da se identiteta posameznika, ki je del različnih kultur, definira kot proces, ki neprestano poteka. Sogovorniki v svojih pripovedih izpostavljajo, da se integracija uresničuje na podlagi pluralnih identifikacijskih referenc, povezanih z zgodovino. V tem smislu menim, da razpetosti med dvema svetovoma, slovenskim in argentinskim, sogovorniki ne doživljajo travmatično, ampak da se izraža glede na kontekst. Kar obstaja od generacije do generacije, je afektivnost do Slovenije (več o tem Repič 2010).

Predstave o dvojnem državljanstvu

Dvojno državljanstvo se je izkazalo za ključno v odnosu do Republike Slovenije in se razume kot spodbuda za širjenje občutka pripadnosti skupnosti. To dejstvo je spodbudilo razmišljanje o razhajanju v slovenski protikomunistični skupnosti v Argentini, ki ga je sprožil »mit o vrnitvi«, bistveni element za klasifikacijo prebivalstva v diaspori (Mera 2005; Repič 2016). Pomen mita se je moral spremeniti, ko so se okoliščine in pogoji v izvorni države spremenili in je »vrnitev« dejansko postala mogoča:

Menim, da smo se v nekem trenutku ..., ko se je vrnila demokracija v Slovenijo ..., začeli spraševati ..., kaj pa če se vrnem v Slovenijo ..., pa sem si rekel ne, jaz spadam sem ... in, bah, v resnici nisem nikoli dvomil ..., kajti nekateri so občutili to razdvojenost, niso vedeli, kam spadajo ..., jaz pa nisem nikoli dvomil (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Čeprav je skupnost vzpostavljala cel kup reprezentacij in pomenov glede »vrnitve« enkrat, ko bi se Slovenija »osvobodila«, prakse kažejo, da se v Argentini proces

»repatriacije« ni uresničil, razen v posameznih primerih ljudi in družin, ki so se vrnile v Slovenijo zaradi študija ali da bi se dokončno nastanile tam (Repič 2016).

Kako pa si razlagati dejstvo, da je pomemben odstotek pripadnikov slovenske skupnosti zaprosil za slovensko državljanstvo, če njihov namen ni bil živeti v Sloveniji? V povezavi s tem so nekateri sogovorniki izrazili željo, da bi svojo nacionalno pripadnost izkazali tudi z uradnimi »legalnimi« dokumenti: »Za državljanstvo sem zaprosil zato, da bi svojo identiteto potrdil v dokumentu« (Potomec povojnih beguncev, 60 let). Tako kot smo videli že prej, ta ponavljajoča se percepcija, ki osvetljuje družbeni pomen državljanstva, ni značilna samo za to skupino, ampak tudi za pripadnike drugih migracijskih tokov. Tako se državljanstvo spremeni v orodje, ki slovenstvu daje legitimnost.

Dokumenti, zakoni in potni listi niso le preprosti simboli nacionalne identitete. Pripadniki preučevane skupnosti pa tudi tisti, povezani s »starimi« Slovenci, so bili aktivni politični akterji pri promociji slovenske neodvisnosti leta 1991. Po tem datumu je opaziti spremembo v transnacionalnih povezavah z izvornim krajem, predvsem med pripadniki, povezanimi s pregnanstvom po drugi svetovni vojni.²¹³ Veliko sogovornikov je govorilo o potovanjih, kulturnih in akademskih izmenjavah med državama pa tudi o finančni pomoči slovenske države ustanovam skupnosti.

Po osamosvojitvi je slovenska država slovenskim državljanom po svetu dodelila splošno volilno pravico v izvornem teritoriju.²¹⁴ V tem smislu je državljanstvo dalo pravico, da imetniki slovenskega državljanstva po svoji volji sodelujejo na državnih in parlamentarnih volitvah.²¹⁵ Večina intervjuvancev je omenila pravico in moralno dolžnost pri volitvah. Povedali so, da so ponosni, da lahko sodelujejo na volitvah v Sloveniji in da je to del obveznosti, ki jo imajo do »slovenstva«:

Biti Slovenka pomeni povezati se z dogajanjem tam, sodelovati na volitvah (Potomka povojnih beguncev, 60 let).

Slovenski državljani v Argentini bomo s svojim glasom v nedeljo, 22. oktobra (2017), izpolnili dvojno moralno dolžnost do držav ki sta v naših srcih, do Argentine in domovine Slovenije (Dolinar Hrovat, 2017).

213 Veliko intervjuvancev je povedalo, da so stopili na slovenska tla šele po letu 1992, ampak zbirala sem tudi pričevanja in podatke o definitivnih in začasnih »vrnitvah« pred osamosvojitvijo.

214 Sogovorniki so v raznih intervjujih poudarili prihod slovenskih politikov v Argentino v obdobju državnih in parlamentarnih volitev v Sloveniji.

215 Dejansko so se v tem zakonitem okviru slovenski politiki približali slovenskim skupnostim po svetu, da bi vodili volilno kampanjo. Po drugi strani pa sem tudi registrirala veliko sogovornikov, ki so povezani s Slovensko demokratsko stranko.

Ko se srečamo s praksami, lahko opazimo, da je volilna udeležba marginalna. Na primer: pri pregledu izidov volitev za predsednika Republike Slovenije v letu 2017 se opazi, da je od okoli 4100 slovenskih državljanov²¹⁶ samo 861 glasovalo na prvem krogu, tj. samo 21 odstotkov.²¹⁷ Od njih jih je 135 osebno glasovalo na volišču, preostali pa so glasovali po pošti (Podbrežnik 2017).

V okviru (re)konstrukcije neodvisne slovenske države – nacije – je slovenski parlament omogočil vključitev poslancev za Slovence po svetu; med njimi je tudi eden izmed mojih informatorjev. Kot mi je razložil, mu je to dejstvo omogočilo pogajati se o zakonodaji v povezavi s Slovenci, ki živijo zunaj nacionalnega ozemlja, in se ukvarjati s problematiko, povezano z zakonodajo glede kompenzacij za slovenske politične pregnance iz druge svetovne vojne in komunistične revolucije. V povezavi s tem izstopa sposobnost politične mobilizacije, ki jo ima ta skupina v povezavi z družbenimi in s političnimi dogajanjem v Sloveniji, povezanimi z »reparacijami«,²¹⁸ ki jih pripadniki te skupine pričakujejo od slovenske države kot del svojih pravic:

Slovenska država bi morala popraviti krivice, ki so jih utrpeli ljudje (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Še zdaj je nekaj ljudi, ki niso dobili povrnjene škode (...); vlada jim ni plačala, ni jim vrnila, kar je njihovega; povrnila naj bi jim zemljo, pa tega ni storila. To je del zgodovine, ki jo bo treba popraviti (Potomec povojnih beguncev, 60 let).

Veliko jih tolmači ravnanje slovenskih oblasti kot »nepravično« in poudarjajo »nezadovoljstvo«, ki ga »oni« občutijo, ker še niso dosegli »zgodovinske poravnave škode, storjene našim«. Nekateri potomci pa so, nasprotno, kritični do samodejne pridobitve državljanstva:

Velika večina si je uredila državljanstvo za to, da bi videla, ali lahko tam kaj dobi. To me je zelo jezilo (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

216 Številka vključuje tudi člane drugih skupin argentinskih Slovencev.

217 Zanimivo je pregledati izide prvega kroga predsedniških volitev. V Argentini je Ljudmila Novak dobila največ glasov – 58,53 odstotkov (504 udeležencev) je volilo, kot je tradicija »novih« Slovencev, Krščanskodemokratsko stranko Novo Slovenijo. Sledi Romana Tomc (Slovenska demokratska stranka), ki je dosegla 246 glasov (28,57 odstotkov). Zmagovalec v Sloveniji Borut Pahor (SD, DeSUS) je v Argentini dosegel samo 8,94 odstotkov glasov, Angela Likovič (Glas za otroke in družine) pa 2,55 odstotkov.

218 Pojem »reparacija« se nanaša na povojne poboje in razlastitve političnih pregnancev jugoslovanske države po drugi svetovni vojni, glej Gombač (2006).

Nekateri so zaprosili za državljanstvo, ko je Slovenija vstopila v Evropsko unijo ... jaz, ki govorim slovensko, moji otroci govorijo slovensko, od majhnega sodelujem pri aktivnostih ..., pa se počutim Slovenca z dokumentom ali brez njega (Potomec poveljnih beguncev, 65 let).

Bolj kot vsebino teh kritik države in različne poglede na vzrok za pridobitev državljanstva želimo poudariti heterogenost znotraj skupine in napetost, ki danes obstaja med pripadniki preučevane skupine glede na aktualni razvoj slovenske države z namenom, da bi argumentirali povezanost in obvezo pripadnikov skupnosti do izvorne dežele. Sugestivno je navajanje pomena državljanstva za napredek političnih in državljanskih pravic te skupnosti, ker pomaga razumeti, kako se razvija izkušnja »biti Slovenec« zunaj nacionalnega ozemlja.

»MI« IN »DRUGI«

Zimski Bled (foto Jošt Gantar).

OZNAČEVANJA V PROCESU IDENTIFIKACIJE »STARIH« IN »NOVIH« SLOVENCEV

Med terenskim delom mi je pozornost vzbudil način, kako se različne skupine poskušajo ločevati od drugih in kako je nastala ločnica znotraj slovenske skupnosti v Argentini, kar je sprožilo nastanek novih skupin, ki so svoje dejavnosti opravljale ločeno. Najprej je vredno pogledati, katere etikete so si skupine ustvarile glede na poimenovanje. Slovenci, ki so prišli pred letom 1945, so se po prihodu beguncev poimenovali »stari« Slovenci, tisti, ki so prišli pozneje, pa »novi« Slovenci. To razlikovanje pomeni ne samo časovno razliko, ko je prišlo do migracij, ampak tudi razliko o družbenem ustroju in ideološki pripadnosti, ki je skupine ločevala dolga leta. O dojemanju razlik, povezanih z ideologijo, so sogovorniki povedali:

Za mnoge so ta stari vsi komunisti. In nasprotno, ta novi fašisti (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 60 let).

Doma sem vedno poslušal, da so novi to, novi ono, so super zaprti, super katoliški, super ... kaj jaz vem ... in to potem deluje v tvoji glavi, veš? Dokler se nisem začel družiti z nekaterimi, in čau, nekateri so res zaprti, drugi pa so super (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama med obema vojnama, 65 let).

Bili so stari Slovenci in mi. Recimo generacija mojih starih staršev, ki je prišla ... Zdi se mi, da so bile različne ideologije takrat ... da, to so nas učili ... (Potomec povojnih beguncev, 25 let).

Do starih Slovencev je vladalo močno sovraštvo ... to sem poslušal v družini ... ne vem ... in v šoli ... (Potomec povojnih beguncev, 50 let).

Na splošno lahko rečemo, da se mnenja informatorjev gibljejo znotraj procesa vzpostavljanja drugega prek predsodkov in etiket. Predsodek je skupek idej, ki jih ima ena človeška skupina o drugi. Na splošno temeljijo na stereotipih, ki se ponavljajo, ne da bi sploh razmišljali o tem, kaj govorijo. Goffman v povezavi s tem meni, da družbe vzpostavljajo sredstva za klasifikacijo ljudi in skupin na podlagi lastnosti, ki jih dojemajo kot naravne in splošne (Goffman 1970: 12). Tako so etikete, ki jih »novi« Slovenci lepijo na »stare« Slovence, povezane z dogodki nasilja, ki so jih doživljali begunci ob prihodu v пристanišče v Buenos Airesu. Tam so trdili, da so »bolj levi«. »Stari« Slovenci so novo skupino obtožili, da je zaprta in kolaboracionistična pod vplivom izkrivljenih informacij, poslanih od jugoslovanske ambasade.

Zdaj, ko so »etikete« predstavljene, vabim bralca, da se poglobi v njihova dojetanja obeh skupin. Potomci »novih« Slovencev so na široko pripovedovali o oddaljenosti obeh valov.

Oni so bili izdajalci, kolaboracionisti, borili so se skupaj z Nemci, zdaj to vse skrivajo ... a to se lahko vse dokaže! Poišči slike, Hitler je bil v Mariboru in so se tam poklanjali (Potomec Primorke in Belokranjca, ki sta prišla med obema vojnama, 60 let).

Moje starše so stari Slovenci pričakali v pristanišču in so jim rekli, da so naši vsi nacisti (Potomec poveljnih beguncev, 55 let).

S tistimi s Prekmurja ni bilo problemov, težave so bile s Primorci, ki so nam pod vplivom jugoslovanske vlade govorili, da smo izdajalci, kolaboracionisti. Najbolj nas je užalilo to, da so nam rekli izdajalci. Zato se nismo družili. Bilo je nekaj stikov z nekaterimi družinami, a ločeno (Potomec poveljnih beguncev, 55 let).

Sumi in/ali obtožbe o kolaboracionizmu se nanašajo na sodelovanje te skupine z domobranci in nacisti. V povezavi s tem so sogovorniki na hitro povedali: domobranci niso bili nacisti, ampak kmečki ljudje, ki so jih napadli partizani. Večina tolmačenj se je distancirala od stereotipa, ki domobranca opredeljuje kot »nacističnega kolaboranta«, z argumentom, da je bilo gibanje vaških straž ustanovljeno že prej in da so imeli konkreten cilj, in sicer boj proti partizanom, »ki so napadali«. Informatorji menijo, da so lažne »obdolžitve« prihajale predvsem s propagando veleposlaništva Socialistične federativne republike Jugoslavije v Buenos Airesu:

Govorili so nam, da smo kolaboracionisti, in to zato, ker je bila tukaj jugoslovanska ambasada, ki nas je hotela sesuti (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Ko so leta 48 prihajale ladje, so ljudje prejšnjih migracij prihajali s plakati in so pljuvali ... ne vem, ali ni veleposlaništvo to spodbujalo ... meni so to pripovedovali ... (Potomec povojnih beguncev, 60 let).

To perspektivo lahko primerjamo z dojemANJI »starih« Slovencev. Nekateri potomci so pritrdili tem »obdolževanjem«:

Domobranci, že sama beseda pove, da so branili dom, toda pozor, hkrati pa so domovino prodajali Nemcem, kajti ko so (Nemci) prišli v Jugoslavijo, so jim ploskali, medtem ko so partizani branili Slovenijo pred Nemci in Italijani (Medvojni priseljenec, 90 let).

Oni so bili domobranci: najprej so sodelovali z Italijani in nato z nacisti, z Nemci. Zato se jim reče izdajalci, ker so se sredi Ljubljane borili z Nemci proti nasprotnikom, proti zaveznikom, ne samo proti komunistom, ki so jih predstavljali partizani, kar naj bi bil po njihovem mnenju njihov edini namen (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 50 let).

Nekateri pa so predlagali drugačen pogled:

Ni res, da smo vanje metali stvari, da smo grdo govorili o njih. Nekateri da, toda večina ne, ampak smo se ignorirali, to je res (Potomec priseljencev iz Primorske med vojnama, 65 let).

V vsem tem je nekaj folklore, to, da je na obeh straneh diskriminacija (Potomec povojnih beguncev, 50 let).

Čeprav veliko zapisov kaže na to, da so se po osamosvojitvi nasprotja zgladila, je eden izmed sogovornikov navedel dogodek iz leta 2009:

Precej časa je minilo, da so se po osamosvojitvi ljudje začeli medsebojno obiskovati. Da, vsi smo Slovenci. So pa še zamerljivi ljudje ... Ni sovraštva, ampak ... zadnjič je prišlo dekle iz San Justa in začelo govoriti, da so našli Hudo jamo.²¹⁹ In na program

219 Huda jama, rudnik premoga v občini Laško, v katerem so v rovih našli več kot tisoč okostij. Po drugi svetovni vojni so komunisti tam množično pobili domobrance in tudi ustaše. Informator

Radia Triglav pravijo (poudarjeno), da so našli jama, v kateri se nahajajo izdajalci ... Pravim, da če se hočemo razumeti, naj ne govorimo o veri ali nogometu in ne o politiki (Potomec povojnih beguncev, 70 let).

Po mnenju tega pripadnika skupnosti je novica »obudila« celo vrsto »predsodkov« v povezavi z »novimi« Slovenci. To vprašanje se je pojavljalo tudi v naslednjih intervjujih različnih sogovornikov, ki so se poskušali rešiti »zastarelih etiket«, ker menijo, da »dokler te generacije ne izginejo, je težko spremeniti stališča«.

Po drugi strani pa so predsodki »novih« Slovencev na splošno povezani z novimi etničnimi spremembami zadnjih časov. Potomec protikomunističnih beguncev (55 let) trdi:

Zelo me jezi, da jih veliko govori, da so Slovenci, odkar je Slovenija v Evropski uniji, zaradi koristoljubnosti. Hočejo pridobiti potni list, državljanstvo, ker vedo, da je zdaj Slovenija pomembna. Ko ni bila ..., pa jim je bilo vseeno.

V tem smislu je bilo pogosto slišati predsodke o pripadnikih »drugih valov«, predvsem glede tistih iz prvih in drugih migracijskih tokov, češ da so z določenimi nameni priredili svojo identifikacijo s Slovenijo, npr. da bi pridobili državljanstvo. Sumijo, da si »drugi« »izmišljajo« svoje slovenstvo, da bi izkoristili prednosti, ki se jim ponujajo po vstopu Slovenije v Evropsko unijo.

Veliko je bilo aluzij na »nepoznavanje« in »nizko nacionalno identiteto«, ki jo pripisujejo prejšnjim izseljencem in njihovim potomcem; obtožujejo jih, da »niso zainteresirani za ohranjanje in širjenje slovenske identitete«. Tako na primer je veliko sogovornikov povedalo, da ne vedo za nedavno združenje v Entre Ríosu. Ta tolmačenja kažejo, kako si povojna politična emigracija predstavlja prejšnje priseljence. Te sodbe lahko tolmačimo kot proces izključitve drugega, ki se izogiba podcenjevanju kot značilnosti tega procesa. Cuche meni, da sta identiteta in drugost neprestano v dialektičnem odnosu (Cuche 2007: 110). Nesprejemanje drugega in oblikovanje drugačnosti prek negativnih elementov (*alterización*) je posledica interakcij skupin in postopkov diferenciacije, ki nastajajo v njihovih odnosih. Po mojem mnenju negativna valorizacija deluje kot potrjevanje legitimnosti »nas« v pozitivnem smislu. Informator je povedal:

Ko so prišli prejšnji, priseljenci pred drugo svetovno vojno, so bili večinoma ekonomski priseljenci, ki so odhajali v svet, ker v Evropi ni bilo hrane. In ti ljudje so

omenja dejstvo, da je bila jama odkrita leta 2009. V obdobju po odkritju so različna sredstva obveščanja, povezana s slovensko skupnostjo v Argentini, omenjala to dejstvo.

odšli, odšli so sami v svet ... vsak posameznik je šel ... posamezno ... prišli so, ker so bili lačni. Pa imeli so italijanske, avstrijske, jugoslovanske dokumente ... Priseljenci po drugi svetovni vojni pa so prihajali z zelo močnim političnim obeležjem, kot izgnanci, in so imeli zelo močno vsajeno slovensko identiteto ... (Potomec povojnih beguncev, 55 let).

Oni niso bili povezani med seboj in organizirani (Potomec povojnih beguncev, 50 let).

Proces alterizacije vsebuje neke vrste »ločitev, ki vedno selektivno radikalizira določene vidike družbenih odnosov« (Briones 1998: 92). Glede na domnevno nedovzetnost prejšnjih priseljencev in njihovih potomcev za ohranjanje identitete in tradicije, »novi« Slovenci dojemajo svojo skupino kot zainteresirano, da ohrani nacionalno identiteto. Nekateri potomci te skupine so glede tega kritični:

Skupnost čuti, da ima monopol nad slovenstvom, toda to ni tako. Več je slovenstev, vsa so veljavna (Potomec povojnih beguncev, 50 let).

Potomec priseljencev iz obdobja med vojnama (55 let) je povedal:

Zgodilo se je to, da so spodbujali nacionalistično vrlino ... Obstaja zaostren etnocentrizem. To se je verjetno zgodilo, zato ker so bili zunaj svojega ozemlja. To še razumem pri starših, tistih, ki so prišli sem, ne pa pri njihovih potomcih.

Prepričanje, da so oni »pravi nosilci slovenstva«, je omogočilo »novim« Slovincem, da se imajo za bolj legitimne od »drugih« Slovencev. V Argentino so prišli z idejo »enotnosti identitete«. Tako se je proces ustvarjanja in ohranitve skupnosti, ki si jo je predstavljala ta skupina, zoperstavil »tistim drugim« in izključil, kar je bilo »nepristnega«. Glede na drugost se priseljenci, prispeli po drugi svetovni vojni, imajo za nosilce »védenja« o slovenski narodni identiteti. V povezavi s tem je bilo poudarjeno, da se nekateri člani skupine radi primerjajo s prejšnjimi priseljskimi skupinami in svojo skupnost pojmujejo kot »imigracijo intelektualcev«. S tega vidika samodefinicije je bilo mogoče določiti ne samo lastno identiteto, ampak definirati druge kot »predhodno migracijo«.

SKLEP

Manifestacije medvojnih in povojnih argentinskih Slovencev za osamosvojitev Slovenije na trgu San Martin v letu 1991 (vir: Svobodna Slovenija).

»Slovenstvo« kot vsaka etnična entiteta se oblikuje znotraj širšega družbenega konteksta v navezovanju na zgodovinske procese (Hobsbawm 2002; Rockwell 2009: 119), ki dajejo pomen praksam posameznikov. To, kar akterji razumejo danes kot »slovenstvo«, ni enako predstavi, ki so jo uporabili za definicijo priseljencev s konca 19. stoletja, niti slovenstvu, kot so ga razumeli tisti, ki so prišli med obema vojnama, in tudi ne slovenstvu, kot so ga pojmovali protikomunistični begunci po drugi svetovni vojni.

Poleg tega je treba slovenstvo preučevati kot pojav v povezavi z modeli argentinske identitete, ki so prevladovali v posameznih zgodovinskih obdobjih (Juliano 1992: 59) in so vplivali na nekatere akterje. Zato so najprej predstavljeni migracijski tokovi iz Slovenije v Argentino s procesne perspektive in ob upoštevanju splošnih dejavnikov, ki so vplivali na premike, pa tudi splošni kontekst, v katerem je delovala identitetna preobrazba po končani migraciji.

Prvo množično izseljevanje (1878–1888) je nastalo v obdobju argentinske nacionalne organizacije. Avstro-ogrski izvor priseljencev, kot so ga dokazovali potni listi in vstopni vizumi, je bil ocenjen pozitivno glede na zahtevani etnični profil. Strategije argentinske države po kulturni homogenizaciji in želja po vzpenjanju po družbeni lestvici so povzročile hitro vključitev v novo družbo.

Slovinci, ki so prišli v Argentino po razpadu Avstro-Ogrske (1918–1938), so prišli večinoma kot jugoslovanski ali italijanski državljani. Po eni strani se drugi pritek lahko analizira s perspektive regionalne identifikacije s Primorsko, Prekmurjem ali v manj primerih z Belo krajino. Po drugi strani se lahko njihovi pojavi identitete povezujejo z geopolitičnim razvojem kraja izvora, kar pomeni, da je bil zanje značilen panslavizem, izražanje nagnjenosti do Jugoslavije ali identifikacija z Italijo.

Kontinuiteta in diskontinuiteta s slovenstvom morata upoštevati tudi proces integracije v argentinsko družbo. Skupnost, priseljena v obdobju med obema vojnama, se je razvijala kot solidarna in kulturno diferencirana skupina v zapletenem gospodarskem kontekstu, ki je bila zelo prizadeta med krizo tridesetih

let 20. stoletja. V tem času so bili številni migranti prisiljeni izseljevati se v druge kraje, da bi dobili delo. Njihov slovanski izvor in proletarizacija sovpadata s konservativnim obdobjem argentinske politike (1930–1943) oziroma s trenutkom, v katerem so bili mehanizmi homogenizacije kulture in identitete okrepljeni. Upoštevati moramo tudi, da se je med prvo Peronovo vlado (1946–1952) sprožilo preganjanje nekaterih Slovencev in njihovih organizacij. Po drugi strani je imela argentinska družbena domišljija Slovane za »manjvredne ljudi«. To je vplivalo na subjektivizacijo slovenstva kot sramotne identitete (Cucho 2007). Z drugimi besedami, imigranti so bili prisiljeni razviti strategije za skrivanje nekaterih distinktivnih lastnosti z namenom olajšati integracijo v novem okolju.

Zadnji priseljski val je sprejela Argentinska priseljska delegacija v Evropi (*Delegación Argentina de Inmigración en Europa – DAIE*), čeprav so bile argentinske oblasti na začetku do priseljencev zadržane zaradi »ideološke nevarnosti« in njihovega neromanskega izvora. Takratna ideološka podpora peronizma in značaj skupin, tj. vase zaprta nacionalistična družbena struktura, protikomunistična in protijugoslovanska ideologija, sta omogočali ohranjanje slovenstva skozi čas in počasno integracijo v argentinsko družbo.

Pri tej skupini se morajo upoštevati nekateri dejavniki, ki so vplivali na trajnost identifikacije s slovenstvom. Prvič, od domovine so bili zaradi političnih in ideoloških razlogov formalno izolirani do osamosvojitve Slovenije leta 1991. Drugič, pri razvoju ohranitve izvornih kulturnih praks sta bila odločilna izkušnja prisilnega izseljevanja ter pomembno število duhovnikov in intelektualcev.

Na drugi ravni je pričujoče besedilo poskušalo zgodovinsko povezati različne migracijske procese v luči problematike določanja državljanstva oseb slovenskega izvora, ki so prihajale z različnimi potnimi listi iz večnacionalnih držav, katerih del je bila do osamosvojitve tudi Slovenija. Notranja diverzifikacija ni potekala samo glede na to, kako so si pripisovali slovenstvo, ampak tudi glede na procese združevanja in medsebojnega povezovanja. Poskušala sem dokazati, da so nastali različni vidiki koncepta »mi«, povezani z različnimi priseljskimi tokovi in izkušnjami priseljencev.

V prvih dveh priseljskih skupinah je obstajala tendenca, da so se ljudje opredelili za tiste države, katerih del je bila Slovenija med izselitvijo. Med Slovenci v Entre Ríosu je bilo zaznati, da so se nekateri posamezniki do leta 2000 opredeljevali kot Avstrijci, drugi pa kot Jugoslovani. Med Slovenci, ki so prišli v Argentino v obdobju med obema vojnama, in njihovimi potomci je prevladovala opredelitev za Jugoslovane ali Italijane pri nekaterih Primorcih. Po drugi strani pa je med protikomunističnimi begunci prevladovala opredelitev za slovenstvo od začetka njihovega združevanja.

Te razlike so bile v preteklosti dovolj močne, da so povzročile povezave in ločitve. Raziskava kaže, da je nastal proces notranjega ločevanja predvsem med prvimi in drugim migracijskim valom, ki se je izražal v vdanosti, predsodkih in v etiketah. Slovenci, ki so prispeli pred letom 1945, so poznani kot »stari« Slovenci, tisti, ki so prišli pozneje pa so poimenovani »novi« Slovenci. Razlikovanje med »starimi« in »novimi« ne nakazuje samo časovne razdalje med obema migracijskima obdobjema, ampak tudi ločitev med obema stranema, kar je prispevalo k družbeni povezavi, ideološkemu izražanju in k politični identifikaciji, ki so ju ločevali vse do osamosvojitve Slovenije leta 1991. Prišleki med obema svetovnima vojnama so na splošno razvili prijazen odnos do povojne Jugoslavije in komunizma, ki ga je po eni strani spodbujala jugoslovanska ambasada v Argentini, tudi v povezavi s primorsko priključitvijo po drugi svetovni vojni. Tisti, ki so prišli po drugi svetovni vojni, so nasprotovali jugoslovanskemu komunizmu. Z združevanjem v društva se je poskušalo pokazati na ločitve med starimi družbenimi strukturami priseljencev pred drugo svetovno vojno in novimi skupinami, ki so prišle po njej zaradi spremenjenih politik v izvorni državi, pa tudi med ustanovami Slovencev, ki so prišli med vojnama, glede na njihov »omejen regionalni« izvor (Primorci, Prekmurci, Belokranjci), njihovo versko pripadnost v primeru Prekmurcev (luteranci/katoliki) in glede na različne politične (protifašistične, komunistične, konservativne, klerikalne) in družbene ali razredne (kmetje, delavci, kapitalisti) ideologije. Po drugi strani pa društva predstavljajo »ozemlje slovenstva« in so neke vrste spodbujevalci pripadnosti ter skupne identitete, pri čemer se ohranjajo in prenašajo simboli, tradicije in navade z generacije na generacijo.

Na zadnji ravni analize sem si postavljala vprašanje, katere so tiste značilnosti, ki označujejo pot ter notranjo in zunanjo alteracijo skupine. Za ta namen sem izhajala iz trditve, da v slovenski skupnosti v Argentini obstajajo različne predstave o slovenstvu, povezane z različnimi migracijskimi procesi. V tem smislu se je pripisovanje nekemu »mi«, ki se razlikuje od »drugega«, uveljavilo na podlagi tolmačenja in uporabe preteklosti.

Tako se je v zadnjem času med potomci prvega in drugega migracijskega toka razvil dinamičen proces etnogeneze. Kot primer sem prikazala slovensko skupnost v Entre Ríosu, ki je pridobila vidljivost z ustanovitvijo slovenskega društva Triglav Entre Ríos, s tečajem jezika in kulture, s seznanjanjem z vrednotami in normami obnašanja, z obujanjem tradicij, kar spodbuja občutek pripadnosti članov. Potomci Slovencev so se obrnili v preteklost – v izseljensko preteklost in slovenske korenine ter v lokalnost (pampa, gavčo), kar je sprožilo predstave in načine delovanja, ki so v skupini spodbudili občutek skupne pripadnosti. Akterji predstavijo posebna znamenja identitete iz rojstne države in se uveljavljajo kot

»slovenski gavči«. Skratka, poudarila sem, da se ti procesi etnogeneze razvijajo v sodobnem času v povezavi z Republiko Slovenijo in v današnjem multikulturnem kontekstu, ki omogoča sobivanje različnih etničnih in narodnih skupnosti v domišljiji večplastne argentinske nacije.

Prav tako pri etnogeneznih pojavih pridejo v poštev strategije identitete, ki so jo nekateri potomci razvili ob »prebujanju« kot Slovenci. Strategije obujanja slovenstva se razvijajo v popolnoma drugačnem kontekstu od tistega, ki so ga poznali priseljenci s konca 19. stoletja. Republika Slovenija je na državni ravni razvila različne politike za spodbujanje vezi s slovenskimi državljani, ki živijo na tujem. Predvsem pa izstopa politika, povezana z ohranjanjem jezika in kulture; prav na ta dejstva in vlogo slovenske države od osamosvojitve naprej se navezuje proces obujanja etnične pripadnosti med slovenskimi potomci v Entre Ríosu. Nekateri »novi« Slovenci so lahko koristili te danosti. Obujanje preteklih identitet sovпада z obdobjem kriz, tj. s krizo v Argentini leta 2001 in tudi s svetovno krizo leta 2008, kar je predvsem med mladimi povzročilo slabo perspektivo za osebni razvoj. To razmišljanje lahko pripomore k razumevanju vzrokov za obujanje slovenstva v Entre Ríosu in identifikacijo z državo Slovenijo.

Pri analizi skupnosti slovenskih izseljencev v obdobju med obema vojnama sem poskusila dokazati, da se je ta skupina, ki je v preteklosti pokazala močno notranjo povezanost, počasi in postopoma vključevala v družbo, ki jo je sprejela. Veliko društev je v zadnjih letih usahnilo, kar pomeni, da pri obujanju slovenstva ne gre več za pripadnost instituciji ali skupnosti, ampak za druge mehanizme. Načelno smo pokazali, da se ti ljudje sklicujejo na preteklost, da bi se v sedanjosti potrdili kot »Slovenci«. Odločujoči dejavniki slovenstva so: skupna zgodovina, sorodstvene vezi, priseljeni predniki, priimki in tekoče povezave s Slovenijo. Čeprav je bil jezik označen kot najpomembnejša značilnost slovenstva, je dejstvo, da v tem primeru samo nizek odstotek slovenskih potomcev dejansko uporablja slovenščino pri vsakodnevni komunikaciji, vendar pa velik odstotek slovenskih potomcev izraža željo po učenju jezika oz. obiskujejo tečaje slovenskega jezika in kulture ali organizirajo obiske Slovenije, ker jezik predstavlja družbeno mnemonično vlogo (Molek 2016b). Slovenska kuhinja se je uspela obdržati kot značilnost slovenstva kljub vsem spremembam. Zanimivo je tudi, da se nekatere jedi navezujejo na regionalni izvor priseljencev. Slovensko državljanstvo je neke vrste emblem, s katerim se vrednoti etnična pripadnost. Posebna značilnost te skupine je državljanstvo oz. potni listi, s katerim so prišli v Argentino, ki kaže veliko raznolikost, saj so se opredeljevali kot Slovenci, Jugoslovani, Italijani ali celo po regionalni pripadnost, npr. kot Prekmurci.

Po drugi strani smo videli, da je skupnost, ki jo tvorijo »protikomunistični« Slovenci, imela drugačen identitetni proces, ki temelji na skupnem spominu na

»prisiljen in travmatski« odhod pregnancev ob koncu druge svetovne vojne. Predstavljajo se kot »slovenski čudež« in »mučeniki«, vzdržujejo medsebojne vezi, predstavništva in delovanja, povezana z izvorno deželo. Njihovo »slovenstvo« se kaže kot »nesporno in naravno«, zvesto ter kot »resnično in ohranjeno«, čeprav je posledica globokega oblikovanja etničnih voditeljev, ki so vzpostavljali temelje reprodukcije ideoloških in verskih reprezentacij. Raziskava je pokazala, da se je kolektivna povezanost razvila iz oblik prenašanja in širjenja njihove identitete in spomina, kot so: domovi, osrednja organizacija Zedinjena Slovenija, cerkev, šola in družine. Skupna izkušnja pregnanstva ter zanimiva konfiguracija usode »mučeništva«, protikomunizem, katoliška vera, jezik, sodelovanje v skupnosti, imena in priimki, državljanstvo, dojemanje državljanskega protislovja (Argentinec ali Slovenec) so bile glavne prvine identitete skupnosti. Nanašanje na pretekle čase in »pravo slovenstvo« je tej skupini omogočilo pozitiven poudarek slovenstva v primerjavi z »drugimi« valovi priseljencev pa tudi v primerjavi z lastno domovino v sedanosti.

Eden glavnih ciljev monografije je bil s primerjavo treh migracijskih procesov iz Slovenije v Argentino analizirati njihovo kompleksnost in pregledati, kako so vplivali na različne identifikacije s slovenstvom med slovenskimi priseljenci in njihovimi potomci skozi čas. Če je izseljevanje, kot piše Kalc (2013: 9), »vsekakor družbeni pojav, ki se giblje pod vplivom součinkovanja mnogoterih objektivnih dejavnikov in subjektivnih izbir«, identifikacije tudi ne morejo biti razumljene kot deterministične kategorije, ampak skozi več analitičnih perspektiv, ki zahtevajo nenehen dialog s svetom sogovornikov. Slovenstvo v Argentini je rezultat vzpostavljanja adskriptivnih pojavov, utemeljenih z osebnimi življenjskimi izkušnjami in s samodelujočimi socialnimi odnosi, ki se definirajo kot alternativa ali dopolnilo drugim oblikam socialne organizacije v okviru argentinske družbe.

Po eni strani lahko gledamo na slovenstvo kot na konceptualno abstrakcijo, ki jo oblikujemo raziskovalci. Slovenstvo za družbene vede ni *a priori* definirano s specifičnimi lastnostmi, ampak kot socialna predstavnost (Bourdieu 1990), ki je družbeno kontekstualizirana in strukturirana (Giddens 1995 v Dietz 2002: 20). Ponotranjene kulturne navade in habitusi (Bourdieu 1990) se ustvarjajo in reproducirajo prek rutinskih praks in predstavnosti, ki izhajajo iz njih (Giddens 1995 v Dietz 2002: 20). Služijo kot okvir percepcije in interpretacije realnosti, hkrati pa tudi kot sprožilna načela, ki organizira prakse in vedenjske/vrednotne smernice (Giménez 2000) posameznikov in članov skupin.

Mož namen je bil prikazati polisemijo, fluidnost in celo večstranskost slovenstva v Argentini. Posvetila sem se konstruktivni, heterogeni in prehajajoči naravi identitete z namenom ugotoviti, katere situacije in konteksti pripeljejo

sogovornike do tega, da identificirajo, etiketirajo, kategorizirajo in klasificirajo svojo lastno identiteto ter identiteto drugih. Koncept etnične identitete je ustrezno orodje za razumevanje organizacijskega oblikovanja socialnih skupin in njihove medsebojne interakcije skupaj s simbolnim vidikom (Eriksen 1996). Etničnost je oblika, kako se organizirajo socialne skupine, da bi definirale svoje meje nasproti drugim skupinam, s katerimi imajo določene interakcije na podlagi distinktivnih lastnosti kultur, s katerimi se povezujejo; običajno gre za biološko obarvan jezik (Dietz 2002: 6–7).²²⁰

Po drugi strani je slovenstvo tudi socialni konstrukt, ki ga tvorijo skupine in posamezniki, da bi s tem označili svojo drugost oziroma drugačnost v nasprotju z drugimi, ter tako krojili svoje vedenje. Dejstvo je, da so Slovenci v Argentini skozi čas sami sebe predstavljali kot del neke posebne »primordialne skupnosti«. Slovenstvo je videti neločljivo pri posameznikih samih; oni opravičujejo obstoj lastne identitete z nenehnim sklicevanjem na slovenske korenine in korenine prednikov. Pogosto so se nanašali na genealoške besedne zveze, kot so: naši predniki, naši dedje, dediščina naših prednikov, naši bratje, naši otroci, naše prihodnje generacije, naša rodbina itn. Skratka, njihova »etnična pripadnost po rojstvu« v nasprotju z »etnično pripadnostjo po lastni volji«²²¹ (Juliano 1987) se potrjuje prek nedvoumnih znakov pripadnosti, kot so na primer priimki, ki so preferencialni identifikacijski znaki (prav tam: 84), slovenska »kri«, fenotipske poteze, skupni jezik, preferiranje endogamnih porok, skupna zgodovina, vera, članstvo v raznih organizacijah, kuhinja, skratka vrsta določenih kulturnih elementov, ki so se poskusili »ohranjati« skozi čas. Družinska vez ali kak drug omenjeni kulturni element zagotavlja kontinuiteto obnašanja generacij ali legitimno pripadnost. S tega zornega kota so družbene spremembe, kot so »pozabiti materni jezik«, poročiti se z »Neslovincem«, pretrgati stike s slovenskimi društvi, razumljene kot grožnja »akulturacije«.

220 Dietz (2002) trdi, da ko skupine postavljajo meje z drugimi skupinami, to na splošno počno s terminologijo, povezano s sorodstvom in potomci.

221 »Etnična pripadnost po lastni volji« zajema osebe, ki čutijo željo po pripadanju določeni skupini. Tvorijo jo ne samo biološki potomci, ampak tudi osebe, ki se odločijo, da bodo prevzele kulturo druge skupine (Juliano 1987: 86).

LITERATURA

Aceves, Jorge E. (2000). Las fuentes de la memoria: problemas metodológicos. *Revista Voces recobradas* 7, 6–20.

Achili, Elena L. (2005). *Investigar en antropología social. Los desafíos de transmitir un oficio*. Rosario: Ed. Laborde.

Alonso, Ana M. (1988). The effects of Thruth: Re-Presentations of the Past and Imagining of Community. *Journal Historical Sociology* 1 (1), 33–57.

Alonso, Marina, Cabaleiro, Eliana (2002). Hacia una tierra de paz. Trabajadores eslovenos en el Gran Buenos Aires. *Historias detrás de las recetas* (ur. Regina G. Schulter). Buenos Aires: Centro de investigaciones y estudios del turismo, 58–64.

Anderson, Benedict (1997). *Comunidades imaginadas*. México: F. C. E.

Balibar, Etienne, Wallerstein, Immanuelle (1991). *Raza, nación y clase*. Madrid: IEPALA.

Ballina, Sebastián (2004). Umbrales y prácticas de etnicización: la comunidad búlgara en Berisso. *VI Jornadas de Sociología*. Facultad de Ciencias Sociales, Universidad de Buenos Aires, Buenos Aires.

Ballina, Sebastián (2006). Etnicidad y estrategias identitarias: modalidades de estructuración en un grupo eslavo de Berisso, Argentina. *Revista del C. E. S. L. A.* 8, 63–86.

Ban, Janja, Spelko, Tina (2006). Slovenska jezikovna skupnost v Argentini. *Jezik in slovstvo* 3–4, 71–84.

Bari, Maria Cristina (2002). La cuestión étnica: Aproximaciones a los conceptos de grupo étnico, identidad étnica, etnicidad y relaciones interétnicas. *Cuadernos de Antropología Social* 16, 149–163.

Bargman, Daniel, Barua, Gabriela, Bialogorski, Marta y Biondi Assali, Eliana, Lemo-nounier, Irene. (1992). Los grupos étnicos de origen extranjero como objeto de estudio de la antropología en la Argentina. *Etnicidad e Identidad* (ur. Cecilia Hidalgo, Lilia Tamagno). Buenos Aires: CEAL, 189–198.

Barth, Friederick (1976). *Los grupos étnicos y sus fronteras*. México: FCE.

Bartolomé, Miguel (2006). Los laberintos de la identidad. Procesos identitarios en las poblaciones indígenas. *Revista Avá* 9, 28–48.

- Bauböck, Reiner, Faist, Thomas (2010). *Diaspora and transnationalism: Concepts, theories and methods*. Amsterdam: IMISCOE Research, Amsterdam University Press.
- Bauman, Zygmunt (2005). *Identidad*. Madrid, España: Losada
- Benadiba, Laura, Plotinsky Daniel (2007). *De entrevistadores y relatos de vida. Introducción a la Historia Oral*. Buenos Aires: Universidad de Buenos Aires, Facultad de Filosofía y Letras.
- Beron, Mónica, Radovich, Juan Carlos (2007). El pueblo mapuche en el contexto de los procesos histórico-sociales del área patagónica. *Nuestro patrimonio natural y cultural* 4 (4), 66–67. Parques Nacionales.
- Bizai, Carlos César (2001). *Crónica de una familia eslovena en Entre Ríos*. Buenos Aires: Dunken.
- Bizai, Carlos César (2006). *La inmigración eslovena en Entre Ríos*. Buenos Aires: Dunken.
- Bjerg, María (2009). *Historias de la inmigración en la Argentina*. Buenos Aires: Edhasa.
- Bogataj, Janez, Kvaternik, Rok (2007). *Taste Slovenija*. Ljubljana: Rokus darila.
- Boissevain, Jeremy (1974). *Friends of friends: Networks, manipulators and coalitions*. Oxford: Basic Blackwell.
- Bourdieu, Pierre (1990). *Sociología y cultura*. México: Conaculta: Grijalbo.
- Brecelj, Aleš (1992). Slovene ethnic press in Argentina until the Second World War. *Dve domovini / Two Homelands* 2–3, 167–183.
- Briones, Claudia, Siffredi, Alejandra (1989). Discusión introductoria sobre los límites teóricos de lo étnico. *Cuadernos de Antropología* 2 (3), 5–24.
- Briones, Claudia (1998). *La alteridad del «Cuarto Mundo»*. Buenos Aires: Ediciones del Sol.
- Brow, James (1990). Notes on community, hegemony and the uses of the past. University of Texas at Austin. *Anthropology Quarterly* 63 (1), 1–6.
- Brubaker, Rogers, Cooper Friederick (2000). Beyond »identity«. *Theory and Society* 29, 29–47.
- Brubaker, Rogers (2005). The »Diaspora« Diaspora. *Ethnic and Racial Studies* 28 (1), 1–19.
- Candellero, Julia, Horst, Soledad A., Rossano Sukich, Leandro (2018). Slovensko izseljevanje v Argentino v komunikološki perspektivi: Slovensko podporno društvo v Cordobi. *Dve domovini Two Homelands* 47, 7–20.
- Cicogna, María Paula (2009). Breve historia de los refugiados en Argentina durante el siglo XX. *Revista HAOL* 18, 51–63.

Cicogna, Maria Paula (2015). Solicitantes de refugio y refugiados en la Argentina: ayer y hoy. *Voces en el Fenix* 21 »La última frontera«. <http://www.vocesenelfenix.com/content/solicitantes-de-refugio-y-refugiados-en-la-argentina-ayer-y-hoy>.

Clifford, James (1990). Notes on (field)notes. *Fieldnotes. The making of anthropology* (ur. Roger Sanjek). New York: Cornell University Press, 47–70.

Clifford, James (1997). Diasporas. *The ethnicity Reader: Nationalism, Multiculturalism and Migration* (ur.Montserrat Guiverbau, John Rex). Cambridge, Oxford, Malden: Polity Press, 283–290.

Clifford, James (1999). *Itinerarios Transculturales*. Barcelona: Gedisa.

Čmor, Esther (2002). Avellaneda, Porabje en Argentina? *Sezonstvo in izseljenstvo v panonskem prostoru: sosedstvo Avstrije, Hrvaške, Madžarske in Avstrije/Seasonal work and emigration in the Pannonia space : the neighbourhood of Austria, Croatia, Hungary and Slovenia* (ur. Marina Lukšič Hacin). Ljubljana: Založba ZRC SAZU, 465–483.

Cohen, Robin (1996). Diasporas and the Nation-State: From Victims to Challengers. *International Affairs* 72 (3), 507–20.

Cohen, Robin (2008). *Global Diasporas: An Introduction*. London, New York: Routledge.

Corsellis, John (1996). Refugiados eslovenos en Argentina. *Revista Todo es Historia* 343 (Februar), 50–74.

Corsellis, John (1997). The Slovene political emigration 1945–50. *Dve Domovini / Two Homelands* 8, 131–159.

Cuche, Dennis (2007). *La noción de cultura en las ciencias sociales*. Buenos Aires: Editorial Nueva Visión.

Cukjati, Katica (1986). Perspectives on Slovene Migration to Argentina. *Slovene Studies Journal* 8 (2), 31–36.

Devoto, Fernando (1999). La construcción de símbolos y tradiciones. *Diario Clarín*, 6. junij 1999.

Devoto, Fernando (2007). La inmigración de ultramar. *Población y bienestar en la Argentina del primero al segundo Centenario. Una historia social del Siglo XX* (ur. Susana Torrado). Buenos Aires: Edhasa.

Devoto, Fernando (2009). *La historia de la inmigración en la Argentina*. Buenos Aires: Sudamericana.

Devoto, Fernando, Otero, Hernán (2003). Veinte años después. Una lectura sobre el crisol de razas, el pluralismo cultural y la historia nacional en la historiografía Argentina. *Estudios Migratorios Latinoamericanos* 17 (50), 181–227.

Dietz, Gunther (2002). Cultura, etnicidad e interculturalidad: Una visión desde la antropología social. *El discurso intercultural: Prolegómenos a una filosofía intercultural* (ur. Graciano R. Arnaiz Gonzalez, Mauricio Beuchot). Madrid: Biblioteca Nueva, 189–236.

Dolinar Horvat, Andrejka (2017). Predsedniške volitve v Sloveniji. *Svobodna Slovenija* LXXVII/2. <http://svobodnaslovenija.com.ar/predsedniske-volitve-v-sloveniji/> (21. marec 2018).

Drnovšek, Marjan (1997a). »Slovenska pisarna v Buenos Airesu«. *Slovenska kronika* XX. *Stoletja I* (ur. Marjan Drnovšek, Drago Bajt). Ljubljana: Nova Revija, 328.

Drnovšek, Marjan (1997b). Slovenski periodični tisk v Argentini. *Slovenska kronika* XX. *stoletja II* (ur. Marjan Drnovšek, Drago Bajt). Ljubljana: Nova Revija, 449–450.

Eriksen, Thomas Hylland (1993). *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives*. London, UK: Pluto Press.

Eriksen, Thomas Hylland (1996). *The epistemological status of the concept of ethnicity*. Ljubljana: Anthropological Notebook.

Escolar, Diego (2007). *Dones étnicos de la Nación. Identidades huarpe y modos de producción de soberanía en Argentina*. Buenos Aires: Prometeo.

Frigerio, Alejandro (2007). Comentarios. *Patrimonio, políticas culturales y participación ciudadana* (ur. Alicia Martín, Carolina Crespo). Buenos Aires: Antropofagia.

Geertz, Clifford (1991). *La interpretación de las culturas*. México: Gedisa.

Gellner, Ernest (1991). *Naciones y Nacionalismo*. España: Ed. Alianza.

Genorio, Rado (1986). The Slovene Immigrant Community in Argentina between the Two World Wars. *Slovene Studies* 8 (2), 37–42.

Genorio, Rado (1988). Slovenci v delavskem gibanju Argentine v obdobju med obema vojnama, *Migracijske teme* 1–2, 187–188.

Genorio, Rado (1989). Slovenci v Argentini. *Migracijske teme* 4, 187–193.

Geršak, María Uršula (2014). La literatura de los emigrantes políticos eslovenos, después de la Segunda Guerra Mundial en Argentina. *Verba Hispánica* 22, 123–136.

Giménez, Gilberto (2000). Identidades en globalización. *Espiral* 7 (19), 27–48.

Giménez, Gilberto (2002). *El debate contemporáneo en torno al concepto de etnicidad*. México: Instituto de Investigaciones Sociales de la Universidad Nacional Autónoma de México.

Glazer, Nathan, Moynihan, Daniel P. (ur.) (1975). *Ethnicity, theory and experience*. Massachusetts: Harvard University Press.

Goffman, Erving (1970). *Estigma. La identidad deteriorada*. Buenos Aires: Ed. Amorrortu.

Gombač, Jure (2006). Repatriacija v Slovenijo po koncu druge svetovne vojne. *Spet doma? Povratne migracije med politiko, prakso in teorijo* (ur. Marina Lukšič Hacin). Ljubljana: Založba ZRC.

- Grimson, Alejandro (2011). *Los límites de la cultura. Críticas de las teorías de la identidad*. Buenos Aires: Siglo XXI.
- Guber, Rosana (2001). *Método, campo y reflexividad*. Bogotá: Grupo Ed. Norma.
- Guber, Rosana (2008). *El salvaje metropolitano: reconstrucción del conocimiento social en el trabajo de campo*. Buenos Aires: Paidós.
- Gurevich, Beatriz (1998). Prólogo. Etnicidad, ideología y política migratoria. *DAIA – Centro de Estudios Sociales. Proyecto Testimonio. Revelaciones de los archivos argentinos sobre política oficial en la era nazi-fascista*, Tomo I, Buenos Aires: Planeta, 31–77.
- Hall, Stuart (2003). Introduction: Who Needs »Identity«?. *Cuestiones de identidad cultural* (ur. Stuart Hall in Paul Du gay). Buenos Aires: Amorrortu.
- Halperin Donghi, Tulio (1987). ¿Para qué la inmigración? Ideología y política inmigratoria en la Argentina (1810–1914). *El espejo de la historia. Problemas argentinos y perspectivas latinoamericanas*. Buenos Aires: Sudamericana
- Hladnik, Janez (1939a) . Po Argentini tu in tja. *Duhovno življenje* 134, Marec, 52–58.
- Hladnik, Janez (1939b). Po Argentini tu in tja. *Duhovno življenje* 142, November, 207–211.
- Hobsbawm, Eric, Ranger, Terence (ur.) (1997). *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hobsbawm, Eric (1998). *Naciones y Nacionalismos desde 1780*. Barcelona: Crítica Grijalbo Mondadori.
- Hobsbawm, Eric (2002). *Sobre la historia*. Barcelona: Crítica.
- Holy, Ladislav (1984). Theory, methodology and the research process. *Ethnographic research: a guide to general conduct* (ur. Ellen Roj). London: Academic Press, 3–34.
- Indec (1947). *Cuarto Censo General de la Nación*, Cuaderno 4.
- Indec (1996). La población no nativa de la Argentina, 1869–1991. *Serie Análisis Demográficos* 6.
- Indec (1997). La Migración Internacional en la Argentina: sus características e impacto. *Serie Estudios* 29.
- Jenšterle, Marko (1995). Publicist France Krašovec v Duhovnem Življenju. *Kulturna zgodovina Slovencev v Južni Ameriki: Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki* (ur. Mirko Jurak). Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 189–196.
- Jevnikar, Martin (1996). Slovene homes in South America. *Dve Domovini / Two Homelands* 7, 97–112.
- Ježernik, Božidar (2013). *Nacionalizacija preteklosti*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske Fakultete Univerze v Ljubljani.

Jodelet, Denise (1989). *Les représentations sociales*. Paris: Presses Universitaires de France.

Josipović, Damir (2017). Izzivi in zagate statističnega preučevanja slovenskega izseljenstva. *Raziskovanje slovenskega izseljenstva. Vidiki, pristopi, vsebinež* (ur. Janja Žitnik Serafin, Aleksej Kalc), 101–114.

Juliano, Dolores (1987). El discreto encanto de la adscripción étnica voluntaria. *Procesos de contacto interétnico* (ur. Roberto Ringuelet). Buenos Aires: Conicet.

Juliano, Dolores (1992). Estrategias de elaboración de identidad. *Etnicidad e Identidad* (ur. Cecilia Hidalgo, Liliana Tamagno). Buenos Aires: CEAL.

Kacin - Wohinz, Milica (1995). Raznarodovanje primorskih Slovencev – Dejavnik za izseljevanje. *Kulturna zgodovina Slovencev v Južni Ameriki: Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki* (ur. Mirko Jurak). Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 23–32.

Kalc, Aleksej (1995). Nekateri vidiki primorskega izseljevanja v Južno Ameriko do prve svetovne vojne. *Kulturna zgodovina Slovencev v Južni Ameriki: Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki* (ur. Mirko Jurak). Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 33–56.

Kalc, Aleksej (1996). L'Emigrazione slovena e croata dalla Venezia Giulia tra le due guerre ed il suo rolo politico. *Annales. Series Historia et Sociologia* 8, 535–550.

Kalc, Aleksej (ur.) (2002). *Poti in usode. Selitvene izkušnje Slovence v zahodne meje*. Koper: Zgodovinsko društvo za južno primorsko, Trst: Narodna in študijska knjižnica.

Kalc, Aleksej (2013). Predgovor. *Nevidni in pozabljeni. Raziskava o izseljevanju v Argentino med svetovnjima vojnama na primeru vaške skupnosti pliskovica* (Miha Zobec). Pliskovica: Razvojno društvo Pliskovica, 9–11.

Kalc, Aleksej (2016). Antifascisti sloveni della Venezia Giulia in Argentina tra le due guerre. *Storia contemporanea in Friuli* 45/46, 31–55.

Kearney, Michael (1996). *Reconceptualizing the Peasantry*. California: Westview Press/ University of California Riverside.

Kogej, Katja (1982). *Izseljevanje Slovencev v Argentino. Seminarska naloga*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo.

Kremžar - Rožanc, Veronika (1990). Zapiski k naselitvi Slovencev v Argentini. *Meddobje* 24 (3–4), 259–272.

Kuzmič, Mihael (1995). Emigration from Prekmurje between the First and the Second World Wars: Experiences portrayed in contributions to Mladi Prekmurec. *Dve Domo-vini / Two Homelands* 5, 29–42.

Lukšič Hacin, Marina (1995). *Ko tujina postane dom Resocializacija in narodna identiteta pri slovenskih izseljencih*. Ljubljana: Zbirka Sophia.

Maffia, Marta M. (ur.) (2002) ¿Dónde están los inmigrantes? Mapeo sociocultural de grupos inmigrantes y sus descendientes en la provincia de Buenos Aires. La Plata: Al Margen.

Markič, Jasmina (2002). Odsevi španščine v slovenščini. *Ustvarjalnost Slovencev po svetu: zbornik predavanj* (ur. Boža Krakar-Vogel). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 44–54.

Markič, Jasmina (2003). El esloveno y el español, ¿lenguas en contacto?. *El español, lengua del mestizaje y la interculturalidad. Actas del XIII congreso de ASELE, Murcia, 2–5 de octubre 2002*. Murcia: Centro Virtual Cervantes, 569–576.

Marušič, Branko (1995). Prispevka o slovenskem izseljevanju v Južno Ameriko. *Kulturna zgodovina Slovencev v Južni Ameriki: Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki* (ur. Mirko Jurak). Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 57–66.

Mera, Carolina (2005). *Diáspora coreana en América Latina*. Buenos Aires: U. B. A

Mintz, Sidney (1996). *Tasting food, tasting freedom. Excursions into eating, culture and the past*. Boston: Beacon Press.

Misetich, Laura (2003). *La construcción de un estado nación a fines del siglo XX. Cultura y política entre los croatas de posguerra en Argentina*. Tesis de Maestría. Universidad Nacional de Córdoba, Facultad de Filosofía y Humanidades.

Mislej, Irene. (1992a). Odnos argentinskih Slovencev do domovine. *Meddobje* 1–2, 84–90.

Mislej, Irene (1992b). Slovenski tisk v Argentini po drugi svetovni vojni. *Dve domovini / Two Homelands* 2–3, 185–194.

Mislej, Irene (1994a). Primorski odbor: Political activity of Slovene emigrants from the Primorska region to Argentina during World War II. *Dve Domovini / Two Homelands* 5, 85–113.

Mislej, Irene (1994b). Simon Gregorčič v slovenski skupnosti v Argentini. *Meddobje* 28 (1–2), 148–156.

Mislej, Irene (1994c). Slovenci v Novem svetu. *Republika*, 8. februar – 8. marec 1994.

Mislej, Irene (1995). Kulturna zgodovina slovencev v Južni Ameriki. *Kulturna zgodovina Slovencev v Južni Ameriki: Kulturno ustvarjanje Slovencev v Južni Ameriki* (ur. Mirko Jurak). Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 123–130.

Mislej, Irene (1996). Primorska slovenska skupnost v Južni Ameriki. Pregled antifašističnega tiska 1929–1943. *Zgodovinski Časopis* 50/1 (102), 95–116.

Mislej, Roberto (1990). *Actividad de los inmigrantes eslovenos desde 1918 hasta la finalización de la 2ª Guerra Mundial* (neobjavljeno).

Mlekuž, Jernej (2005). Reprezentacije ženкости v tinku slovenske politične emigracije v Argentini. *Traditiones* 34 (2), 23–42.

Mlekuž, Jernej (2006). Geografska in etnološka študija o Slovcnih v Mendoza. *Med-dobje* 40 (1–2), 118–160.

Molek, Nadia (2012). *Ser esloveno en Argentina – Análisis antropológico de las diferentes construcciones de eslovenidad*. Diplomaska naloga. Universidad de Buenos Aires, Facultad de Filosofía y Letras.

Molek, Nadia (2016a). Los gauchos eslovenos. *Etnicidad y migraciones en Argentina* (ur. Juan C. Radovich). Ciudad Autónoma de Buenos Aires: Sociedad Argentina de Antropología, 147–168.

Molek, Nadia (2016b). Procesos identitarios entre los migrantes eslovenos de entreguerras y sus descendientes en Argentina. *Revista Rivada* 7, 9–27.

Molek, Nadia (2016c). Kako je s slovenščino v Argentini. *Dialogi, Revija za kulturo in družbo, Slovenščina danes* 7–8, 119–126

Molek, Nadia (2017a). »Songs from the homeland« – Popular music performance among descendants of slovenian refugees in Argentina: The case of »Slovenski inštrumentalni ansambel«. *Dve domovini / Two homelands* 46, 23–37.

Molek, Nadia (2017b). Avsenik in Buenos Aires: Transnational identifications processes through polka performances among descendants of Slovenian political exiles in Argentina. *Studia ethnologica Croatica. Studia ethnologica Croatica* 29/1, 357–381.

Molek, Nadia (2017c). Procesos migratorios contemporáneos entre Argentina y Eslovenia. Apuntes preliminares sobre las movilidades de »retorno temporario« de los eslovenos de Argentina. *Actas del Segundo congreso virtual internacional migración y desarrollo*, Málaga, España (16.–30. oktober 2017), 75–84.

Monkevicius, Paola (2008). La comunidad lituana y los »usos del pasado«. Algunas consideraciones sobre las ceremonias conmemorativas. *Revista de Historia Bonaerense, Instituto Histórico de Morón* 22 (VII) (noviembre).

Moraes Mena, Natalia (2008). La Nación más allá del territorio nacional. Nacionalismo a distancia de migrantes uruguayos en España. *Gazeta de Antropología* 24.

Mrak, Andreja (1999). *Politični in družbeno geografski vidiki Slovcencev v Barilochah*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Muršič, Rajko (2005). Kvadratura kroga dediščine: toposi ideologij na sečišču starega in nvoega ter tujega in domačega. *Dediščina v očeh znanosti* (ur. Jože Hudales, Nataša Visočnik). Ljubljana: Filozofska Fakulteta, 25–39.

Museo histórico regional de la Colonia San José (1999). Katalog razstave »Nuestros abuelos los pioneros: colonos europeos en la costa del río Uruguay«, Entre Ríos: Museo histórico regional de la Colonia San José.

Novick, Susana (2000). Políticas migratorias en la Argentina. Inmigración y discriminación. *Políticas y discursos* (ur. Enrique Oteiza, Susana Novick, Roberto Aruj). Buenos Aires: Ed. Prometeo.

Özkırmli, Umut (2000). *Theories of Nationalism*. London: Macmillan.

Pacceca, María Inés (2003). El fantasma en la máquina: La praxis política de los extranjeros y la ley de residencia. *Los contornos de la ciudadanía: nacionales y extranjeros en la Argentina del Centenario* (ur. Susana Villavicencio). Buenos Aires: Eudeba.

Pacceca, María Inés, Courtis, Corina (2008). Inmigración contemporánea en Argentina: dinámicas y políticas. *CEPAL – CELADE, Serie: Población y Desarrollo* 84.

Pertot, Marjan (2011). *Lepa Vida ob Srebrni reki : kulturno in gledališko delo primorskih in drugih zgodnjih priseljencev v Argentini*. Trst : Mladika

Podbrežnik, Igor (2017). Marjana Poznič, Svobodna Slovenija: V Argentini zmagala Novakova pred Tomčevo in Pahorjem. Častnik, Spletni magazin s mero, 28. oktober 2017. <http://www.casnik.si/m-poznic-svobodna-slovenija-v-argentini-zmagala-novakova-pred-tomcevo-in-pahorjem/>. (21. marec 2018).

Puhar, Alenka (2016). *Izidor Cankar. Mojster dobro zasukanih stavkov*. Ljubljana: Mladinska Knjiga.

Radovich, Juan Carlos (1982). La inmigración yugoslava en la Argentina. Análisis estadístico sobre datos de las Memorias de la Dirección Nacional de Migraciones. Buenos Aires (neobjavljeno).

Radovich, Juan Carlos (2016). El proceso migratorio de los croatas de Konavle, Dalmacia, en la Argentina. *Etnicidad y migraciones en Argentina* (ur. Juan C. Radovich). Ciudad Autónoma de Buenos Aires: Sociedad Argentina de Antropología, 169–196.

Rant, Jože (2008). *El éxodo esloveno de 1945*. Buenos Aires: Mariano Loboda.

Repič, Jaka (2006). *Po sledovih korenin – Transnacionalne migracije med Argentino in Evropo*. Ljubljana: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska Fakulteta, Župančičeva Knjižnica.

Repič, Jaka (2010). Ambivalent identities emerging in transnational migrations between Argentina and Slovenia. *Dve domovini / Two Homelands* 31, 121–134.

Repič, Jaka (2016). Tracing Roots. Slovenian Diaspora in Argentina and Return Mobilities. *Moving places: Relations, Return, and Belonging (EASA series 29)* (ur. Nataša Gregorič Bon, Jaka Repič). New York, Oxford: Berghahn, 85–104.

Repič, Jaka (2017). Jugoslavija z druge strani: ritualizacija spominov na jugoslovansko komunistično revolucijo med Slovenci v Argentini. *Države praznujejo. Državni prazniki in skupnosti na območju bivše Jugoslavije* (ur. Božidar Jezernik, Ingrid Slovec Gradišnik). Ljubljana: Filozofska Fakulteta.

- Restrepo, Eduardo (2007). Identidades: planteamientos teóricos y sugerencias metodológicas para su estudio. *Jangwa Pana* 5, 24–35.
- Rockwell, Elsie (1987). Reflexiones sobre el proceso etnográfico. *Informe final del Proyecto »La práctica docente y sus contextos institucional y social«* (ur. Elsie Rockwell). México: DIE.
- Rockwell, Elsie (2009). *La experiencia etnográfica: historia y cultura en los procesos educativos*. Buenos Aires: Paidós.
- Rogelj, Janez (ur.) (2001). *SIM: Slovensko Izselenstvo – Zbornik ob 50-letnici SIM*. Ljubljana: SIM.
- Rogelj, Janez (ur.) (2011). *Rodna Gruda, zbornik ob 60-letnici Slovenske izseljenske matice*. Ljubljana: SIM.
- Rosan, Vesna Ana (2002). *Prácticas diaspóricas: el caso de la comunidad croata en Buenos Aires*. Diplomaska naloga. Universidad de Buenos Aires, Facultad de Filosofía y Letras.
- Safran, William (1991). Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies* 1 (1), 83–99.
- Senkman, Leonardo (1992). Etnicidad e inmigración durante el primer peronismo. *Estudios Interdisciplinarios de América Latina y el Caribe* 2 (3).
- Sjekloča, Marko (2004). Čez Morje v pozabo. Celje: Fit Media.
- Smith, Anthony (1981). *The Ethnic Revival in the Modern World*. New York: Cambridge University Press.
- Smith, Anthony D. (1997). *La identidad nacional*. Madrid: Trama Editorial.
- Šifrer, Živko (1974). Izselenjevanje slovenskega ozemlja. *Prvi slovenski demografski simpozij*. Ljubljana: Raziskovalni Center Ekonomske Fakultete Univerze v Ljubljani.
- Švent, Rozina (1995). Begunski usdi nasproti. *Dve Domovini / Two Homelands* 5, 179–182.
- Tamagno, Liliana (1988). La construcción social de la identidad étnica. *Cuadernos de Antropología* 2, 48–60.
- Theesz, Margarita (2012). *Migración húngara en Argentina y en México*. Mexico: Tilde Editores.
- Toplak, Kristina (2008). *Buenas Artes. Ustvarjalnost Slovencev in njihovih potomcev v Buenos Airesu*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Triglav (1981). *Triglav – Historia y Realidad*. Buenos Aires: AMEY Triglav.

Valentinčič, Dejan (2017). Entre Ríos: »Ko Slovenec ugotovi, da je slovenskega rodu, se v njem nekaj premakne« II. del. Častnik, 31. avgust 2017. (<http://www.casnik.si/index.php/2017/08/31/entre-rios-ko-slovenec-ugotovi-da-je-slovenskega-rodu-se-v-njem-nekaj-premakne-ii-del/> (15. oktober 2017)).

Velikonja, Joseph (1985). Slovene Communities in Greater Buenos Aires. *Estudios Migratorios Latinoamericanos* 1, 48–61.

Villar, Diego (2004). Uma abordagem crítica do conceito de »etnicidade« na obra de Frederick Barth. *Revista Mana* 10 (1), 165–192.

Vogel, Milan (2003). Razstava Slovenski priseljenci v Argentini – Prihajali s petimi potnimi listi. *Delo*, 12. september 2003.

Weber, Max (1976). *Economía y Sociedad. Esbozo de sociología comprensiva*. México: FCE.

Zbornik (1998). *Zbornik dela v zvestobi in ljubezni. Zedinjena Slovenija 1948–1998*. Buenos Aires: Društvo Zedinjena Slovenija.

Slovenski tečaj (2010). *Slovenski srednješolski tečaj ravnatelja Marka Bajuka: zlati jubilej: 1960–2010: 50*. Buenos Aires.

Združeni (2011). *Združeni v bodoči rod: mladina Našega Doma.* Buenos Aires: Mladina Našega doma San Justo.

Slovenska skupnost (2009). *Slovenska skupnost v Argentini. Zapiski Zedinjene Slovenije za učni načrt za Slovensko šolo, srednješolska raven* (tipkopis). Buenos Aires:

Zobec, Miha (2009). Je Slovenija pozabila na kolonijo primorskih izseljencev v Argentini? – Odprto pismo ministru za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Boštjanu Žekšu in ministru za zunanje zadeve Samuelu Žbogarju. *Dnevnik*, 19. september 2009.

Zobec, Miha (2011). *Primorski slovinci med Italijo in Argentino*. Diplomsko delo. Univerza v Mariboru.

Zobec, Miha (2013). *Nevidni in pozabljeni. Raziskava o izseljevanju v Argentino med svetovnimi vojnami na primeru vaške skupnosti pliskovica*. Pliskovica: Razvojno društvo Pliskovica.

Žigon, Zvone (1996). Functional bilingualism among Slovene emigrants in Argentina and Uruguay. *Dve Domovini / Two Homelands* 7, 71–95.

Žigon, Zvone (1998). *Otroci dveh domovin*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Žigon, Zvone (2001). *Iz spomina v prihodnost: Slovenska politična emigracija v Argentini*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Žnidar, Franci (2015). *El hogar esloveno de Carapachay*. XXVIII Jornada de historia en Vicente López (22. avgust 2015).

STVARNO IN IMENSKO KAZALO

A

- Aceves, Jorge E. 18, 20, 179
Achili, Elena 15, 179
Agrupación Eslovena de Berisso 19
Agrupación Eslovena Slovenski Duh 78
Ajletz, Marjan 136
Alberti, Juan Bautista 41
Alonso, Ana M. 31, 33, 79, 179
Alonso, Marina 13, 179
Anderson, Benedict 28, 31, 107, 141, 179
argentinski Slovenci 7, 11, 160, 172
Asociación Comunidad Eslovena del Chaco 18
Asociación de Emigrantes Eslovenos del Friuli – Venezia – Giulia 19
Asociación de Eslovenos, Croatas, Montenegrios, Serbios y Macedonios 19
Asociación Eslovena de Córdoba 19, 21, 103, 110
Asociación Eslovena Triglav Entre Ríos 18, 21, 77, 78, 88, 89, 175
Asociación Eslovena Triglav Rosario 10, 19, 21, 100, 101, 102, 106, 120, 121, 123
Asociación Mutual Eslovena Transmurana 19, 24, 102, 106, 110, 116, 120
Asociación Mutual Eslovena Transmurana Bernal 106

- Asociación Mutual Eslovena Triglav 21, 99, 104, 105, 106, 110, 116, 120
Ateneo yugoslavo argentino Bratstvo 103
Avguštin, Albin 134

B

- Bajt, Emilija M. 99
Balibar, Etienne 31, 33, 179
Ballina, Sebastian 29, 30, 32, 33, 36, 54, 72, 88, 112, 179
Ban, Janja 14, 153, 179
Bargman, Daniel 27, 29, 41, 44, 179
Bari, Maria Cristina 29, 179
Barth, Friederick 26, 27, 29, 71, 179
Bartolomé, Miguel 28, 34, 141, 179
Barua, Gabriela 179
Bauböck, Reiner 35, 180
Bauman, Zygmunt 142, 180
begunci 46, 54, 131
Belokranjci 100, 119, 121, 123, 125, 126, 166
Benadiba, Laura 20, 180
Benigar, Janez 60
Beron, Monica 26, 180
Bialogorski, Marta 179
Biondi Assali, Eliana 179
Bizai, Carlos 20, 59, 77, 79, 80, 82, 83, 84, 86, 88, 180

Bjerg, Maria 36, 37, 42, 43, 44, 45, 46,
48, 180
Bogataj, Janez 123, 180
Boissevain, Jeremy 79, 180
Borba 107
Bourdieu, Pierre 177, 180
Brecelj, Aleš 13, 106, 180
Briones, Claudia 27, 29, 73, 180
Brow, James 32, 33, 36, 71, 72, 79, 88,
96, 111, 143, 180
Brubaker, Rogers 13, 25, 28, 29, 35, 180
Bruneau, Michel 35

C

Cabaleiro, Eliana 13, 179
Candellero, Julia 103, 180
Cankar, Ivan 96
Cankar, Izidor 109, 110
Cicogna, Maria Paula 8, 13, 48, 65, 72,
130, 180
Clifford, James 154, 181
Cmor, Esther 8, 20, 58, 61, 63, 64, 65,
95, 102, 103, 119, 123, 181
Cohen, Robin 28, 35, 181
Comisión directiva, Asociación Mutual
Eslovena Triglav 21, 59, 61, 63, 95,
98, 99, 103
Cooper, Friederick 13, 25, 28, 29, 180
Corsellis, John 14, 66, 68, 131, 133, 138,
148, 181
Crosa, Zuleika 8
Cuče, Dennis 27, 30, 32, 87, 88, 116,
168, 174, 181
Cukjati, Katica 20, 68, 181

Č

Čebokli, Peter 108
Černe, Stane 60

D

De Jager, Juan Esteban 8
Delavni list 107
Delavsko kulturno društvo Iskra 97
Delovni glas 107
Devoto, Fernando 13, 32, 36, 41, 42, 45,
46, 48, 49, 61, 83, 87, 131, 181
Dietz, Gunther 27, 29, 31, 34, 71, 98,
177, 178, 181
Discépolo, Armando 98
Dolenjci 100
Dolinar Horvat, Andrejka 182
domobranci 145, 150, 166, 167
Drnovšek, Marjan 57, 95, 139, 182
Društvo Samopomoč Slovencev 100
Društvo Slovencev 131, 132, 134, 138
Društvo Slovenska vas – Hladnikov dom
108, 135
Duhovno življenje 57, 58, 77, 81, 95,
108, 139, 140

E

Ecos de Eslovenia 21, 88
Eriksen, Thomas Hylland 27, 29, 31,
32, 178, 182
Escolar, Diego 34, 182

F

Facultad de Filosofía y Letras,
Universidad de Buenos Aires 7
Faist, Thomas 35, 180
Fink, Rok 8, 70
Folklorna skupina Pristava 134
Frigerio, Alejandro 25, 30, 182
Fujs, Marija 8
Fundación Adriática 19, 106

G

Gantar, Jošt 164

Geertz, Clifford 28, 82, 182
Gellner, Ernest 31, 182
Genorio, Rado 14, 61, 64, 93, 94, 96, 97,
98, 107, 111, 113, 182
Geršak, Maria Uršula 182
Giménez, Gilberto 27, 30, 177, 182
Glazer, Nathan 28, 182
Goffman, Erving 182
Gombač, Jure 160, 182
Gospodarsko podporno društvo Naš
dom 99, 104, 109
Gospodarstvo 60
Grebenc, Stane 8
Grimson, Alejandro 25, 71, 183
Guber, Rosana 15, 16, 17, 25, 183
Gurevich, Beatriz 45, 46, 48, 49, 130,
183

H

Hall, Stuart 29, 30, 71, 183
Halperin Donghi, Tulio 42, 44, 183
Hladnik, Janez 57, 58, 77, 81, 95, 102,
107, 108, 129, 135, 183
Hobsbawm, Eric 13, 28, 31, 33, 79, 82,
143, 183
Holy, Ladislav 16, 183
Horst, Soledad 103, 180

I

Indec 42, 43, 45, 54, 55, 56, 183

J

Jenkovec, Ciril 60, 95
Jenšterle, Marko 61, 183
Jerman, Matjaž 8
Jevnikar, Martin 131, 136, 183
Jezernik, Božidar 11, 183
Jodelet, Denise 25, 184
Josipović, Damir 53, 184

Juliano, Dolores 36, 37, 42, 48, 88, 96,
121, 155, 173, 178, 184

K

Kacin, Ivan 109
Kacin, Jan 108
Kacin – Wohinc, Milica 14, 77, 93, 94,
184
Kalc, Aleksej 8, 14, 57, 60, 61, 77, 83,
85, 93, 94, 98, 99, 111, 112, 177, 184
Kambič, Klavdija 8
Kastelic, Graciela 8
Kastelic, Jože 108
Katoliška misija 133
Kearney, Michael 25, 184
Kjuder, Viktor 108
Kogej, Katja 14, 112, 116, 184
Košir, Lenka 8
Kralj, Zoro 98
Krašovec, France 60
Kremžar - Rožanc, Veronika 77, 184
Kurinčič, Franc 118
Kuzmič, Mihael 94, 184
Kvaternik, Rok 180

L

Leban, Rudolf 60, 95
Lemonounier, Irene 179
Likovič, Angela 160
Ljudski oder 96, 97, 98, 99, 103, 107,
113
Lukšič Hacin, Marina 7, 53, 184

M

Maffia, Marta 8, 13, 185
Mali glas 109
Markič, Jasmina 8, 14, 153, 185
Martino, Maricel 8
Marušič, Branko 14, 57, 93, 185

Meddobje 140, 185
Medvešček, Marij 111
Mera, Carolina 35, 36, 144, 158, 185
Milharčič Hladnik, Mirjam 7
Miller, Arthur 98
Mintz, Sidney 156, 185
Misetich, Laura 13, 185
Mislej, Irene 8, 13, 53, 54, 56, 57, 58, 59,
60, 61, 64, 77, 93, 95, 96, 98, 106, 107,
108, 109, 111, 112, 113, 185
Mislej, Roberto 8
Mizerit, Tone 8
Mladina našega doma 21
Mlekuž, Jernej 14, 156, 186
Molek, Nadia 8, 71, 89, 95, 98, 110, 112,
116, 122, 135, 176, 186
Molek, Oskar 8, 64, 92, 97, 124
Monkevicius, Paola 37, 121, 186
Moraes Mena, Natalia 31, 186
Moynihan, Daniel P. 28, 182
Mrak, Andreja 14, 186
Muršič, Rajko 186
Museo histórico regional de la Colonia
San José 87, 186

N

Narodni odbor 111
Naš dom San Justo 19
Njiva 107
Nova domovina 109
Novak, Ljudmila 160
Novick, Susana 8, 45, 46, 48, 187
Novi List 109
»novi« Slovinci 65, 66, 67, 122, 129,
131, 132, 133, 134, 135, 136, 138, 139,
140, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 148,
149, 150, 151, 153, 155, 157, 159, 160,
167, 175, 176

O

Odbor za Jugoslovansko primorje v
Argentini 112
Okence v Slovenijo 21, 140, 152
Osojnik, France in Marija 8
Osvobodilna fronta 150
Otero, Hernan 32, 41, 42, 181
Özkirmli, Umut 31, 187
Oznanilo 139, 140

P

Pacceca, Maria Ines 45, 187
Pahor, Borut 160
Pahor, Ivan 109
partizani 108, 124, 145, 146, 150, 166,
167
Partizanka, ladja 112
Perez Molek, Amalija 8
Perón, Juan Domingo 48, 108, 109, 116,
129
Pertot, Marjan 96, 187
Peyret, Alejo 84, 87
Piotinsky, Daniel 20
Planiscek, Jolanda 8
Plesna skupina Maribor 134
Plotinsky, Daniel 20, 180
Podbrežnik, Igor 160, 187
Polh, Rosa 101
Pravica 107
Prekmurci 12, 61, 63, 64, 94, 95, 101,
103, 113, 114, 117, 118, 119, 121, 123,
125, 176
»prikrita narodnost« 54, 55, 77, 93, 114,
118, 174
Primera Sociedad Transmurana iz
Montevidea 102

Primorci 12, 57, 61, 63, 93, 95, 102, 105,
107, 109, 111, 112, 113, 114, 115, 118,
119, 122, 123, 124, 126, 166, 167, 169,
174

Primorski odbor 185

Prinčič, Gino in Teresita 8

Protest, 108

protikomunistični begunci 35, 49, 67,
68, 72, 108, 113, 148, 174

prvi migracijski val 57, 59, 77, 78, 81,
82, 83, 84, 85, 86, 90, 175, 176

Puhar, Alenka 109, 187

R

Radovich, Juan 47

Radovich, Juan Carlos 7, 13, 26, 32, 46,
47, 54, 83, 180, 187

Ranger, Terence 28, 31, 33, 79, 82, 143,
183

Rant, Jože 20, 66, 67, 131, 132, 134, 139,
140, 149, 151, 187

Rapalska pogodba 111

Repar, Andrej in Marija 8

Repič, Jaka 7, 14, 35, 53, 54, 56, 60, 65,
129, 130, 132, 133, 135, 137, 144, 146,
147, 149, 150, 156, 157, 158, 159, 187

Repič, Janez 57

Restrepo, Eduardo 25, 29, 71, 72, 188

Rinconcito esloveno 140

Rock pod ombujem 135

Rockwell, Elsie 13, 16, 19, 25, 188

Rodna Gruda 188

Rogelj, Janez 21, 99, 110, 112, 188

Rosan, Vesna Ana 13, 33, 44, 46, 47, 49,
87, 129, 130, 131, 188

Rossano Sukich, Leandro 103, 180

Rožman, Gregorij 108

S

Safran, William 35, 188

Sarmiento, Domingo Faustino 42

Savor, Carlos 8

Senkman, Leonardo 46, 48, 130, 188

Siffredi, Alejandra 27, 180

Sjekloča, Marko 44, 54, 56, 57, 62, 63,
64, 98, 100, 103, 108, 110, 112, 113,
188

Slomšek, Anton 135

Slomškov dom 19, 135

Slovanska zveza 99

Slovenci v Argentini 11, 71, 72, 73, 81,
88, 140, 178, 182, 187

Slovenci v Miramaru 19

Slovenci z vzhoda in še kaj več 21, 101,
103

Slovenska hiša 132, 134, 139, 149

Slovenska izseljenska matica 21, 110

Slovenska krajina 101

Slovenska kulturna akcija 133, 140

Slovenska odvetniška pisarna 95

Slovenska Pristava 134

Slovenska sekcija Jugoslovanske
narodne odbrane 60

Slovenske frančiškanske šolske sestre
100, 110

slovenske šole v Argentini 109, 132,
134, 135, 136, 137, 138, 148

Slovenski dom Berazategui 136

Slovenski dom Carapachay 19, 134

Slovenski dom San Martín 135

»slovenski gavči« 77, 85, 175

Slovenskih frančiškanskih šolskih sester
110

Slovenski list 109

Slovenski tednik 108, 109

Slovensko-argentinsko kulturno in
športno društvo Zarja 104

Slovensko delavsko podporno društvo
Edinost 103
Slovensko društvo Ivan Cankar 98, 99
Slovensko društvo Miramar 99
Slovensko društvo Naš dom 97, 135
Slovensko društvo Primorje 96
Slovensko kulturno društvo Iskra 97,
103
Slovensko planinsko društvo Bariloche
19, 136
Smith, Anthony 31, 82, 188
Sociedad y Biblioteca Yugoslava de
Socorros Mutuos 96
Sokolsko društvo 99
Špelko, Tina 14, 153, 179
»stari« Slovenci 17, 60, 63, 71, 72, 78,
80, 81, 84, 85, 86, 90, 94, 95, 96, 98,
99, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 107,
108, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 118,
119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 166,
167, 174, 175
Sulčič, Viktor 108
Svobodna Slovenija 21, 140, 149, 172,
182, 187

Š

Šifrer, Živko 53, 188
Šklejoča, Andrej 111
Špacapan, Marija 64
Štoka, Franz 98
Švent, Rozina 188

T

Tabor Buenos Aires 99
Tamagno 184
Tamagno, Liliana 188
Terčelj, Mojca 8
Theesz, Margarita 131, 188
Tito – Broz, Josip 129, 131, 147

Tomc, Romana 160
Toplak, Kristina 14, 133, 134, 188
Tratnik, Alfonsa 100, 110
Triglav, moj dom 21, 106, 107, 168

U

Urad Vlade Republike Slovenije za
Slovence v zamejstvu in po svetu 8,
17, 53
Uriburu, José Félix 102
Urquiza, Justo Jose 87

V

Valentinčič, Dejan 85, 189
Velikonja, Joseph 14, 61, 65, 66, 67, 68,
94, 131, 133, 134, 139, 189
Veseli slovenski duh 101
Villar, Diego 27, 189
Vogel, Milan 54, 185

W

Wallerstein, Immanuel 31, 33, 179
Weber, Max 189

Z

Zbornik 21, 66, 67, 139, 146, 188, 189
Zedinjena Slovenija 19, 21, 132, 133,
138, 189
Zobec, Miha 14, 60, 94, 98, 118, 189

Ž

Žigon, Zvone 8, 14, 53, 56, 57, 58, 61,
64, 122, 132, 136, 137, 140, 150, 189
Žnidar, Franci 134, 189
Žnidaršič, Bogumil 60

MIGRACIJE 29

urednik zbirke
Aleksej Kalc

BITI SLOVENEK V ARGENTINI KOMPLEKSNOŠT IDENTITETNIH PROCESOV ARGENTINSKIH SLOVENCEV NADIA MOLEK

uredil
Aleksej Kalc
recenzenta
Matjaž Klemenčič in Jaka Repič
jezikovni pregled
Tomaž Petek in Marijanca Ajša Vižintin
grafična zasnova
Samira Kentrič
oblikovanje in grafična ureditev
Peter Dobaj (PDesign oblikovanje)
izdajatelj
ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije
za izdajatelja
Marina Lukšič Hacin

založila
Založba ZRC
za založnika
Oto Luthar
glavni urednik
Aleš Pogačnik

tisk
CICERO, Begunje, d.o.o.
naklada
300 izvodov
prva izdaja, prvi natis
Ljubljana 2019

fotografija na ovitku
Nadia Molek, Mate in potica

tiskano s podporo
Izid knjige sta podprli Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije s sredstvi za sofinanciranje izdajanja znanstvenih monografij v letu 2018 in Slovenska izseljenska matica.

ISBN 978-961-05-0163-3

Digitalna različica (pdf) je pod pogoji licence CC BY-NC-ND 4.0 prosto dostopna:
<https://doi.org/10.3986/9789610501633>

5128

Najbolj ganljivo je bilo odkritje (...), kajti ko je vse to prišlo na dan, je bilo to velik bum, kot val (...) joj, ne vem, kako naj ti razložim ... to je nekaj, za kar nimam besed (Potomka priseljenec iz 19. stoletja, 70 let).

Čutim se del zgodovine, ki se je začela daleč od dežele, v kateri sem se rodil, nadaljuje pa se tukaj (Potomec primorskih priseljenec, 70 let).

Ko pripravljam ali jem kremšnite, se mi porodijo spomini na otroštvo (...). Na Bledu delajo nekaj podobnega, toda ... to ni tisto, sestavine so drugačne ... (...). Oni temu rečejo kremšnite, pa jih ne pripravljajo pravilno. Niso kot tiste prave (Povojna begunka, 80 let).

18€ ISSN 1580-7401

9178961015016331>

<http://zalozba.zrc-sazu.si>